

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020

Ocena wpływu RPO WiM 2014-2020 na jakość kształcenia kadr dla regionalnego rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim

RAPORT KOŃCOWY

Zamawiający:

Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego

ul. Emilii Plater 1

10-562 Olsztyn

Wykonawca:

EU-CONSULT Sp. z o.o.

ul. Toruńska 18C, lokal D

80-747 Gdańsk

Gdańsk 2022 r.

Spis treści

Spis treści	3
Wykaz skrótów zastosowanych w raporcie	6
1. Streszczenie	7
2. Summary	10
3. Syntetyczny opis koncepcji badania oraz wybranej i zastosowanej metodyki badania	13
3.1. Wprowadzenie.....	13
3.2. Cel badania	14
3.3. Zakres badania.....	15
3.4. Metodyka badania.....	15
4. Opis wyników badania, ich analiza i interpretacja:	18
4.1. Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego w obszarze edukacji oraz zmian regulacji prawnych w latach 2014-2020.....	18
4.1.1. Zmiany w obszarze edukacji na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2013-2020	18
4.1.2. Działania podejmowane w zakresie kształcenia kadr dla rynku pracy województwa warmińsko-mazurskiego	45
4.1.3. Uwarunkowania zewnętrzne wpływające na sytuację gospodarczą w obszarze kształcenia w latach 2014-2020	47
4.1.4. W województwie zdiagnozowano pozytywne zmiany, takie jak zwiększenie zdolności przedsiębiorstw do przystosowania się do zmian i reagowania na nie, umocnienie procesu podejmowania decyzji o przeprofilowaniu przedsiębiorstwa i zmianach organizacyjnych, wzmocnienie współpracy pomiędzy sektorem przedsiębiorstw a placówkami realizującymi kształcenie zawodowe, jak również wzrost świadomości mieszkańców w zakresie potrzeby rozwoju kompetencji cyfrowych. Zmiany w otoczeniu prawnym, które miały wpływ na realizację RPO WiM 2014-2020 w obszarze kształcenia	48
4.1.5. Bariery zewnętrzne wpływające na realizację II OP RPO WiM 2014-2020	51
4.1.6. Wpływ zmian kontekstu systemu kształcenia i edukacji na realizację II OP RPO WiM 2014-2020	54
4.2. Ocena wsparcia realizowanego w ramach II osi priorytetowej Kadry dla gospodarki RPO WiM 2014-2020	59
4.2.1. Ocena adekwatności interwencji w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 pod względem problemów i wyzwań systemu edukacji województwa warmińsko-mazurskiego	59
4.2.2. Ocena adekwatności interwencji w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 pod względem potrzeb mieszkańców, szkół/organów prowadzących i pracodawców województwa warmińsko-mazurskiego.....	62
4.2.3. Identyfikacja brakujących działań w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 w kontekście problemów i wyzwań województwa oraz zdiagnozowanych potrzeb jego mieszkańców i pracodawców..	63
4.2.4. Ocena wielkości alokacji i jej podziału na poszczególne działania II osi priorytetowej RPO WiM 2014-2020 pod względem adekwatności do zapotrzebowania województwa i potencjalnych beneficjentów.....	64
4.2.5. Charakterystyka typów projektów, które cieszyły się największym/najmniejszym zainteresowaniem beneficjentów	67

4.2.6.	Charakterystyka typów projektów, które cieszyły się największym/najmniejszym zainteresowaniem ostatecznych odbiorców wsparcia	70
4.2.7.	Ocena skuteczności osiągnięcia założonych celów interwencji (wskaźników)	71
4.2.8.	Identyfikacja barier ograniczających skuteczną interwencję	72
4.2.9.	Ocena czasu trwania poszczególnych form wsparcia i projektów pod względem osiągnięcia zamierzonych efektów	74
4.2.10.	Charakterystyka terytorialna realizowanych projektów pod względem liczby projektów i wartości środków	75
4.3.	Oszacowanie i ocena wpływu interwencji II osi priorytetowej Kadry dla gospodarki RPO WiM 2014-2020	77
4.3.1.	Wpływ RPO WiM 2014-2020 na wzrost kompetencji kluczowych uczniów i ich umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy	77
4.3.2.	Wpływ RPO WiM 2014-2020 na poziom kompetencji i umiejętności osób dorosłych z grup defaworyzowanych	102
4.3.3.	Wpływ RPO WiM 2014-2020 na jakość kształcenia zawodowego dla potrzeb warmińsko-mazurskiego rynku pracy	113
4.3.4.	Efektywność i trwałość wsparcia w ramach II osi priorytetowej RPO WiM 2014-2020	126
4.3.5.	Badanie konsekwencji społeczno-gospodarczych pandemii koronawirusa Covid-19	145
4.4.	Pomiar wskaźnika: Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu	146
4.4.1.	Wartość brutto wskaźnika	148
4.4.2.	Wartość netto wskaźnika	150
4.4.3.	Struktura zmian w sytuacji uczestników projektów po 6 miesiącach po opuszczeniu programu	152
4.4.4.	Jakie czynniki i jak wpłynęły na ukształtowanie się zidentyfikowanej struktury oraz trwałość interwencji?	156
4.4.5.	Czy w ramach pomiaru wskaźnika rezultatu długoterminowego Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu zidentyfikowano pozytywne lub negatywne skutki obostrzeń spowodowanych pandemią koronawirusa Covid-19 na wynik pomiaru? Jakież?	157
4.5.	Optimalizacja oraz ukierunkowanie wsparcia na wzrost jakości kształcenia kadr dla regionalnego rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim	158
4.6.	Ocena dotychczasowego oraz potencjalnego wpływu realizowanych projektów w ramach II osi priorytetowej RPO WiM 2014-2020 „Kadry dla gospodarki” na wzrost jakości kształcenia kadr dla regionalnego rynku pracy	160
5.	Analiza SWOT systemu kształcenia w regionie	161
6.	Wnioski i rekomendacje	163
7.	Spis tabel i rysunków	171

Wykaz skrótów zastosowanych w raporcie

Skrót	Rozwinięcie
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
BDL	Bank Danych Lokalnych
CT	Cel Tematyczny
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IA	Instytucja Audytowa
ICT, TIK	Technologie informacyjno-komunikacyjne
IP	Instytucja Pośrednicząca
IZ	Instytucja Zarządzająca
LSI	Lokalny System Informatyczny
MiIR	Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju
OP	Oś Priorytetowa
Operatorzy	Operatorzy środków EFS
p.p.	Punkty procentowe
PI	Priorytet Inwestycyjny
PO IR	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój na lata 2014-2020
PO PC	Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014-2020
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
RPO WiM 2014-2020, Program	Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020
UE	Unia Europejska
UP	Umowa Partnerstwa
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

1. Streszczenie

Głównym celem badania ewaluacyjnego była ocena dotychczasowego oraz potencjalnego wpływu projektów realizowanych w ramach II osi priorytetowej RPO WiM 2014-2020 „Kadry dla gospodarki” (II OP RPO WiM 2014-2020) na wzrost jakości kształcenia kadr dla regionalnego rynku pracy. W celu kompleksowej ewaluacji oddziaływania wdrażanych działań na sytuację regionu, wykorzystano szeroki wachlarz metod, technik i narzędzi badawczych. Dla osiągnięcia pełnego obrazu analizowanych zagadnień, przeprowadzono badania reaktywne i niereaktywne, mające zarówno charakter ilościowy, jak i jakościowy.

Adekwatność interwencji do problemów i potrzeb regionu

W perspektywie finansowej na lata 2014-2020, wyzwaniem w obszarze edukacji było tworzenie systemu kształcenia, który za pomocą różnorodnych form i metod nauczania, dostosowywałby się do potrzeb rynku pracy, uwzględniając przy tym zmiany zachodzące w sferze społeczno-gospodarczej. W momencie tworzenia RPO WiM 2014-2020, szkoły nie przeszły jeszcze w pełni transformacji metod kształcenia i nie rozwijały w wystarczającym stopniu umiejętności kluczowych dla współczesnego rynku pracy takich, jak: innowacyjność, przedsiębiorczość, samodzielne uczenie się, zdobywanie informacji i ich przetwarzanie oraz identyfikowanie problemów i szukanie indywidualnych strategii ich rozwiązywania. Identyfikowana w regionie niska zdawalność egzaminów gimnazjalnych i maturalnych przez uczniów potwierdzała negatywne zjawisko powielania w szkołach starych schematów i wyuczonych formuł. W tym obszarze dużą rolę odgrywały kompetencje nauczycieli, zwłaszcza w sferze wykorzystania nowoczesnych technologii i sprzętu, ale także ich podejście do edukacji.

W 2013 roku jednym z obszarów problemowych województwa warmińsko-mazurskiego był również stosunkowo niski poziom wykształcenia ludności. Przed przystąpieniem do realizacji Programu średnio co dziesiąty z mieszkańców przedwcześnie kończył edukację. Blisko co drugie z gospodarstw domowych w województwie warmińsko-mazurskim cechowało się ponadto brakiem aspiracji, by dziecko zdobyło wyższe wykształcenie. Było to o tyle istotne, że szanse na znalezienie zatrudnienia przez osoby słabo wykształcone malały, a nawet jeśli osobom tym udało się znaleźć pracę, była ona najczęściej nisko płatna, a zatrudnienie – mniej stabilne.

Identyfikacja wskazanych wyżej obszarów stanowiła podstawę dla zaprojektowania interwencji w ramach II OP Programu, dostosowując ją do diagnozowanych problemów, potrzeb i wyzwań. Jej głównym celem był rozwój kształcenia ogólnego, w tym edukacji przedszkolnej, kształcenia zawodowego oraz ustawicznego.

W związku z czym interwencja w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 jest adekwatna do problemów i wyzwań systemu edukacji na terenie województwa. Diagnoza stanu edukacji na Warmii i Mazurach pozwoliła ponadto na określenie obszarów i grup osób najbardziej potrzebujących wsparcia, a dzięki temu – na trafne ukierunkowanie wsparcia.

Zmiany w obszarze kształcenia w województwie warmińsko-mazurskim

Analiza zmian, jakie w okresie wdrażania RPO WiM 2014-2020 zaszły w województwie warmińsko-mazurskim w obszarze kształcenia wskazuje, że w latach 2014-2019 systematycznie wzrastał poziom zdawalności egzaminów maturalnych. W całym analizowanym okresie, wyższym poziomem zdawalności egzaminów maturalnych cechowały się licea ogólnokształcące. Do negatywnych zmian identyfikowanych w regionie w latach 2014-2020 zaliczał się natomiast spadek liczby absolwentów we wszystkich typach szkół, z wyjątkiem szkół specjalnych przysposabiających do pracy oraz szkół branżowych. Spadek ten stanowił konsekwencję zmian w strukturze ludności regionu Warmii i Mazur (odpływ ludności, starzenie się ludności). Do zmian negatywnych zaliczały się również zmiany identyfikowane w obszarze kształcenia ustawicznego. Począwszy od 2013 roku, systematycznie malała liczba osób dorosłych korzystających z możliwości kształcenia. W latach 2014-2020 w województwie warmińsko-mazurskim odsetek osób w wieku 25-64 lata, które uczestniczyły w kształceniu lub szkoleniu, zmalał z poziomu 2,7% do 2,2%.

W okresie wdrażania Programu, prócz wskazanych wyżej zmian, na obszar kształcenia wpływ miała również reforma edukacji przeprowadzona w 2017 roku, która wymuszała zwiększone zapotrzebowanie na środki finansowe i wzmoczone wsparcie. Zmiany w otoczeniu prawnym nie miały jednak istotnego wpływu na możliwość osiągnięcia celów II OP RPO WiM 2014-2020. Istotnym utrudnieniem dla realizacji zaplanowanych interwencji było natomiast wystąpienie w roku 2020 pandemii COVID-19 i wprowadzenie przez rząd obostrzeń mających na celu ograniczenie skali rozprzestrzeniania się pandemii. Kontekst realizacji Programu znacząco zmienił się również ze względu na zachodzące od 2014 roku przekształcenia w sferze gospodarczej. Największe zmiany zidentyfikowano w obszarze rynku pracy, który znacząco zmienił się od okresu programowania pod względem zapotrzebowania na wsparcie w obszarze kształcenia zawodowego. Wynikało to m.in. z faktu poprawy sytuacji na rynku pracy dotyczącej poziomu bezrobocia, a także znaczącego zmniejszenia liczby osób bezrobotnych cechujących się niskim poziomem kwalifikacji lub niskim poziomem wykształcenia.

Efekty realizacji II OP RPO WiM 2014-2020

Najczęściej wykorzystywaną w ramach II OP Programu formą wsparcia było wsparcie w postaci kursów i szkoleń, z których skorzystało ogółem blisko 84,6 tys. uczestników projektów. Tylko nieco rzadziej osoby biorące udział w działaniach projektowych otrzymywały wsparcie w postaci zajęć dodatkowych, w których uczestniczyło łącznie niemal 78,1 tys. osób. Stosunkowo często korzystano również z różnego typu doradztwa, w tym doradztwa edukacyjno-zawodowego, psychologicznego, pomocy prawnej itp. (13,0 tys. osób).

Do najważniejszych efektów realizacji II OP zaliczyć należy fakt, że:

- 12 421 uczniów z województwa warmińsko-mazurskiego nabyło lub poprawiło swoje kompetencje kluczowe i umiejętności uniwersalne,
- wsparcie w zakresie doradztwa zawodowego otrzymało 11 219 uczniów biorących udział w projektach,
- w największym stopniu wsparcie trafiło do uczniów o największych i specjalnych potrzebach rozwojowych,
- w wyniku interwencji w 16 placówkach edukacyjnych nastąpił wzrost poziomu zindywidualizowania podejścia do ucznia o specjalnych potrzebach,
- wyposażono/doposażono 146 placówek kształcenia,
- dzięki interwencji u 4 767 pedagogów wzrosło przygotowanie do wykorzystania w nauczaniu nowoczesnych rozwiązań,
- wpływ interwencji na poprawę jakości kształcenia zawodowego wskutek interwencji w ramach II OP dostrzegało odpowiednio 7 212 uczniów oraz 511 nauczycieli i instruktorów,
- dzięki utrzymanemu wsparciu kompetencje lub umiejętności nabyło 10 587 osób pracujących, w tym 7 900 osób z grup defaworyzowanych,
- wpływ interwencji na wzrost jakości kształcenia ustawicznego dostrzegało 19 134 odbiorców wsparcia (3,3% osób aktywnych zawodowo z województwa warmińsko-mazurskiego).

Kierunki wsparcia w perspektywie 2021-2027

Logika interwencji oraz kierunki rozwoju kształcenia kadr dla gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego odpowiadają realnemu zapotrzebowaniu na rynku pracy. Należy zwrócić uwagę na wysoką chłonność tego zakresu interwencji w obszarze kształcenia zawodowego. Wykorzystywano założony budżet, a przy większym nakładzie finansowym możliwe byłoby rozszerzenie działań dla większej liczby osób z uwagi na fakt, iż wciąż identyfikuje się zapotrzebowanie na rynku pracy na wykwalifikowanych pracowników. **W związku tym, w ramach perspektywy finansowej 2021-2027 rekomenduje się utrzymanie zakresu analizowanej interwencji w obszarze kształcenia zawodowego. Należy przy tym uwzględnić wsparcie zawodów deficytowych oraz rozwój kształcenia zawodowego również w oparciu o zawody pożądane na rynku pracy, jak programista, informatyk czy tester oprogramowania, ze względu na wzrost popularności pracy zdalnej.**

Dzięki realizacji wsparcia w ramach programu znacząco wzrosły umiejętności, kompetencje i kwalifikacje nauczycieli szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe w regionie. Wsparcie przyczyniło się m.in. do nabycia przez uczestniczących w projektach pedagogów kompetencji w zakresie wykorzystywania innowacyjnych form nauczania. Biorąc pod uwagę pozytywne zmiany oraz rozwój technologii i zwiększających się potrzeb kształcenia, w dalszym ciągu należy wspierać rozwój kompetencji kadry pedagogicznej. **W związku z tym, w perspektywie finansowej 2021-2027 zaleca się kontynuację realizacji analogicznych projektów mających na celu podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadry nauczycielskiej, w tym kwalifikacji związanych z umiejętnościami innowacyjnego nauczania.**

Jednocześnie rekomenduje się zwiększenie wsparcia/intensyfikację działań (poprzez zwiększenie promocji oraz zwiększenie alokacji) mających na celu poprawę kompetencji i kwalifikacji kadry dydaktycznej szkół zawodowych, co wpłynie również na poprawę jakości kształcenia zawodowego.

Należy również podkreślić, że wskutek podjętej interwencji zmianie uległo nastawienie społeczeństwa do kształcenia zawodowego. Nie jest już ono uznawane za edukację przeznaczoną dla mniej uzdolnionej młodzieży, przeciwnie – postrzegane jest jako forma kształcenia, która w kompleksowy sposób szkoli specjalistów, zapewniając uczniom dostęp do nowoczesnych metod nauczania i pozwalając im na zdobycie intratnego zawodu. Zmiana świadomościowa znajduje swoje odzwierciedlenie w rosnącym zainteresowaniu uczniów możliwością nauki w placówce kształcenia zawodowego. Biorąc pod uwagę pozytywne zmiany w tym zakresie, a także stały rozwój technologii, w dalszym ciągu należy wspierać rozwój infrastruktury placówek edukacyjnych. **W związku z czym w perspektywie 2021-2027 rekomenduje się konsekwentny rozwój szkolnictwa zawodowego poprzez możliwość realizowania projektów z zakresu doposażania placówek kształcenia zawodowego, w tym w zakresie uzupełniania deficytów wyposażenia oraz zwiększenia innowacyjności placówek edukacyjnych.**

Realizacja projektów w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się również do podniesienia i/lub nabycia przez pracowników i potencjalnych pracowników umiejętności i kompetencji niezbędnych na lokalnym rynku pracy. Realizacja projektów w ramach programu pozytywnie i znacząco wpływa na wzrost kompetencji kluczowych oraz umiejętności uniwersalnych u osób dorosłych z grup defaworyzowanych. Na regionalnym rynku pracy w dalszym ciągu identyfikowane są zawody deficytowe, których braki mogą być trudne do zapełnienia przez absolwentów placówek edukacyjnych. W związku z tym również w kolejnych latach należy wspierać rozwój kształcenia ustawicznego. **W ramach perspektywy finansowej 2021-2027 rekomenduje się zatem kontynuowanie zakresu analizowanej interwencji w obszarze kształcenia ustawicznego.**

Zakres interwencji należy zmodyfikować pod względem dostosowania do krajowych i unijnych regulacji nadrzędnych.

2. Summary

The main objective of the evaluation study was to assess the current and potential impact of projects implemented under priority axis II "Human resources for the economy" of the ROP WMV 2014-2020 (II PA of the ROP WMV 2014-2020) on the improvement of the quality of trainings for the regional labour market. In order to comprehensively evaluate the impact of the implemented measures on the situation of the region, numerous methods and research tools were used, including reactive and non-reactive studies, both of quantitative and qualitative nature.

Adequacy of the intervention regarding problems and needs of the region

Major challenge concerning education in the financial perspective 2014-2020 was to develop an education system that would adapt to needs of the labour market by means of various forms and methods, taking into consideration changes occurring in the socio-economic sphere. During the period of work on the ROP WMV 2014-2020, schools did not yet fully transform their educational methods and did not sufficiently develop key skills for the modern labour market, such as: innovation, entrepreneurship, independent learning, obtaining information and processing it, and identifying problems and looking for individual strategies to solve them. The low passing rate of exams on the level of lower secondary and high school students, identified in the region, confirmed the negative phenomenon of duplicating old patterns and learned formulas in schools. In this area, teachers' competences were especially significant, predominantly in the area of the use of modern technologies and equipment, but also concerning their approach to education.

In 2013, one of problem areas of the Warmińsko-Mazurskie Voivodeship was also the relatively low level of education of the population. Before the implementation of the Programme, on average every tenth inhabitant left education prematurely. Moreover, almost every second household in the Warmińsko-Mazurskie Voivodeship was characterized by a lack of aspirations for the child to obtain higher education. It was significant given decreasing chances to find employment by people characterised by a low level of obtained education, and even in the case of taking up an employment, it was usually low-paid and less stable.

The identification of abovementioned areas constituted the basis for developing an intervention under the II PA of the Programme, adjusting it to diagnosed problems, needs and challenges. Its main objective was to develop general education, including pre-school, vocational and continuing education. Therefore, the intervention under the II PA of the ROP WMV 2014-2020 is adequate to identified problems and challenges of the education system in the voivodeship. The diagnosis of the state of education in Warmia and Mazury also led to the identification of areas and groups of people for whom the support should be the priority, and, therefore, to accurately target the support.

Changes in the area of education in the Warmińsko-Mazurskie Voivodeship

The analysis of changes occurring in the area of education during the implementation of the ROP WMV 2014-2020 shows that in the years 2014-2019 the passing rate of exams was systematically increasing. In the entire analysed period, general secondary schools were characterized by a higher pass rate for exams. On the other hand, negative changes identified in the region in 2014-2020 included a decrease in the number of graduates in all types of schools, with the exception of special schools preparing for work and professional schools. Such decrease constituted a consequence of changes in the population structure of the Warmia and Mazury region (population outflow, aging of the population). Negative changes were also identified in the area of continuing education. Starting from 2013, the number of adults participating in this form of education has been systematically decreasing. In the years 2014-2020 in the Warmińsko-Mazurskie Voivodeship, the percentage of people aged 25-64 who participated in education or trainings decreased from 2.7% to 2.2%.

During the period of the Programme implementation, apart from the abovementioned changes, the education area was also influenced by the education reform introduced in 2017, which forced an increased demand for

financial resources and increased support. However, changes in the legal environment did not have a significant impact on the possibility of achieving set objectives of the II PA of the ROP WMV 2014-2020. A significant obstacle to the implementation of the planned interventions was the occurrence of the COVID-19 pandemic in 2020 and the introduction of restrictions by the government aimed at limiting the scale of the pandemic. The context of the Programme implementation also changed significantly due to transformations in the economic sphere, occurring since 2014. The most significant changes were identified in the area of the labour market, which changed considerably since the programming period in terms of the demand for support in the area of vocational education. This resulted, inter alia, from the improvement of the situation on the labour market regarding the level of unemployment, and a significant reduction in the number of unemployed people with a low level of qualifications or a low level of education.

Effects of implemented II PA of the RPO WMV 2014-2020

The most frequently used form of support under the II PA of the Programme was the support in the form of courses and trainings, used in total by nearly 84,6 thousand project participants. 78,1 thousand people participating in project activities received support in the form of additional classes. Different types of counseling were also used relatively often, including educational and vocational counseling, psychological counseling, legal assistance, etc. (used by 13,0 thousand people).

The most considerable effects of implemented II PA include:

- 12 421 students from the Warmińsko-Mazurskie Voivodeship acquired or improved their key competences and universal skills,
- support concerning career counseling was received by 11 219 students participating in projects,
- the most considerable scope of support was provided to students with the greatest and special development needs.
- As a result of interventions in 16 educational institutions, there was an increase in the level of individualised approach to students with special needs,
- 146 educational institutions was equipped/re-equipped, due to the intervention for 4 767 teachers the preparation for the use of modern solutions in teaching significantly increased. As a result of the intervention under the II PA the impact of the intervention on the improvement of vocational education quality was noticed by 7 212 students and 511 teachers and instructors
- due to received support, 10 587 employed acquired competences or qualifications, including 7 900 people from disadvantaged groups,
- the impact of the intervention on the increase in the quality of continuing education was noticed by 19 134 recipients of support (3,3% of economically active people from the Warmińsko-Mazurskie Voivodeship).

Directions of support in the 2021-2027 perspective

Logic of intervention and directions of development of staff training for the economy of the Warmia and Mazury region correspond to the real demand on the labour market. Attention should be drawn to a high absorption capacity of this range of interventions in the scope of vocational education. Available budget was used, and with a greater financial accessibility it would be possible to extend activities to a larger number of recipients due to the fact that the demand for qualified employees in the labour market is still present.

Therefore, under the 2021-2027 financial perspective, it is recommended to maintain the scope of analysed intervention in the area of vocational education. Support for shortage occupations and development of vocational training (also based on professions desired on the labour market, such as programmer, IT specialist or software tester) should be taken into consideration due to the growing popularity of remote work.

Due to the support under the Programme, competences and qualifications of teachers from schools and institutions providing vocational training in the region significantly increased. The support contributed, inter alia, to competences in the use of innovative forms of teaching among educators participating in projects. Given positive changes, development of technology and increasing educational needs, the competence development of teaching staff should continue to be supported. **Therefore, in the financial perspective 2021-2027, it is recommended to continue the implementation of similar projects aimed at improving competences and qualifications of teaching staff, including qualifications related to innovative teaching skills..**

Furthermore, it is recommended to increase the support/ intensification of activities (by increasing promotion and increasing allocation) aimed at improving competences and qualifications of teaching staff of vocational schools, which will also further improve quality of region's vocational education.

As a result of undertaken intervention, the attitude of the society towards vocational education changed. It is no longer considered to be education for less gifted youth, but on the contrary - it is perceived as a form of education that comprehensively trains specialists, providing students with access to modern teaching methods and allowing them to gain a profitable profession. The change in awareness is reflected in the growing interest of students in the possibility of learning in a vocational training institution. Taking into account positive changes in this area and constant development of technology, development of the infrastructure of educational institutions should still be supported. **Therefore, in the perspective 2021-2027, it is recommended to consistently develop vocational education through the possibility of implementing projects concerning buying equipment and providing measures for vocational education institutions, including supplementing equipment deficits and increasing the innovation of educational institutions.**

The implementation of projects under the II PA of the ROP WMV 2014-2020 contributed to the improvement and acquisition of competences and qualifications necessary on the local labour market by employees and potential employees. The implementation of projects under the Programme positively and significantly influences the growth of key competences and universal skills for adults from disadvantaged groups. Shortage occupations are still identified on the regional labour market, the gaps of which may be difficult to fill by graduates of educational institutions. Therefore, development of continuing education should also be supported in the following years. **Therefore, under the financial perspective 2021-2027, it is recommended to continue the scope of analysed intervention in the area of continuing education.**

The scope of intervention should be modified in terms of compliance with national and EU regulations.

3. Syntetyczny opis koncepcji badania oraz wybranej i zastosowanej metodyki badania

3.1. Wprowadzenie

W latach 2014-2020 w województwie warmińsko-mazurskim, wyzwaniem w obszarze kształcenia było tworzenie systemu edukacji, który za pomocą różnorodnych form i metod nauczania dostosowywałby się do potrzeb rynku pracy, uwzględniając przy tym ciągłe zmiany zachodzące w gospodarce i społeczeństwie. W momencie tworzenia RPO WiM 2014-2020 szkoły nie przeszły jeszcze w pełni transformacji metod kształcenia i nie rozwijały umiejętności kluczowych dla współczesnego rynku pracy takich, jak: innowacyjność, przedsiębiorczość, samodzielne uczenie się, zdobywanie informacji i ich przetwarzanie oraz identyfikowanie problemów i szukanie indywidualnych strategii ich rozwiązywania. Niska zdawalność egzaminów gimnazjalnych i maturalnych przez uczniów w regionie potwierdzała negatywne zjawisko powielania w szkołach starych schematów i wyuczonych formuł. W tym obszarze dużą rolę odgrywały kompetencje nauczycieli, zwłaszcza w sferze wykorzystania nowoczesnych technologii i sprzętu, ale także ich podejście do edukacji.

Również poziom kształcenia zawodowego odbiegał od wyzwań współczesnej gospodarki, co przekładało się na duży odsetek bezrobotnych wśród absolwentów szkół zawodowych. Wśród przyczyn takiego stanu rzeczy było zarówno niedopasowanie lub zdezaktualizowanie wiedzy i umiejętności nauczycieli w obszarze kształcenia praktycznego, jak i niedostosowanie infrastruktury szkół do rzeczywistych potrzeb, w tym w sprzęt TIK. Przed 2014 r., na terenie województwa ponad 10% osób kończyło edukację przedwcześnie. Ponadto występował tu największy w kraju odsetek gospodarstw domowych (ponad połowa), które nie miały aspiracji, by dzieci ukończyły szkołę wyższą. Równość szans w dostępie do edukacji ma bezpośredni wpływ na wyrównanie szans na rynku pracy. Dlatego też fundamentalnym elementem systemu było likwidowanie barier w dostępie do kształcenia: społecznych, finansowych, geograficznych i zdrowotnych.

Działania realizowane ze środków RPO WiM 2014-2020 miały przełożyć się na zwiększenie aktywności zawodowej osób dorosłych, a realizowane projekty – do zapewnienia wysokiego poziomu edukacji na wszystkich jej szczeblach, poprawy warunków realizacji procesu kształcenia oraz podniesienia jakości infrastruktury edukacyjnej w województwie warmińsko-mazurskim. Poniższa tabela przedstawia działania realizowane w ramach II OP RPO WiM 2014-2020.

Tabela 1. Działania i poddziałania w ramach II Osi Priorytetowej "Kadry dla gospodarki" RPO WiM 2014-2020 według stanu na 30.06.2021 r.

L.p.	Nr działania i nazwa	Nr poddziałania i nazwa	Wkład UE (EUR)
1.	2.1 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej	n/d ¹	14 347 089
2.	2.2 Podniesienie jakości oferty edukacyjnej ukierunkowanej na	2.2.1 Podniesienie jakości oferty edukacyjnej ukierunkowanej na	32 016 053

¹ Badaniu nie podlega obszar edukacji przedszkolnej (działanie 2.1 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej). Jest on wyłączony z badania, a jedynym aspektem podlegającym badaniu w ramach działania 2.1 będzie pomiar wskaźnika Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu.

L.p.	Nr działania i nazwa	Nr poddziałania i nazwa	Wkład UE (EUR)
	rozwój kompetencji kluczowych uczniów	rozwój kompetencji kluczowych uczniów - projekty konkursowe	
3.	2.2 Podniesienie jakości oferty edukacyjnej ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych uczniów	2.2.2 Podniesienie jakości oferty edukacyjnej ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych uczniów - projekty ZIT bis Elbląg	5 186 983
4.	2.3 Rozwój kompetencji i umiejętności osób dorosłych	2.3.1 Rozwój kompetencji i umiejętności osób dorosłych z grup defaworyzowanych	14 504 832
5.	2.3 Rozwój kompetencji i umiejętności osób dorosłych	2.3.2 Rozwój kompetencji i umiejętności zawodowych osób dorosłych	10 233 608
6.	2.4 Rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego	2.4.1 Rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego - projekty konkursowe	36 901 721
7.	2.4 Rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego	2.4.2 Rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego - projekty ZIT bis Elbląg	5 186 982
8.	łączna alokacja na OP II „Kadry dla gospodarki” (euro)		118 377 268
9.	łączna alokacja RPO WiM 2014-2020 (euro) ²		1 748 413 407
10.	Udział alokacji OP II w ogólnej alokacji programu (%)		6,85

Źródło: Szczegółowy opis osi priorytetowej II „Kadry dla gospodarki” RPO WiM

3.2. Cel badania

Głównym celem badania była ocena dotychczasowego oraz potencjalnego wpływu realizowanych projektów w ramach II osi priorytetowej RPO WiM 2014-2020 „Kadry dla gospodarki” na wzrost jakości kształcenia kadr dla regionalnego rynku pracy.

Z kolei do celów szczegółowych zaliczała się analiza:

1. Wpływu RPO WiM 2014-2020 na wzrost kompetencji kluczowych uczniów i ich umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy.
2. Wpływu RPO WiM 2014-2020 na poziom kompetencji i umiejętności osób dorosłych z grup defaworyzowanych.
3. Wpływu RPO WiM 2014-2020 na jakość kształcenia zawodowego dla potrzeb warmińsko-mazurskiego rynku pracy.
4. Pomiaru wskaźnika: „Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu”.

² Zgodnie z decyzją KE z grudnia 2021.

3.3. Zakres badania

W zakresie pomiaru wskaźnika rezultatu długoterminowego: „Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu” badanie objęło okres od 1 lipca 2018 r. do 31 grudnia 2020 r.

W pozostałym zakresie badanie objęło:

- w przypadku określenia i oceny dotychczasowego wpływu RPO WiM 2014-2020 - okres od zatwierdzenia RPO WiM 2014-2020 (tj. 12 lutego 2015 r.) do dnia podpisania umowy na realizację niniejszego badania;
- w przypadku określenia i oceny potencjalnego wpływu RPO WiM 2014-2020 zakłada się, że szacunki powinny dotyczyć okresu od zatwierdzenia RPO WiM 2014-2020 (tj. 12 lutego 2015 r.) do 31.12.2023 r.;
- w przypadku analizy zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego w obszarze rynku pracy oraz ewentualnych zmian regulacji prawnych w przedmiotowym zakresie w okresie realizacji RPO WiM 2014-2020, dane statystyczne powinny dotyczyć stanu na rok 2013 (moment programowania zakresu wsparcia RPO WiM 2014-2020) oraz stanu najbardziej aktualnego w momencie przeprowadzania niniejszego badania (dla którego dostępne są dane statystyczne).

3.4. Metodyka badania

W celu kompleksowej ewaluacji wpływu realizowanych projektów w ramach II osi priorytetowej RPO WiM 2014-2020 Wykonawca posłużył się szerokim wachlarzem metod, technik i narzędzi badawczych, zarówno zbierania danych, jak i ich analizy. W ramach badania zastosowano poniższe metody badawcze:

1. Analiza danych źródłowych (Desk Research)

Analiza desk research to metoda badań społecznych, uwzględniała szczegółową analizę istniejących już i dostępnych danych. Źródła analizy przedstawione zostały w Załączniku nr. 15 – Bibliografia.

2. Przegląd projektów wybranych do dofinansowania oraz ich pogłębiona analiza

Metoda polegała na ilościowej i jakościowej analizie danych dotyczących wniosków o dofinansowanie złożonych w ramach RPO WiM 2014-2020, które otrzymały dofinansowanie. Przegląd i analiza objęły wszystkie 771 wniosków, które otrzymały dofinansowanie.

3. Indywidualne wywiady pogłębione (IDI z wykorzystaniem technik internetowych) / telefoniczne wywiady pogłębione (TDI)

W wywiadach wzięły udział osoby posiadające wiedzę na temat RPO WiM 2014-2020, osoby posiadające wiedzę na temat edukacji i kształcenia oraz beneficjenci RPO WiM 2014-2020. Łącznie w badaniu udział wzięło 55 osób: przedstawiciel Departamentu Polityki Regionalnej, przedstawiciel Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego, przedstawiciel Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie, przedstawiciele Powiatowych Urzędów Pracy w województwie, przedstawiciele szkół i innych placówek systemu oświaty, tj. np. dyrektorzy, nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu, doradcy zawodowi lub osoby realizujące zadania z zakresu doradztwa zawodowego, eksperci oceniający projekty w ramach konkursów w OP II RPO WiM 2014-2020, przedstawiciel Elbląskiego Obszaru Funkcjonalnego/ Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych – ZIT bis Elbląg, przedstawiciel Związku Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ełku – ZIT bis Ełk, przedstawiciele beneficjentów realizujących projekty, przedstawiciele przedsiębiorstw, w tym

przedsiębiorstw, u których prowadzone są praktyki dla uczestników projektów w ramach II osi priorytetowej RPO WiM 2014-2020.

4. *Badanie ankietowe kanałem internetowym za pomocą metody CAWI (Computer Assisted Web Interview) wśród uczestników projektów z województwa warmińsko-mazurskiego*

W badaniu udział wzięło: 3 125 osób, z czego:

- 533 osoby – nauczyciele i instruktorzy zawodu;
- 383 osoby – osoby uczące się;
- 2209 osoby – osoby zatrudnione.

5. *Badanie ankietowe kanałem internetowym za pomocą metody CAWI (Computer Assisted Web Interview) wśród beneficjentów osi II w ramach RPO WiM 2014-2020*

Baza przekazana przez Zamawiającego uwzględniała 257 unikatowych beneficjentów, którzy zrealizowali 746 projektów w ramach OP II (stan na koniec czerwca 2021 r.), Wykonawca objął badaniem wszystkich beneficjentów. Łącznie ankieta została wypełniona 384 razy – przez 192 beneficjentów, co kształtuje wskaźnik zwrotu na poziomie 75%.

6. *Analiza statystyczna*

Do przeprowadzenia analizy wykorzystany został zróżnicowany zestaw metod i technik statystycznych pozwalających na poprawne merytorycznie wnioskowanie ze zbioru zgromadzonych danych. Analizy statystyczne zostały wykorzystane do przetwarzania i analizowania danych zebranych w trakcie realizacji badania.

7. *Metoda kartograficzna*

Podstawowymi ilościowymi i jakościowymi metodami kartograficznymi wykorzystywanymi w badaniu są kartogramy i kartodiagramy.

8. *Analiza SWOT*

Celem analizy SWOT było określenie aktualnej i perspektywicznej sytuacji oraz prognoza strategii dalszego postępowania. Zgodnie z ideą analizy SWOT, zostały zidentyfikowane mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia systemu kształcenia, z uwzględnieniem czynników zewnętrznych niezależnych od Instytucji Zarządzającej RPO WiM 2014-2020.

9. *Zogniskowany wywiad grupowy (FGI lub FGIO – zogniskowany wywiad internetowy)*

W badaniu udział wzięły osoby wywodzące się ze środowiska naukowo-badawczego posiadające wiedzę nt. edukacji, pracownicy Urzędu Marszałkowskiego województwa warmińsko-mazurskiego, dyrektorzy szkół biorących udział w projekcie w ramach II OP RPO WiM 2014-2020, przedstawiciele pracodawców, u których prowadzone są praktyki dla uczestników projektów w ramach II osi priorytetowej RPO WiM 2014-2020 oraz przedstawiciele zespołu badawczego.

10. *Studium przypadku (Case study)*

Wykonawca zrealizował Case Study na próbie zidentyfikowanych pozytywnych rodzajów projektów realizowanych w ramach II OP RPO WiM 2014-2020, które miały największy wpływ na system kształcenia w regionie.

11. Benchmarking

Benchmarking jest metodą analizy porównawczej, której celem jest poszukiwanie wzorcowych sposobów postępowania, umożliwiających osiąganie najlepszych wyników przez uczenie się od innych i wykorzystywanie ich doświadczenia. Wykonawca przeprowadził analizę desk research oraz wywiady pogłębione (IDI/TDI) z przedstawicielami IZ i IP wybranych do analizy RPO.

12. Diada

W badaniu udział wzięli uczestnicy projektów realizowanych w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 – osoby uczące się, nauczyciele oraz osoby dorosłe z grup defaworyzowanych. Łącznie zrealizowano 20 wywiadów, z czego 4 diady z osobami uczącymi się, które skorzystały ze wsparcia w ramach Poddziałania 2.2.1 i 2.2.2; 4 diady z nauczycielami, którzy skorzystali ze wsparcia w ramach Poddziałania 2.2.1 i 2.2.2; 8 diad z osobami dorosłymi z grup defaworyzowanych, które skorzystały ze wsparcia w ramach Poddziałania 2.3.1; 4 diady z osobami uczącymi się, które skorzystały ze wsparcia w ramach Poddziałania 2.4.1 i 2.4.2; 4/4 diady z nauczycielami, którzy skorzystali ze wsparcia w ramach Poddziałania 2.4.1 i 2.4.2. Na dzień 28.02.2022 r.

13. Badanie CAWI/CATI (mixed mode) z dyrektorami szkół biorących udział w projekcie w ramach II osi RPO WiM 2014-2020

W badaniu udział wzięło 384 przedstawicieli dyrektorów szkół biorących udział w projekcie w ramach II OP RPO WiM 2014-2020.

4. Opis wyników badania, ich analiza i interpretacja:

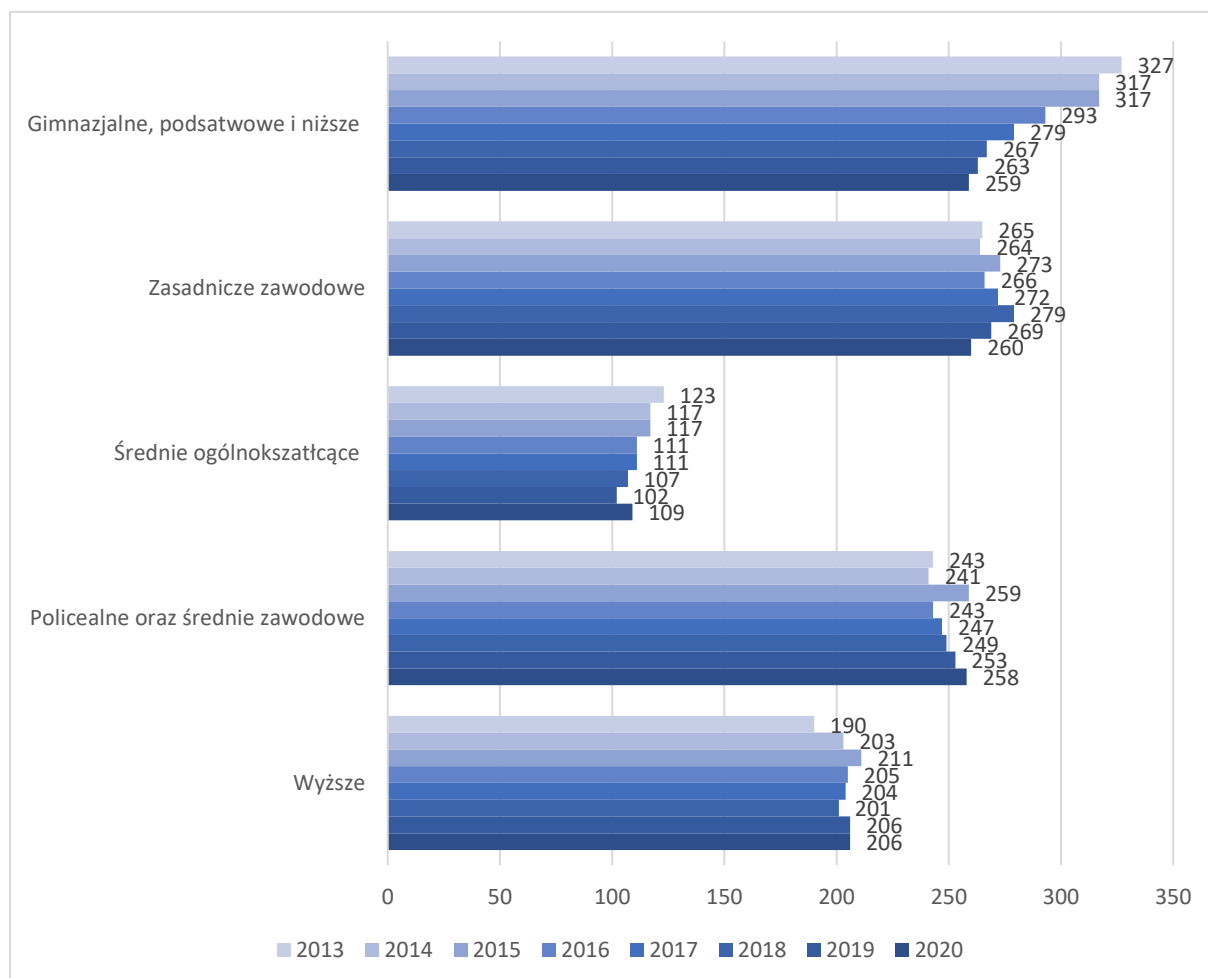
4.1. Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego w obszarze edukacji oraz zmian regulacji prawnych w latach 2014-2020

4.1.1. Zmiany w obszarze edukacji na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2013-2020

Analiza kształcenia ogólnego

Biorąc pod uwagę lata 2013-2020, w strukturze ludności województwa warmińsko-mazurskiego pod względem wykształcenia zaszły znaczące zmiany. Znacznie zmalała liczba osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym lub niższym (spadek o ok. 68,0 tys. osób). Spadek odnotowano również w przypadku liczby osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe (o 5,0 tys.) i średnie zawodowe (o 14,0 tys.). Wzrosła natomiast liczba absolwentów szkół policealnych oraz średnich zawodowych oraz szkół wyższych (odpowiednio o 15,0 tys. oraz o 16,0 tys. osób).

Wykres 1. Struktura wykształcenia ludności w województwie warmińsko-mazurskim ogółem według BAEL [tys. os.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Analiza liczby uczniów i absolwentów poszczególnych typów szkół wskazuje, że w latach 2013-2020 systematycznie rosła liczba uczniów szkół podstawowych, a od roku 2017 – również szkół branżowych. Wzrost przypadający na przełom lat 2018/2019 zaobserwowano także w przypadku szkół specjalnych przysposabiających do pracy, techników i liceów ogólnokształcących. Spadek odnotowano natomiast w przypadku szkół gimnazjalnych, zawodowych i policealnych, czego przyczyn można doszukiwać się w zmianach wynikających z reformy systemu oświaty z 2017 r. (likwidacja gimnazjów oraz szkół zawodowych na rzecz 8-letniej szkoły podstawowej i szkół branżowych) oraz wzmożonej promocji kształcenia w szkołach branżowych.

W analizowanym okresie malała również liczba absolwentów we wszystkich typach szkół, z wyjątkiem szkół specjalnych przysposabiających do pracy oraz szkół branżowych, co wynikało ze zmian w strukturze ludności regionu Warmii i Mazur (malejąca liczba ludności, w tym osób w wieku do 18 r.ż.).

Tabela 2. Liczba uczniów i absolwentów szkół podstawowych/gimnazjalnych, zawodowych (technika i zasadnicze szkoły zawodowe), ogólnokształcących, policealnych w województwie warmińsko-mazurskim

		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży, w tym specjalne	Uczniowie	83 615	88 308	93 910	86 097	983 41	111 888	111 766	111 226
	Absolwenci	14 124	13 881	13 715	13 263	-	-	13 472	13 083
Gimnazja dla młodzieży, w tym specjalne	Uczniowie	44 400	42 867	41 965	41 087	26 995	13 211	-	-
	Absolwenci	14 939	14 275	13 709	13 490	12 913	13 132	12 406	-
Szkoły zawodowe dla młodzieży, w tym specjalne	Uczniowie	8 128	8 522	8 146	7 642	4 686	2 125	-	-
	Absolwenci	2 978	1 627	2 391	2 443	2 095	2 125	1 954	-
Szkoły specjalne przysposabiające do pracy	Uczniowie	522	502	449	492	499	490	593	590
	Absolwenci	68	123	120	112	102	108	108	122
Branżowe szkoły I stopnia, w tym specjalne	Uczniowie	-	-	-	-	2 606	4 650	9 317	9 666
	Absolwenci	-	-	-	-	-	-	-	1 676
Technika dla młodzieży,	Uczniowie	20 415	19 891	19 209	18 712	18 528	18 701	23 970	24 334
	Absolwenci	4 661	4 455	4 379	4 387	4 281	4 040	3 915	3 821

		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
w tym specjalne									
Licea ogólnokształcące dla młodzieży, w tym specjalne	Uczniowie	19 753	18 741	18 014	17 320	16 701	16 246	21 579	21 394
	Absolwenci	6 777	6 674	6 221	5 878	5 589	5 549	4 977	5 109
Szkoły policealne ogółem*, w tym specjalne	Uczniowie	9 984	9 655	8 632	8 459	8 245	7 614	6 834**	7 798**
	Absolwenci	3 654	3 088	2 907	2 561	2 288	2 293	1 641**	1 549**

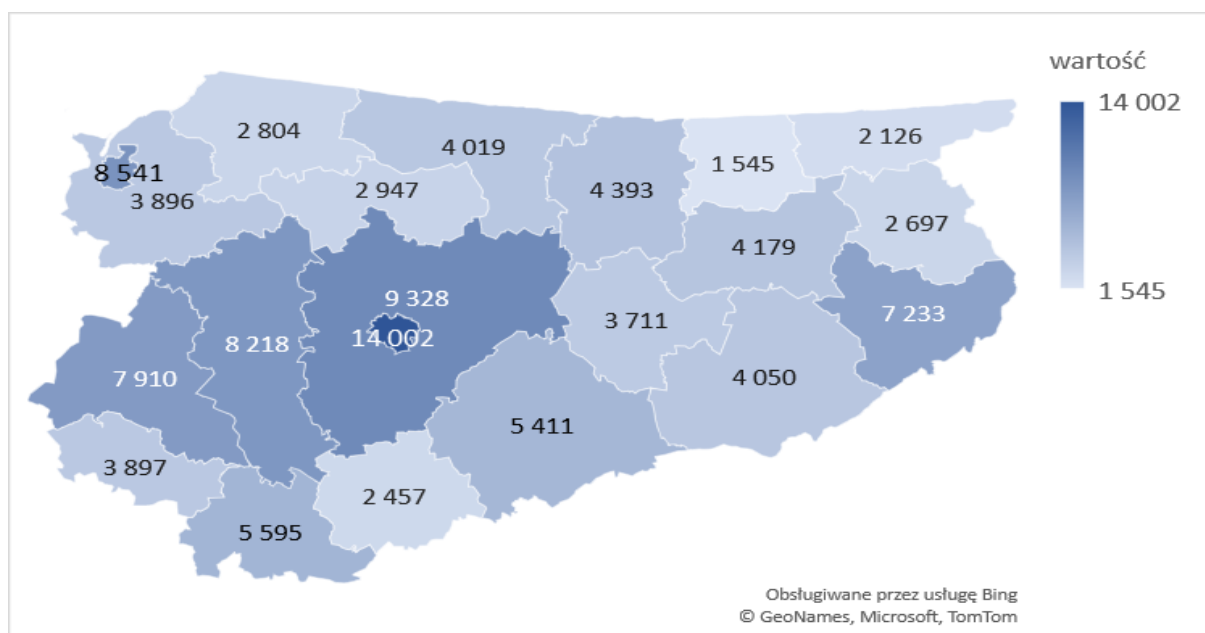
* Szkoły policealne, w tym kolegium pracowników służb społecznych bez specjalnych, szkoły policealne specjalne oraz szkoły policealne ogółem, w tym kolegia pracowników służb społecznych.

**Dotyczy jedynie szkół policealnych w tym kolegium pracowników służb społecznych bez specjalnych oraz szkół policealnych specjalnych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

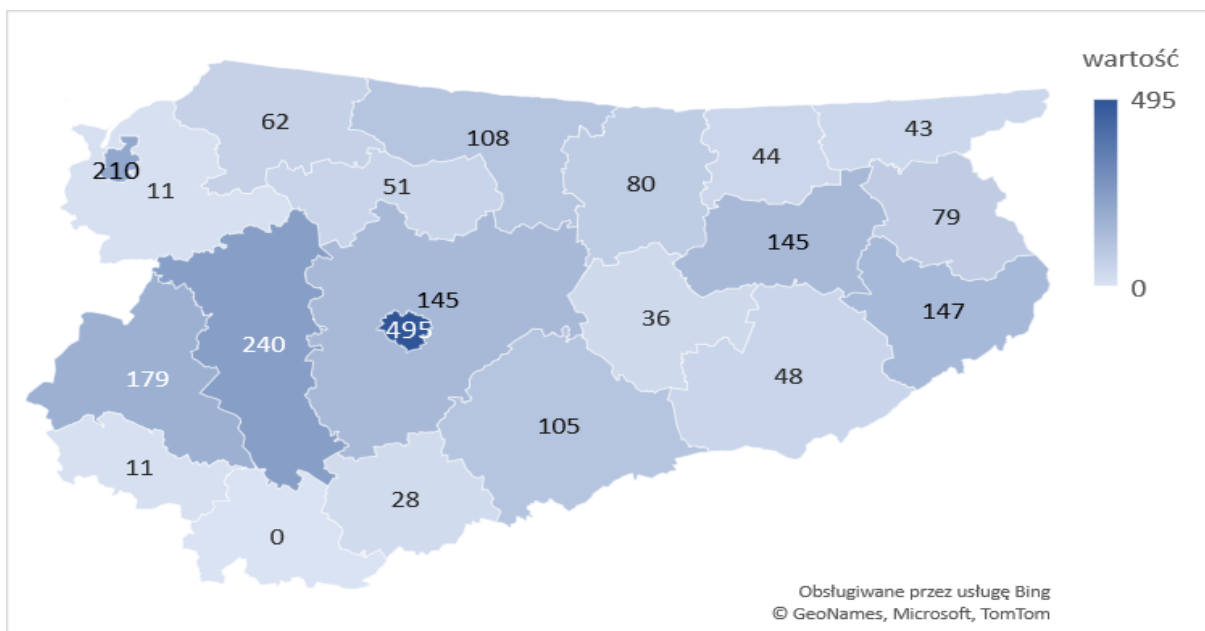
Analiza przestrzenna liczby szkół podstawowych (bez specjalnych) zlokalizowanych w województwie warmińsko-mazurskim wyraźnie pokazuje koncentrację tego typu placówek na terenie powiatu m. Olsztyn. Powiat cechuje się również co najmniej dwukrotnie większą liczbą specjalnych szkół podstawowych niż w każdym z pozostałych powiatów oraz najwyższą liczbą gimnazjów dla dzieci i młodzieży, zarówno specjalnych, jak i niespecjalnych. W powiecie m. Olsztyn funkcjonuje ponadto najwięcej szkół licealnych (bez specjalnych) i techników (bez specjalnych) – po minimum dwa razy tyle co w każdym z pozostałych powiatów. Warto podkreślić, że w powiecie tym funkcjonują jedyne technika specjalne w regionie. Najwięcej szkół branżowych I stopnia (bez specjalnych) działa z kolei w powiecie m. Elbląg, choć ich liczba nieznacznie dominuje nad liczbą tego typu placówek funkcjonujących w powiecie m. Olsztyn. Największą liczbą specjalnych szkół branżowych I stopnia cechują się natomiast powiaty: lidzbarski i ostródzki.

Mapa 1. Liczba uczniów w szkołach podstawowych bez specjalnych, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

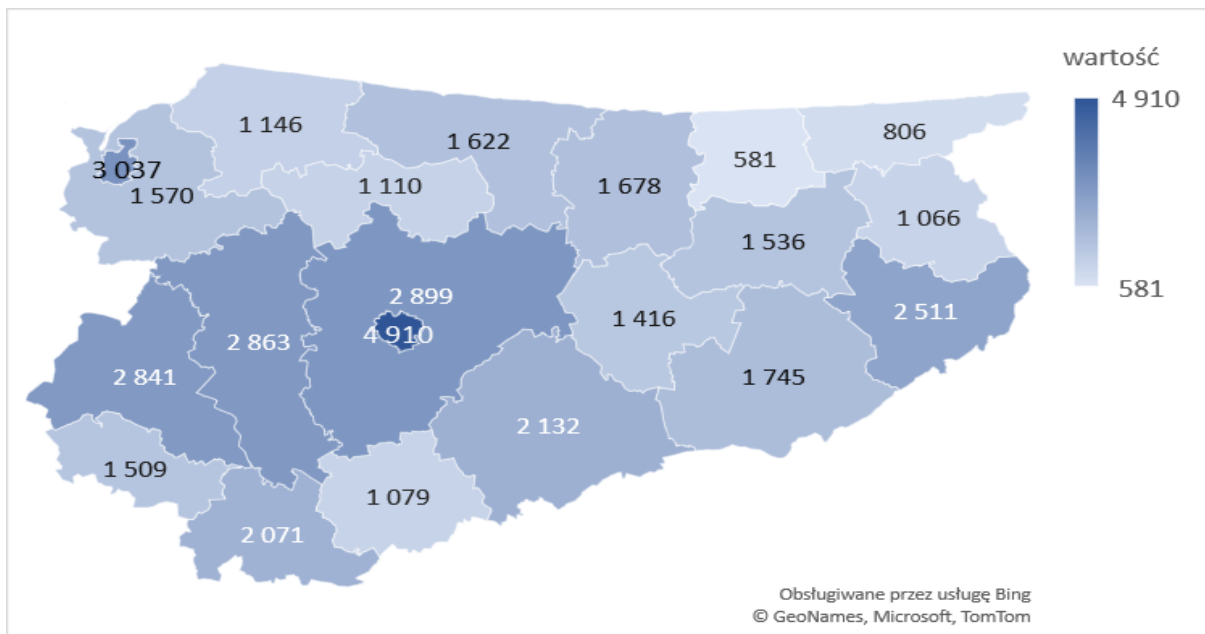
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Mapa 2. Liczba uczniów w specjalnych szkołach podstawowych, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

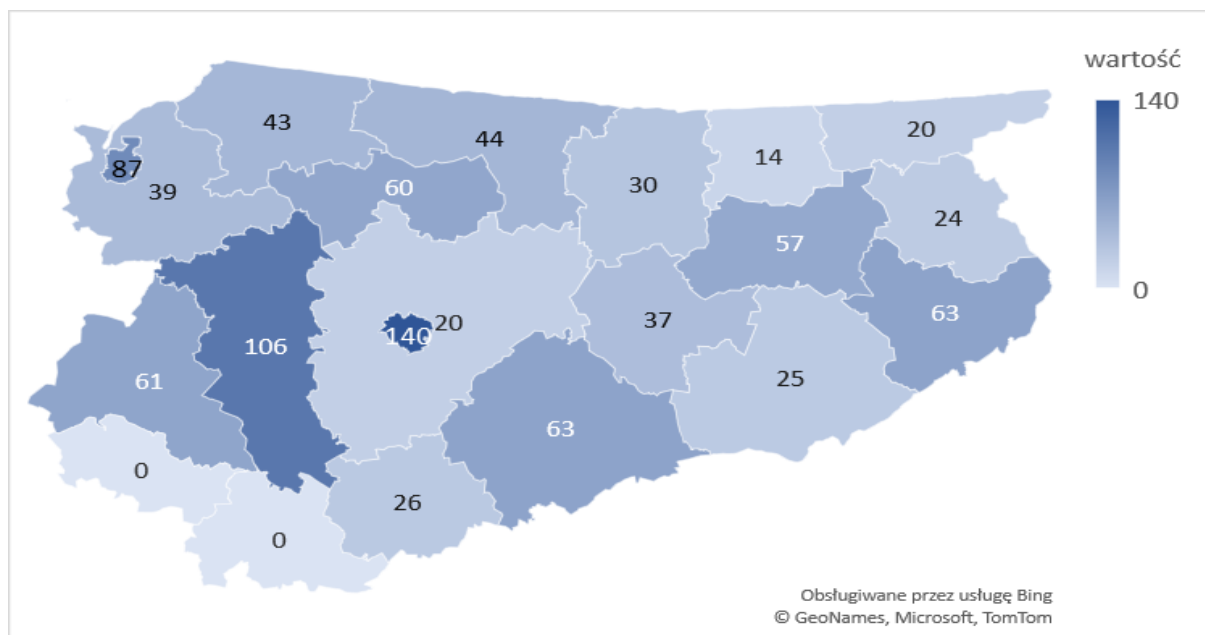
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Mapa 3. Liczba uczniów w szkołach gimnazjalnych dla dzieci i młodzieży bez specjalnych, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

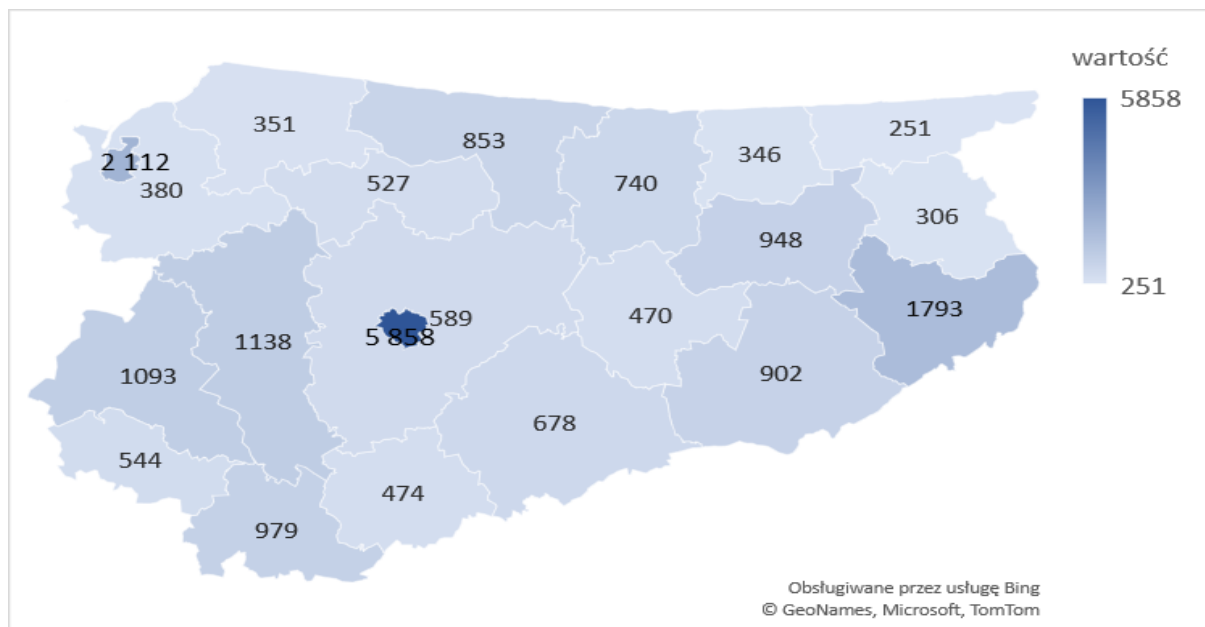
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Mapa 4. Liczba uczniów w specjalnych szkołach gimnazjalnych dla dzieci i młodzieży, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

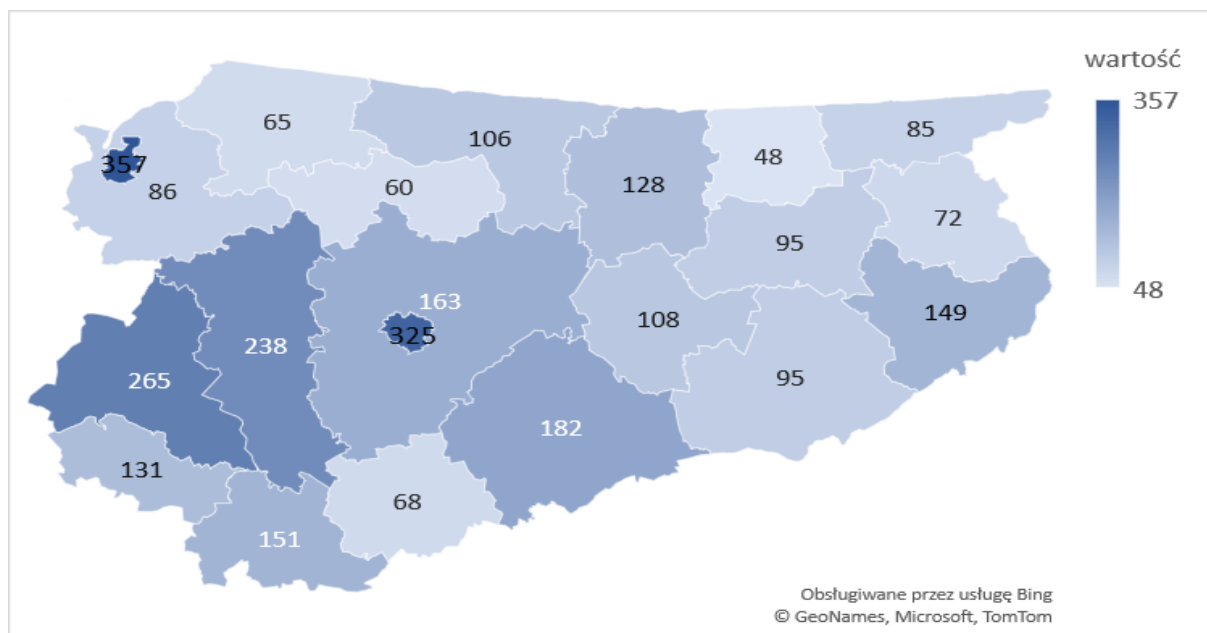
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Mapa 5. Liczba uczniów w szkołach licealnych ogólnokształcących dla młodzieży bez specjalnych, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

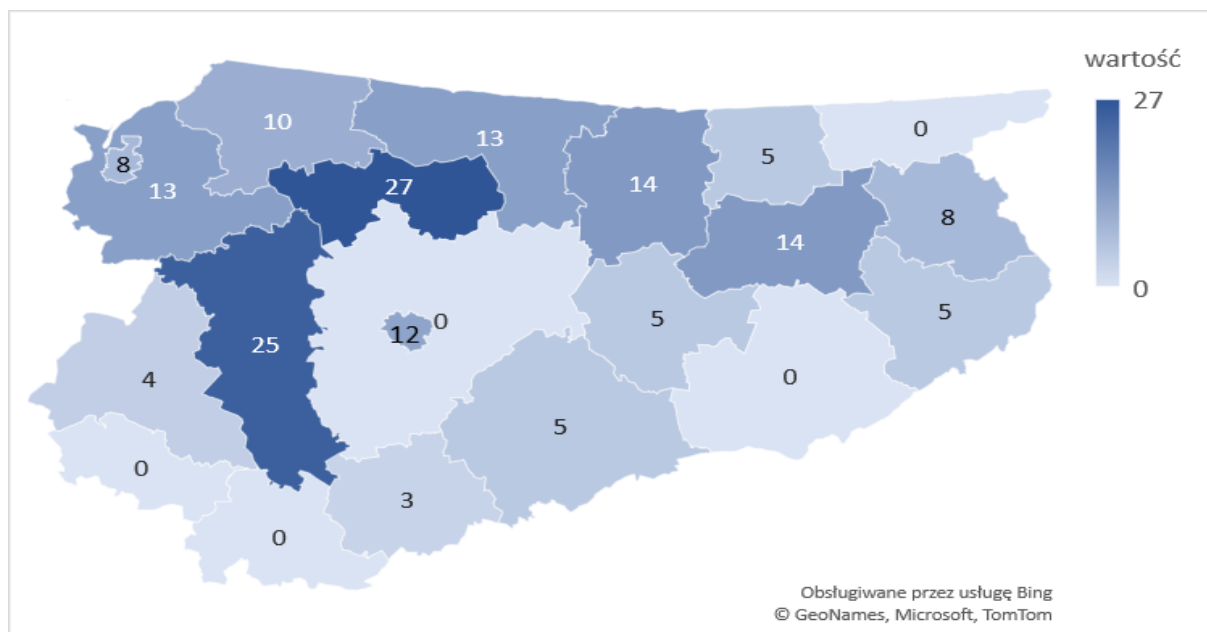
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Mapa 6. Liczba uczniów w szkołach branżowych I stopnia bez specjalnych, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

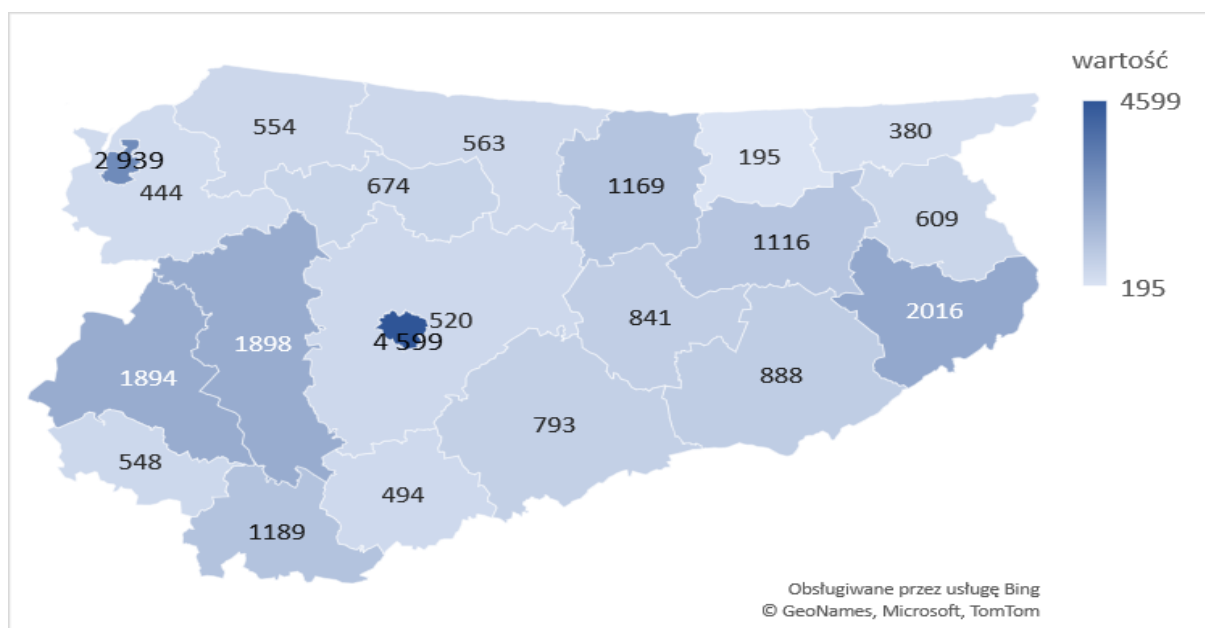
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Mapa 7. Liczba uczniów w specjalnych szkołach branżowych I stopnia, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

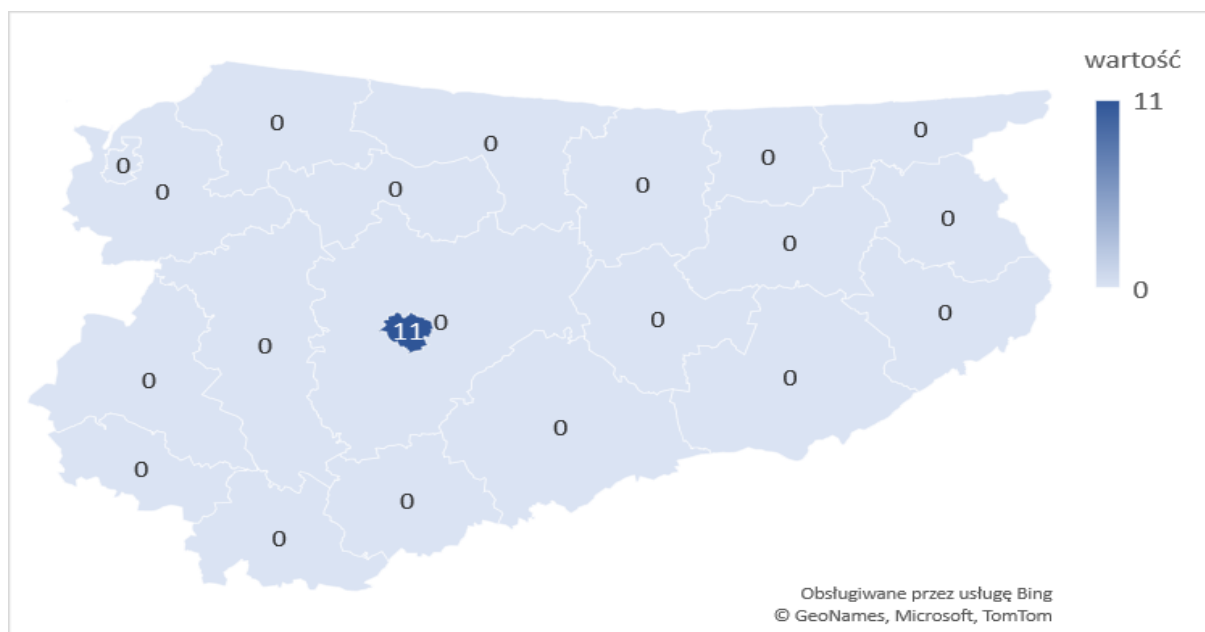
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Mapa 8. Liczba uczniów technikach dla młodzieży bez specjalnych, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

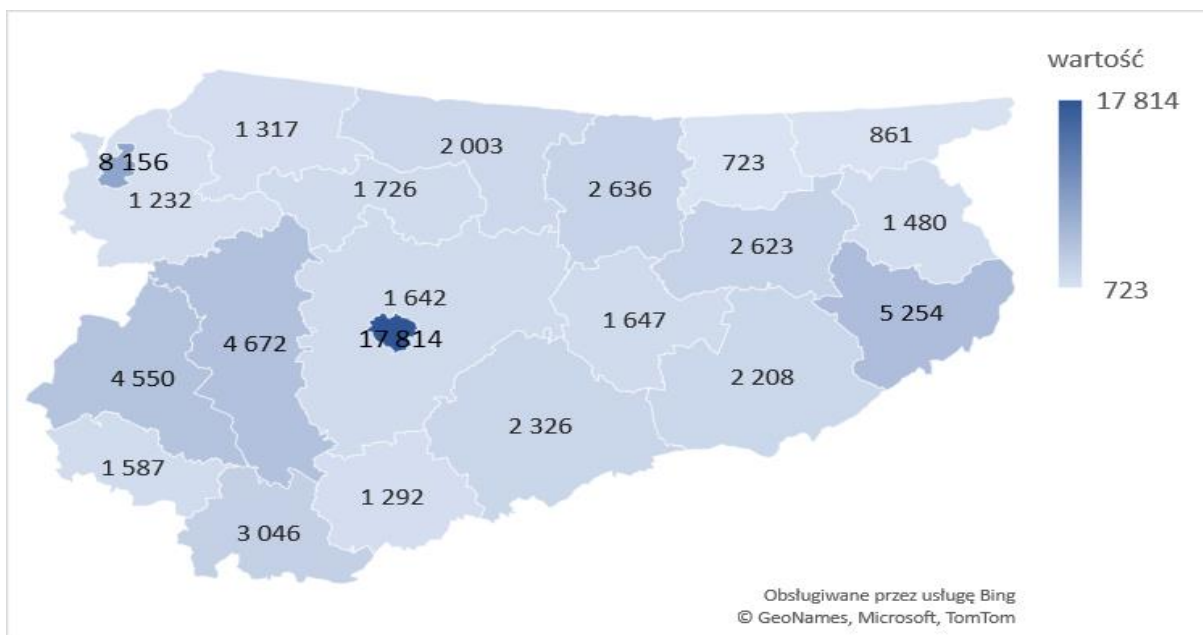
Mapa 9. Liczba uczniów w specjalnych technikach dla młodzieży, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Mapa 10. Liczba uczniów w szkołach ponadpodstawowych, ponadgimnazjalnych i policealnych ogółem, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W Polsce dzieci i młodzież o specjalnych potrzebach edukacyjnych kształcone są w ramach samodzielnych szkół specjalnych podstawowych, gimnazjalnych (do momentu ich likwidacji w 2017 roku), ponadgimnazjalnych/ponadpodstawowych oraz policealnych bądź w szkołach ogólnodostępnych, w których funkcjonują oddziały specjalne, integracyjne lub ogólnodostępne. Placówki te są organizowane z myślą o uczniach z niepełnosprawnościami, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym, dla których konieczne jest zapewnienie szczególnych metod pracy oraz organizacji nauki³.

Dane dotyczące udziału uczniów o szczególnych potrzebach edukacyjnych wskazują na wzrost ich uczestnictwa w kształceniu podstawowym i ogólnokształcącym. Wzrost dotyczył również gimnazjów i szkół zawodowych, aż do momentu ich likwidacji. Spadek identyfikowano natomiast w odsetku uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w powstałych w 2018 r. szkołach branżowych, technikach oraz w szkołach policealnych, mimo wzrostu w latach 2016-2018.

W szkołach podstawowych, gimnazjalnych (do roku 2019) oraz w liceach wzrósł ponadto udział absolwentów o szczególnych potrzebach edukacyjnych. Spadek nastąpił natomiast w przypadku szkół zawodowych, techników i szkół policealnych.

³ Edukacja i wychowanie w województwie warmińsko-mazurskim w latach szkolnych 2014/2015–2016/2017, Urząd Statystyczny w Olsztynie, Olsztyn 2017, s. 58.

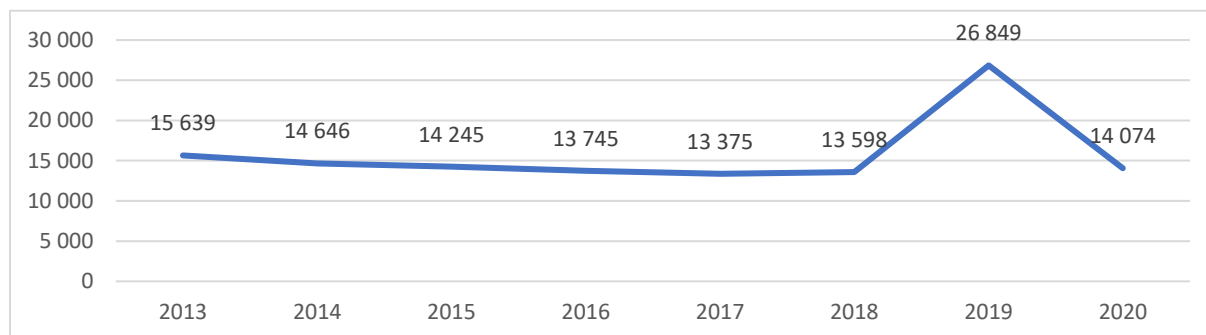
Tabela 3. Odsetek uczniów i absolwentów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach/placówkach oświatowych według typów szkół

		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży, w tym specjalne	Uczniowie	1,37%	1,32%	1,32%	1,43%	1,54%	1,64%	2,05%	2,04%
	Absolwenci	1,57%	1,66%	1,56%	1,71%	-	-	1,43%	2,21%
Gimnazja dla młodzieży, w tym specjalne	Uczniowie	2,66%	2,59%	2,50%	2,33%	2,61%	3,06%	-	-
	Absolwenci	2,08%	2,43%	2,31%	2,60%	2,56%	2,25%	2,84%	-
Szkoły zawodowe dla młodzieży, w tym specjalne	Uczniowie	6,25%	6,63%	6,90%	7,34%	6,55%	6,54%	-	-
	Absolwenci	6,65%	6,52%	5,73%	5,36%	7,49%	5,18%	6,40%	-
Branżowe szkoły I stopnia, w tym specjalne	Uczniowie	-	-	-	-	7,25%	6,62%	5,70%	5,52%
	Absolwenci	-	-	-	-	-	-	-	0,00%
Technika dla młodzieży, w tym specjalne	Uczniowie	0,04%	0,08%	0,07%	0,03%	0,03%	0,00%	0,03%	0,05%
	Absolwenci	0,11%	0,00%	0,00%	0,18%	0,00%	0,15%	0,00%	0,00%
Licea ogólnokształcące dla młodzieży, w tym specjalne	Uczniowie	0,07%	0,10%	0,07%	0,03%	0,06%	0,08%	0,27%	0,29%
	Absolwenci	0,00%	0,00%	0,10%	0,10%	0,11%	0,00%	0,00%	0,16%
Szkoły policealne ogółem*, w tym specjalne	Uczniowie	0,10%	0,05%	0,00%	0,14%	0,15%	0,11%	0,10%	0,00%
	Absolwenci	0,00%	0,10%	0,17%	0,00%	0,00%	0,22%	0,00%	0,00%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W latach 2013-2018 liczba uczniów klas pierwszych w szkołach ponadgimnazjalnych systematycznie malała (spadek o ponad 2,0 tys. osób). Wzrost nastąpił w roku 2019, kiedy do szkół ponadpodstawowych wszedł podwójny rocznik, na który składali się uczniowie ostatnich klas wygaszonych już gimnazjów oraz absolwenci szkół podstawowych. Wówczas liczba uczniów w klasach pierwszych szkół ponadpodstawowych wzrosła niemal dwukrotnie, by ponownie spaść w roku 2020.

Wykres 2. Liczba uczniów w pierwszych klasach szkół ponadgimnazjalnych/ponadpodstawowych, w tym w szkołach specjalnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020

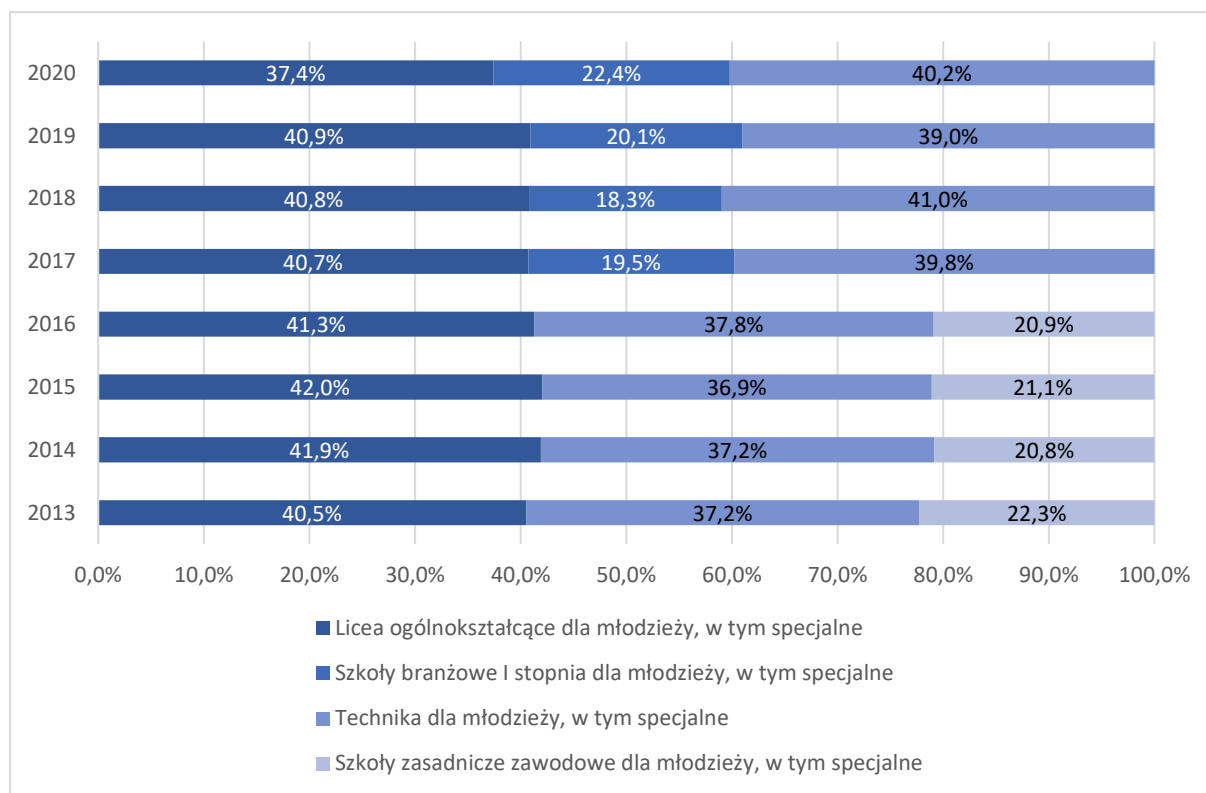

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Kolejnym z analizowanych zagadnień związanych ze zmianami, jakie w latach 2013-2020 zaszły w obszarze kształcenia na terenie województwa warmińsko-mazurskiego jest częstotliwość wybierania poszczególnych typów szkół przez absolwentów gimnazjów (a po reformie szkolnictwa z 2017 r. – szkół podstawowych). W całym analizowanym okresie największą popularnością cieszyły się licea ogólnokształcące oraz technika. W latach 2013-2020 w pierwszych klasach tego typu placówek kształciło się odpowiednio między 37,4% a 42,0% (licea ogólnokształcące) oraz między 36,9% a 41,0% (technika) ogółu uczniów klas pierwszych szkół ponadgimnazjalnych/ponadpodstawowych.

W latach 2013-2016 średnio co piąty uczeń klas pierwszych tego typu szkół uczęszczał do szkoły zasadniczej zawodowej (między 20,8% a 22,3% ogółu uczniów klas pierwszych szkół ponadgimnazjalnych), a w latach 2017-2020 – do szkoły branżowej I stopnia (między 18,3% a 22,4% ogółu uczniów klas pierwszych szkół ponadgimnazjalnych/ponadpodstawowych). Warto zauważyć, że poziom zainteresowania absolwentów szkół ponadpodstawowych możliwością dalszego kształcenia w szkołach branżowych I stopnia wzrastał i największą popularnością cieszyły się w roku 2020.

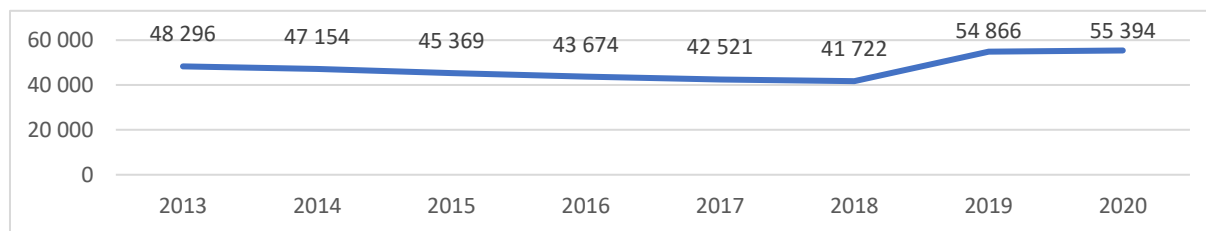
Wykres 3. Odsetek uczniów klas pierwszych w szkołach zawodowych, branżowych, technikach i liceach w ogóle uczniów klas pierwszych tego typu szkół

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W analizowanym okresie, mimo początkowego spadku, wzrosła ogólna liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych/ ponadpodstawowych. Zmiany wynikały ze wspomnianej już reformy szkolnictwa, a co za tym idzie – rozpoczęcia nauki przez podwójny rocznik w roku szkolnym 2019/2020.

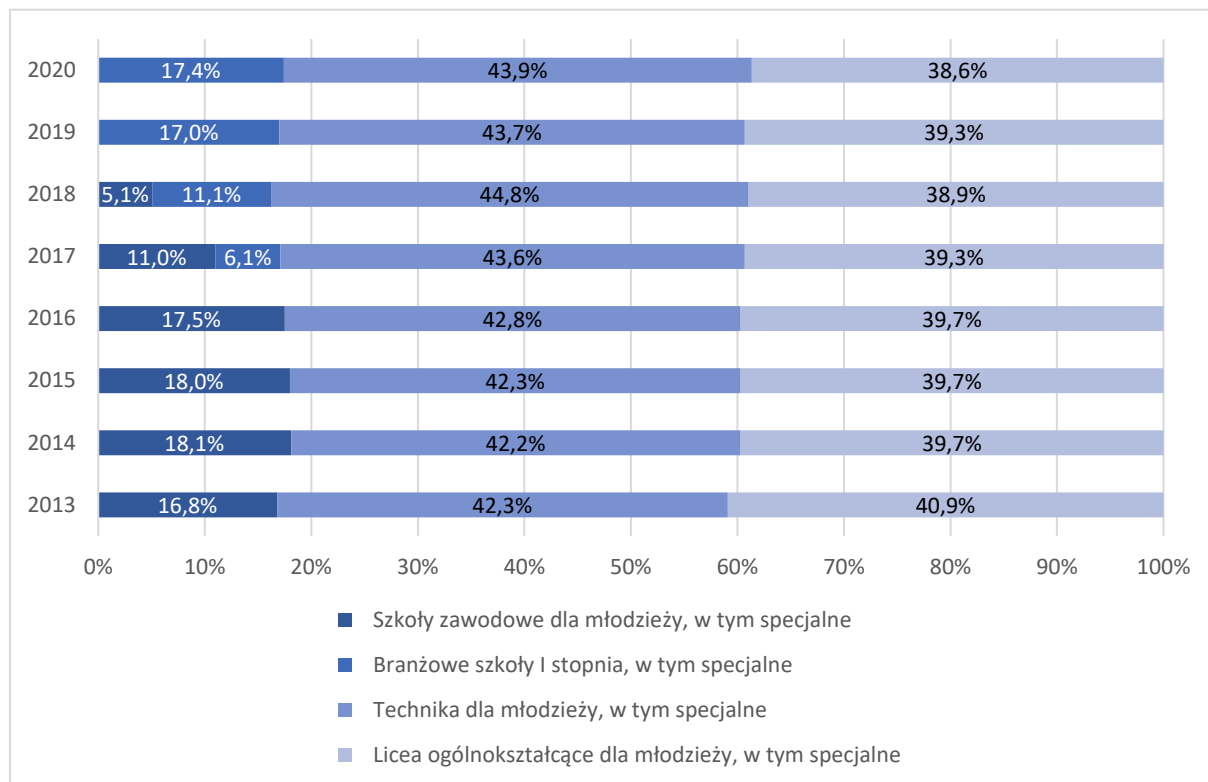
Wykres 4. Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych/ponadpodstawowych, w tym szkół specjalnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Biorąc pod uwagę ogół szkół ponadgimnazjalnych/ ponadpodstawowych, w latach 2013-2020 na Warmii i Mazurach największy odsetek uczniów tego typu szkół kształcił się w technikach (43,9% uczniów ogółu uczniów szkół ponadgimnazjalnych/ ponadpodstawowych w 2020 roku). Nieco mniejszą popularnością cieszyły się licea (38,6%), w których odsetek uczniów zmalał względem roku wyjściowego o 1,7 p.p. Najmniejszy odsetek uczniów cechował szkoły zawodowe, a później branżowe (17,4%), choć warto zauważyć, że podobnie jak w przypadku techników, ich popularność wzrosła.

Wykres 5. Odsetek uczniów szkół ponadgimnazjalnych/ponadpodstawowych według typu szkoły (zasadnicza zawodowa/branżowe, ogólnokształcące, technikum) w ogólnej liczbie uczniów szkół ponadgimnazjalnych/ponadpodstawowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Podsumowanie

Zidentyfikowano znaczące zmiany zachodzące w strukturze ludności województwa warmińsko-mazurskiego pod względem wykształcenia w latach 2013-2020. Odnotowano istotny spadek liczby osób wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym, zaś stałemu wzrostowi względem roku 2013 ulegała liczba absolwentów szkół policealnych oraz z wykształceniem średnim zawodowym.

Zgodnie z analizą liczby uczniów i absolwentów poszczególnych typów szkół, w latach 2013-2020 systematycznie rosła liczba uczniów szkół podstawowych, a od roku 2017 – również szkół branżowych.

W przypadku liczby uczniów o szczególnych potrzebach edukacyjnych wzrost odnotowano w szkołach podstawowych, gimnazjalnych (do roku 2019) oraz w liceach, spadek nastąpił natomiast w przypadku szkół zawodowych, techników i szkół policealnych.

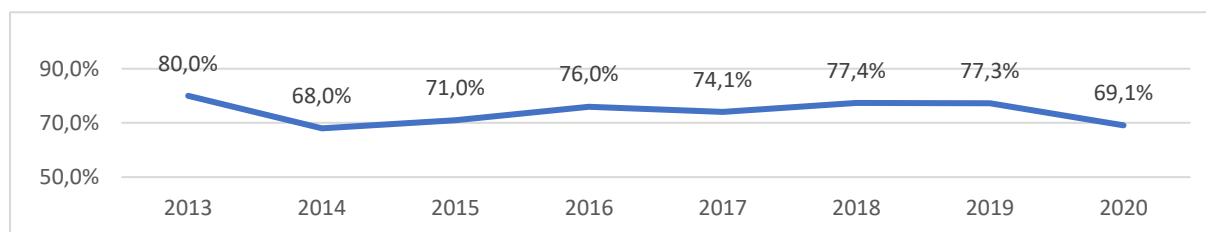
W zakresie kształcenia ogólnego do najbardziej znaczących zmian zaliczyć więc można:

- spadek liczby osób z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej w strukturze populacji ogółem,
- wzrost liczby absolwentów szkół ponadgimnazjalnych,
- spadek liczby absolwentów we wszystkich typach szkół, z wyjątkiem szkół specjalnych przysposabiających do pracy oraz szkół branżowych, co wynikało ze zmian w strukturze ludności regionu Warmii i Mazur.

Wyniki egzaminów

Analizując poziom zdawalności egzaminów maturalnych widać, że w latach 2014-2019 odsetek osób osiągających pozytywny wynik egzaminu dojrzałości systematycznie wzrastał (wzrost o 9,3 p.p.). Wyjątek stanowił rok 2017, kiedy maturę zdało 74,1% osób podchodzących do egzaminu, choć warto zauważyć, że wynik ten i tak był wyższy niż wyniki z lat 2014-2015. W roku 2020 poziom zdawalności egzaminów maturalnych znacznie zmalał, zbliżając się do wartości z roku wyjściowego. Przyczyn tej niekorzystnej zmiany można doszukiwać się w wystąpieniu pandemii COVID-19 i wprowadzonych w związku z nią obostrzeniach w postaci zmiany formy nauki na zdalną. Ponadto warto zwrócić uwagę na fakt, że znaczna część osób nie przystąpiła lub przystąpiła w kolejnym terminie do egzaminu maturalnego – spowodowane to było niestabilnymi regulacjami dotyczącymi podchodzenia do egzaminu w trybie stacjonarnym, spotęgowana zwiększeniem liczby zachorowań na COVID-19 oraz wysokim poziomem niezaszczepienia wśród maturzystów.

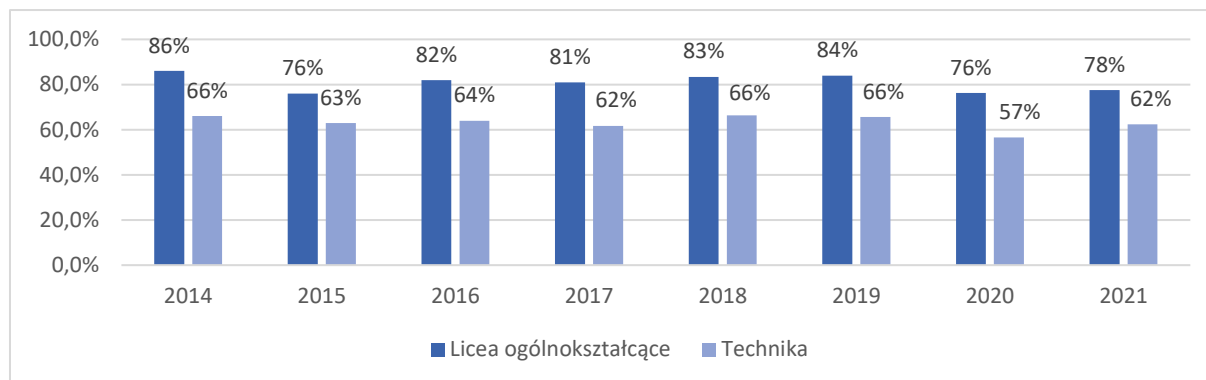
Wykres 6. Zdawalność egzaminów maturalnych w województwie warmińsko-mazurskim – ogółem

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Dane dotyczące wyników egzaminów maturalnych w podziale na typy szkół były dostępne dla lat 2014-2021. W całym analizowanym okresie wyższym poziomem zdawalności egzaminów maturalnych cechowały się licea ogólnokształcące. W przypadku liceów najwyższe wyniki osiągnięto ogółem w roku wyjściowym, w którym egzamin dojrzałości zdało 86% uczniów tego typu szkół. W technikach natomiast odsetek sukcesów wynosił maksymalnie 66% i identyfikowany był w roku 2014, 2018 i 2019.

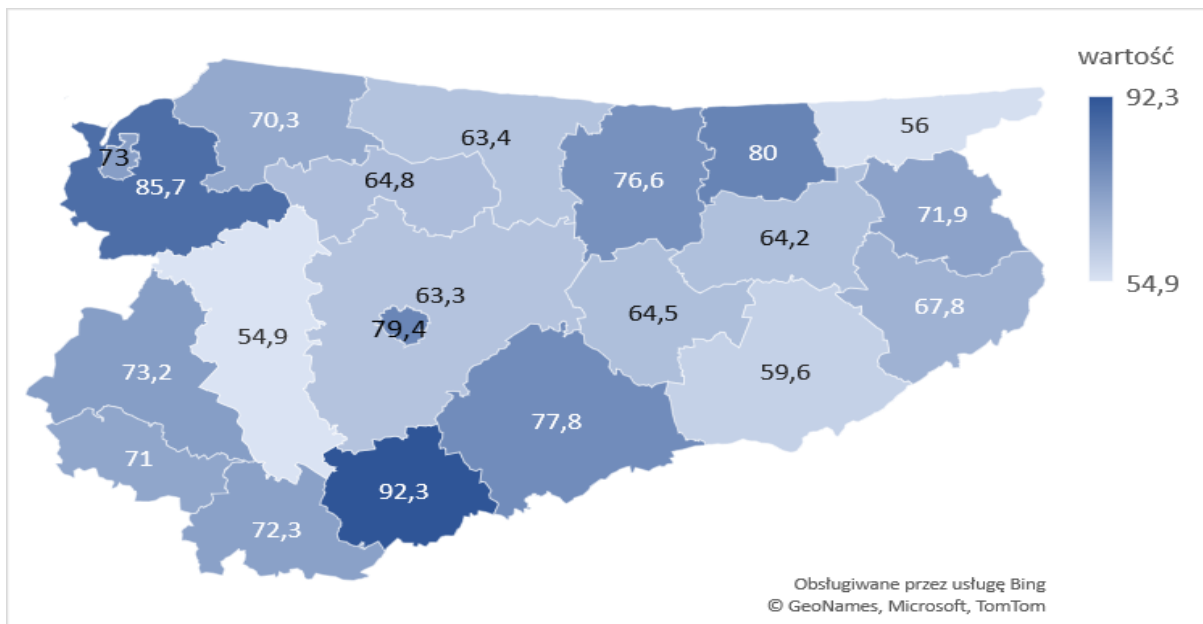
Wykres 7. Zdawalność egzaminów maturalnych w województwie warmińsko-mazurskim według typu szkoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

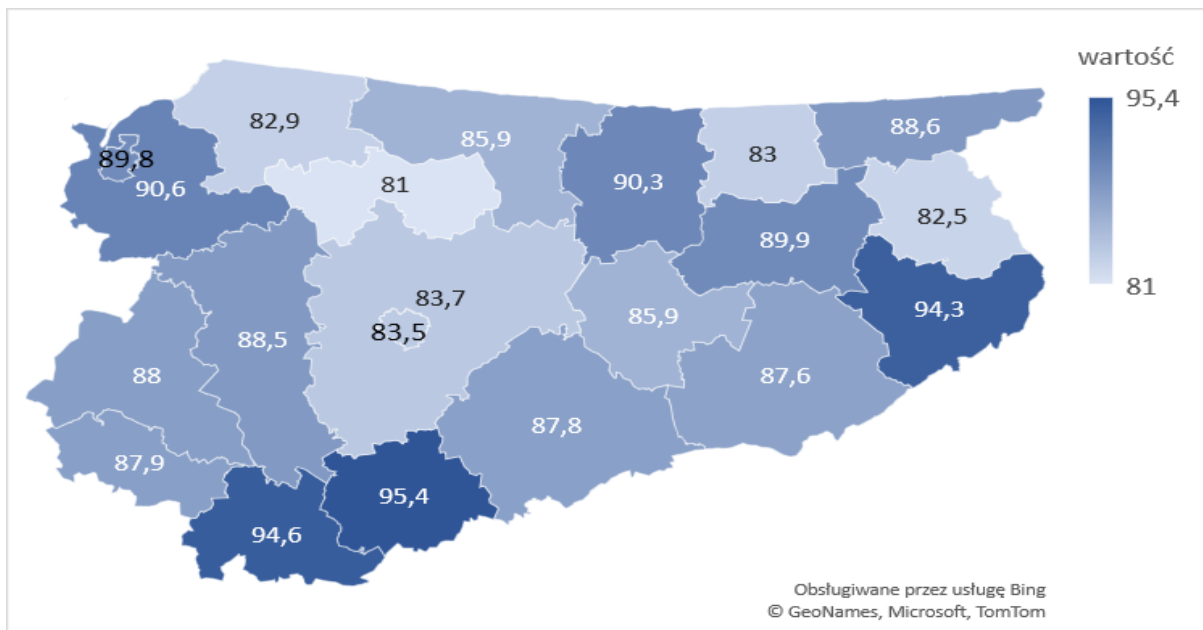
Podobnie wyglądała sytuacja na poziomie powiatów. Wyjątek stanowiły powiat węgorzewski oraz powiat m. Olsztyn, w których w 2018 r. wyniki matur w szkołach zawodowych były o odpowiednio 13,9 p.p. i 3,5 p.p. wyższe niż w liceach ogólnokształcących. Tego typu sytuacje zdarzały się również w innych latach i w innych powiatach, były to jednak pojedyncze zdarzenia, nie wpływające w sposób szczególny na ogólny trend.

Mapa 11. Zdawalność egzaminów maturalnych [%] - szkoły ponadgimnazjalne zawodowe.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Mapa 12. Zdawalność egzaminów maturalnych [%] - licea ogólnokształcące.

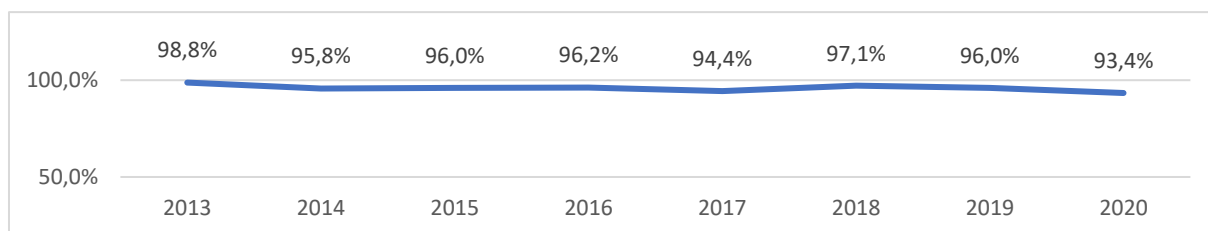

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Mimo pozytywnych – z wyjątkiem roku 2020 – zmian w poziomie zdawalności egzaminów maturalnych w województwie, w całym analizowanym okresie poziom ten był niższy od średniej krajowej. Największe różnice występowały w latach, w których zdawalność matur w regionie była najniższa, tj. w roku 2017 (94,4% średniego poziomu zdawalności w Polsce) oraz w roku 2020 (93,4%).

Wykres 8. Zdawalność egzaminów maturalnych w województwie warmińsko-mazurskim w stosunku do średniej krajowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Dane dotyczące średnich wyników egzaminu maturalnego w województwie warmińsko-mazurskim, z uwzględnieniem przedmiotów matematyczno-przyrodniczych oraz poziomu egzaminu wskazują, że mimo wahań wyników występujących w ramach każdego z analizowanych przedmiotów, ogółem osiągane wyniki były niższe niż w roku 2013. Wyjątek stanowiły wyniki egzaminów z biologii i chemii na poziomie rozszerzonym, które w latach 2013-2015 uległy niewielkiemu wzrostowi. Sytuacja pogorszyła się natomiast po zmianie formuły matury w 2015 roku, co jest szczególnie widoczne na wynikach z tego właśnie roku, kiedy zdawano maturę zarówno w starej, jak i nowej formule. Porównując wyniki z roku 2020 z rokiem 2013, największy spadek odnotowano w przypadku matury rozszerzonej z matematyki (spadek o 29 p.p.) oraz geografii (spadek o 27 p.p.).

Tabela 4. Średnie wyniki egzaminu maturalnego z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020

	Poziom	2013	2014	2015*	2016	2017	2018	2019	2020
Matematyka	Podstawowy	57%	45%	40%/52%	53%	51%	53%	55%	49%
	Rozszerzony	57%	40%	31%/37%	27%	31%	24%	33%	28%
Biologia	Podstawowy	45%	33%	40%	-	-	-	-	-
	Rozszerzony	45%	52%	51%/41%	35%	34%	30%	31%	40%
Fizyka i astronomia	Podstawowy	37%	38%	27%	-	-	-	-	-
	Rozszerzony	48%	47%	35%/42%	40%	40%	33%	43%	32%
Chemia	Podstawowy	40%	45%	33%	-	-	-	-	-
	Rozszerzony	54%	48%	55%/48%	35%	39%	37%	36%	33%
Geografia	Podstawowy	38%	44%	46%	-	-	-	-	-
	Rozszerzony	46%	50%	43%/39%	36%	29%	28%	27%	19%

*Stara formuła/nowa formuła

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży.

Wyniki egzaminu gimnazjalnego z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych z lat 2013-2019 wskazują, że wyższe wyniki osiągnęto w przypadku egzaminu z części przyrodniczej. W analizowanym okresie różnica między wynikami osiąganymi z części z zakresu przedmiotów przyrodniczych a wynikami z części matematycznej wynosiła między 3 a 12 p.p. Ogółem najwyższy wynik z części przyrodniczej osiągnięto w roku 2013 (57%), a najniższy – w roku 2019 (47%). W przypadku części matematycznej najwyższy wynik identyfikowano w roku 2018 (49%), najniższy zaś – w roku 2019 (41%). Po reformie szkolnictwa z 2017 r.

egzamin gimnazjalny został zastąpiony egzaminem ósmoklasisty, który po raz pierwszy przeprowadzony został w 2019 roku. Nie obejmował on już części przyrodniczej, a jedynie matematyczną. Średnie wyniki uczniów z lat 2019-2021 z matematyki wynosiły między 41% a 42% z tendencją wzrostową.

Tabela 5. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego/ósmoklasisty z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2021

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019*	2020	2021
Część z zakresu przedmiotów przyrodniczych	57%	50%	49%	49%	50%	54%	47%	-	-
Część z zakresu matematyki	45%	44%	46%	45%	43%	49%	39%/41%	42 %	42%

*Egzamin gimnazjalny/egzamin ósmoklasisty

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży.

Podsumowanie

W latach 2014-2019 systematycznie wzrastał odsetek osób osiągających pozytywny wynik egzaminu dojrzałości w porównaniu do lat poprzednich. W 2020 roku wskaźnik ten uległ bardzo znaczącemu pogorszeniu, co związane jest ze skutkami pandemii COVID-19 i ich wpływu na szkolnictwo.

Licea ogólnokształcące, w porównaniu do technikum, w latach 2014-2021 cechowały się wyższym poziomem zdawalności egzaminów maturalnych. W przypadku liceów najwyższe wyniki osiągnięto ogółem w roku wyjściowym, w którym egzamin dojrzałości zdało 86% uczniów tego typu szkół. W technikach natomiast odsetek sukcesów wynosił maksymalnie 66% i identyfikowany był w roku 2014, 2018 i 2019

Pomimo zachodzących pozytywnych zmian w kontekście poziomu zdawalności egzaminów, średni wynik w województwie niższy jest od średniej krajowej.

Doradca zawodowy

Art. 26a Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe określa, iż jednym z zadań przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego, a także szkół (z wyjątkiem szkół artystycznych), jest prowadzenie zaplanowanych i systematycznych działań z zakresu doradztwa zawodowego. Celem tych działań jest wsparcie „dzieci i uczniów w procesie rozpoznawania zainteresowań i predyspozycji zawodowych oraz podejmowania świadomych decyzji edukacyjnych i zawodowych, w tym przygotowania do wyboru kolejnego etapu kształcenia i zawodu [...]”⁴. Zgodnie z ww. Ustawą, doradztwo zawodowe realizowane jest w ramach zajęć:

- Edukacyjnych wychowania przedszkolnego;
- Edukacyjnych kształcenia ogólnego/kształcenia w zawodzie;
- Z zakresu doradztwa zawodowego;

⁴ USTAWA z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, s. 33.

- Związanych z wyborem dalszego kierunku kształcenia oraz zawodu prowadzonych w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- Z wychowawcą⁵.

Zgodnie z obowiązującym prawem, dyrektor szkoły ustala tygodniowy plan zajęć dla poszczególnych klas i oddziałów, w tym zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół* określa, że zajęcia z doradztwa zawodowego mają być realizowane w klasach VII i VIII szkół podstawowych (po 10 godzin) oraz w szkołach ponadpodstawowych w wymiarze min. 10 godzin w całym okresie nauczania⁶.

Mając na uwadze powyższe przepisy należy zatem wskazać, że wszystkie szkoły w Polsce, w tym z województwa warmińsko-mazurskiego, realizują zajęcia z doradztwa zawodowego.

Podsumowanie

Podsumowując, biorąc pod uwagę przepisy oraz wskazania warmińsko-mazurskiego Kuratorium Oświaty – należy wskazać, że wszystkie szkoły w Polsce, w tym z województwa warmińsko-mazurskiego, realizują zajęcia z doradztwa zawodowego.

Kształcenie osób dorosłych

Warto odnieść się jeszcze do kwestii kształcenia osób dorosłych. Edukacja w szkołach dla dorosłych pozwala kontynuować przerwany cykl kształcenia. Są to przede wszystkim szkoły ponadgimnazjalne, mające na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych dorosłych uczestników kształcenia lub uzyskanie przez nich świadectwa dojrzałości.

W roku szkolnym 2014/2015 likwidacji uległy uzupełniające licea ogólnokształcące i profilowane, a w roku 2015/2016 – również technika uzupełniające. Od roku szkolnego 2016/2017 osoby dorosłe mogły kontynuować naukę w szkołach gimnazjalnych oraz w liceach ogólnokształcących⁷, do momentu likwidacji gimnazjów we wrześniu 2017 roku, gdy ich rolę przejęły 8-letnie szkoły podstawowe.

W latach 2013-2020 liczba osób dorosłych korzystających z możliwości kształcenia różnego typu szkół stopniowo malała. Po części wynikało to ze wspomnianych wcześniej przekształceń. O niemal połowę zmalała jednak liczba uczniów liceów ogólnokształcących dla dorosłych (spadek o 47,4 p.p.), a po likwidacji gimnazjów, liczba osób korzystających z oferty kształcenia szkół podstawowych dla dorosłych pozostawała na stosunkowo niskim poziomie.

Tabela 4. Uczniowie i absolwenci szkół dla dorosłych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Uczniowie	0	0	0	0	101	206	225	162

⁵ USTAWA z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, s. 34.

⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół.

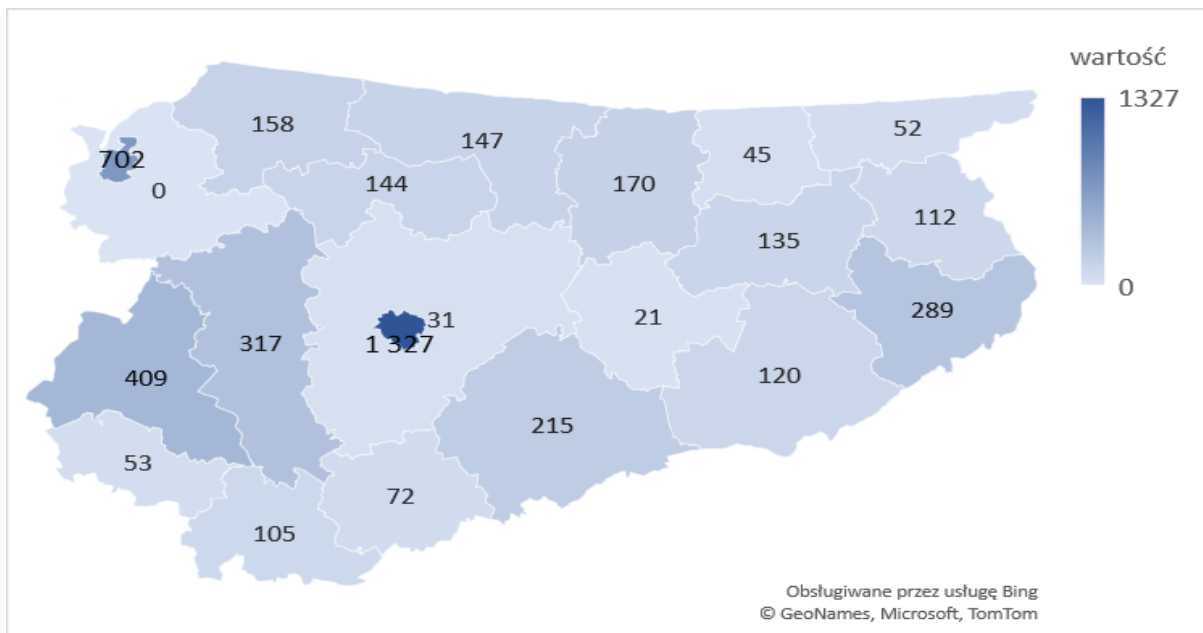
⁷ Edukacja i wychowanie w województwie warmińsko-mazurskim w latach szkolnych 2014/2015–2016/2017, Urząd Statystyczny w Olsztynie, Olsztyn 2017, s. 60.

		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Szkoły podstawowe dla dorosłych	Absolwenci	0	0	0	0	-	-	98	68
Gimnazja dla dorosłych	Uczniowie	1 327	1 232	998	734	544	292	13	-
	Absolwenci	360	376	345	321	313	245	181	3
Licea ogólnokształcące dla dorosłych	Uczniowie	8 787	7 969	6 964	6 392	5 825	5 498	5 103	4 624
	Absolwenci	1 460	2 091	2 209	1 741	1 766	1 553	1 497	1 367
Uzupełniające licea ogólnokształcące dla dorosłych	Uczniowie	162	-	-	-	-	-	-	-
	Absolwenci	1 126	15	-	-	-	-	-	-
Licea profilowane dla dorosłych	Uczniowie	41	0	-	-	-	-	-	-
	Absolwenci	18	20	0	-	-	-	-	-
Technika dla dorosłych	Uczniowie	0	0	0	0	-	-	-	-
	Absolwenci	7	0	0	0	-	-	-	-
Ponadgimnazjalne technika uzupełniające dla dorosłych	Uczniowie	581	264	0	0	-	-	-	-
	Absolwenci	317	197	184	0	-	-	-	-
Zasadnicze szkoły zawodowe dla dorosłych	Uczniowie	55	0	-	-	-	-	-	-
	Absolwenci	102	0	0	-	-	-	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Zgodnie z przeprowadzoną analizą przestrzenną, zdecydowana większość liceów ogólnokształcących dla dorosłych zlokalizowana była w powiecie m. Olsztyn (1,3 tys. placówek). Warto podkreślić, że w powiecie elbląskim nie funkcjonowała ani jedna z tego typu placówek.

Mapa 13. Licea ogólnokształcące dla dorosłych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Zgodnie z danymi Rejestru Szkół i Placówek Oświatowych, w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonują obecnie 23 Centra Kształcenia Zawodowego, 3 niepubliczne placówki kształcenia ustawicznego i praktycznego, 120 placówki kształcenia ustawicznego bez szkół oraz 6 placówek kształcenia ustawicznego ze szkołami.

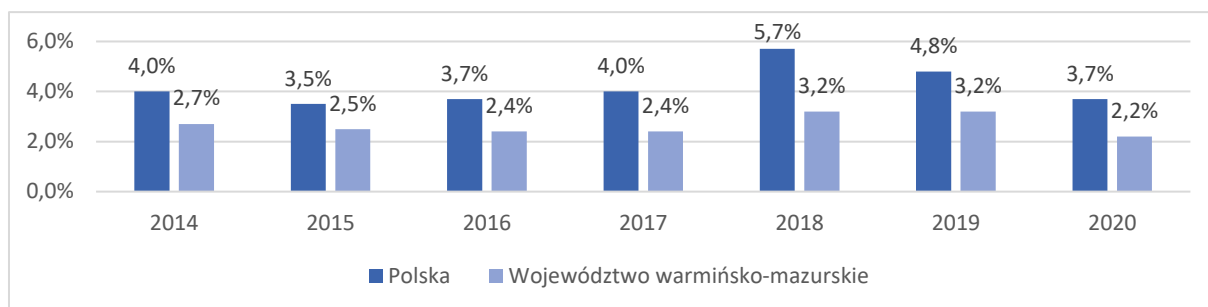
Tabela 5. Pozostałe placówki prowadzące kształcenie ustawiczne dla dorosłych w województwie warmińsko-mazurskim

Typ placówki	Liczba
Centra Kształcenia Zawodowego	23
Niepubliczne placówki kształcenia ustawicznego i praktycznego	3
Niepubliczne placówki kształcenia ustawicznego i praktycznego ze szkołami	0
Placówki kształcenia ustawicznego bez szkół	120
Placówki kształcenia ustawicznego ze szkołami	6
Centra Kształcenia Praktycznego	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RSPO SIO. Stan na dzień 14.01.2022.

W latach 2014-2020 w województwie warmińsko-mazurskim odsetek osób w wieku 25-64 lata, które uczestniczyły w kształceniu lub szkoleniu, zmalał z poziomu 2,7% do 2,2%. Wyjątek stanowiły lata 2018 i 2019, gdy doszkała się po 3,2% dorosłych mieszkańców regionu. Warto zauważyć, że w całym analizowanym okresie odsetek ten był niższy niż ogółem w Polsce o od 1,0% do nawet 2,5%.

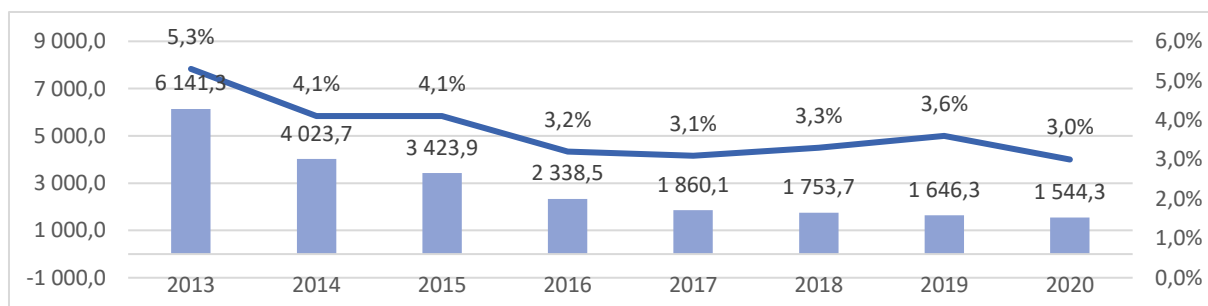
Wykres 9. Odsetek osób dorosłych uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu (w wieku 25–64 lata) w województwie warmińsko-mazurskim.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Pozytywną zmianą identyfikowaną w regionie był spadek udziału zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów, tj. bezrobotnych w okresie do 12 miesięcy od ukończenia nauki, wśród bezrobotnych ogółem w województwie warmińsko-mazurskim. W latach 2013-2020 ich odsetek zmalał z 4,1% do 3,0%. Spadek zaobserwowano także w ujęciu liczbowym. W roku bazowym liczba bezrobotnych absolwentów sięgała 6,1 tys. osób, natomiast w roku 2020 – blisko trzykrotnie mniej (1,5 tys. osób).

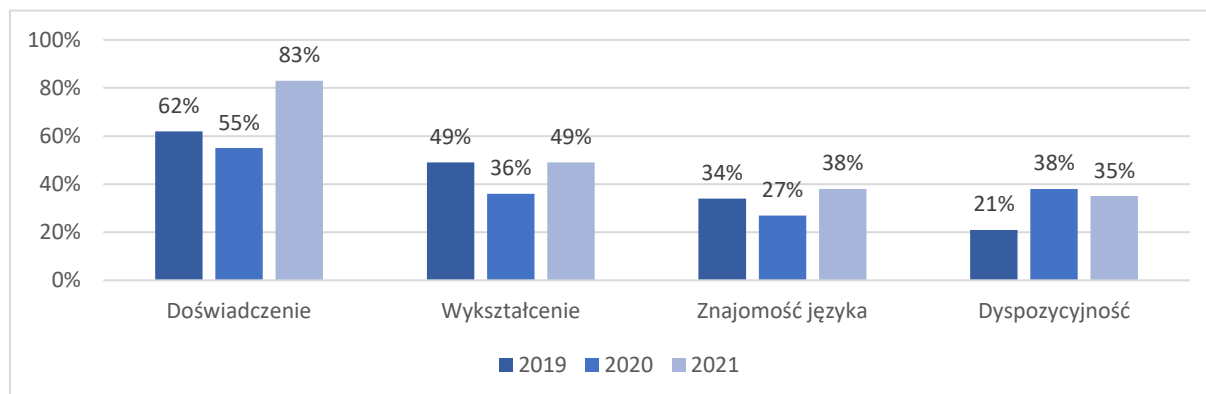
Wykres 10. Udział zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Zgodnie z danymi dotyczącymi wymagań pracodawców wobec nowych pracowników, mimo spadku w roku 2020, oczekiwania te w roku 2021 były wyższe niż w okresie sprzed pandemii. Dotyczyło to zarówno doświadczenia kandydatów (wzrost o 11 p.p.), znajomości języków (wzrost o 4 p.p.) oraz dyspozycyjności (wzrost o 14 p.p.). Pomimo spadku w roku 2020, w roku 2021 ponownie wzrosły również oczekiwania co do wykształcenia przyszłych pracowników, osiągając poziom równy wartości z roku 2019.

Wykres 11. Wymagania wobec pracowników wskazane w ofertach pracy z lat 2019-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rynek pracy w czasie COVID-19. Jak przez kryzys gospodarczy spowodowany pandemią koronawirusa zmienił się rynek pracy w Polsce, Grant Thornton, EDYCJA XVI: Lipiec 2021, s. 17.

Zgodnie z analizą liczby zawodów deficytowych i nadwyżkowych, w latach 2016-2022 w regionie zmalała liczba zawodów nadwyżkowych (spadek o 16 zawodów), dwukrotnie wzrosła natomiast liczba zawodów deficytowych.

Tabela 6. Liczba zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie warmińsko-mazurskim – prognozy na lata 2016-2022

Rok	Liczba zawodów nadwyżkowych	Liczba zawodów deficytowych
2016	17	12
2017	6	20
2018	1	25
2019	1	30
2020	1	28
2021	1	22
2022	1	24

Źródło: opracowanie własne na podstawie Barometr zawodów. Raporty podsumowujące badanie w województwie warmińsko-mazurskim z lat 2015-2021.

W analizowanym okresie najczęściej identyfikowano deficyty w zakresie takich zawodów, jak cieśle i stolarze budowlani, dekarze i blacharze budowlani, kierowcy autobusów, mechanicy pojazdów samochodowych, spawacze, ślusarze, a także pielęgniarki i położne.

Biorąc pod uwagę poszczególne zawody, zgodnie z prognozą na 2022 rok, w regionie występuje nadwyżka ekonomistów, brakuje natomiast pracowników w następujących zawodach:

1. Betoniarze i zbrojarze;
2. Cieśle i stolarze budowlani;
3. Dekarze i blacharze budowlani;
4. Spawacze;
5. Ślusarze;
6. Monterzy instalacji budowlanych;

7. Murarze i tynkarze;
8. Operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych;
9. Pracownicy robót wykończeniowych w budownictwie;
10. Robotnicy budowlani;
11. Robotnicy obróbki drewna i stolarze;
12. Elektrycy, elektromechanicy i elektromonterzy;
13. Kierowcy autobusów;
14. Kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych;
15. Mechanicy pojazdów samochodowych;
16. Kucharze;
17. Piekarze;
18. Lekarze;
19. Pielęgniarki i położne;
20. Opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej;
21. Fizjoterapeuci i masażyści;
22. Ratownicy medyczni;
23. Samodzielni księgowi;
24. Pracownicy ds. rachunkowości i księgowości⁸.

Czynniki zewnętrzne związane były przede wszystkim z procesami demograficznymi (szczególnie z odpływem ludności z województwa), które obserwowane były na przestrzeni lat, także przed implementacją programu. Szczególny wpływ na sytuację gospodarczą miała pandemia COVID-19, której efekty były najbardziej zauważalne ze względu na skalę i to, jak szybko się rozwinęła. Pomimo silnego wpływu czynników zewnętrznych, sytuacja gospodarcza województwa nie uległa jednak pogorszeniu, a w regionie zachodziły pozytywne zmiany. Zmiany związane z pandemią ukazały potrzebę rozwoju obszarów, które do tej pory nie były priorytetowymi kierunkami rozwoju, jak informatyzacja i automatyzacja procesów. Poprawie uległa zdolność przedsiębiorstw do przystosowania się do zmian i reagowania na nie (m.in. wprowadzenie pracy zdalnej), wzmocnieniu uległ proces podejmowania decyzji o przeprofilowaniu przedsiębiorstwa i zmianach organizacyjnych, co przełożyło się również na wzmocnienie współpracy pomiędzy sektorem przedsiębiorstw a placówkami realizującymi kształcenie zawodowe. W społeczeństwie rozwinęło się również zapotrzebowanie na wzmocnienie kompetencji cyfrowych. Respondenci nie zidentyfikowali również szczególnie negatywnego wpływu na regionalny rynek pracy. Sytuacja na rynku pracy ulegała systematycznej poprawie do czasów pandemii, przy czym wyniki osiągnięte na koniec 2021 r. pokazują, że sytuacja wróciła do pozytywnej tendencji, wskazując szczególnie na niższą stopę bezrobocia i malejącą liczbę zarejestrowanych osób bezrobotnych.

Szczególną uwagę należy również zwrócić na negatywny wpływ pandemii wirusa Covid-19 na kształcenie zawodowe, sposób realizacji którego musiał zostać zmieniony pomimo trudności z prowadzeniem tej formy kształcenia zdalnie. Wiele przedsiębiorstw w regionie znacząco ucierpiało finansowo, choć sytuacja była łagodzona poprzez działania w ramach Tarczy Antykryzysowej, którego zsumowana kwota w województwa

---

⁸ Barometr zawodów. Prognoza dla województwa warmińsko-mazurskiego na rok 2022, <https://barometrzawodow.pl/> [dostęp na dzień: 10.01.2022].

wyniosła niemal prawie miliard złotych. Podejmowane działania łagodziły identyfikowane negatywne skutki, a inne kwestie gospodarcze, które mocno rzutują na rynek pracy powodują wzrost wskaźników.

Zidentyfikowane czynniki miały wpływ na realizację projektów w ramach RPO WIM 2014-2020, ponieważ część środków wdrażanych w ramach Tarczy pochodziła z EFS, tak więc niektóre rozwiązania były finansowane w projektach zmiany do projektów wprowadzane były w formie aneksów, żeby zapewnić działanie adekwatne do bieżącej sytuacji i możliwość wydatkowania środków. Przykładem jest przekierowanie środków w ramach innych wydatków dotyczących projektu, w przypadku, gdy na początku pandemii były problemy z przemieszczaniem się i staże przestały funkcjonować.

Rynek pracy wciąż przechodzi transformację i niezbędne będzie dalsze dopasowanie podejmowanych działań do potrzeb - niezbędne, więc będzie inwestowanie w nowe zawody. Szczególną uwagę należy zwrócić na zawody na poziomie szkół branżowych – mechatronikę i automatykę, która zaczyna być powszechna w przypadku wielu (nawet pozornie niezwiązanych) branż.

Podsumowanie

Odsetek mieszkańców województwa w wieku 25-64 lata, którzy uczestniczyli w kształceniu lub szkoleniu, zmalał na przestrzeni lat 2014-2020. Ponadto, województwo cechuje się niższym odsetkiem niż średnia krajowa.

Zidentyfikowany został spadek udziału zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów, tj. bezrobotnych w okresie do 12 miesięcy od ukończenia nauki, wśród bezrobotnych ogółem w województwie warmińsko-mazurskim.

W zakresie kształcenia ustawicznego do najważniejszych wniosków zaliczyć należy wyniki badania świadczące o tym, że:

- w latach 2013-2020 liczba osób dorosłych korzystających z możliwości kształcenia różnego typu szkół stopniowo malała,
- zgodnie z danymi Rejestru Szkół i Placówek Oświatowych, w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonują obecnie 23 Centra Kształcenia Zawodowego, 3 niepubliczne placówki kształcenia ustawicznego i praktycznego, 120 placówki kształcenia ustawicznego bez szkół oraz 6 placówek kształcenia ustawicznego ze szkołami,
- w latach 2014-2020 w województwie warmińsko-mazurskim odsetek osób w wieku 25-64 lata, które uczestniczyły w kształceniu lub szkoleniu, zmalał z poziomu 2,7% do 2,2%.
- pozytywną zmianą identyfikowaną w regionie był spadek udziału zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów, tj. bezrobotnych w okresie do 12 miesięcy od ukończenia nauki, wśród bezrobotnych ogółem w województwie warmińsko-mazurskim.

4.1.1.1. Skutki pandemii COVID-19 na sytuację systemu edukacji w województwie

Wystąpienie pandemii COVID-19 oraz obostrzenia wprowadzone w celu ograniczenia jej skutków miały silny wpływ na życie społeczno-gospodarcze mieszkańców Polski, w tym województwa warmińsko-mazurskiego. Prócz niezaprzeczalnych zmian gospodarczych, pandemia koronawirusa zmieniła również system edukacji. Konieczność zamknięcia szkół i zmiany formy nauki na formę zdalną już w pierwszych tygodniach pokazała, że mimo dostępności szerokiej gamy narzędzi cyfrowych, zmiana ta jest nie tylko trudna, ale i problematyczna. Jak wskazano w opublikowanym w 2020 r. raporcie z badań dotyczących nauki zdalnej pt. *Edukacja zdalna w czasach COVID-19*:

Technologiczne wyposażenie placówek, dostępność sprzętu oraz sieci Internet w domach, poziom kompetencji cyfrowych nauczycieli i uczniów, dostępność cyfrowych materiałów dydaktycznych, metodyka nauczania online, a przede wszystkim szereg kwestii społecznych, związanych z edukacją na odległość sprawiły, iż edukacja zdalna stała się bardzo dużym wyzwaniem zarówno dla samych placówek, jak również - przede wszystkim dla nauczycieli i uczniów⁹.

Brakuje opracowań omawiających tematykę wpływu pandemii na sytuację kształcenia w województwie warmińsko-mazurskim, jednak zgodnie z wynikami ogólnopolskiego badania przeprowadzonego na początku czerwca 2020 r. wśród 2 961 dyrektorów szkół i nauczycieli oraz 1 217 uczniów, w miarę możliwości nauczyciele poradzili sobie ze zmianą formy nauki na nauczanie zdalne. Równocześnie biorący udział w badaniu nauczyciele deklarowali, że istnieją obszary, które mogłyby być realizowane w sposób bardziej skuteczny. Nie odczuwali oni bowiem zorganizowanego wsparcia ze strony administracyjnej, a informacji nt. prowadzenia zajęć zdalnych szukali najczęściej w Internecie. Nauczyciele nie uważali się również za wystarczająco przygotowanych do prowadzenia tego typu zajęć. Dotyczyło to zarówno przygotowania technologicznego (brak sprzętu, dostępu do szybkiego, stabilnego Internetu) i przygotowania merytorycznego do przeniesienia zajęć szkolnych w sferę wirtualną, a także posiadanych kompetencji cyfrowych. Mimo że pedagodzy nie chcieliby w przyszłości prowadzić zajęć w formie zdalnej, doceniali możliwości związane z tą formą kształcenia, wysoko oceniając efekty osiągane przy wykorzystaniu narzędzi cyfrowych. Dotyczyło to nie tylko uczniów – dzięki nauczaniu zdalnemu dydaktycy mieli możliwość podniesienia poziomu swoich kompetencji cyfrowych¹⁰.

Z wyzwaniami nauki zdalnej poradzili sobie również uczniowie, mimo początkowych trudności związanych ze zmianą. Zgodnie z wynikami badania, w przeciwieństwie do pedagogów, nie mieli oni większych trudności z obsługą narzędzi cyfrowych wykorzystywanych w ramach edukacji on-line. Ogólna ocena prowadzenia przez nauczycieli edukacji na odległość, którą w ramach ww. badania wystawili uczniowie, nie była jednak wysoka. Jak zostało wskazane w raporcie, nauczyciele nierzadko jedynie zlecali im wykonanie zadań z wykorzystaniem podręczników i zeszytów. Uczniom brakowało możliwości otrzymania wsparcia w sytuacji, gdy jakieś treści były dla nich niezrozumiałe. Równocześnie jednak, podobnie jak i pedagodzy, dostrzegali oni korzyści płynące z profesjonalnie zorganizowanego nauczania na odległość i deklarowali, że forma ta powinna być również wykorzystywana w przyszłości, np. w sytuacji, gdy uczeń lub nauczyciel ma utrudniony dostęp do edukacji z powodu choroby czy innego, niezależnego czynnika¹¹.

Wyniki ogólnopolskich badań potwierdzają wyniki przeprowadzonych badań reaktywnych, zgodnie z którymi, wskutek pandemii COVID-19 nastąpił spadek jakości kształcenia. Część nauczycieli nie była przystosowana do prowadzenia zajęć w trybie zdalnym, co odbiło się na poziomie nauczania. Kolejną kwestią, która miała na to wpływ, był brak możliwości przychodzenia uczniów szkół branżowych do zakładów pracy, przez co nie uzyskali takiej wiedzy, jaką mogliby, a ich przygotowanie do wykonywania zawodu jest znacznie gorsze. Kończąc szkołę, już jako absolwenci, są wskutek tego słabiej wykształceni i posiadają dużo mniejszą wiedzę, w szczególności praktyczną.

---

⁹ M. Plebańska, A. Szyller, M. Sieńczewska, Edukacja zdalna w czasach COVID-19. Raport z badania, Warszawa, czerwiec 2020.

¹⁰ M. Plebańska, A. Szyller, M. Sieńczewska, Edukacja zdalna w czasach COVID-19. Raport z badania, Warszawa, czerwiec 2020, s. 13-16.

¹¹ M. Plebańska, A. Szyller, M. Sieńczewska, Edukacja zdalna w czasach COVID-19. Raport z badania, Warszawa, czerwiec 2020, s. 35-36.

Zmiana formy nauczania na zdalną, choć nie stanowiła znacznego obciążenia dla wszystkich uczniów, utrudniła naukę zwłaszcza tym, którzy już wcześniej mieli trudności z koncentracją na lekcjach. Przełożyło się to na spadek wyników nauczania. Problemem okazała się także realizacja zajęć praktycznych, która w formie on-line nie była tak efektywna jak w formie tradycyjnej. Ograniczony została także udział nauczycieli w nauczaniu, co było odczuwalne dla osób uczących się.

Nauczyciele uczestniczący w badaniu uzupełnili powyższe wnioski o problemy natury psychologicznej, wynikające z izolacji dzieci i młodzieży. Jak wskazała jedna z badanych osób, część dzieci doświadczyła silnego wyobcowania. O ile dzieci, które utrzymywały kontakty z rówieśnikami poza szkołą, lepiej przeszły zmianę formy kształcenia, tak te, które były zamknięte w domach, mają znaczny problem z powrotem do grupy rówieśniczej. Równocześnie podkreślono, że szkoły starają się zapewnić uczniom niezbędną pomoc w tym zakresie. Nauczyciele starali się również jak najlepiej prowadzić zajęcia w formie zdalnej i, mimo początkowych trudności z dostosowaniem się do nowej sytuacji, edukacja on-line przebiegała dość sprawnie. Nauczyciele zmuszeni byli także do samorozwoju, do podniesienia swoich kompetencji w zakresie wykorzystania TIK.

Przedstawiciele szkół uczestniczący w badaniu IDI wskazywali, że pandemia COVID-19 miała bardzo duży wpływ na podejście uczniów do edukacji. Wdrożenie nauczania w formie zdalnej wiązało się z ich mniejszym zaangażowaniem w proces kształcenia. Uczniowie częściej wpadali ponadto w stan apatii i zmniejszonej motywacji do działań, głównie ze względu na odizolowanie od rówieśników i braku uczestnictwa w zajęciach poza systemem zdalnym.

Warto natomiast podkreślić, że badani nauczyciele dostrzegali również korzyści płynące z trudnej sytuacji pandemicznej. W ich ocenie, uczniom powierzona została większa odpowiedzialność związana z samodzielnym monitorowaniem przydzielonych zadań. Miało to w konsekwencji wpływ na ich usamodzielnienie się. Ponadto konieczność przejścia na tryb zdalny wymusiła na nauczycielach konieczność podniesienia kwalifikacji i umiejętności w zakresie wykorzystania narzędzi technologii informatycznych.

Analiza zmian, jakie zaszły w kontekście realizacji II OP Programu, wykazała, że choć miały one istotne znaczenie dla wdrażanej interwencji, to na bieżąco podejmowano działania pozwalające na ograniczenie ich wpływu na jej efektywność. Głównym powodem dokonania korekt było wystąpienie w roku 2020 pandemii COVID-19. Konieczne było bowiem dostosowanie się do wprowadzonego ogólnie reżimu sanitarnego, mającego na celu ograniczenie stopnia rozprzestrzeniania się wirusa SARS-CoV-2. Nie bez wpływu na wdrażanie interwencji w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 było czasowe zamknięcie szkół i zmiana formy nauczania na formę zdalną. Pandemia wprowadziła ponadto wiele niepewności, w związku z tym zarówno IZ, jak i realizatorzy projektów zmuszeni byli do zachowania dużej elastyczności działania, tak, by na bieżąco dostosowywać się do zachodzących zmian. Warto również zauważyć, że zgodnie z wynikami badania CAWI/CATI z beneficjentami II OP Programu, trudności związane z wystąpieniem pandemii COVID-19 i wprowadzonymi obostrzeniami były jednymi z głównych barier zewnętrznych dla wdrażania działań projektowych.

W związku z obowiązującymi obostrzeniami, IZ umożliwiła wystąpienie odstępstw od wytycznych w zakresie realizacji procesów wskazanych w Instrukcji Wykonawczej IZ, dotyczących zwłaszcza kontroli i rozliczania projektów. Zaktualizowano także część określonych w ww. dokumencie procesów, w tym w zakresie realizacji działań w formie zdalnej¹². Zmiany te były możliwe dzięki przyjęciu Ustawy z dnia 3 kwietnia 2020 r.

---

¹² Sprawozdanie roczne za rok 2020 z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, s. 20.

o szczególnych rozwiązaniach wspierających realizację programów operacyjnych w związku z wystąpieniem COVID-19. Realizatorzy projektów, ze względu na wystąpienie pandemii i czasowe zawieszenie działalności gospodarczej, zmuszeni byli natomiast do zawieszenia działań projektowych, w związku z czym nierzadko wprowadzali zmiany we wnioskach o dofinansowanie, w tym w zakresie zmiany formy zajęć na formę zdalną, przesunięcia terminów realizacji planowanych działań czy aktualizacji budżetu¹³.

Choć ww. zmiany stanowiące odpowiedź na sytuację pandemiczną w kraju były bez wątpienia istotne, warto podkreślić, że nie były one jedynymi, jakie wdrożono w okresie realizacji Programu.

Podsumowanie

Od roku 2020 najistotniejszym czynnikiem oddziałującym na sytuację gospodarczą w obszarze kształcenia było wystąpienie pandemii COVID-19 i wprowadzenie obostrzeń służących ograniczeniu stopnia rozprzestrzeniania się pandemii. Zamknięcie szkół i zawieszenie prowadzenia szkoleń dla osób dorosłych w formie stacjonarnej wpływało na jakość kształcenia, co znajdowało odzwierciedlenie w omawianych już wynikach egzaminów. Wpływ pandemii widoczny był również w zakresie realizacji zaplanowanego wsparcia, oddziałując na możliwość skutecznego przeprowadzenia zaplanowanych działań projektowych.

W ramach badania zidentyfikowano zarówno pozytywny, jak i negatywny wpływ wystąpienia pandemii koronawirusa na sytuację placówek edukacyjnych. Z jednej strony, wystąpienie pandemii i związane z nią obostrzenia zmusiły szkoły do otwarcia się na naukę zdalną, kreatywności oraz do szybkiego rozwoju, przede wszystkim w zakresie wykorzystania narzędzi cyfrowych. Dzięki nauczaniu zdalnemu dydaktycy mieli możliwość podniesienia poziomu swoich kompetencji w tym zakresie. Z drugiej strony ograniczenie możliwości funkcjonowania, a niejednokrotnie i wstrzymanie nauki spowodowały trudności z przyswojeniem przez uczniów materiału. Nauczyciele deklarowali, iż nie odczuwali oni wystarczającego wsparcia, nie czuli się także przygotowani do prowadzenia zajęć w zmienionej formie.

Wystąpienie pandemii przyspieszyło rozwój placówek kształcenia w zakresie dostępności i wykorzystania TIK w nauczaniu. Również w tej grupie respondentów dostrzegano jednak negatywne skutki psychologiczne izolacji dzieci i młodzieży od grup rówieśniczych.

W latach 2014-2021 na sytuację gospodarczą na terenie województwa warmińsko-mazurskiego wpływ miał przede wszystkim wybuch pandemii COVID-19 i związane z nią obostrzenia wprowadzone przez rząd.

4.1.2. Działania podejmowane w zakresie kształcenia kadr dla rynku pracy województwa warmińsko-mazurskiego

Programy finansowane ze środków UE

RPO WiM 2014-2020 nie był jedynym programem, w ramach którego w latach 2014-2020 realizowano wsparcie skoncentrowane na kształceniu kadr dla gospodarki. Innym z programów służących poprawie sytuacji na tym polu był wdrażany w latach 2014-2020 PO WER, który stanowił odpowiedź na potrzeby identyfikowane m.in. w obszarach edukacji, szkolnictwa wyższego, zatrudnienia czy włączenia społecznego oraz innych obszarach istotnych z punktu widzenia kraju. Prócz interwencji z wykorzystaniem środków EFS, w ramach PO WER przy

¹³ Informacje kwartalne za II III i IV 2020 r. oraz za I, II i III kwartał 2021 r. z realizacji Programu Operacyjnego RPO WiM 2014-2020.

wykorzystaniu środków Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych realizowano również działania skoncentrowane na wsparciu osób do 29 r.ż.

PO WER służył ponadto wsparciu innowacji społecznych, projektów mobilności międzynarodowej i współpracy ponadnarodowej oraz szkolnictwa wyższego. Do OP i Działań PO WER, w ramach których realizowano wsparcie w zakresie kształcenia pracowników, należały:

- OP I Rynek pracy otwarty dla wszystkich,
- OP II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji,
- OP III Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju,
- OP IV Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa,
- OP V Wsparcie dla obszaru zdrowia,
- OP VII Wsparcie REACT-EU dla obszaru zdrowia.

Innym z programów krajowych, który pośrednio przyczyniał się do poprawy kompetencji kadr dla rynku pracy, należał PO PC 2014-2020, a konkretnie wdrażana w jego ramach III OP *Cyfrowe kompetencje społeczeństwa*. Celem wspomnianej Osi był wzrost stopnia i poprawa umiejętności Polaków w zakresie korzystania z Internetu¹⁴.

Należy również wspomnieć o PO IR na lata 2014-2020, w którego ramach w OP IV *Zwiększenie potencjału naukowo-badawczego* realizowano Działanie 4.4 służące wzrostowi potencjału kadrowego sektora badawczo-rozwojowego. Celem Działania było zapewnienie odpowiednio wykwalifikowanych pracowników dla potrzeb przemysłu innowacyjnego oraz zespołów naukowych realizujących prace badawczo-rozwojowe posiadające charakter przełomowy i będące istotne z punktu widzenia rozwoju i sytuacji społeczno-gospodarczej kraju¹⁵. Działania te cieszyły się dużym zainteresowaniem ze strony potencjalnych beneficjentów. Zgodnie z dostępnymi informacjami, w ramach analizowanego Działania wybrano do dofinansowania 226 projektów o łącznej wartości 903 924 077,3 zł, z czego 900 236 006,1 zł stanowiły środki z UE.

Programy krajowe

Działania podejmowane w zakresie kształcenia kadr dla rynku pracy, wykraczające poza RPO WiM 2014-2020, realizowane były również w ramach programów krajowych. Ogółem, kierunki krajowej polityki edukacyjnej określone zostały w rządowych dokumentach strategicznych, tj. w *Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności*¹⁶ i *Strategii Rozwoju Kraju 2020*¹⁷. *Aktywne społeczeństwo, sprawne państwo, konkurencyjna gospodarka*, a także w 9 zintegrowanych strategiach rozwoju, w tym w *Strategii*

¹⁴ Szczegółowy opis osi priorytetowych Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020. Wersja 47.0, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, 2022, s. 59-79.

¹⁵ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa 2021, s. 152.

¹⁶ Uchwała Nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 r. w sprawie przyjęcia Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności, M.P. z 2013 r., poz. 121.

¹⁷ Uchwała Nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020, M.P. z 2012 r., poz. 882.

Rozwoju Kapitału Ludzkiego¹⁸ i Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego¹⁹. Innym z dokumentów strategicznych jest także *Perspektywa uczenia się przez całe życie*²⁰. W okresie realizacji RPO WiM 2014-2020, działania w zakresie kształcenia podejmowane były m.in. w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego oraz z Funduszu Pracy. Działania te od kilku lat prowadzone są przez Powiatowe Urzędy Pracy, obejmując kursy i szkolenia zawodowe dla pracowników i pracodawców. Krajowy Fundusz Szkoleniowy ma wpływ na sytuację pracowników poprzez zmiany na stanowisku pracy. Wskutek realizowanych działań najczęściej następowała zmiana zakresu obowiązków pracownika lub jego awans. W latach 2019-2020 w województwie warmińsko-mazurskim z oferowanego w jego ramach wsparcia skorzystało łącznie 6 755 osób. W tym czasie, na jego realizację przeznaczono łącznie ok. 14,7 mln zł. Równocześnie należy zauważyć, że biorąc pod uwagę okres od początku wdrażania Krajowego Funduszu Szkoleniowego, systematycznie rosła zarówno liczba jego odbiorców, jak i wysokość środków przeznaczanych na realizację wsparcia²¹.

Podsumowanie

Działania, poza RPO WiM 2014-2020, podejmowane w zakresie kształcenia kadr dla rynku pracy województwa warmińsko-mazurskiego to przede wszystkim projekty realizowane w ramach PO WER, PO PC, PO IR oraz w ramach programów krajowych.

4.1.3. Uwarunkowania zewnętrzne wpływające na sytuację gospodarczą w obszarze kształcenia w latach 2014-2020

Lata 2013-2020 przyniosły istotne zmiany w zakresie gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego. Czynnikiem silnie oddziałującym na sytuację gospodarczą województwa były zachodzące w nim zmiany demograficzne, które, zgodnie z prognozami, będą się pogłębiać²². Identyfikowany spadek liczby ludności, ujemny przyrost naturalny i wzrost migracji skutkowały kurczeniem się zasobów pracy, a tym samym – wzrostem zapotrzebowania na pracowników posiadających niezbędne z punktu widzenia przedsiębiorców kompetencje i kwalifikacje. Świadczy o tym m.in. wspomniany już wzrost liczby zawodów deficytowych, przy równoczesnym spadku liczby zawodów nadwyżkowych.

Czynniki te związane były przede wszystkim z procesami demograficznymi (szczególnie z odpływem ludności z województwa), które obserwowane były na przestrzeni lat, także przed implementacją programu. Szczególny wpływ na sytuację gospodarczą miała pandemia COVID-19, której efekty były najbardziej zauważalne ze względu na skalę i to, jak szybko się rozwinęła.

Jak wynika z przeprowadzonych analiz, pomimo silnego wpływu czynników zewnętrznych, sytuacja gospodarcza województwa nie uległa jednak pogorszeniu, a w regionie zachodziły pozytywne zmiany. Wystąpienie pandemii COVID-19 i związane z tym utrudnienia ukazały z kolei potrzebę rozwoju obszarów, które do tej pory nie były

¹⁸ Załącznik do uchwały Nr 104 Rady Ministrów z dnia 18 czerwca 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020, M.P. z 2013 r., poz. 640.

¹⁹ Załącznik do uchwały Nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020”, M.P. z 2013 r., poz. 378.

²⁰ Załącznik do uchwały Nr 160/2013 Rady Ministrów z dnia 10 września 2013 r.

²¹ Funkcjonowanie Krajowego Funduszu Szkoleniowego. Informacja o wynikach kontroli, NIK, Delegatura we Wrocławiu, 2021, s. 5-7.

²² Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia w Województwie Warmińsko-Mazurskim na 2020 rok, projekt, Olsztyn 2019, s. 34.

kierunkami priorytetowymi, jak informatyzacja i automatyzacja procesów. Poprawie uległa zdolność przedsiębiorstw do przystosowania się do zmian i reagowania na nie (m.in. wprowadzenie pracy zdalnej), wzmocnieniu uległ proces podejmowania decyzji o przeprofilowaniu przedsiębiorstwa i zmianach organizacyjnych, co przełożenie miało również na wzmocnienie współpracy pomiędzy sektorem przedsiębiorstw a placówkami realizującymi kształcenie zawodowe. W społeczeństwie rozwinęło się również zapotrzebowanie na wzmocnienie kompetencji cyfrowych. Co więcej, sytuacja na rynku pracy ulegała systematycznej poprawie do czasów pandemii, przy czym wyniki osiągnięte na koniec 2021 r. pokazują, że sytuacja wróciła do pozytywnej tendencji, wskazując szczególnie na niższą stopę bezrobocia i malejącą liczbę zarejestrowanych osób bezrobotnych.

Ze względu na rosnące znaczenie kapitału ludzkiego dla rozwoju gospodarczego, jednym z najistotniejszych czynników wywierających wpływ na sytuację gospodarczą regionu²³ była reforma kształcenia, obejmująca m.in. likwidację gimnazjów i zmianę 6-letnich szkół podstawowych na szkoły 8-letnie oraz przekształcenie zasadniczych szkół zawodowych w szkoły branżowe. W odniesieniu do interwencji w ramach II OP, przekładało się to na konieczność wnioskowania do IZ o wydłużenie terminu realizacji projektu bądź występował problem związany z deklarowanymi kwotami. W efekcie w momencie możliwości zakupu produktów w ramach projektów były one znacznie droższe niż na etapie aplikowania o środki.

Podsumowanie

W latach 2014-2021 na sytuację gospodarczą na terenie województwa warmińsko-mazurskiego wpływ miała przede wszystkim reforma edukacji, która wymagała podjęcia, przez beneficjentów będących placówkami edukacyjnymi, dodatkowych działań związanych z możliwością pierwotnie przyjętych założeń realizacji projektów.

W regionie zidentyfikowana została potrzeba wsparcia kierunków do tej pory nie stanowiących priorytetów rozwoju, takich jak informatyzacja i automatyzacja procesów.

4.1.4. W województwie zdiagnozowano pozytywne zmiany, takie jak zwiększenie zdolności przedsiębiorstw do przystosowania się do zmian i reagowania na nie, umocnienie procesu podejmowania decyzji o przeprofilowaniu przedsiębiorstwa i zmianach organizacyjnych, wzmocnienie współpracy pomiędzy sektorem przedsiębiorstw a placówkami realizującymi kształcenie zawodowe, jak również wzrost świadomości mieszkańców w zakresie potrzeby rozwoju kompetencji cyfrowych. Zmiany w otoczeniu prawnym, które miały wpływ na realizację RPO WiM 2014-2020 w obszarze kształcenia

W okresie realizacji Programu, tj. w latach 2014-2020 z obszaru edukacji zaszły znaczące zmiany w otoczeniu prawnym. Przyjęta została *Ustawa z dnia 14 grudnia 2016r. Prawo oświatowe*, służąca normalizacji zapisów podstawowego dokumentu odnoszącego się do analizowanego obszaru, tj. *Ustawy z dnia 7 września 1991r. O systemie oświaty*²⁴. We wdrożonej Ustawie zawarto regulacje związane m.in. z wychowaniem przedszkolnym, obowiązkiem szkolnym i obowiązkiem nauki, organizacją kształcenia, wychowaniem oraz opieką w szkołach i placówkach publicznych. W dokumencie odniesiono się również do możliwości tworzenia placówek doskonalenia zawodowego nauczycieli oraz sposobów i zasad realizacji tego typu kształcenia.

²³ Por. B. Skubiak, Edukacja jako czynnik wspierający rozwój gospodarczy. Implikacje dla Polski, Uniwersytet Szczeciński, <https://www.ue.katowice.pl/> [dostęp na dzień: 19.05.2022].

²⁴ Ustawa z dnia 7 września 1991r. O systemie oświaty.

Ustawa oraz przepisy ją wprowadzające stanowiły podstawę prawną dla reformy szkolnictwa z 2017 r., w ramach której:

- Zlikwidowane zostały gimnazja;
- 6-letnie szkoły podstawowe przekształcono w 8-letnie szkoły podstawowe;
- Przywrócono 4-letnie licea oraz 5-letnie technika;
- Przekształcenie zasadniczych szkół zawodowych w szkoły branżowe I i II stopnia (3+2)²⁵.

W ramach przygotowania do ww. reformy szkolnictwa wprowadzono m.in. takie zmiany, jak:

- Zniesienie obowiązku szkolnego dla 6-latków;
- Zlikwidowanie sprawdzianu 6-klasisty;
- Możliwość odwołania od wyniku egzaminu maturalnego lub egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe do niezależnej Komisji Arbitrażu Egzaminacyjnego;
- Wprowadzenie Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji²⁶.

Do innych aktów prawnych służących wdrożeniu reformy należały: Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych²⁷, Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej²⁸, Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej²⁹ oraz Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia³⁰. W roku 2019 przyjęto z kolei Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego. W jego ramach określone zostały treści programowe dotyczące doradztwa zawodowego, sposób jego realizacji oraz podstawowe zadania doradcy zawodowego³¹.

Reforma edukacji uwzględniała wprowadzenie nowej struktury szkół: 8-letniej szkoły podstawowej oraz 4-letniego liceum ogólnokształcącego, 5-letniego technikum lub 3-letniej szkoły branżowej I stopnia (z możliwością kontynuowania nauki w 2-letniej szkole branżowej II stopnia). Zmiany dotyczyły również klasyfikacji zawodów, co spowodowało konieczność modyfikacji podstawy programowej kształcenia w

---

²⁵ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016r. Prawo oświatowe oraz Ustawa z dnia 14 grudnia 2016r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe.

²⁶ Prawo oświatowe (reforma), Ministerstwo Edukacji Narodowej, s. 8-9.

²⁷ Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych.

²⁸ Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej.

²⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej.

³⁰ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia

³¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego.

zawodach oraz opracowania nowych ramowych planów nauczania. Dodatkowo resort edukacji przygotował szereg zmian odnoszących się do poprawy prestiżu kształcenia zawodowego w Polsce poprzez zwiększenie jakości i efektywności kształcenia na tym poziomie. Do najbardziej istotnych zmian zaliczyć należy włączenie partnerów (m.in. pracodawców przyjmujących uczniów na praktyki i staże zawodowe) do procesu dostosowywania kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy. Celem wymienionych działań było zdobycie przez uczniów umiejętności niezbędnych do zdobycia zatrudnienia w zawodach deficytowych w regionie.

Powyższe zmiany nie były jednak zbyt pozytywnie odbierane przez osoby uczące się. Respondenci deklarowali, że reforma szkolnictwa wprowadziła zamęt, silnie przemodelowując dotychczasowy system kształcenia. Szczególnie negatywnie oceniano likwidację gimnazjów. W opinii badanych, uczniowie, którzy kończyli kształcenie podstawowe po 6 latach, przechodząc do kolejnej szkoły stawali się bardziej odpowiedzialni i ukierunkowani na przyszły rozwój.

W przypadku edukacji zawodowej skoncentrowano się na działaniach, które skupiałyby się na danym aspekcie kształcenia z uwagi na fakt, iż zapotrzebowania na różne zawody zostało jaśniej wyrażone. Wdrażana reforma oświaty stanowi próbę przystosowania kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy. Zmiany te powodują zwiększone zainteresowanie kształceniem zawodowym, a także, biorąc pod uwagę konieczność przystąpienia przez uczniów do egzaminu zawodowego, zwiększenie jego prestiżu i efektywności. Jednakże biorąc pod uwagę ciągłość procesu efekty zmian widoczne będą dopiero w większej perspektywie czasu. Wynika to z faktu, że szkoły zawodowe w dalszym ciągu postrzegane są jako szkoły „ostatniego wyboru”, a zmiany postrzegania ich wśród uczniów i rodziców z jednej strony wymagają działań związanych z dostosowaniem kształcenia do potrzeb rynku pracy, a z drugiej zmiany wizerunku szkół branżowych, który powinien być zapoczątkowany na etapie szkoły podstawowej (w tym przez doradców zawodowych przedstawiających dalsze możliwości rozwoju).

Ponadto, w okresie programowania 2014-2020 zaszła zmiana w zakresie zatrudnienia nauczycieli w jednostkach niepublicznych. Nie wynikała ona bezpośrednio ze zmian w prawie, lecz w dokładniejszej ich interpretacji i wdrożenia z czasem. Początkowo takie zatrudnienie odbywało się za pośrednictwem stowarzyszenia, które kierowało nauczyciela do pracy w jednostce. Obecnie zaś najczęstszą zauważalną praktyką są bezpośrednie umowy między nauczycielami a dyrektorami placówek na zasadzie udostępniania godzin w określonej w projekcie stawce.

Zmiany te miały również wpływ na realizację RPO WiM 2014-2020, przede wszystkim przekładając się na wzmożoną pracowitość, wynikającą z konieczności zachowania terminów i rozliczenia projektów pod kątem wprowadzanych zmian.

Dla beneficjentów, pomimo licznych trudności, w większości przypadków zmiany te nie miały istotnego wpływu na osiągnięcie zamierzonych efektów. Beneficjenci za istotne uznali zmiany w obszarze lokalnych władz, polityki lokalnej, prawa pracy, norm podatkowych oraz tarczy antykrzysowej związanej ze skutkami pandemii. Beneficjenci mieli również pozytywne zdanie o działaniu instytucji wdrażających RPO WiM 2014-2020.

Podsumowanie

Reasumując, w kontekście edukacji szczególnie istotna była zmiana reformy edukacji przeprowadzona w 2017 roku, która wymuszała zwiększone zapotrzebowanie na środki finansowe i wzmożone wsparcie.

Jednakże warto zwrócić uwagę, że zmiany w otoczeniu prawnym nie miały istotnego wpływu na możliwość osiągnięcia celów II OP RPO WiM 2014-2020 oraz efektów zamierzonych przez beneficjentów Programu,

choć zmiany te determinowały wzmoczoną pracowitość, wynikającą z konieczności zachowania terminów i rozliczenia projektów pod kątem wprowadzanych zmian.

4.1.5. Bariery zewnętrzne wpływające na realizację II OP RPO WiM 2014-2020

Analiza Sprawozdań rocznych z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020³² oraz Informacji kwartalnych³³ z realizacji Programu z lat 2015-2021 pozwoliła na wskazanie barier zewnętrznych, które miały wpływ na realizację II OP Programu w okresie jego wdrażania. W roku 2015 identyfikowano trudności związane ze stosunkowo wysoką alokacją w Działaniu 2.3 w porównaniu z możliwościami absorpcyjnymi regionu. Środki przeznaczone na poszczególne PI rozdzielane były odgórnie, zgodnie z uwagami KE/MiIR. Mimo starań IZ istniała obawa, że podmioty działające na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, nie będą dysponować wystarczającym potencjałem, by skonsumować dostępne środki w krótkim czasie. Podobna sytuacja występowała w Działaniu 2.4, co dodatkowo pogłębiał limit wydatków dotyczących doposażania szkół i placówek kształcenia zawodowego (20,0% całkowitej alokacji PI 10iv). W Działaniu 2.3 występował ponadto problem prawidłowej realizacji działań projektowych, wynikający z niedopasowania wytycznych kwalifikowalności do projektów typu operatorskiego wdrażających system popytowy. Problemy w tym zakresie dotyczyły m.in. systemu rozliczeń kosztów pośrednich, skutkującego zmniejszeniem wartości projektu na etapie jego realizacji, a w konsekwencji mogącego przełożyć się na niższe od oczekiwanego zainteresowanie beneficjentów (rok 2015). Diagnozowane trudności dotyczyły także Poddziałania 2.3.1, w którym występowała bariera finansowa w zakresie wniesienia przez uczestników projektów wkładu własnego (rok 2015).

Do problemów identyfikowanych w 2016 r. zaliczał się niski poziom zainteresowania niektórymi z naborów oraz niski odsetek projektów wybranych do dofinansowania, co wynikało z wymagań stawianych potencjalnym beneficjentom, będących konsekwencją wymogów określonych w UP. W ramach sprawozdania rocznego z roku 2016 wspomniano również o niskiej jakości regulacji prawnych, wliczając w to nieprecyzyjność ustawy wdrożeniowej i nadmierne rozbudowanie wymagań dotyczących zasad horyzontalnych.

Dodatkowo, problemem identyfikowanym w roku 2016 było umieszczenie podmiotu mającego realizować projekt w Działaniu 2.3 w rejestrze podmiotów wykluczonych, co skutkowało ryzykiem nieosiągnięcia celów kontraktacji i realizacji ram wykonania w roku 2018. Kolejną z trudności wskazanych w roku 2016 było anulowanie konkursów w ramach Poddziałania 2.2.2 i 2.4.2 ze względu na niespełnienie części wymogów *Regulaminu wydawania rekomendacji dla projektów w ramach instrumentu ZIT bis Elbląg RPO WiM na lata 2014-2020* przyjętego przez Komitet Sterujący ZIT bis Elbląg.

Znacznym utrudnieniem dla realizacji interwencji okazał się ponadto brak możliwości efektywnego powtarzania naborów, będący następstwem przepisu uniemożliwiającego zmianę harmonogramu naborów w zakresie konkursów zaplanowanych do realizacji w ciągu kolejnych trzech miesięcy. Zapis ten nie został zmieniony pomimo starań IZ podjętych w celu modyfikacji zapisów ustawy wdrożeniowej (lata 2016-2019).

Rok 2016 rozpoczął ponadto reformę systemu edukacji, która została wspomniana przy okazji zmian, jakie w okresie realizacji Programu zaszły w otoczeniu prawnym, a która mogła przełożyć się na występowanie

³² Sprawozdania roczne z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 z lat 2014-2020.

³³ Informacje kwartalne z realizacji Programu Operacyjnego RPO WiM 2014-2020 z lat 2015-2021.

trudności, takich, jak niewydatkowanie zakładanych środków, konieczność przesunięcia terminów konkursów i powtarzania konkursów czy brak osiągnięcia planowanych wartości wskaźników.

W roku 2017 do identyfikowanych barier utrudniających skuteczną interwencję zaliczał się brak zainteresowania potencjalnych wnioskodawców Podziałania 2.4.1 w zakresie II typu projektów. Istniało ryzyko opóźnień lub braku kontraktacji zaplanowanych środków. Problemem nadal pozostawały trudności z przygotowaniem przez beneficjentów studium wykonalności oraz wdrażana reforma szkolnictwa.

W roku 2018 i 2019 niską jakością cechowały się składane przez beneficjentów wnioski o płatność, a począwszy od 2019 roku, realizację Programu utrudniały kwestie związane z rekrutacją uczestników, braków kadrowych beneficjentów czy odstępowanie partnerów od współpracy. Skutkowało to rosnącą liczbą beneficjentów rezygnujących z podpisania umowy bądź odstępujących od podpisanych już umów³⁴. Warto przy tym wspomnieć, że ogółem rozwiązanych/anulowanych zostało 6 umów o dofinansowanie (0,8% ogółu podpisanych umów). W kolejnych latach rezygnacja beneficjentów z realizacji zawartych umów była jednym z powodów spadku poziomu kontraktacji. W wyniku opóźnień w rekrutacji realizatorzy projektów wybranych do dofinansowania byli także zmuszeni do wprowadzania zmian w przygotowanych wnioskach o dofinansowanie.

Do problemów dostrzeganych w roku 2019 należały również te związane z koniecznością stosowania przez realizatorów projektów zasady konkurencyjności i nadmierną drobiazgowością wytycznych w tym zakresie. Od roku 2019 interwencję zaczęły utrudniać także nieprawidłowości diagnozowane podczas weryfikacji wniosków o płatność i kontroli na miejscu. Częstym problemem beneficjentów było bowiem prawidłowe przeprowadzanie postępowań związanych z ww. zasadą konkurencyjności/zamówieniami publicznymi. Z tego powodu byli oni nierzadko wzywani do zwrotu środków wynikających z niewłaściwie przeprowadzonych postępowań.

Wymagające okazały się ponadto audyty projektów realizowane przez IA. Tym bardziej, że od weryfikacji jej założeń przez IZ zależała możliwość rozpoczęcia korekty finansowej i procedur dotyczących odzyskiwania środków. Od roku 2020 ich realizację dodatkowo skomplikowało wystąpienie pandemii COVID-19 (lata 2019-2020). Sytuacja epidemiologiczna i wprowadzone w jej ramach obostrzenia skutkowały ponadto koniecznością dostosowania się do nowych wymogów. Do trudności związanych z wystąpieniem pandemii zaliczała się konieczność przesuwania/odwoływania zajęć w szkołach i innych placówkach oświatowych oraz szkoleń. Ze względu na zamknięcie szkół, część kadry IZ przebywała na zasiłku opiekuńczym w związku z opieką nad dziećmi, co powodowało problemy kadrowe. Epidemia koronawirusa skutkowała także brakiem możliwości prowadzenia negocjacji podpisywania umów w dotychczasowych trybach, w tym w zakresie II OP oraz spowolnieniem certyfikacji wydatków. Pandemia wpływała negatywnie zarówno na realizację projektów, jak i na przygotowywanie wniosków o dofinansowanie.

Bardzo istotną barierą był brak dostępu do nowych technologii oraz do Internetu pośród znacznej liczby uczestników projektów, którzy byli mieszkańcami terenów wiejskich. Brak dostępu do nowoczesnych technologii wpłynął na ograniczoną możliwość organizacji projektowych zajęć w formie zdalnej podczas pandemii. Dodatkową barierą był też wymóg związany z organizacją zajęć w formie zdalnej. Instytucja zarządzająca poprosiła o zgodę wszystkich uczestników na każdorazową zmianę formy zajęć ze stacjonarnej na zdalną, co przy dużej liczbie uczestników jest bardzo dużą trudnością, aby otrzymać tego rodzaju dokument. Z tego powodu podczas lockdownu część zajęć musiała zostać zawieszona. Wskazane bariery wpłynęły na

---

³⁴ Informacje kwartalne za I, II III i IV kwartał 2018, 2019 i 2020 r. z realizacji Programu Operacyjnego RPO WiM 2014-2020.

zwiększenie niechęci instytucji do aplikowania o środki w ramach programu z uwagi na trudne do rozwiązania kwestie bądź mniejszą motywację potencjalnych uczestników.

W odpowiedzi na identyfikowane bariery, IZ podejmowała działania służące usprawnieniu wdrażania Programu, uwzględniając przy tym dotychczasowe doświadczenia z jego realizacji, wyniki przeprowadzonych badań ewaluacyjnych oraz zapisy wynikające z nowelizacji ustawy wdrożeniowej. W celu poprawy systemu wdrażania RPO, skorzystano także z doradztwa eksperta zewnętrznego, którego zadaniem było zidentyfikowanie działań mogących przyczynić się do przyspieszenia postępu realizacji interwencji³⁵. Ze względu na charakter części barier nie wszystkie z nich udało się jednak zniwelować. Problemem pozostawały m.in. ograniczenia w zakresie sprawnego przetwarzania naborów, trudności wynikające z obostrzeń wdrożonych w celu przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się pandemii (w tym braki kadrowe wynikające z odbywania kwarantanny lub opieki nad dzieckiem).

W tym miejscu warto odwołać się również do wyników przeprowadzonych badań reaktywnych. Jedną z identyfikowanych barier było przekonanie beneficjentów, że warunki aplikowania o dofinansowanie są trudne do spełnienia. Realizatorzy projektów, w tym zwłaszcza działań z zakresu TIK, wskazywali, że mimo ułatwień wdrożonych przez IZ, nie zmieniło to sposobu postrzegania przez nich wspomnianych warunków, w związku z czym nie decydowali się oni na rozszerzenie zakresu realizowanych projektów o TIK. Zgodnie z wynikami badania CAWI/CATI z beneficjentami II OP Programu, do barier zewnętrznych oddziałujących na realizację interwencji zaliczały się głównie trudności związane z wystąpieniem pandemii COVID-19, wprowadzonymi obostrzeniami i ich konsekwencjami. Wskazywano przy tym m.in. zmianę trybu nauczania na zdalny, izolację i/lub kwarantannę nauczycieli. Beneficjenci dostrzegali także zmiany gospodarcze, jak wzrost cen towarów i usług oraz wzrost konkurencji.

Eksperti oceniający wnioski o dofinansowanie do barier zewnętrznych wpływających na realizację II OP Programu zaliczali przede wszystkim ograniczenia finansowe i kadrowe. Jak wskazywano w badaniu, nie każda placówka edukacyjna posiada osoby dysponujące wiedzą w zakresie samodzielnego napisania wniosku lub możliwość zatrudnienia zewnętrznej firmy w tym celu. Ekspert w zakresie kształcenia ogólnego wskazał, że placówki posiadające największe doświadczenie w zakresie realizacji działań projektowych i/lub które mają możliwość skorzystania z usług firm zewnętrznych, nie zawsze charakteryzują się równocześnie większymi potrzebami. Skutkuje to występowaniem sytuacji, gdy środki nie są kierowane do obszarów/placówek, w których identyfikuje się największe zapotrzebowanie na wsparcie. Rozwiązaniem powyższego problemu może być bardziej dokładna alokacja środków uwzględniająca średnie wyniki z egzaminów, lokalizację lub zmaganie się z konsekwencjami położenia z dala od ośrodka miejskiego i trudnościami w dostępie do usług publicznych.

Dodatkowo, jak wynika z przeprowadzonych analiz, do barier zewnętrznych wpływających na możliwość realizacji II OP RPO WiM 2014-2020 zaliczyć można negatywny wpływ środowiska szkolnego, w tym nauczycieli, uczniów, rodziców, na zmiany zachodzące w systemie edukacji. Szkoły charakteryzują się podejściem konserwatywnym, które jako instytucja w małym stopniu poddaje się modernizacjom. Podejście konserwatywne wiąże się również z ograniczeniem wykorzystania nowoczesnych technologii.

Bardzo istotną barierą był również brak dostępu do nowych technologii oraz do Internetu pośród znacznej liczby uczestników projektów, którzy byli mieszkańcami terenów wiejskich. Brak dostępu do nowoczesnych

---

³⁵ Sprawozdania roczne z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 z lat 2014-2020.

technologii wpłynął na ograniczoną możliwość organizacji projektowych zajęć w formie zdalnej podczas pandemii. Dodatkową barierą był też wymóg związany z organizacją zajęć w formie zdalnej. IZ poprosiła o zgodę wszystkich uczestników na każdorazową zmianę formy zajęć ze stacjonarnej na zdalną, co przy dużej liczbie uczestników okazywało się bardzo dużym wyzwaniem. Z tego powodu podczas lockdownu część zajęć musiała zostać zawieszona. Wskazane bariery wpłynęły na zwiększenie niechęci instytucji do aplikowania o środki w ramach Programu z uwagi na trudne do rozwiązania kwestie bądź mniejszą motywację potencjalnych uczestników.

Znaczącą barierą była również deprecjacja szkolnictwa zawodowego w Polsce, co wpływało na trudności związane z rekrutacją nie tylko do szkół zawodowych, a także do projektów w ramach II OP RPO WiM skierowanych do uczniów szkół branżowych. Wynika to z faktu, że szkoły zawodowe postrzegane są jako „symbol marginalizacji społecznej, kulturowej i zawodowej”³⁶. Bariery te powinny być zwalczane poprzez intensyfikację działań mających na celu promocję szkolnictwa zawodowego oraz dostosowanie profilu szkół branżowych do potrzeb regionalnego rynku pracy. Niezwykle istotną kwestią jest konieczność zapewnienia wysokiego poziomu zaangażowania w działania szkół zawodowych – partnerów zewnętrznych (m.in. pracodawców), tak aby szkoły branżowe postrzegane były z jednej strony jako miejsca pozyskania odpowiednich umiejętności, kwalifikacji i kompetencji, a z drugiej – jako miejsce pozyskania wykwalifikowanych pracowników.

Podsumowanie

Realizację II OP RPO WiM 2014-2020 utrudniały bariery zewnętrzne, do których zaliczały się m.in. ograniczenia wynikające z przepisów narzuconych przez instytucje nadrzędne czy niska jakość dokumentacji składanej przez beneficjentów oraz nieprawidłowości wykrywane podczas weryfikacji wniosków o płatność i kontroli na miejscu. Do ograniczeń identyfikowanych po stronie potencjalnych beneficjentów i beneficjentów zaliczały się również ograniczenia finansowe i kadrowe, natomiast po stronie odbiorców wsparcia – braki w dostępie do nowych technologii oraz do Internetu. Znaczącą barierą dla realizacji interwencji była ponadto deprecjacja szkolnictwa zawodowego w Polsce, co wpływało na trudności związane z rekrutacją do projektów skierowanych do uczniów szkół branżowych. Istotne znaczenie dla wdrażania Programu miały także zmiany, które zaszły w prawie oświatowym oraz, począwszy od roku 2020, wystąpienie pandemii COVID-19 i wprowadzenie przez rząd rozwiązań służących ograniczeniu stopnia rozprzestrzeniania się choroby.

W celu przeciwdziałania identyfikowanym barierom IZ RPO WiM 2014-2020 podejmowała działania mające na celu wdrażania Programu, przy uwzględnieniu dotychczasowych doświadczeń z jego realizacji, a także wyników przeprowadzonych badań ewaluacyjnych i zapisów wynikające z nowelizacji ustawy wdrożeniowej. Mimo to, ze względu na charakter ww. barier, części z nich nie udało się zniwelować.

4.1.6. Wpływ zmian kontekstu systemu kształcenia i edukacji na realizację II OP RPO WiM 2014-2020

Analiza Sprawozdań rocznych z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, jak i Informacji kwartalnych z realizacji Programu Operacyjnego RPO WiM 2014-2020 pozwala wskazać, że IZ na bieżąco starała się dostosowywać Program, odpowiadając tym samym na

³⁶ MUSIMY POKONAĆ BARIERY rozwoju kształcenia zawodowego dla budownictwa w Polsce [z:] <https://poid.eu/2019/10/07/musimy-pokonac-bariery-rozwoju-ksztalcenia-zawodowego-dla-budownictwa-w-polsce/> (data dostępu 22.04.2022 r.).

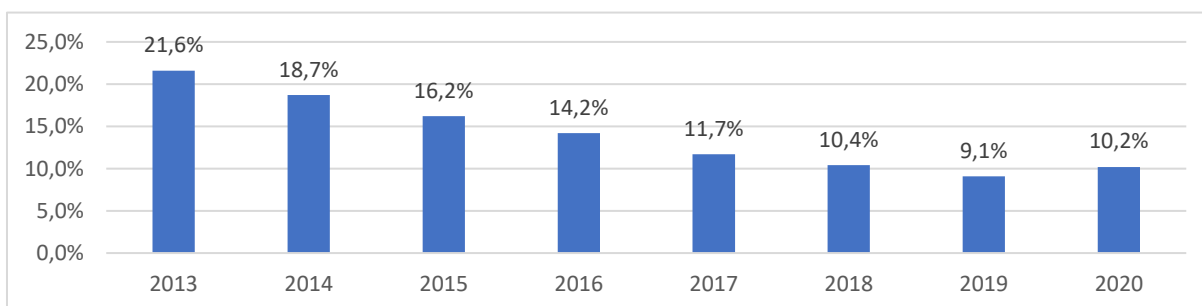

pojawiające się wyzwania. Było to widoczne przede wszystkim w pierwszych latach realizacji RPO WiM 2014-2020. Główne założenia i kierunki interwencji pozostały jednak niezmiennie. Wprowadzane zmiany miały na celu ułatwienie i usprawnienie wdrażania poszczególnych jej etapów, zarówno dla potencjalnych beneficjentów i beneficjentów, jak i dla instytucji odpowiedzialnych ze realizację Programu. Wśród wprowadzonych zmian można wymienić m.in. następujące:

- aktualizacja harmonogramu konkursów;
- zezwolenie na modyfikowanie przez beneficjentów formuł w arkuszu kalkulacyjnym do analizy finansowo-ekonomicznej oraz umożliwienie im dołączenia własnej analizy;
- opracowanie dodatkowych dokumentów, w tym Zadań Operatorów projektów, prezentujących przykład ścieżki dystrybucji i rozliczania środków oraz wspierających potencjalnych Operatorów w przygotowaniu wniosków o dofinansowanie i zaplanowaniu realizacji wsparcia;
- reforma edukacji, która miała miejsce podczas realizacji Programu i ze względu na którą konieczne było bieżące monitorowanie wprowadzanych zmian oraz dostosowanie do nich zapisów *Regulaminów Konkursów*³⁷.

W latach 2013-2019 każdego roku malała stopa bezrobocia w województwie, w 2020 r. ulegając nieznacznemu wzrostowi względem roku poprzedniego (wzrost o 1,1 p.p.). W porównaniu do roku 2013, do roku 2020 stopa bezrobocia spadła do poziomu ok. połowy pierwotnej wartości.

Wykres 12. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W całym kraju bezrobocie systematycznie spadało, co związane jest m.in. z zachodzącymi zmianami na rynku pracy. Pomimo największej dynamiki zmiany stopy bezrobocia na terenie województwa warmińsko – mazurskiego poziom bezrobocia rejestrowanego w 2020 r., w dalszym ciągu osiąga najwyższy poziom w kraju.

Tabela 7. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie warmińsko-mazurskim na tle Polski i pozostałych województw.

Województwo	2013	2020	Zmiana
POLSKA	13,4	6,3	-7,1
DOLNOŚLĄSKIE	13,1	5,6	-7,5
KUJAWSKO-POMORSKIE	18,2	9,0	-9,2

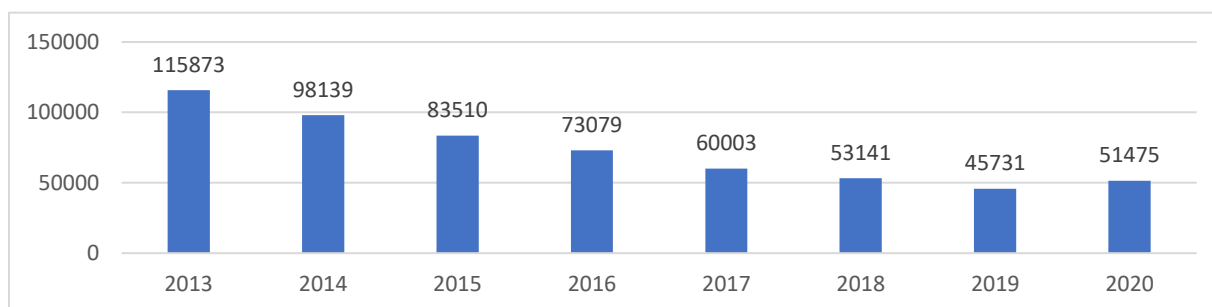
³⁷ Por. Informacje kwartalne z realizacji Programu Operacyjnego RPO WiM 2014-2020 oraz Sprawozdania roczne z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014–2020.

Województwo	2013	2020	Zmiana
LUBELSKIE	14,4	8,2	-6,2
LUBUSKIE	15,7	6,3	-9,4
ŁÓDZKIE	14,1	6,2	-7,9
MAŁOPOLSKIE	11,5	5,3	-6,2
MAZOWIECKIE	11,1	5,2	-5,9
OPOLSKIE	14,2	6,9	-7,3
PODKARPACKIE	16,3	9,1	-7,2
PODLASKIE	15,1	7,8	-7,3
POMORSKIE	13,2	5,9	-7,3
ŚLĄSKIE	11,3	4,9	-6,4
ŚWIĘTOKRZYSKIE	16,6	8,5	-8,1
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	21,6	10,2	-11,4
WIELKOPOLSKIE	9,6	3,7	-5,9
ZACHODNIOPOMORSKIE	18,0	8,4	-9,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W latach 2013-2019 stale malała również liczba zarejestrowanych w PUP osób bezrobotnych. Mimo wzrostu w roku 2020, co wynikało z kryzysu wywołanego wystąpieniem pandemii COVID-19 oraz wprowadzeniem obostrzeń mających ograniczyć skalę rozprzestrzeniania się choroby, liczba zarejestrowanych w PUP osób bezrobotnych w regionie była ponad dwa razy niższa niż w roku bazowym. W okresie sprzed realizacji RPO WiM 2014-2020, w PUP z terenu województwa warmińsko-mazurskiego zarejestrowanych było niemal 116 tys. osób, a w roku 2020 ich liczba wyniosła 51 tys.

Wykres 13. Liczba zarejestrowanych w PUP osób bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020

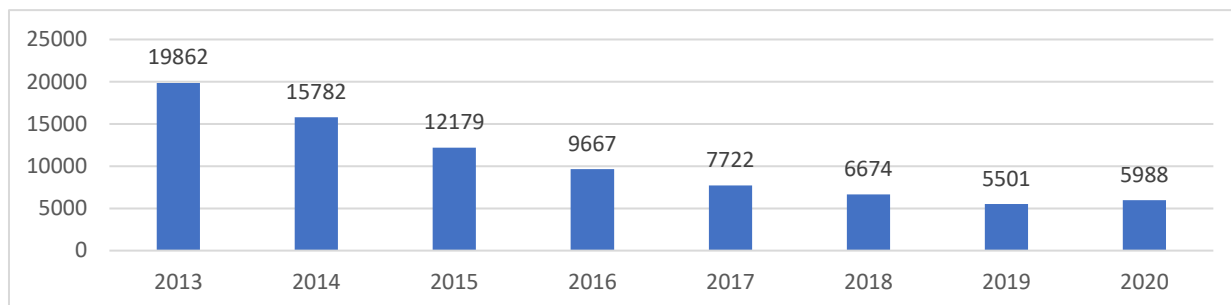

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W okresie lat 2013-2020 nastąpił znaczny spadek liczby zarejestrowanych w PUP bezrobotnych osób o niskich kwalifikacjach w województwie, stanowiąc w roku 2020 wartość o 69,8% niższą niż w okresie sprzed realizacji wsparcia, tj. w 2013 roku.

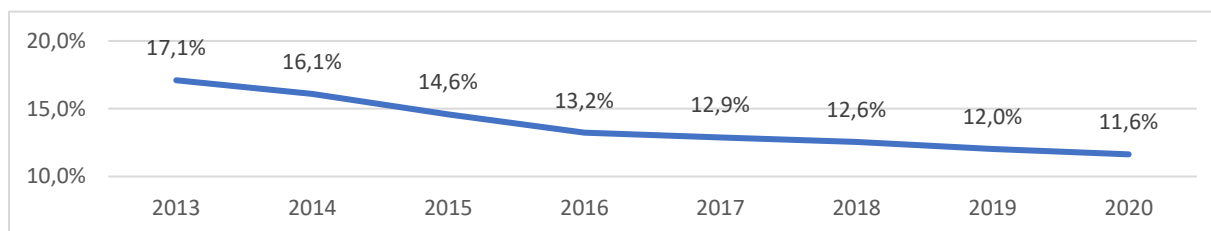
Wykres 14. Liczba zarejestrowanych w PUP bezrobotnych osób o niskich kwalifikacjach (bez stażu pracy) w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Podobnie do liczby osób bezrobotnych cechujących się niskimi kwalifikacjami, również ich udział w ogólnej liczbie osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w województwie warmińsko-mazurskim rokrocznie spadał, w 2020 r. osiągając wartość 11,6% w porównaniu do wartości 17,1% odnotowanej w 2013 roku.

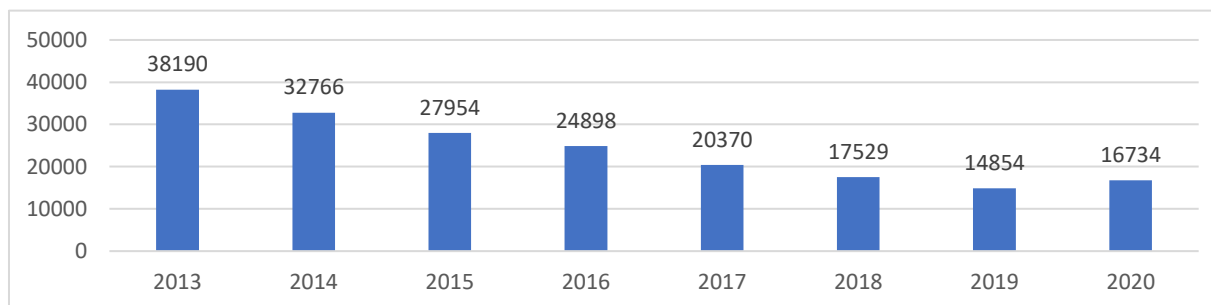
Wykres 15. Udział zarejestrowanych w PUP bezrobotnych osób o niskich kwalifikacjach (bez stażu pracy) w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Liczba zarejestrowanych w PUP bezrobotnych osób z niskim wykształceniem spadała na przestrzeni lat 2013-2020. Pod koniec analizowanego okresu była ona o 56,2% niższa niż wartość w roku 2013.

Wykres 16. Liczba zarejestrowanych w PUP bezrobotnych osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i poniżej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020

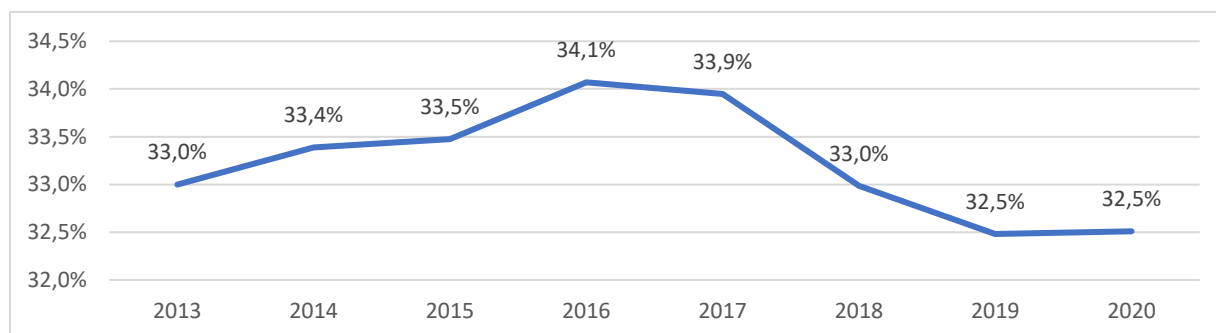

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Bezrobotne osoby z niskim wykształceniem w 2020 r. stanowiły 32,5% wszystkich osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w województwie. Na przestrzeni lat wartość tego wskaźnika nie ulegała istotnym wahaniom. W 2020 r. udział zarejestrowanych w PUP bezrobotnych osób z wykształceniem gimnazjalnym,

podstawowym i poniżej w ogólnej liczbie osób bezrobotnych o 0,5 p.p. niższy był niż udział zarejestrowany w 2013 roku.

Wykres 17. Udział zarejestrowanych w PUP bezrobotnych osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i poniżej w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Podsumowanie

Kontekst realizacji Programu znacząco się zmienił, nie tylko z uwagi na pandemię wirusa SARS-CoV2, lecz także w aspekcie zmian gospodarczych zachodzących od 2014 r. – największe zmiany zidentyfikowano w obszarze rynku pracy, który, zdaniem badanych, znacząco zmienił się od okresu programowania wsparcia pod względem zapotrzebowania w obszarze kształcenia zawodowego. Wynika to m.in. z faktu poprawy sytuacji na rynku pracy dotyczącej poziomu bezrobocia, a także znaczącego zmniejszenia liczby osób bezrobotnych cechujących się niskim poziomem kwalifikacji lub niskim poziomem wykształcenia.

Co istotne, zmiany te zachodzą na relatywnie szeroką skalę – w przypadku zmniejszenia stopy bezrobocia rejestrowanego w województwie Warmińsko-Mazurskim pozytywna zmiana w roku 2020 względem roku 2013 osiągnęła wyższą wartość niż średnia dla kraju, jednocześnie stanowiąc najwyższą wartość wśród pozostałych województw.

4.2. Ocena wsparcia realizowanego w ramach II osi priorytetowej Kadry dla gospodarki RPO WiM 2014-2020

4.2.1. Ocena adekwatności interwencji w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 pod względem problemów i wyzwań systemu edukacji województwa warmińsko-mazurskiego

W ramach działań służących zaprojektowaniu wsparcia w ramach RPO WiM 2014-2020, analizie poddano sytuację społeczno-gospodarczą regionu, której wyniki posłużyły do określenia kierunków oraz charakteru interwencji, w tym w odniesieniu do OP II. Zgodnie z diagnozą przedstawioną w Programie, podstawą dla rozwoju gospodarki Warmii i Mazur, poprzez rozwój regionalnych przedsiębiorstw, jest wykwalifikowana, kompetentna kadra pracowników oraz osób zarządzających. Jej zapewnieniu służą działania podejmowane już na pierwszych szczeblach edukacji, również w ramach edukacji przedszkolnej. W latach poprzedzających wdrożenie Programu dostępność miejsc przedszkolnych w regionie pozostawała jednak na stosunkowo niskim poziomie, w związku z czym tego typu opieką objęte było niespełna co drugie dziecko w wieku 3-4 lat. Sytuacja ta skutkowała mniejszymi szansami dzieci nieobjętych tego typu wsparciem na kolejnych szczeblach edukacji

oraz na rynku pracy. Dotyczyło to szczególnie dzieci z niepełnosprawnościami oraz terenów i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym³⁸.

Braki identyfikowano również na kolejnych etapach kształcenia. Jak wskazano we ww. dokumencie:

[...] szkoły nie przeszły w pełni transformacji metod kształcenia i nadal nie rozwijają umiejętności kluczowych dla współczesnego rynku pracy takich jak: innowacyjność, przedsiębiorczość, samodzielne uczenie się, zdobywanie informacji, ich przetwarzanie oraz identyfikowanie problemów i szukanie indywidualnych strategii ich rozwiązywania³⁹.

Nie bez znaczenia były przy tym kompetencje pedagogów, w tym kompetencje cyfrowe. Stagnacja metod i form nauczania znajdowała odzwierciedlenie w niskim poziomie zdawalności egzaminów dojrzałości oraz wzroście odsetka uczniów o najniższych wynikach⁴⁰.

Kolejnym z obszarów problemowych dostrzeganym w ramach diagnozy sytuacji regionu, był niesatysfakcjonujący poziom kształcenia zawodowego, skutkujący wysokim odsetkiem bezrobotnych absolwentów szkół zawodowych. Konieczne było zatem podjęcie działań służących dopasowaniu, zaktualizowaniu umiejętności i wiedzy nauczycieli kształcenia praktycznego oraz dostosowaniu infrastruktury szkół do faktycznych potrzeb⁴¹.

Identyfikowanym w regionie problemem był również stosunkowo niski poziom wykształcenia ludności. Przed przystąpieniem do realizacji Programu średnio co dziesiąty z mieszkańców przedwcześnie kończył edukację. Blisko co drugie z gospodarstw domowych w województwie warmińsko-mazurskim cechowało się ponadto brakiem aspiracji, by dziecko zdobyło wyższe wykształcenie. Było to o tyle istotne, że szanse na znalezienie zatrudnienia przez osoby słabo wykształcone malały, a nawet jeśli osobom tym udało się znaleźć pracę, była ona najczęściej nisko płatna, a zatrudnienie – mniej stabilne. Osoby z niższym wykształceniem częściej były również uzależnione od świadczeń pomocy społecznej. Dotyczyło to głównie grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej oraz zagrożonych, jak osoby z niepełnosprawnościami czy o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz młodzież objęta opieką społeczną⁴².

Zgodnie z diagnozą, potrzeby identyfikowano również w zakresie wsparcia uczniów w wyborze kierunku dalszej nauki oraz zawodu. Konieczne było zatem zapewnienie wysokiej jakości doradztwa zawodowego, tym bardziej,

---

³⁸ Ocena ośrodków wychowania przedszkolnego, utworzonych lub wspartych ze środków finansowych EFS w ramach Poddziałania 9.1.1 PO KL, Ośrodek Ewaluacji Sp. z o.o., 2012; za: Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (RPO WiM 2014-2020), Olsztyn 2020, s. 6.

³⁹ Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (RPO WiM 2014-2020), Olsztyn 2020, s. 6.

⁴⁰ Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (RPO WiM 2014-2020), Olsztyn 2020, s. 6.

⁴¹ Ewaluacja stopnia osiągania wskaźników Priorytetu IX PO KL Działania 9.2 Podniesienie jakości i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego, Agrotec Polska Sp. z o.o., 2011; za: Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (RPO WiM 2014-2020), Olsztyn 2020, s. 7.

⁴² Aktywne włączenie młodzieży niepełnosprawnej lub z problemami zdrowotnymi. Dokument informacyjny”, Europejska Fundacja na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy, 2010; za: Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (RPO WiM 2014-2020), Olsztyn 2020, s. 7.

że, jak wskazywały badania, często wykorzystywali oni ograniczony zasób narzędzi i działań, koncentrując się na metodach sprawdzonych, nie wymagających większych nakładów pracy⁴³.

Ostatnim z diagnozowanych problemów był spadek aktywności edukacyjnej Polaków po zakończeniu edukacji formalnej, mimo znaczenia dalszego rozwoju dla sytuacji zatrudnienia⁴⁴. Z tego powodu niezbędne było zapewnienie mieszkańcom regionu możliwości dalszego rozwoju, w tym zwłaszcza w obszarach istotnych z punktu widzenia przedsiębiorców (umiejętności TIK, językowe)⁴⁵.

Identyfikacja wskazanych wyżej obszarów stanowiła podstawę dla zaprojektowania interwencji w ramach II OP Programu, dostosowując ją do diagnozowanych problemów, potrzeb i wyzwań. Jej głównym celem był rozwój kształcenia ogólnego, w tym edukacji przedszkolnej, kształcenia zawodowego oraz ustawicznego⁴⁶.

Mechanizmy zmiany, do której prowadzić miały podjęte w II OP działania przedstawia **Załącznik nr 1 - logika interwencji**.

W przypadku kształcenia ogólnego, w okresie programowania KE nie zgodziła się na wprowadzenie systemowych rozwiązań, kierując wsparcie do najsłabszych szkół, które nie zawsze były w stanie projekty realizować, rozwiązaniem czego byłoby wsparcie systemowe, takie jak wsparcie doradztwa edukacyjno-zawodowego bądź psychologicznego na poziomie szkoły podstawowej, rozwój nowoczesnych kompetencji przekrojowych. W szkolnictwie zawodowym jest cały czas aktualny trend na obserwowanie rynku pracy i regulowania kształcenia do bieżących, aktualnych potrzeb z uwagi na zachodzące istotne zmiany w tym obszarze. W kształceniu osób dorosłych skupiono się na wsparciu osób w trudniejszej sytuacji, w tym zamieszkujących obszary wiejskie, żeby dotrzeć do nich z ofertą. Zdaniem respondentów dotychczasowe systemy radziły sobie dobrze, ale ukierunkowane były na osoby mobilne, bardziej aktywne i tego rodzaju wsparcie powinno być utrzymane, przy rozwoju działań w kierunku systemów bardziej sprzyjających grupom o ograniczonej mobilności bądź trudniej dostępnym (m.in. mieszkańcy wsi bez dostępu do Internetu, gdzie nie ma skomunikowanego dojazdu).

W dalszym ciągu występuje wiele problemów i wyzwań dla systemu edukacji województwa warmińsko-mazurskiego, a część z nich ma uwarunkowania systemowe, takie jak na przykład sposób finansowania edukacji, dlatego regionalne programy mogą jedynie w ograniczonym zakresie wpływać na sytuację w tej sferze. Edukacja w Polsce finansowana jest przede wszystkim ze środków publicznych, jednakże system finansowania oświaty jest negatywnie postrzegany przez większość podmiotów zaangażowanych w organizację procesu edukacji w Polsce. Wynika to przede wszystkim z faktu, że wydatki na oświatę, ponoszone przez jednostki samorządu terytorialnego (gminy oraz powiaty w przypadku szkół ponadpodstawowych) rosną

---

⁴³ Raport końcowy z realizacji badania: Stan i rola doradztwa zawodowego w wybranych powiatach województwa warmińsko-mazurskiego wykonany w 2011 roku przez ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.; za: Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (RPO WiM 2014-2020), Olsztyn 2020, s. 7.

⁴⁴ Raport podsumowujący IV edycję badań BKL: Kompetencje Polaków a potrzeby polskiej gospodarki, PARP 2014; za: Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (RPO WiM 2014-2020), Olsztyn 2020, s. 7.

⁴⁵ Raport końcowy z realizacji badania: Bierni czy aktywni. Sytuacja osób powyżej 45 roku życia na rynku pracy województwa warmińsko – mazurskiego, Policy & Action Group Uniconsult Sp. z o.o., 2008; za: Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (RPO WiM 2014-2020), Olsztyn 2020, s. 7.

⁴⁶ Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowej II „Kadry dla gospodarki” RPO WiM 2014-2020, s. 10.

nieproporcjonalnie szybciej niż nakłady z budżetu centralnego. W tym przypadku do głównych wyzwań zaliczyć można:

- zbyt niski poziom finansowania placówek edukacyjnych,
- wysoki poziom skomplikowania sposobu (algorytmu) przydziału subwencji oświatowej,
- niedostosowanie poziomu finansowania placówek edukacyjnych do zadań oświatowych.

Podsumowanie

Interwencja w ramach II osi priorytetowej RPO WiM 2014-2020 jest adekwatna do problemów i wyzwań systemu edukacji województwa warmińsko-mazurskiego. Respondenci ocenili poszczególne etapy kształcenia pod kątem dopasowania interwencji w ramach programu.

Wszystkie realizowane dotąd obszary pozostają adekwatne, jednakże wymagają modyfikacji i większej specjalizacji. Osobom indywidualnym niezależnie od ich statusu na rynku pracy umożliwiono podjęcie działań edukacyjnych. W związku, z czym w porównaniu do perspektywy 2007-2013 wsparcie zostało rozszerzone, lepiej odpowiadając na potrzeby rynku pracy – w perspektywie finansowej 2014-2020 osoby bezrobotne, zatrudnione i uczące się mogły nabyć kwalifikacje i kompetencje, które są potrzebne na regionalnym rynku pracy. Należy również zwrócić uwagę na wysoką chłonność tego zakresu interwencji. Wykorzystywano założony budżet a przy większym nakładzie finansowym możliwe byłoby rozszerzenie działań dla większej liczby ludzi z uwagi na fakt, iż wciąż identyfikuje się zapotrzebowanie na rynku pracy.

4.2.2. Ocena adekwatności interwencji w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 pod względem potrzeb mieszkańców, szkół/organów prowadzących i pracodawców województwa warmińsko-mazurskiego

Interwencja w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 skierowana została do zróżnicowanych grup osób, w tym osób szczególnie wymagających wsparcia w zakresie edukacji. Oś służyła realizacji celów dotyczących rozwoju kształcenia ogólnego (w tym edukacji przedszkolnej), zawodowego i ustawicznego, w tym:

1. Poprawie jakości i dostępności do edukacji przedszkolnej (Działanie 2.1);
2. Podniesieniu poziomu kompetencji kluczowych uczniów i kształtowaniu u nich właściwych umiejętności i postaw wymaganych na rynku pracy oraz rozwojowi indywidualnego podejścia do uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych (Działanie 2.2);
3. Podniesieniu poziomu kwalifikacji i kompetencji w zakresie ICT, zarządzania projektem i języków obcych u osób dorosłych zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostosowanie ich umiejętności i kompetencji do realnych potrzeb rynku pracy (Działanie 2.3);
4. Wsparciu kształcenia w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego na rzecz zwiększenia poziomu zatrudnialności ich absolwentów (Działanie 2.4)⁴⁷.

Zaplanowane interwencje w ramach II osi priorytetowej RPO WiM 2014-2020 są również adekwatne do potrzeb mieszkańców, szkół/organów prowadzących i pracodawców województwa na miarę możliwości i skali interwencji, przy czym na uwadze należy mieć jej ograniczony zakres i możliwości oddziaływania. Najlepiej na problemy edukacji odpowiadają te projekty, gdzie kładzie się nacisk na kształcenie w kierunkach zgodnych

⁴⁷ Szczegółowy opis osi priorytetowej Kadry dla gospodarki Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, Olsztyn 2021, s. 10.

z oczekiwaniami rynku pracy oraz projekty zakładające doposażanie pracowni, zajęcia praktyczne i kształcenie w kierunkach, na które na rynku jest największe zapotrzebowanie.

Przejawia się to w osiągniętych efektach, jak zauważyli badani w województwie i w kraju identyfikowana była potrzeba wzmocnienia i zmiany wizerunku szkolnictwa zawodowego. Aktualnie obserwowane jest większe zainteresowanie szkołami zawodowymi niż ogólnokształcącymi szkołami licealnymi. Na przestrzeni lat bardzo poprawił się nabór do szkolnictwa branżowego z uwagi na doposażenie placówek w wysokiej jakości sprzęt oraz zapewnienie możliwości zdobycia intratnego zawodu.

W kontekście działań ukierunkowanych na rynek pracy, dużym zainteresowaniem w obszarze rynku pracy cieszył się obszar kształcenia ustawicznego, tj. różnorodna możliwość wsparcia szkoleniowego dla osób, które już funkcjonują na rynku pracy, a które mogły pozyskać nowe/rozwinąć posiadane kompetencje i kwalifikacje albo potwierdzić formalnie kwalifikacje i kompetencje, które nabyły w sposób nieformalny. Środki te stanowiły najszybciej spożytkowane pieniądze dla mieszkańców województwa, a mieszkańcy byli zainteresowani szkoleniami zawodowymi, językowymi i ICT dla osób z grup defaworyzowanych.

Jak wynika z przeprowadzonych analiz edukacja jest procesem, który w całości musi funkcjonować prawidłowo, od edukacji przedszkolnej po pomoc osobom dorosłym, które korzystały z dotychczasowych systemów edukacji i chcą kontynuować proces nauki. Jednakże należy rozważyć rozszerzony zakres nauki w kontekście przedsiębiorczości, nabywania umiejętności i kompetencji tworzenia własnych działalności, który nie jest w wystarczającym zakresie zawarty w realizowanej dotąd edukacji.

Podsumowanie

Zaplanowane interwencje w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 są adekwatne do potrzeb rynku pracy województwa warmińsko-mazurskiego.

4.2.3. Identyfikacja brakujących działań w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 w kontekście problemów i wyzwań województwa oraz zdiagnozowanych potrzeb jego mieszkańców i pracodawców

Interwencja w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 oparta została o diagnozę stanu edukacji na Warmii i Mazurach, w ramach której określone zostały obszary i grupy osób najbardziej potrzebujące wsparcia.

Zgodnie z wynikami przeprowadzonych badań, wsparcie zostało zaplanowane w sposób adekwatny, choć przedstawiciele poszczególnych grup respondentów wymieniali wskazówki i uwagi dotyczące działań, których wdrożenie pozwoliłoby jeszcze pełniej odpowiedzieć na pojawiające się wyzwania i potrzeby. Jeden z respondentów zauważył natomiast, że warto byłoby zorganizować badanie ankietowe i/lub sondę wśród mieszkańców regionu, co pozwoliłoby lepiej określić bieżące potrzeby i tak zaprojektować wsparcie, by w przyszłości udało się na nie odpowiedzieć.

Ponadto, należy wskazać, że pozytywnym aspektem wsparcia byłaby realizacja szkoleń, które prowadzone byłyby przez regionalnych przedsiębiorców, tj. osoby posiadające znaczne doświadczenie na rynku pracy. Zidentyfikowano ponadto braki szkoleń przedmiotowych dla nauczycieli, skoncentrowanych na konkretnym kierunku kształcenia. Inna z badanych osób deklarowała ponadto, że większy nacisk powinien zostać położony na wsparcie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym również poprzez szkolenie kadr pedagogicznych w zakresie pracy z uczniami z tej grupy.

Z kolei w grupie osób dorosłych z grup defaworyzowanych, które uczestniczyły w realizowanych projektach, pojawiło się wskazanie, że interwencja, choć poprzedzona analizą sytuacji regionu, zaplanowana została zbyt

odgórnie. Brakowało możliwości samodzielnego wyboru kierunków rozwoju. Również w tej grupie badanych wskazano ponadto na potrzebę stałego monitorowania potrzeb potencjalnych odbiorców wsparcia oraz rynku pracy, tak, by w pełni odpowiadało ono zapotrzebowaniu identyfikowanemu w regionie.

Aspekt nauki zdalnej stwarzał nowe wyzwania dla systemu edukacji. Wskazano jednak, iż jest to wynik pandemii, niemożliwy do przewidzenia na etapie programowania wsparcia. Obecnie definiowane potrzeby nie występowały zatem w okresie programowania interwencji na lata 2014-2020.

4.2.4. Ocena wielkości alokacji i jej podziału na poszczególne działania II osi priorytetowej RPO WiM 2014-2020 pod względem adekwatności do zapotrzebowania województwa i potencjalnych beneficjentów

Interwencja w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 realizowana była z wykorzystaniem środków EFS. Na jej wdrożenie przeznaczono ogółem 139 267 374 EUR (639 084 052,55 zł), z czego środki unijne stanowiły 85,0% (118 377 268,00 EUR; 543 221 445,13 zł). Największym poziomem alokacji środków UE charakteryzowały się: Poddziałania 2.2.1 (32 016 053,00 EUR; 146 918 465,61 zł) oraz 2.4.1 (36 901 721,00 EUR; 169 338 307,50 zł). Najmniejsza alokacja przypadła z kolei na Poddziałania 2.2.2 (5 186 983,00 EUR; 23 802 546,29 zł) i 2.4.2 (5 186 982,00 EUR; 23 802 541,70 zł).

Biorąc pod uwagę wartość realizowanych projektów, zgodnie ze stanem na dzień 2 stycznia 2022 roku, wartość projektów wybranych do dofinansowania w ramach ewaluowanej Osi, a tym samym wartość kosztów kwalifikowanych, wyniosła łącznie 622 956 215,7 zł, z czego 84,9% stanowiły środki unijne (97,5% alokacji OP II). Największe środki przeznaczono na realizację projektów w ramach Poddziałania 2.4.1 oraz 2.2.1 (odpowiednio 30,9% i 27,4% ogółu wartości projektów realizowanych w II OP) (**Załącznik nr 5 – Alokacja II OP RPO WiM 2014-2020 oraz wartość projektów wybranych do dofinansowania**).

W celu adekwatności wielkości alokacji i jej podziału analizie poddano wszystkie nabory ogłoszone w ramach poszczególnych Działań/Poddziałania. Jak wynika z przeprowadzonej analizy⁴⁸:

- W ramach Działania 2.1 ogłoszono 5 naborów na planowaną kwotę:
  - 11 746 167,61 zł – 6 projektów wybranych do dofinansowania;
  - 18 376 443,08 zł – 31 projektów wybranych do dofinansowania;
  - 11 914 249,07 zł – 24 projekty wybrane do dofinansowania;
  - 11 689 498,63 zł – 45 projektów wybranych do dofinansowania;
  - 12 585 176,78 zł – 34 projekty wybrane do dofinansowania;
  - 9 326 626,68 zł – 8 projektów wybranych do dofinansowania.
- W ramach Poddziałania 2.2.1 ogłoszono 4 nabory na planowaną kwotę:
  - 15 108 822,38 zł – 72 projekty wybrane do dofinansowania oraz kolejne 5 w wyniku zwiększonej alokacji; 9 projektów z uwagi na wyczerpanie alokacji nie uzyskały dofinansowania;
  - 35 723 601,83 zł – 99 projektów wybranych do dofinansowania;

---

⁴⁸https://rpo.warmia.mazury.pl/artukul/12/zobacz-ogloszenia-i-wyniki-naborow-wnioskow?id_konkurs_temat=&id_konkurs_priorytet=3&id_konkurs_dzialanie=7&id_konkurs_poddzialanie=&data_od=&data_do=

- 31 835 303,78 – 79 projektów wybranych do dofinansowania;
  - 14 379 371,26 – 4 projekty wybrane do dofinansowania.
- W ramach Poddziałania 2.2.2 ogłoszono 5 naborów na planowaną kwotę:
  - 6 439 379,42 zł – 2 projekty wybrane do dofinansowania; 1 projekt z uwagi na wyczerpanie alokacji nie uzyskał dofinansowania;
  - 10 214 532,03 zł – 5 projektów wybranych do dofinansowania;
  - 12 236 765,64 zł – 6 projektów wybranych do dofinansowania;
  - 7 489 714, 51 zł – 5 projektów wybranych do dofinansowania;
  - 5 163 465,24 zł - Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą z 27 czerwca 2016 r. anulował konkurs nr RPWM.02.02.02-IZ.00-28-001/16.
- W ramach Poddziałania 2.3.1 ogłoszono 3 nabory na planowaną kwotę:
  - 18 479 658,62 zł – 19 projektów wybranych do dofinansowania; 99 projektów z uwagi na wyczerpanie alokacji nie uzyskały dofinansowania;
  - 48 657 793,91 zł – 10 projektów wybranych do dofinansowania;
  - 23 470 314,67 zł - żaden projekt złożony w odpowiedzi na ww. konkurs nie uzyskały wymaganej liczby punktów i nie został wybrany do dofinansowania.
- W ramach Poddziałania 2.3.2 ogłoszono 4 nabory na planowaną kwotę:
  - 20 390 328,00 zł – 42 projekty wybrane do dofinansowania;
  - 3 969 963,88 zł – 5 projektów wybranych do dofinansowania;
  - 7 839 428,46 zł – 2 projekty wybranych do dofinansowania;
  - 4 479 673,40 zł – 1 projekt wybrany do dofinansowania.
- W ramach Poddziałania 2.4.1 ogłoszono 22 nabory na planowaną kwotę:
  - 11 332 343,33 zł – 39 projektów wybranych do dofinansowania, z czego 3 w wyniku zwiększenia alokacji; 26 projektów z uwagi na wyczerpanie alokacji nie uzyskały dofinansowania;
  - 16 998 515,00 zł – 22 projekty wybrane do dofinansowania, z czego 3 w wyniku zwiększenia alokacji;
  - 50 654 188,65 zł – 68 projektów wybranych do dofinansowania;
  - 36 956 138,12 zł – 59 projektów wybranych do dofinansowania;
  - 2 584 379,09 zł – 2 projekty wybrane do dofinansowania;
  - 935 296,66 zł – 1 projekt wybrany do dofinansowania;
  - 2 584 379,09 zł – nie wpłynął żaden wniosek o dofinansowanie projektu;
  - 2 584 379,09 zł – nie wpłynął żaden wniosek o dofinansowanie projektu;
  - 53 737 576,93 zł – 28 projektów wybranych do dofinansowania;
  - 2 651 167,92 zł - nie wpłynął żaden wniosek o dofinansowanie projektu;
  - 2 651 167,92 zł – nie wpłynął żaden wniosek o dofinansowanie projektu;
  - 2 651 167,92 zł – nie wpłynął żaden wniosek o dofinansowanie projektu;
  - 2 651 167,92 zł – 1 projekt wybrany do dofinansowania;
  - 5 458 692,40 zł – 1 projekt wybrany do dofinansowania;
  - 19 003 395,03 zł – 16 projektów wybranych do dofinansowania;
  - 51 601 360,54 zł – 28 projektów wybranych do dofinansowania;

- 2 726 282,41 zł – nie wpłynął żaden wniosek o dofinansowanie projektu;
  - 2 726 282,41 zł – projekty złożone w konkursie nie spełniły wymaganych kryteriów merytorycznych i tym samym żaden projekt nie został wybrany do dofinansowania;
  - 2 726 282,41 zł – 1 projekt wybrany do dofinansowania;
  - 2 726 282,41 zł - projekty złożone w konkursie nie spełniły wymaganych kryteriów merytorycznych i tym samym żaden projekt nie uzyskał dofinansowania;
  - 5 374 400,51 zł - projekt złożony w konkursie nie spełnił wymaganych kryteriów merytorycznych i tym samym nie został wybrany do dofinansowania;
  - 25 716 176,98 zł – 7 projektów wybranych do dofinansowania.
- W ramach Poddziałania 2.4.2 ogłoszono 7 naborów na planowaną kwotę:
    - 2 426 676,55 zł – nie wpłynął żaden wniosek o dofinansowanie projektu;
    - 455 090,00 zł – 1 projekt wybrany do dofinansowania;
    - 5 355 190,99 zł – 1 projekt wybrany do dofinansowania;
    - 3 315 893,19 zł – nie wpłynął żaden wniosek o dofinansowanie projektu;
    - 12 293 205,62 zł – 3 projekty wybrany do dofinansowania;
    - 9 460 717,30 zł – 4 projekty wybrany do dofinansowania;
    - 9 783 433,97 zł – Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą z 27 czerwca 2016 r. anulował konkurs nr RPWM.02.04.02-IZ.00-28-001/16.

II OP charakteryzuje wysoki poziom kontraktacji środków oraz ich wydatkowania i certyfikacji. Ponadto wysoki poziom osiągnięcia wskaźników świadczy o odpowiednim poziomie alokacji dla analizowanych powyżej Poddziałania. Na koniec 2020 r. Komisji Europejskiej przedłożono do certyfikacji 68,7% alokacji OP II, przy jednoczesnym objęciu wsparciem 122 211 osób (z czego 60 232 uczniów oraz 8 315 nauczycieli). Poziom wykorzystania alokacji oraz osiągnięcia wskaźników **świadczy o odpowiednim poziomie kontraktacji oraz wydatkowania środków**. Natomiast biorąc pod uwagę wartość alokacji oraz analizę poszczególnych naborów należy zwrócić uwagę, że podział alokacji oraz jej wielkość **jest adekwatna pod względem zapotrzebowania beneficjentów. Świadczy o tym fakt, że w przypadku większości naborów środki finansowe zostały wyczerpane, a w przypadku zwiększonego zainteresowani i potrzeb – alokacja została zwiększona (np. w Poddziałaniu 2.2.1.). W przypadku zrealizowanych naborów – alokacja została w pełni wykorzystana.**

Ponadto warto zwrócić uwagę, że zaplanowana alokacja oraz jej podział są adekwatne do potrzeb województwa warmińsko-mazurskiego. Świadczy o tym fakt, że wielkości wskaźników w przypadku niektórych Działania/Poddziałania, np. związanych z kształceniem ustawicznym, przekroczone zostały kilkakrotnie, osiągając znacznie większe wartości, niż zakładano na początku okresu programowania wsparcia.

Jednakże warto zwrócić uwagę, że alokacja na realizację poszczególnych Działania/Poddziałania OP II mogłaby być większa od dotychczasowej. Świadczyła o tym przede wszystkim chłonność sektora edukacji na oferowane w ich ramach wsparcie. W szczególności dla Działania 2.3 i 2.4, gdzie wartość projektów, które uzyskały ocenę formalną znacznie przekracza wartość alokacji.

W tym przypadku możliwe byłoby przeznaczenie większej alokacji z pewnością, że zostanie ona efektywnie wykorzystana, przy czym wykorzystane został już środki przeznaczone na te poddziałania. Utworzona została lista rezerwowa, na którą nie wystarczyło już środków do realizacji wsparcia. Jednakże wciąż występuje szczególne zapotrzebowanie na środki z EFRR w zakresie doposażenia placówek edukacyjnych.

Podsumowanie

II OP charakteryzuje wysoki poziom kontraktacji środków oraz ich wydatkowania i certyfikacji. Ponadto wysoki poziom osiągnięcia wskaźników świadczy o odpowiednim poziomie alokacji dla analizowanych Działań/Poddziałań.

Jednakże warto zwrócić uwagę, że alokacja na realizację poszczególnych Działań/Poddziałań OP II mogłaby być większa od dotychczasowej. Świadczyła o tym przede wszystkim chłonność sektora edukacji na oferowane w ich ramach wsparcie. W szczególności dla Działań 2.3 i 2.4, gdzie wartość projektów, które uzyskały ocenę formalną znacznie przekracza wartość alokacji.

4.2.5. Charakterystyka typów projektów, które cieszyły się największym/najmniejszym zainteresowaniem beneficjentów

W ramach poszczególnych Działań i Poddziałań II OP Programu realizowano różnego typu projekty. Projekty wdrażane w Działaniu 2.1 skoncentrowane były na tworzeniu nowych miejsc wychowania przedszkolnego, dofinansowywaniu udziału dzieci w tego typu edukacji oraz wspieraniu kompetencji kluczowych dzieci w zakresie języków obcych, kompetencji społecznych, przedsiębiorczości, kreatywności oraz inicjatywności⁴⁹.

Projekty realizowane w Poddziałaniach 2.2.1 i 2.2.2 dotyczyły z kolei kształcenia umiejętności uniwersalnych i kompetencji kluczowych wymaganych na rynku pracy oraz zapewnieniu zindywidualizowanego podejścia do uczniów ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi. W ramach omawianych Poddziałań tworzono również warunki dla nauczania eksperymentalnego oraz wspierano wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych i rozwijanie kompetencji informatycznych.⁵⁰

W Poddziałaniu 2.3.1 realizowane projekty koncentrowały się na wsparciu uczestników w podnoszeniu poziomu kompetencji i kwalifikacji językowych, oraz w zakresie ICT i zarządzania projektem. W Poddziałaniu 2.3.2 wsparcie koncentrowało się natomiast na osobach zainteresowanych podniesieniem i/lub potwierdzeniem swoich kompetencji i kwalifikacji w obszarach nieuwzględnionych w Poddziałaniu 2.3.1. Wsparcie to realizowane było w ramach pozaszkolnych form kształcenia ustawicznego, tj. szkoleń i kursów⁵¹.

Projekty wdrażane w Poddziałaniu 2.4.1 obejmowały realizację programów współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym, tworzenie bądź rozwój Centrów Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego czy innych zespołów realizujących ich zadania. Wsparcie dotyczyło również opracowania i wdrożenia wysokiej jakości usług w zakresie poradnictwa edukacyjno-zawodowego w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego oraz kształtowania u uczniów i słuchaczy tego typu placówek umiejętności uniwersalnych oraz kompetencji kluczowych wymaganych na rynku pracy. Również w ramach ostatniego z Poddziałań, 2.4.2, wdrażano programy współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z otoczeniem społeczno-gospodarczym oraz kształtowano u uczniów i słuchaczy umiejętności uniwersalnych i kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy⁵².

⁴⁹ Szczegółowy opis osi priorytetowej Kadry dla gospodarki Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, Olsztyn 2021, s. 11-13.

⁵⁰ Szczegółowy opis osi priorytetowej Kadry dla gospodarki Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, Olsztyn 2021, s. 19-33.

⁵¹ Szczegółowy opis osi priorytetowej Kadry dla gospodarki Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, Olsztyn 2021, s. 38-43.

⁵² Szczegółowy opis osi priorytetowej Kadry dla gospodarki Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, Olsztyn 2021, s. 47-59.

Zgodnie z danymi dotyczącymi złożonych wniosków projektowych na dzień 11.02.2022 r., w ramach II OP złożono ogółem 23 850 aplikacji. Największym zainteresowaniem potencjalnych beneficjentów cieszyło się Działanie 2.3, w ramach którego złożono 67,1% ogółu wniosków projektowych, w tym zwłaszcza Poddziałanie 2.3.1, na które przypadało 41,4% ogółu aplikacji. Najrzadziej składano wnioski w ramach Poddziałania 2.2.2 (0,2%) oraz Poddziałania 2.4.2 (0,1%).

Tabela 8. Liczba złożonych wniosków w ramach poszczególnych Działań/Poddziałań

Działanie/ Poddziałanie	Liczba złożonych wniosków
2.1.	257
2.2.	452
2.2./2.2.1.	425
2.2./2.2.2.	27
2.3.	276
2.3./2.3.1.	184
2.3./2.3.2.	92
2.4.	358
2.4./2.4.1.	348
2.4./2.4.2.	10
OP II ogółem	1 343

Źródło: opracowanie własne na podstawie Listy złożonych wniosków dostarczonej przez Zamawiającego (dzień przekazania danych: 11.02.2022 r.).

Dane z dnia 02.01.2022 r. wskazują natomiast, że w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 realizowano 771 projektów. Najwięcej z nich wdrażanych było w Poddziałaniu 2.2.1 (33,1% ogółu projektów) oraz Poddziałaniu 2.4.1 (34,6%). Stosunkowo wysoki był również udział projektów realizowanych w ramach Działania 2.1 (18,3%).

Do dnia 02.01.2022 r. zakończono finansowanie 622 projektów (80,7% ogółu realizowanych projektów).

Tabela 9. Liczba realizowanych projektów w ramach poszczególnych Działań/Poddziałań

Działanie/ Poddziałanie	Liczba realizowanych projektów
2.1.	141
2.2.	274
2.2./2.2.1.	256
2.2./2.2.2.	18
2.3.	80
2.3./2.3.1.	29
2.3./2.3.2.	51

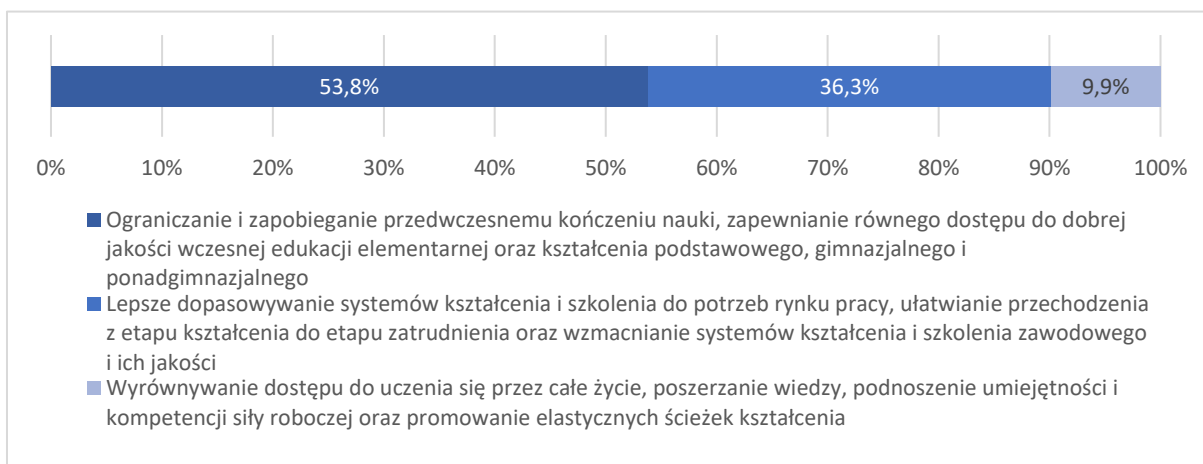

Działanie/ Poddziałanie	Liczba realizowanych projektów
2.4.	276
2.4./2.4.1.	267
2.4./2.4.2.	9
OP II ogółem	771
W tym projekty o zakończonym finansowaniu	622

Źródło: opracowanie własne na podstawie Lista projektów realizowanych dla RPO WiM na lata 2014–2020 (stan na 2.01.2022 r.).

Biorąc pod uwagę poszczególne formy wsparcia, największym zainteresowaniem cieszyły się działania dotyczące ograniczania i zapobiegania przedwczesnemu kończeniu nauki, zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia (53,8%). Nieco częściej niż co trzeci z realizowanych projektów obejmował działania z zakresu lepszego dopasowywania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwiania przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacniania systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami (36,3%). Najrzadziej wdrażano działania służące wyrównywaniu dostępu do uczenia się przez całe życie, poszerzaniu wiedzy, podnoszeniu umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowaniu elastycznych ścieżek kształcenia (9,9%).

Wykres 18. Udział poszczególnych form wsparcia realizowanych w ramach II OP w ogóle realizowanych działań

Źródło: opracowanie własne na podstawie Lista projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014–2020.

Warto przy tym pamiętać, że liczba projektów realizowanych w ramach każdego z Działań i Poddziałań nie wynikała jedynie z popularności określonych form wsparcia. Do innych czynników mogących mieć wpływ na poziom realizacji poszczególnych typów projektów należały: poziom alokacji oraz wartość realizowanych projektów. Biorąc pod uwagę dane dotyczące realizowanych projektów, które przedstawiono w poprzedniej

części dokumentu, największą liczbę projektów zrealizowano w ramach tych Działań/Poddziałań, w których zidentyfikowano najmniejszy średni koszt realizacji jednego projektu. Ponadto na Działanie 2.1 oraz Poddziałania 2.2.1 i 2.4.1 przeznaczano ogółem najwyższe środki, tak, że przy niewielkich nakładach na realizację każdego z projektów, można było wdrożyć ich więcej niż w przypadku tych Poddziałań, w których koszty projektów były wysokie, a alokacja – stosunkowo niewielka.

Warto podkreślić, że żaden z beneficjentów nie złożył wniosku, w którym zawarty byłby zakres TIK (Działanie 2.2, Typ projektu 3. Korzystanie z TIK oraz rozwijanie kompetencji informatycznych). Możliwość dofinansowania w ramach Programu projektów z zakresu TIK została dołączona do działań dedykowanych dla ZIT bis Elbląg pod koniec okresu wdrażania RPO, 07.07.2020 roku. Zgodnie z wynikami badań z beneficjentami Programu, mimo wprowadzanych zmian w zapisach RPO, mających ułatwić im proces aplikacji i realizacji wsparcia, przepisy regulujące wdrażanie projektów nadal pozostawały zbyt sztywne. Dotyczyło to w szczególności właśnie działań związanych z TIK, w związku z czym beneficjenci nie decydowali się na rozszerzenie zakresu realizowanych projektów w tym obszarze.

Podsumowanie

Zgodnie z danymi dotyczącymi złożonych wniosków projektowych na dzień 11.02.2022 r., w ramach II OP złożono ogółem 23 850 aplikacji. Największym zainteresowaniem potencjalnych beneficjentów cieszyło się Działanie 2.3, w ramach którego złożono 67,1% ogółu wniosków projektowych, w tym zwłaszcza Poddziałanie 2.3.1, na które przypadało 41,4% ogółu aplikacji. Najrzadziej składano wnioski w ramach Poddziałania 2.2.2 (0,2%) oraz Poddziałania 2.4.2 (0,1%).

4.2.6. Charakterystyka typów projektów, które cieszyły się największym/najmniejszym zainteresowaniem ostatecznych odbiorców wsparcia

Zgodnie z przeprowadzoną analizą, w ramach analizowanych Działań/Poddziałań najczęściej udzielono wsparcia w postaci kursów i szkoleń, z których skorzystało ogółem blisko 84,6 tys. uczestników projektów. Tylko nieco rzadziej osoby biorące udział w działaniach projektowych otrzymywały wsparcie w postaci zajęć dodatkowych, w których uczestniczyło łącznie niemal 78,1 tys. osób. Stosunkowo często korzystano również z różnego typu doradztwa, w tym doradztwa edukacyjno-zawodowego, psychologicznego, pomocy prawnej itp. (13,0 tys. osób).

W przypadku części projektów zainteresowanie uczestników przekroczyło oczekiwania realizatorów – czasem na jedno miejsce w projekcie przypadało nawet kilkunastu chętnych, którzy musieli spotkać się z odmową. Sytuacja ta pokazywała, że jest potrzeba realizacji tego typu wsparcia, również z uwagi na fakt, iż szkolenia są kosztowne i bez udziału w projekcie wiele osób nie miałoby możliwości zwiększyć swoich kompetencji z własnych środków.

Wysokie zainteresowanie ostatecznych odbiorców zidentyfikowano również w przypadku działań związanych z doposażeniem placówek edukacyjnych i z kształceniem dla osób dorosłych. Beneficjenci nie mieli problemu z brakiem chętnych odbiorców, wręcz przeciwnie, borykali się z nadmiarem zgłoszeń na jedno miejsce w projekcie. Odzwierciedla to potrzebę dalszej realizacji tego rodzaju działań w ramach RPO, także na szerszą skalę.

Wśród odbiorców popularne było również wsparcie w postaci środków na zajęcia dodatkowe dla dzieci, zajęć rozwijających kompetencje kluczowe i przekrojowe oraz matematyczno-przyrodnicze, a także doposażanie szkół.

Zdaniem badanych, na poziom zainteresowania wpływa atrakcyjność proponowanych form wsparcia, dostosowanych do potrzeb przedstawicieli poszczególnych grup wiekowych i społecznych.

Podsumowanie

Najczęściej udzielono wsparcia w postaci kursów i szkoleń, z których skorzystało ogółem blisko 84,6 tys. uczestników projektów. Tylko nieco rzadziej osoby biorące udział w działaniach projektowych otrzymywały wsparcie w postaci zajęć dodatkowych, w których uczestniczyło łącznie niemal 78,1 tys. osób. Stosunkowo często korzystano również z różnego typu doradztwa, w tym doradztwa edukacyjno-zawodowego, psychologicznego, pomocy prawnej itp. (13,0 tys. osób).

4.2.7. Ocena skuteczności osiągnięcia założonych celów interwencji (wskaźników)

W **Załączniku nr 6** przedstawione zostały zrealizowane wartości wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do Działów i Poddziałów II OP RPO WiM 2014-2020⁵³. Pod uwagę wzięte zostały wskaźniki wskazane w *Szczegółowym opisie osi priorytetowej Kadry dla gospodarki Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020*.

Zgodnie z danymi za III kwartał 2021 roku, w zdecydowanej większości przypadków osiągnięto wartości docelowe, planowane do realizacji do końca 2023 roku, nierzadko je przekraczając. Wyjątek stanowiły wskaźniki: „Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie” oraz „Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy w programie”, które zrealizowane zostały w odpowiednio 96,5% i 72,6%. Najwyższym poziomem realizacji cechował się natomiast wskaźnik „Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawców”, który osiągnięto w 930,6%. Znacznie przekroczono także wartość wskaźnika „Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie” (726,2% realizacji).

Biorąc pod uwagę wskaźniki rezultatu, zrealizowano niemal wszystkie z zakładanych wartości docelowych, z wyjątkiem wskaźników: „Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu” (96,2% realizacji) oraz „Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne niezbędne na rynku pracy po opuszczeniu programu” (89,5% realizacji). Najwyższym poziomem realizacji cechował się natomiast wskaźnik „Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu”, który zrealizowano w 341,1%.

Zgodnie z wynikami ewaluacji realizowanej na potrzeby badania śródkresowego, powodów rozbieżności między zakładanymi do osiągnięcia wartościami wskaźników a wartościami faktycznie zrealizowanymi należy doszukiwać się m.in. w metodologii szacowania zakładanych wartości docelowych. W zależności od wskaźnika mogły to być przyczyny takie jak:

---

⁵³ Stan na dzień 26.11.2021,

- zmiany cen jednostkowych wynikające ze zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej lub nietrafne założenia co do zakładanych wartości cen jednostkowych, w tym wynikające z różnic między przyjętymi założeniami a sposobie realizacji działań projektowych;
- nieprecyzyjność definicji i sposobów pomiaru wartości wpływających na obliczone wartości wskaźników;
- nieaktualne założenia odnoszące się do wielkości alokacji służącej finansowaniu projektów mających wpływ na wartość określonych wskaźników;
- możliwość wielokrotnego uwzględniania tych samych elementów, jak liczba osób, podmiotów itp. w różnych projektach⁵⁴.

Głównym powodem przekraczania zakładanych wartości wskaźników produktu w analizowanej OP była natomiast wyższa od planowanej wartość projektów realizujących dany wskaźnik⁵⁵.

Biorąc pod uwagę zsumowane wartości wskaźników produktu i rezultatu, które przypisane były do więcej niż jednego Działania/Poddziałania II OP, w większości przypadków znacznie przekroczono zakładane do osiągnięcia wartości. Wyjątek stanowiły wskaźniki: „Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu” oraz „Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu”, które zrealizowano odpowiednio na poziomie 89,2% i 89,3% (na dzień 11.02.2022 r.).

Podsumowanie

Podsumowując należy wskazać, że zakładane wielkości wskaźników w przypadku niektórych działań, np. związanych z kształceniem ustawicznym, przekroczone zostały kilkakrotnie, osiągając znacznie większe wartości, niż zakładano na początku okresu programowania wsparcia. Zidentyfikowano zależność, że projekty łatwiejsze do realizacji zapewniły największe efekty, przy czym założeniem Programu było, aby kryteria dostępu i kryteria strategiczne premiujące były planowane i określone w ten sposób, żeby nie napotkano na problemy z ich realizacją w późniejszym okresie. Zanotowano wysokie wskaźniki dotyczące pracujących osób dorosłych kontynuujących kształcenie z własnej inicjatywy, uczestniczące w kursach zawodowych i językowych. Świadczy to o fakcie, iż kompetencje posiadane przez część pracowników w regionie nie są wykorzystywane w miejscu pracy bądź pracodawca nie posiada planów szkoleniowych i rozwojowych. Zjawisko to obserwowane jest również w skali kraju, gdzie zidentyfikowano wysoki stopień niedopasowania kompetencji pomiędzy kompetencją osoby a kompetencją, która jest wymagana albo określana na danym stanowisku pracy, wiążąc się z luką kompetencyjną.

4.2.8. Identyfikacja barier ograniczających skuteczną interwencję

Analiza Sprawozdań rocznych z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 oraz Informacji kwartalnych za lata 2014-2020 pozwoliła na wskazanie trudności, na jakie natrafiono w trakcie realizacji wsparcia. Częściowo zostały już one omówione przy analizie

⁵⁴ Ewaluacja mid-term postępu rzeczowego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020. Raport końcowy, Zamawiający: Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Wykonawca: konsorcjum firm ECORYS Polska Sp. z o.o. i EVALU Sp. z o.o., Warszawa 2019, s. 77.

⁵⁵ Ewaluacja mid-term postępu rzeczowego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020. Raport końcowy, Zamawiający: Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Wykonawca: konsorcjum firm ECORYS Polska Sp. z o.o. i EVALU Sp. z o.o., Warszawa 2019, s. 77.

barier zewnętrznych wpływających na realizację Programu. W tym miejscu uzupełniono je o problemy o charakterze wewnętrznym. Zostały one wskazane w formie tabeli z uwzględnieniem trudności występujących w danym roku czy danym okresie sprawozdawczym (**Załącznik 7 - Bariery realizacji II OP RPO WiM 2014-2020**).

Barierą zewnętrzną, która miała znaczący wpływ na realizację II OP RPO WiM 2014-2020 było ograniczenie kwestie finansowe. Jak wynika z przeprowadzonych analiz nie każda placówka edukacyjna posiada osoby dysponujące wiedzą w zakresie samodzielnego napisania wniosku lub możliwość zatrudnienia zewnętrznej firmy w tym celu. Placówki, które mają możliwość skorzystania z usług firm zewnętrznych nie zawsze charakteryzują się większymi potrzebami. Ponadto do barier zewnętrznych zaliczyć należy kryterium „doświadczenie”, którego niemożność wskazania nie obrazuje w sposób obiektywny potrzeb placówki lub braku kompetencji do realizacji projektów. Rozwiązaniem powyższego problemu może być bardziej dokładna alokacja środków uwzględniająca średnie wyniki z egzaminów, lokalizację lub zmaganie się z konsekwencjami położenia z dala od ośrodka miejskiego i trudnościami w dostępie do usług publicznych.

Najistotniejszą barierą ograniczającą skuteczną interwencję jest poczucie beneficjentów, że warunki aplikowania o dofinansowanie są trudne do spełnienia. Pomimo, że w ramach realizacji RPO wprowadzane są zmiany, dodawane możliwości realizacji działań, rozszerzane są zakresy wsparcia oraz modyfikowane zapisy, przepisy regulujące realizację wsparcia w ramach RPO są niewystarczająco elastyczne. Jak wynika z przeprowadzonych badań beneficjenci (w szczególności w przypadku technologii informacyjno-komunikacyjnych) wskazywali, że pomimo, iż możliwość wsparcia w tym zakresie została w trakcie realizacji RPO dodana oraz istniała możliwość negocjacji z IZ, warunki wydawały się trudne do spełnienia, w związku z czym nie decydowali się oni na rozszerzenie zakresu realizowanych projektów o TIK.

Potrzeby oraz możliwości beneficjentów często trudne są do oszacowania, a ramy implementacji Programu nie pozwalają na zwiększenie elastyczności stosowanych zapisów.

Do barier ograniczających skuteczność II OP zaliczyć można również mentalność ludności lokalnej, tj. niechęć do pracy i rozwoju, uzależnienie od świadczeń społecznych, występowanie licznych patologii, a także niekorzystną lokalizację, w przypadku małych miejscowości i obszarów wiejskich, znajdujących się w znacznej odległości od większych ośrodków miejskich. W tym przypadku bariery związane były z trudnościami z dotarciem do miejsca realizacji projektów stacjonarnych.

Badanie benchmarkingowe wykazało ponadto, że wśród problemów, jakie wystąpiły w trzech analizowanych województwach, wymieniono jedynie trzy zbieżne z tymi, jakie zidentyfikowano w ramach RPO WiM 2014-2020. Wśród problemów tych znalazły się:

- błędy we wnioskach o płatność składanych przez beneficjentów;
- problemy w rekrutacji uczestników wsparcia w ramach poszczególnych działań;
- utrudnienia w realizacji wsparcia wynikające z pandemii COVID-19.

Podsumowanie

Najistotniejszą barierą ograniczającą skuteczną interwencję jest poczucie beneficjentów, że warunki aplikowania o dofinansowanie są trudne do spełnienia. Barierą zewnętrzną, która również miała znaczący wpływ na realizację II OP RPO WiM 2014-2020 było ograniczenie kwestie finansowe, a także mentalność ludności lokalnej.

4.2.9. Ocena czasu trwania poszczególnych form wsparcia i projektów pod względem osiągnięcia zamierzonych efektów

Analiza okresu realizacji projektów wdrażanych w ramach poszczególnych Działań/Poddziałań II OP wskazuje, że najkrócej trwające interwencje realizowano w Poddziałaniu 2.2.2 – trwały one od 10 do maksymalnie 36 miesięcy oraz w Działaniu 2.1 – od 8 do 39,5 miesięcy. Najdłuższy okres realizacji wsparcia przypadł na projekty wdrażane w Poddziałaniu 2.4.1 (do 64 mies.), choć równocześnie było to Poddziałanie, w ramach którego realizowano projekty najkrótsze, bo 4-miesięczne.

Informacje na temat liczby godzin wsparcia określone były przez beneficjentów z wykorzystaniem specyficznych wskaźników projektu. Zgodnie z dostępnymi danymi, najwięcej czasu przeznaczono ogółem na realizację działań projektowych w ramach Poddziałania 2.2.1 – 408,7 tys. godzin. Stosunkowo znaczne nakłady czasu pochłonęła również interwencja w ramach Poddziałania 2.3.1 (164,0 tys. godzin), 2.4.1 (140,9 tys. godzin) oraz Działania 2.1 (116,5 tys. godzin). Działanie 2.1 oraz Poddziałanie 2.3.1 cechowały się ponadto najdłuższym średnim czasem trwania wsparcia (odpowiednio 468 i 400 godzin). Najmniej czasu pochłonęła natomiast interwencja w Poddziałaniu 2.4.2 (6,8 tys. godzin), a najkrótszy średni czas trwania wsparcia cechował Poddziałanie 2.4.1 (28 godzin).

Czas trwania poszczególnych form wsparcia i liczba godzin wsparcia zrealizowana w ramach projektów były wystarczające, by osiągnąć zamierzone efekty, przy czym zidentyfikowano możliwość zmiany w tym zakresie. Realizowane były długie formy kształcenia, w tym KKZ, kursy kształcenia ustawicznego, jak i krótsze formy, które cieszyły się większym zainteresowaniem odbiorców wsparcia. Zdaniem badanych interesującym dla odbiorców rozwiązaniem były krótkie kursy dla uczniów szkół zawodowych, biorących udział w stażach, pozwalające na nabycie wysokich kwalifikacji. W przypadku kwalifikacyjnych kursów zawodowych trwających około 200 godzin, projekty obarczone były ryzykiem nieosiągnięcia liczby uczestników kursów z uwagi na fakt, iż często rezygnowali oni w trakcie realizacji zaplanowanych działań. Jednakże modyfikacje w tym zakresie nie były możliwe, gdyż czas trwania kursów narzucony jest odgórnie przez przepisy prawa oświatowego. Kwalifikacyjne kursy zawodowe mają potencjał na zainteresowanie odbiorców wsparcia z uwagi na fakt, iż stanowią szybszą ścieżkę nabywania kwalifikacji w porównaniu do uczestnictwa w pełnym cyklu kształcenia w szkole zawodowej bądź w technikum. Ze względu na ściśle określone przepisy o innych formach kształcenia realizowane muszą być formy kursowe i szkoleniowe, zapewniające określone kwalifikacje i kompetencje. Należy jednak zwrócić uwagę, że realizowano działania naprawcze przeciwdziałające zagrożeniom dla projektów, takie jak rezerwowe listy rankingowe dodatkowych uczestników, którzy pozostają na liście oczekiwania, aby w razie sytuacji nieprzewidzianych reagować i kończyć projekt, doprowadzając do 100,0% jego realizacji.

Również zdaniem beneficjentów uczestniczących w badaniu pogłębionym czas trwania poszczególnych form wsparcia i liczba godzin wsparcia zrealizowana w ramach projektów były wystarczające, by osiągnąć zamierzone efekty. Wykazane zostało to w raportach z monitoringu i w sprawozdaniach, a potwierdzone przez badania ewaluacyjne, gdzie projekty były wysoko ocenione przez uczestników i przez pracodawców.

Podsumowanie

Reasumując czas trwania poszczególnych form wsparcia i liczba godzin wsparcia zrealizowana w ramach projektów były wystarczające, by osiągnąć zamierzone efekty.

4.2.10. Charakterystyka terytorialna realizowanych projektów pod względem liczby projektów i wartości środków

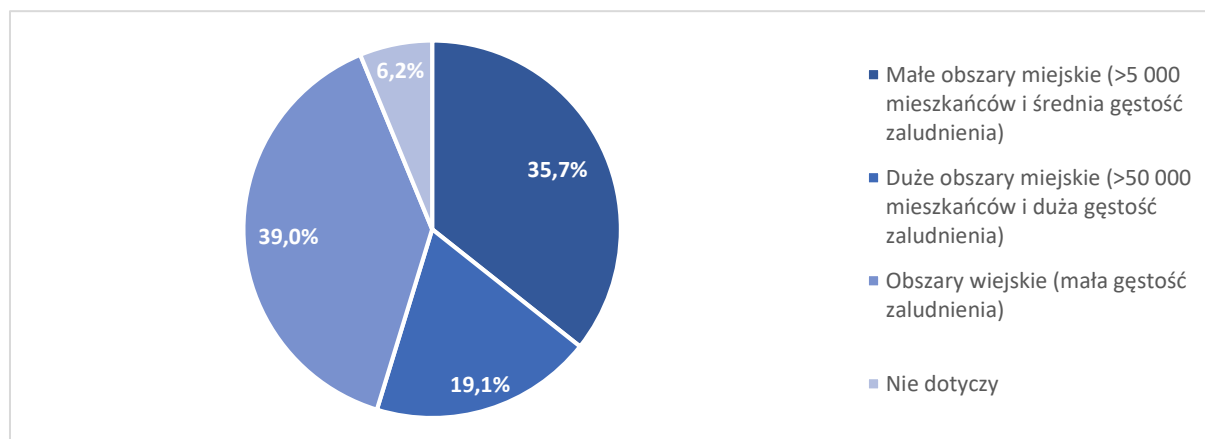
Szczegółowe dane dotyczące charakterystyki terytorialnej realizowanych projektów przedstawione zostały w dedykowanym załączniku do niniejszego raportu (**Załącznik 8 - Obszar realizacji projektów w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 – podział administracyjny**).

Zgodnie ze stanem z początku stycznia 2022 roku, wśród realizowanych projektów znajdowało się 5, które swoim zasięgiem obejmowały terytorium całego kraju (0,6%). Zwykle jednak interwencje obejmowały obszar jednego lub kilku powiatów województwa warmińsko-mazurskiego. Najczęściej wspieranymi obszarami były powiat ostródzki, powiat m. Olsztyn oraz powiat olsztyński, na których realizowano odpowiednio 185 (24,0%), 186 (24,1%) i 167 (21,7%) projektów. Stosunkowo często działania projektowe wdrażano również w powiecie kętrzyńskim, szczycieńskim i działdowskim (odpowiednio 126, 127 i 124 projekty; po 16,3%, 16,5% i 16,1%). Najrzadziej wspieranymi powiatami były natomiast: powiat węgorzewski, który wspierano 90 razy (11,7%) oraz powiat gołdapski, powiat m. Elbląg i powiat ełcki, które objęto wsparciem odpowiednio w ramach 97, 98 i 99 projektów (12,6%, 12,7% oraz 12,8% ogółu realizowanych projektów).

Wizualizacja danych z wykorzystaniem map wyraźnie obrazuje koncentrację wsparcia (biorąc pod uwagę liczbę realizowanych projektów) na powiecie m. Olsztyn oraz powiatach olsztyńskim i ostródzkim, na których realizowano łącznie 69,8% ogółu projektów. Patrząc szerzej, wdrażane interwencje częściej obejmowały obszar powiatów zlokalizowanych na zachodzie i południowym zachodzie województwa.

Biorąc pod uwagę typ obszarów, na jakich realizowano projekty przeważały obszary wiejskie, na których wdrażano 39,0% ogółu projektów, oraz małe obszary miejskie (35,7%). Najrzadziej, choć stosunkowo nadal dość często, projekty realizowano w dużych miastach (19,1%).

Wykres 19. Udział poszczególnych typów obszarów wśród ogółu obszarów, na których realizowane było wsparcie w ramach II OP RPO WiM 2014-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie Lista projektów realizowanych dla RPO WiM na lata 2014–2020 (stan na 2.01.2022 r.).

Największe kwoty przeznaczono na realizację interwencji na terenie powiatu ostródzkiego (20,2% wartości ogółu projektów) oraz m. Olsztyn (19,5%). Stosunkowo wysoki był również udział środków przeznaczonych na wsparcie powiatu olsztyńskiego (16,6%), a także powiatu iławskiego oraz powiatu m. Elbląg (po 14,6%). Najmniej środków skierowano natomiast na realizację projektów obejmujących obszar całego kraju (0,4% ogółu wartości projektów) oraz powiatów: węgorzewskiego (10,7%) oraz giżyckiego i gołdapskiego (po 11,7%).

Wykorzystanie map w celu wizualizacji danych dotyczących nakładów poniesionych na rzecz wsparcia poszczególnych powiatów, podobnie jak w przypadku analizy liczby realizowanych projektów, pozwoliło wskazać, że wsparcie koncentrowało się głównie na powiecie m. Olsztyn i powiecie olsztyńskim oraz na powiecie ostródzkim. Wartość projektów realizowanych na tych obszarach wynosiła 46,3% ogółu wartości projektów realizowanych w ramach II OP Programu. Warto także zauważyć, że również przy uwzględnieniu środków przeznaczanych na interwencje w poszczególnych powiatach widoczne jest zintensyfikowanie wsparcia na zachodzie i południowym zachodzie województwa.

Przy uwzględnieniu typów obszarów realizacji interwencji, największe środki przeznaczono na interwencje realizowane na małych obszarach miejskich (33,5% ogółu alokacji) oraz obszarach wiejskich (29,7%). Blisko ¼ środków stanowiła wsparcie dla dużych obszarów miejskich (24,9%).

Tabela 10. Wartość realizowanych projektów w podziale na typ obszaru

Typ obszaru	Wartość realizowanych projektów	Wartość projektów realizowanych na poszczególnych typach obszarów w ogóle wartości realizowanych projektów
Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	154 871 491,7	24,9%
Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	208 607 658,9	33,5%
Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	185 149 044,1	29,7%
Nie dotyczy	74 328 021,0	11,9%
Ogółem	622 956 215,7	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Lista projektów realizowanych dla RPO WiM na lata 2014–2020 (stan na 2.01.2022 r.).

Podsumowanie

Zgodnie z powyższymi informacjami, projekty realizowane w ramach II OP wdrażano najczęściej w powiatach: ostródzkim, m. Olsztyn i olsztyńskim, a także – biorąc pod uwagę wielkość obszarów – na obszarach wiejskich i małych obszarach wiejskich. Na ich wsparcie przeznaczano równocześnie największe środki. Najrzadziej realizowano natomiast projekty w powiatach: węgorzewskim i gołdapskim, na dużych obszarach miejskich, w których interwencje były przy tym najmniej kosztochłonne. Warto zwrócić również uwagę na powiat m. Elbląg, który, choć był jednym z najrzadziej wspieranych obszarów, pochłaniał równocześnie jedno z największych środków.

4.3. Oszacowanie i ocena wpływu interwencji II osi priorytetowej Kadry dla gospodarki RPO WiM 2014-2020

4.3.1. Wpływ RPO WiM 2014-2020 na wzrost kompetencji kluczowych uczniów i ich umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy

4.3.1.1. Wpływ interwencji na wzrost kompetencji kluczowych oraz umiejętności uniwersalnych u uczniów

Wsparcie w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w Programie kierowane było do uczniów – uczestników interwencji – w ramach Poddziałów 2.2.1, 2.2.2 oraz 2.4.2. Zgodnie z danymi dotyczącymi zrealizowanych wartości wskaźników (na dzień 11.02.2022 r.), tego typu wsparciem objęto łącznie 56 032 uczniów (267,6% wartości docelowej, stanowiąc 50,4% wszystkich uczniów województwa w 2020 roku⁵⁶). Wśród nich 45 035 osób, tj. 80,4% uczestników wsparcia, nabyło kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne w rezultacie wsparcia w ramach RPO WiM 2014-2020 (89,3% wartości docelowej, 40,5% wszystkich uczniów w województwie).

Biorąc pod uwagę wyniki badania ankietowego z uczestnikami, spośród 383 przedstawicieli uczniów będących odbiorcami wsparcia w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 uczestniczących w badaniu, aż 320 wskazało, że nabyło lub rozwinęło kompetencje kluczowe i umiejętności uniwersalne. Ponadto 93 (24%) ankietowanych uczniów wskazało, że analizowana zmiana nie byłaby możliwa bez wsparcia w ramach II OP RPO WiM 2014-2020.

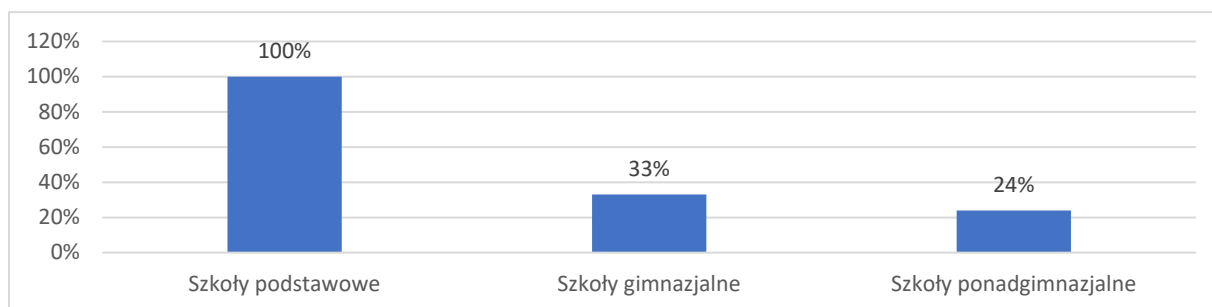
Biorąc pod uwagę całkowitą liczbę uczestników projektów realizowanych w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 – uczniów – należy wskazać, że dzięki wsparciu w ramach analizowanej interwencji 12 421 uczniów z województwa warmińsko-mazurskiego nabyło lub poprawiło swoje kompetencje kluczowe i umiejętności uniwersalne.

Biorąc pod uwagę, że zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na terenie województwa warmińsko-mazurskiego kształciło się 111 226 uczniów – 11% wszystkich uczniów z terenu województwa nabyło lub poprawiło swoje kompetencje kluczowe i umiejętności uniwersalne. Wsparciem objęto łącznie 56 032 uczniów, co stanowiło 50,4% wszystkich uczniów województwa w 2020 roku.

W przypadku uczniów, którzy poprawili swoje kompetencje kluczowe i umiejętności uniwersalne najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w przypadku uczniów szkół podstawowych (100%), natomiast analizowany wskaźnik dla uczniów szkół gimnazjalnych oraz szkół ponadgimnazjalnych kształtował się na poziomie kolejno: 33% i 24%.

⁵⁶ Liczba uczniów w 2020 roku zgodna z danymi BDL GUS.

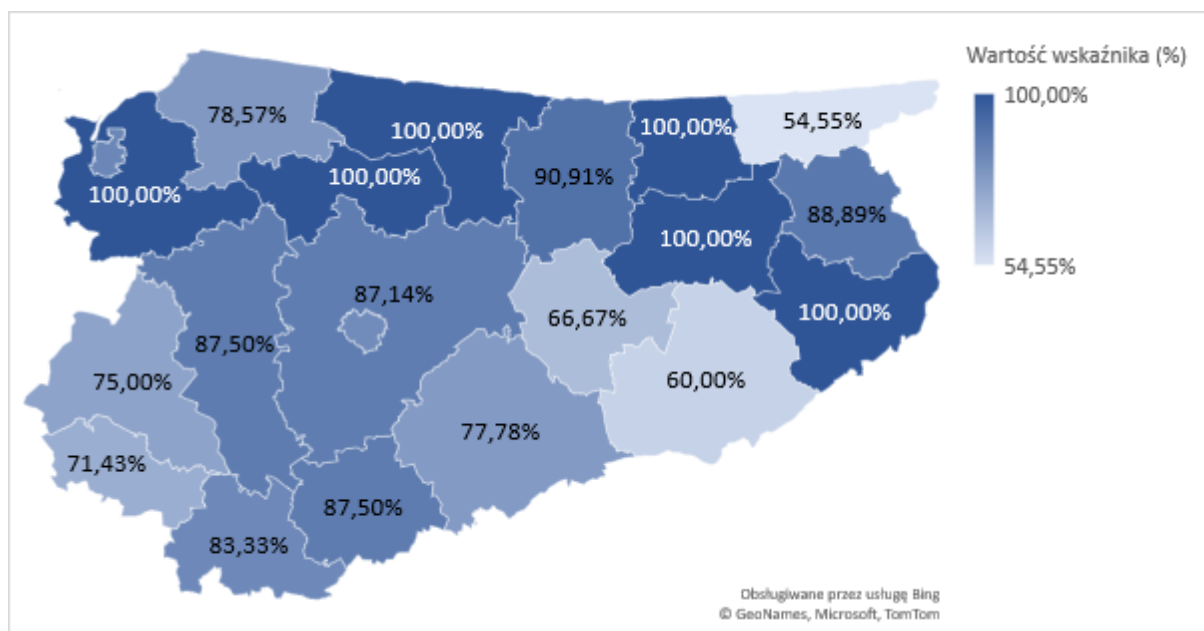
Wykres 20. Odsetek uczniów, którzy nabyli lub poprawili swoje kompetencje kluczowe wśród wszystkich uczestników badania.

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy wskaźnikowej.

Zgodnie z analizą przestrzenną, na nabycie dzięki uczestnictwu w projekcie nowych kwalifikacji, kompetencji lub umiejętności uniwersalnych wskazywali najczęściej uczniowie zamieszkujący powiaty: bartoszycki, elbląski, ełcki, giżycki, lidzbarski oraz węgorzewski (po 100,00% wskazań). Najrzadziej natomiast osiągnięcie takich efektów wsparcia deklarowali mieszkańcy powiatu gołdapskiego (54,55%).

Mapa 14. Czy dzięki uczestnictwu w projekcie nabył/a Pan/i nowe kwalifikacje, kompetencje lub umiejętności uniwersalne?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z osobami uczącymi się.

Osiągnięcie wysokich wartości wskaźników potwierdzała zdecydowana większość beneficjentów biorących udział w badaniu ilościowym, która deklarowała, że realizowana przez nich interwencja przyczyniła się do nabycia kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych przez uczniów korzystających ze wsparcia (81,7%). Jedynie 11,9% badanych nie identyfikowało poprawy w tym zakresie, a pozostałe 6,4% nie było w stanie określić, czy dzięki przeprowadzonej interwencji nastąpiły faktyczne zmiany w analizowanym obszarze.

Podsumowanie

Podsumowując - realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 w wysokim stopniu wpływa na wzrost kompetencji kluczowych oraz umiejętności uniwersalnych u uczniów. 12 421 uczniów z województwa warmińsko-mazurskiego (11% wszystkich uczniów uczestniczących w kształceniu na terenie województwa) uzyskało poprawę kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych.

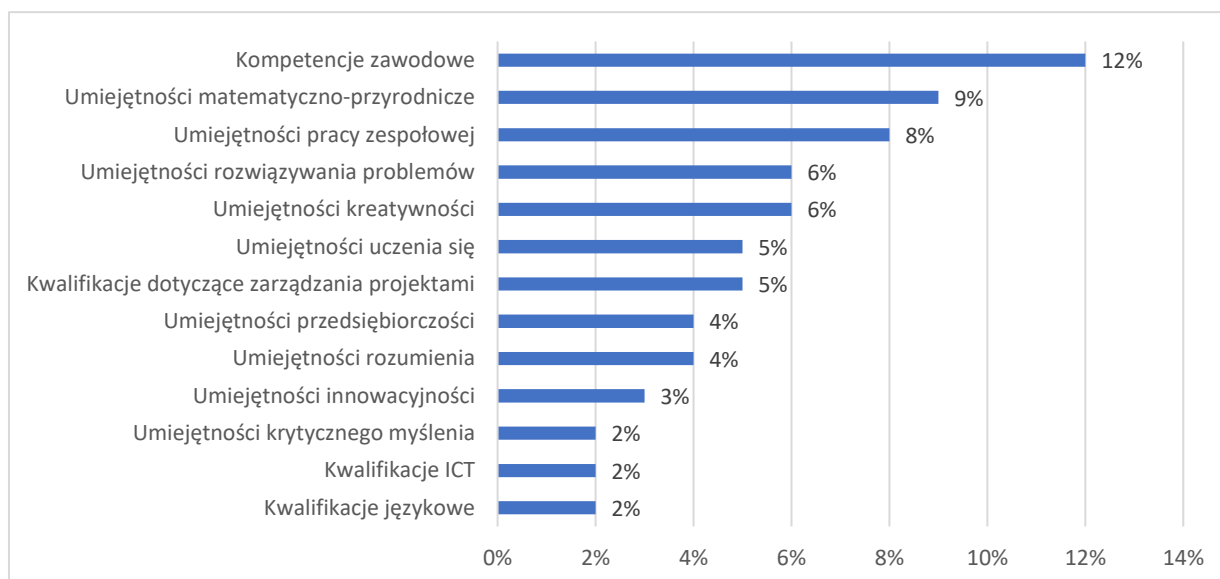
W kształceniu ogólnym kryteria w przypadku wszystkich projektów były tak ułożone, aby rozwijały kompetencje kluczowe i uniwersalne, co było wymogiem. Beneficjenci zobligowani byli wskazać w jaki sposób zaplanowane działania i zajęcia dodatkowe będą te kompetencje rozwijały, co przełożyło się na ich wysoki wpływ na rozwijanie kompetencji wśród uczniów. Do grup, u których wzrost kompetencji kluczowych oraz umiejętności uniwersalnych jest szczególnie widoczny, zaliczyć należy uczniów szczególnie uzdolnionych.

4.3.1.2. Charakterystyka kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych, które wzrosły dzięki realizacji projektów RPO WiM 2014-2020

W kontekście kształcenia kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy, projekty realizowane w ramach OP II zakładały rozwój umiejętności uczniów w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych, ICT oraz kompetencji językowych. Dziedziny te odzwierciedlają zapotrzebowanie wojewódzkiego rynku pracy na przyszłych wykwalifikowanych pracowników posiadających kompetencje w zakresie nauk ścisłych i technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Spośród 320 uczniów, którzy uczestniczyli w badaniu, 147 uczniów podniosło swoje kompetencje kluczowe dzięki wsparciu otrzymanemu w ramach II OP Programu, przy czym 39 (12%) osób deklarowało, że zmiana ta nie byłaby możliwa bez udziału w projekcie. Blisko co czwarty uczeń biorący udział w badaniu wskazywał, że skorzystanie ze wsparcia pozwoliło mu na nabycie umiejętności pracy zespołowej (88 osób) bądź umiejętności matematyczno-przyrodniczych (70 osób). Najniższy był odsetek uczniów deklarujących, że w ramach wsparcia nabyli umiejętności językowe (28 uczniów) lub umiejętności krytycznego myślenia (22 uczniów). Po 2% respondentów (odpowiednio 7 i 5 osób) wskazało ponadto, że poprawa w tym zakresie nie mogłaby nastąpić bez otrzymanego wsparcia. Kompetencje z zakresu ICT zdobyło ponadto 21 osób, przy czym 6 (2%) badanych deklarowało, że zmiana ta byłaby niemożliwa poza udziałem w projekcie.

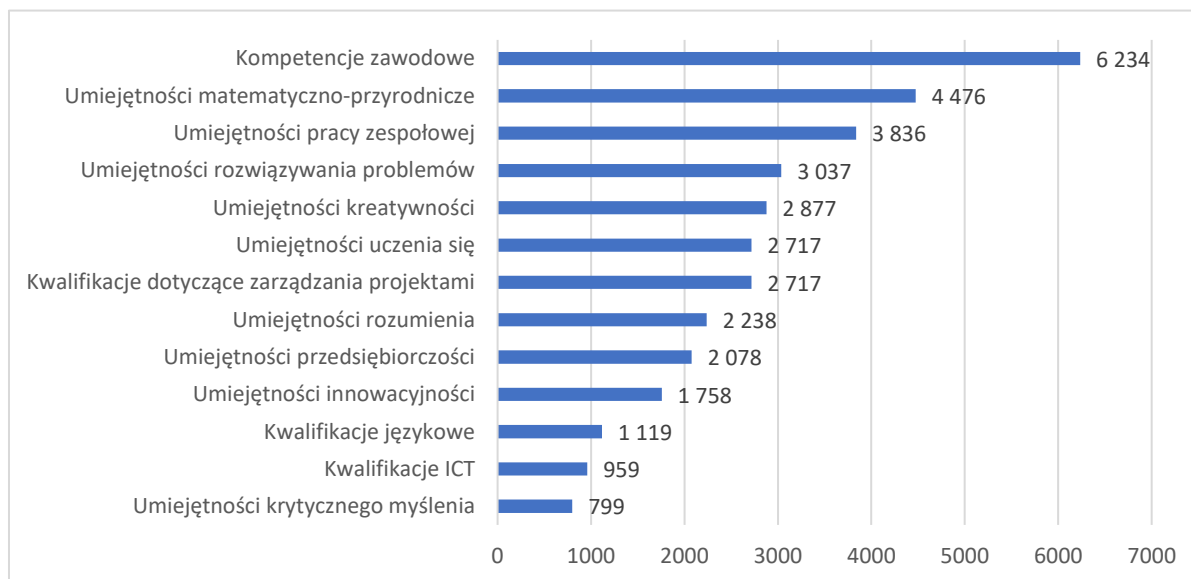
Wykres 21. Odsetek uczestników badania ankietowego z uczniami, którzy wskazali pozyskanie poszczególnych kompetencji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy wskaźnikowej.

Biorąc pod uwagę całkowitą liczbę osób, które wzięły udział w projektach realizowanych w ramach II OP RPO WiM 2014-2020, można wnioskować, że interwencja przyczyniła się do nabycia kompetencji kluczowych przez 6 234 uczniów, umiejętności pracy zespołowej przez 3 836 uczestników projektów oraz umiejętności matematyczno-przyrodniczych – przez 4 476 uczniów. 3 037 uczniów rozwinęło ponadto umiejętności rozwiązywania problemów. Interwencja w ramach Programu miała również istotny wpływ na nabycie umiejętności uczenia się przez 2 717 uczniów, kreatywności – przez 2 877 uczestników projektów oraz kwalifikacji dotyczących zarządzania projektami – przez 2 717 uczniów. Odpowiednio 2 238 i 2 078 uczniów biorących udział w realizowanych projektach, dzięki otrzymanemu wsparciu podniosło ponadto umiejętności rozumienia i przedsiębiorczości. Interwencja przyczyniła się również do poprawy poziomu umiejętności językowych u 1 119 uczniów oraz do rozwoju innowacyjności u 1 758 uczniów. Najmniejszy wpływ Programu identyfikowany był w przypadku znaczenia interwencji dla rozwinięcia u uczniów umiejętności krytycznego myślenia, które nabyło 799 uczestników projektów, oraz kompetencji z zakresu ICT, które nabyło 959 uczniów.

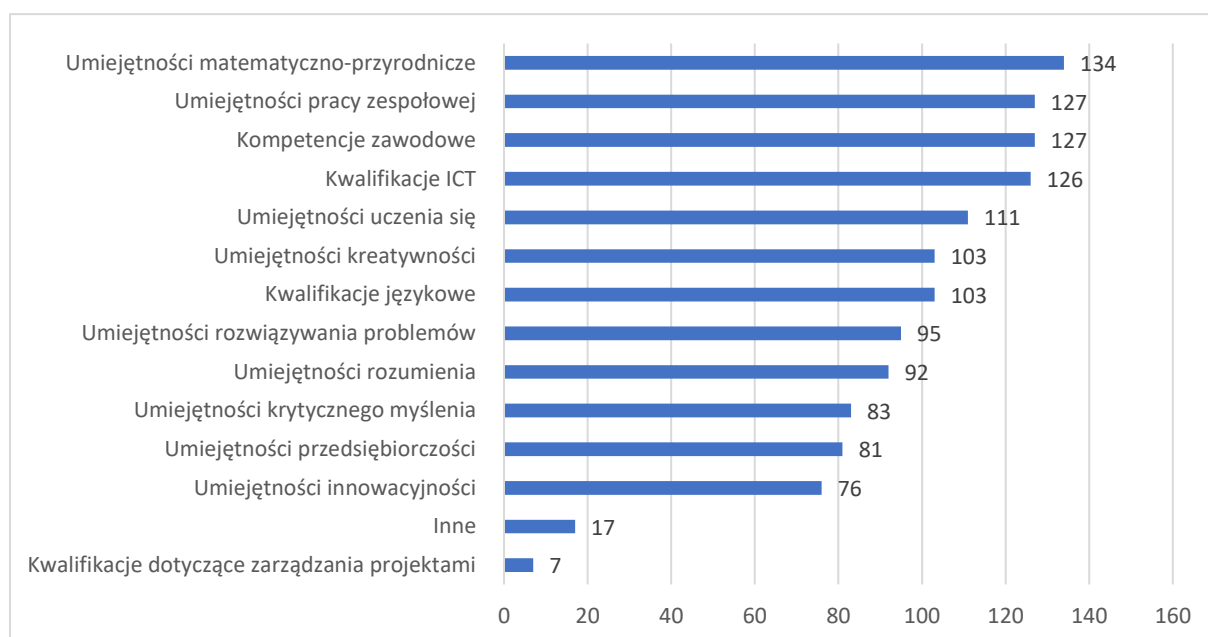
Wykres 22. Liczba uczniów z województwa, którzy pozyskali poszczególnych kompetencji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy wskaźnikowej.

Natomiast zgodnie z deklaracjami beneficjentów, realizacja projektów pozwoliła nabyć objętym wsparciem uczniom kompetencje kluczowe i/lub umiejętności uniwersalne przede wszystkim w zakresie umiejętności matematyczno-przyrodniczych (134 osoby), umiejętności pracy zawodowej oraz kompetencje/kwalifikacje zawodowe (po 127 osób). Nieco rzadziej, choć nadal bardzo często, wskazywano na kompetencje w zakresie ICT (126 osób). Realizowane projekty przyczyniły się również do nabycia przez uczniów umiejętności uczenia się (111 osób), rozwoju kreatywności i nabycia umiejętności językowych (po 103 osoby). Blisko co trzeci z badanych wskazywał ponadto na umiejętności rozwiązywania problemów i tworzenia i prawidłowego rozumienia informacji (odpowiednio 95 i 92 osób). Nieco rzadziej pojawiały się wskazania na umiejętności krytycznego myślenia, przedsiębiorczości czy innowacyjności (odpowiednio 83, 81 i 76 osób). Wśród innych kompetencji i umiejętności nabytych przez uczestników projektów znalazły się m.in. kompetencje społeczne i komunikacyjne, umiejętności artystyczne czy strategiczne (łącznie 17 osób).

Wykres 23. Jakie kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne zyskali uczestnicy (osoby uczące się) Państwa projektu?

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami II OP Programu, n=281.

Z kolei dyrektorzy twierdzący, że uczniowie ich szkół nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne w ramach realizowanego przez nich projektu, najczęściej wskazywali kompetencje zawodowe. Często wybierane były również: kwalifikacje językowe, umiejętności uczenia się, umiejętności kreatywnego myślenia, kompetencje z zakresu ICT, umiejętności pracy zespołowej, umiejętności rozumienia, umiejętności matematyczno-przyrodnicze.

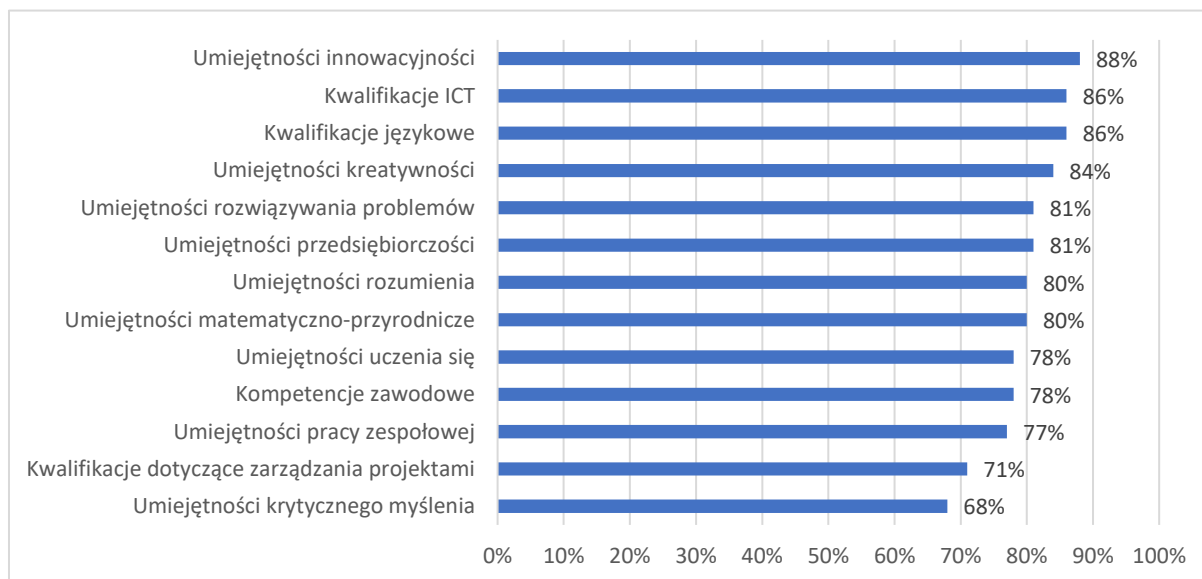
Prawie wszyscy ankietowani dyrektorzy szkół biorących udział w badaniu deklarowali również, że pozyskane przez osoby uczące się kompetencje i umiejętności są w zdecydowanie wysokim lub raczej wysokim stopniu dostosowane do potrzeb rynku pracy województwa warmińsko-mazurskiego. Żaden respondent nie wskazał, że wspomniane kompetencje i umiejętności są w zdecydowanie niskim lub raczej niskim stopniu dopasowane do potrzeb rynku pracy. Z kolei jedynie niecały procent ankietowanych określił pozyskane kompetencje i umiejętności jako umiarkowanie dopasowane do potrzeb rynku pracy.

Zgodnie z wynikami przeprowadzonych badań, uczniowie, którzy skorzystali ze wsparcia w ramach II OP RPO WiM 2014-2020, wysoko oceniali poziom dopasowania nabytych przez nich kwalifikacji i kompetencji do potrzeb rynku pracy województwa warmińsko-mazurskiego.

Odsetek ocen pozytywnych wahał się między 68% a 88%. Najwyżej oceniano przy tym adekwatność zdobytych umiejętności innowacyjności (88% ocen pozytywnych) oraz kwalifikacji językowych i ICT (po 86% pozytywnych odpowiedzi). Najniższy, choć nadal dość wysoki odsetek ocen pozytywnych, przypadał na ocenę dostosowania do potrzeb rynku nabytych przez uczniów umiejętności krytycznego myślenia (68%).

Wykres 24. Poziom dostosowania do potrzeb poszczególnych kompetencji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy wskaźnikowej.

Również większość z beneficjentów wsparcia w ramach II OP deklarowała, że kompetencje i umiejętności nabyte w ramach projektów przez osoby uczące się, są dostosowane do potrzeb rynku pracy województwa warmińsko-mazurskiego (86,5%). Na oceny przeciętne wskazało 4,6% uczestników badania, a pozostałe 8,9% nie było w stanie ustosunkować się do zadanego pytania.

Należy zwrócić szczególną uwagę na poprawę umiejętności matematyczno-przyrodniczych, których rozwijanie pomaga w dalszym zdobywaniu wszystkich innych kompetencji. Nastąpił również rozwój w zakresie umiejętności językowych. W przypadku umiejętności uniwersalnych wskazywano najczęściej kreatywność, tj. inne podejście do tematów, nowe pomysły, zupełnie nowe rozwiązania, jak również współpraca, praca w grupie, grupowe rozwiązywanie zadań i problemów, a także potęgowania efektywności oraz identyfikację korzyści związanych z pracą grupową.

We wcześniejszych latach nie były realizowane projekty, które w tak dużym stopniu byłyby ukierunkowane na rozwój umiejętności pracy w grupie począwszy od szkół podstawowych. **W przypadku wykorzystania nowoczesnych technologii i realizowania zajęć z wykorzystaniem programowania, robotyki projekty osiągały wysokie efekty i cieszyły się zainteresowaniem odbiorców, u których potwierdzono wzrost kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych m.in. w zakresie umiejętności matematyczno-przyrodniczych, pracy w zespole, myślenia przyczynowo-skutkowego, kreatywności, komunikacji językowej. Wszystkie kompetencje nauczane w ramach projektów odpowiadają na potrzeby regionalnego rynku pracy i zapewniają odbiorcom możliwość dalszego rozwoju.**

Podsumowanie

Interwencja przyczyniła się do nabycia kompetencji kluczowych przez 6 234 uczniów, umiejętności pracy zespołowej przez 3 836 uczestników projektów oraz umiejętności matematyczno-przyrodniczych – przez 4 476 uczniów. 3 037 uczniów rozwinęło ponadto umiejętności rozwiązywania problemów. Interwencja w ramach Programu miała również istotny wpływ na nabycie umiejętności uczenia się przez 2 717 uczniów, kreatywności – przez 2 877 uczestników projektów oraz kwalifikacji dotyczących zarządzania projektami – przez 2 717 uczniów. Odpowiednio 2 238 i 2 078 uczniów biorących udział w realizowanych projektach, dzięki otrzymanemu wsparciu podniosło ponadto umiejętności rozumienia i przedsiębiorczości. Interwencja przyczyniła się również do poprawy poziomu umiejętności językowych u 1 119 uczniów oraz do rozwoju innowacyjności u 1 758 uczniów. Najmniejszy wpływ Programu identyfikowany był w przypadku znaczenia interwencji dla rozwinęcia u uczniów umiejętności krytycznego myślenia, które nabyło 799 uczestników projektów, oraz kompetencji z zakresu ICT, które nabyło 959 uczniów.

4.3.1.3. Wpływ interwencji na wsparcie szkół i uczniów o największych i specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych

W celu zapewnienia wsparcia placówkom edukacyjnym o największych potrzebach, w *Regulaminie konkursu RPO WiM 2014-2020* nr RPWM.02.02.01-IZ.00-28-001/17 sprecyzowane zostały warunki realizacji projektów przez beneficjentów. Warunkiem koniecznym było łączenie wykazanych w Regulaminie działań, a w przypadku, gdy dana szkoła, zdaniem beneficjenta, nie wykazywała potrzeb rozwojowych w kontekście jednego z działań, wnioskodawcy zobligowani byli wykazać, iż dana placówka osiągnęła wszystkie przewidziane funkcjonalności. Wśród funkcjonalności tych wskazano:

- stały dostęp do łącza internetowego użytkowników w szkole lub placówce systemu oświaty, na poziomie przepływności optymalnym dla bieżącego korzystania z cyfrowych zasobów on-line w trakcie lekcji i w ramach pracy zawodowej;
- w zależności od liczby uczniów lub słuchaczy, tj. do 300 albo od 301, szkoła lub placówka systemu oświaty posiada odpowiednio, co najmniej, jeden albo dwa zestawy przenośnych komputerów albo innych mobilnych urządzeń mających funkcje komputera oraz dedykowanego urządzenia umożliwiającego ładowanie oraz zarządzanie mobilnym sprzętem komputerowym z:
  - zainstalowanym systemem operacyjnym;
  - dostępem do oprogramowania biurowego;
  - oprogramowaniem antywirusowym, jeżeli istnieje dla danego urządzenia – opcjonalnie, jeżeli takie oprogramowanie nie jest zainstalowane na szkolnych urządzeniach sieciowych;
  - oprogramowaniem zabezpieczającym komputer albo inne mobilne narzędzia mające funkcje komputera w przypadku kradzieży;
  - oprogramowaniem do zarządzania zestawem przenośnych komputerów albo innych mobilnych narzędzi mających funkcje komputera dla potrzeb przeprowadzania zajęć lekcyjnych w zależności od rodzaju wybranego przenośnego komputera albo innego mobilnego narzędzia mającego funkcje komputera opcjonalnie, jeżeli takie oprogramowanie nie jest zainstalowane na szkolnych urządzeniach sieciowych oraz oprogramowaniem do zarządzania szkolnymi urządzeniami sieciowymi;
  - oprogramowaniem zabezpieczającym uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju w rozumieniu art. 4a *Ustawy o systemie oświaty*;

- oprogramowaniem zabezpieczającym szkolne urządzenia sieciowe.
- w zależności od liczby uczniów, tj. do 300 albo od 301, szkoła lub placówka systemu oświaty posiada odpowiednio, co najmniej, jedno albo dwa wydzielone miejsca dostosowane do potrzeb funkcjonowania zestawu przenośnych komputerów lub innych mobilnych narzędzi mających funkcje komputera z bezprzewodowym dostępem do internetu;
- w miejscach, w których uczniowie korzystają z zestawu przenośnych komputerów lub innych mobilnych narzędzi mających funkcje komputera, jest możliwa prezentacja treści edukacyjnych
- z wykorzystaniem wielkoformatowych, niskoemisyjnych, interaktywnych urządzeń do projekcji obrazu i emisji dźwięku umożliwiających wyświetlanie obrazu bez konieczności każdorazowego dostosowywania warunków światła i układu ławek w salach;
- szkoła lub placówka systemu oświaty zapewnia komputery przenośne lub inne mobilne narzędzia mające funkcje komputera do indywidualnego użytku służbowego nauczycielom prowadzącym zajęcia edukacyjne z wykorzystaniem TIK;
- szkoła lub placówka systemu oświaty posiada co najmniej jedno miejsce (pomieszczenie), w którym uczniowie mają możliwość korzystania z dostępu do Internetu pomiędzy oraz w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych w godzinach pracy szkoły, zgodnie z organizacją roku szkolnego⁵⁷.

Zgodnie z danymi z dnia 11.02.2022 r., dotyczącymi zrealizowanych wartości wskaźników, dzięki interwencji w ramach Poddziałów 2.2.1 i 2.2.2 doposażono pracownie przedmiotowe 348 szkół (386,7% wartości docelowej, 1,1% wszystkich szkół w województwie). Co więcej, realizacja projektów w ramach Poddziałów 2.4.1 i 2.4.2 pozwoliła doposażyć w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego 144 szkoły i placówki kształcenia zawodowego (496,0% wartości docelowej). Doposażenie to było wykorzystywane przez odpowiednio 319 i 141 wspartych placówek kształcenia (101,9% i 122,4% wartości zakładanej do realizacji).

Natomiast w celu określenia rzeczywistego wpływu interwencji w ramach RPO WiM 2014-2020 na analizowany obszar – ocenie poddano również wskazania dyrektorów. 26% dyrektorów uczestniczących w badaniu deklaroowało, że wsparcie realizowane w ramach projektów skierowane zostało do uczniów o największych i specjalnych potrzebach rozwojowych.

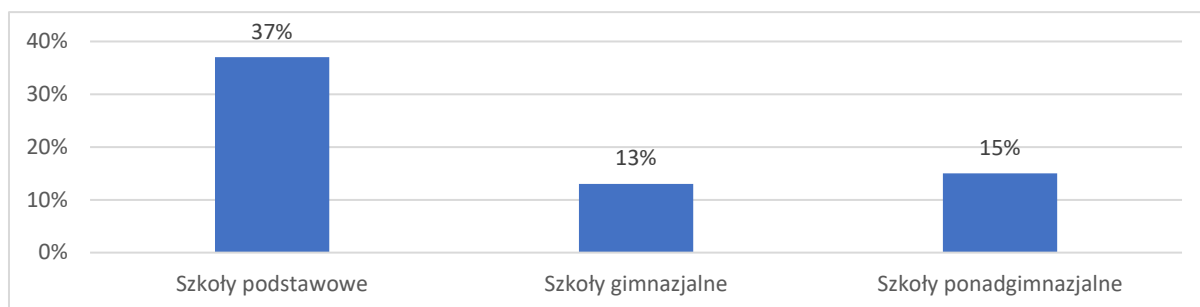
Biorąc pod uwagę ogół placówek kształcenia, w których realizowano projekty w ramach II OP, w przypadku 19 z nich – wsparcie trafiło do uczniów o największych i specjalnych potrzebach rozwojowych.

Jak wynika z przeprowadzonych analiz w największym stopniu wsparcie trafiło do uczniów o największych i specjalnych potrzebach rozwojowych – w przypadku szkół podstawowych.

---

⁵⁷ Regulamin konkursu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, Konkurs nr RPWM.02.02.01-IZ.00-28-001/17, s. 15-16.

Wykres 25. Odsetek placówek, w których wsparcie trafiło do uczniów o największych i specjalnych potrzebach rozwojowych w podziale na poziom kształcenia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy wskaźnikowej.

56% dyrektorów szkół i placówek kształcenia, którzy deklarowali, że wsparcie w ramach projektów trafiło do uczniów o największych i specjalnych potrzebach rozwojowych, było również zdania, że ww. wsparciem objęto wszystkich tego typu uczniów.

Dyrektorzy szkół i placówek kształcenia, poproszeni o wskazanie, jaki jest udział uczniów o największych i specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, którzy otrzymali wsparcie, wśród wszystkich uczniów wspartych w ramach interwencji, wskazywali, że odsetek ten wynosił średnio 46%. Oznacza to relatywnie duży wpływ RPO WiM 2014-2020 na wsparcie uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, ponieważ w działaniach realizowanych w ramach II OP połowę odbiorców stanowili uczniowie charakteryzujący się zwiększonymi potrzebami w tym zakresie. Biorąc pod uwagę kryterium uwzględniające konieczność zapewnienia wsparcia dla szkół i uczniów o największych i specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych – należy wskazać, że interwencja w ramach II OP była odpowiednio nakierowana na rozwiązanie problemu.

Wsparcie skierowane uczniów o największych i specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych trafiło do **wszystkich potencjalnych odbiorców** w szkołach gimnazjalnych, a także do 63% uczniów szkół podstawowych i 39% uczniów szkół ponadpodstawowych.

Wykres 26. Odsetek uczniów o największych i specjalnych potrzebach rozwojowych w podziale na poziom kształcenia, którzy uzyskali wsparcie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy wskaźnikowej.

W tym kontekście należy zwrócić uwagę, że jednym z kryteriów realizacji wsparcia było zapewnienie, iż trafi ono do szkół i uczniów o największych i specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych. Obserwowana

jest szczególna potrzeba reakcji na pogłębiające się różnice w efektach edukacyjnych, związanych m.in. z nauką i pracą zdalną.

Beneficjenci sami szczegółowo planowali wsparcie, przeprowadzając m.in. rozmowy z dyrekcją i kadrami szkolną. Do szkół trafiało wsparcie w postaci zajęć dodatkowych dla uczniów, szkoleń doskonalących dla nauczycieli, szkoleń dla rodziców uczestników projektu oraz wyposażenie szkół w sprzęt IT, również książki do bibliotek szkolnych, pomoce i podręczniki dydaktyczne niezbędne do przeprowadzenia zajęć na wysokim poziomie.

Podsumowanie

Wsparcie trafiło do szkół i uczniów o największych i specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, co zapewnione zostało przez kompleksowe i wszechstronne analizy i diagnozy potrzeb placówek w województwie, w tym uwzględniając potrzeby grup defaworyzowanych m.in. z terenów wiejskich.

4.3.1.4. Wpływ interwencji na zindywidualizowane podejście do ucznia ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi

W kontekście interwencji na rzecz zindywidualizowanego podejścia do ucznia ze specjalnymi potrzebami, zgodnie z *Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków EFS w obszarze edukacji na lata 2014-2020*, specjalne potrzeby rozwojowe i edukacyjne w procesie rozwoju dzieci i młodzieży wynikają z:

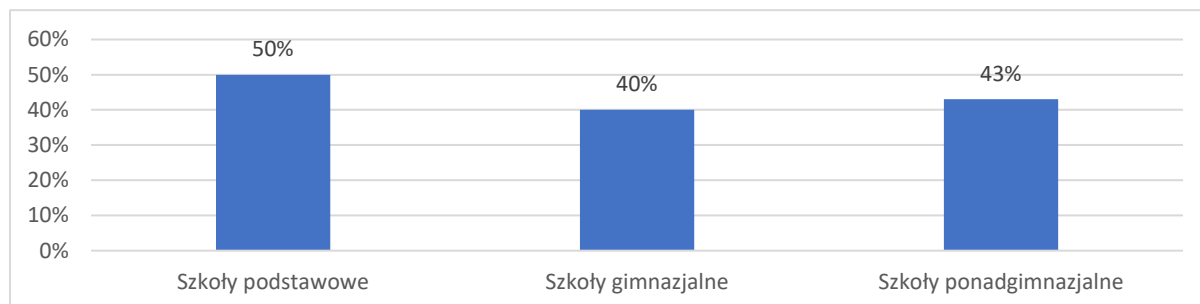
- zaburzeń (np. rozwojowych, obniżonych możliwości intelektualnych, wad wymowy);
- niepełnosprawności (np. upośledzenie umysłowe, niewidzenie i słabe widzenie, niesłyszenie i słabe słyszenie, afazja, niepełnosprawność ruchowa, całościowe zaburzenie rozwojowe ze spektrum autyzmu, w tym zespół Aspergera, niepełnosprawności sprzężone);
- choroby przewlekłej;
- niedostosowania społecznego albo zagrożenia niedostosowaniem społecznym;
- zaburzeń w funkcjonowaniu emocjonalno-społecznym, powstających m.in. w wyniku sytuacji kryzysowych lub traumatycznych;
- trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą;
- specyficznych trudności w uczeniu się, w tym niepowodzeń edukacyjnych;
- szczególnych uzdolnień w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, informatycznych, języków obcych, przedsiębiorczości oraz przedmiotów zawodowych;
- zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi⁵⁸.

Jak wynika z pozyskanego materiału – spośród 383 uczniów, którzy uczestniczyli w badaniu, a którzy skorzystali z projektów realizowanych w ramach II OP, 45 uczniów deklarowało, że przed wzięciem udziału w projekcie odczuwali potrzebę zindywidualizowanego podejścia do nauki (12% ogółu respondentów). 20 z nich wskazywało przy tym, że w ramach projektu, w którym brali udział, otrzymali potrzebne wsparcie w tym zakresie, a 18 – że wsparcie to spełniło ich oczekiwania.

⁵⁸ Regulamin konkursu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, str. 13.

Biorąc pod uwagę ogół uczestników projektów, spośród 6 010 uczniów, którzy identyfikowali potrzeby w zakresie dostępu do zindywidualizowanego nauczania, tego typu wsparcie otrzymało 2 671 osób (2,4% wszystkich uczniów z terenu województwa warmińsko-mazurskiego). Zdecydowana większość uczniów korzystających w ramach projektów z dostępu do zindywidualizowanego podejścia do nauki, otrzymane wsparcie oceniła jako odpowiednie do ich potrzeb (2 404 osób). Odsetek ten kształtował się na najwyższym poziomie w przypadku szkół podstawowych.

Wykres 27. Udział uczniów o największych i specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, którzy otrzymali wsparcie, wśród wszystkich wspartych w ramach interwencji uczniów.

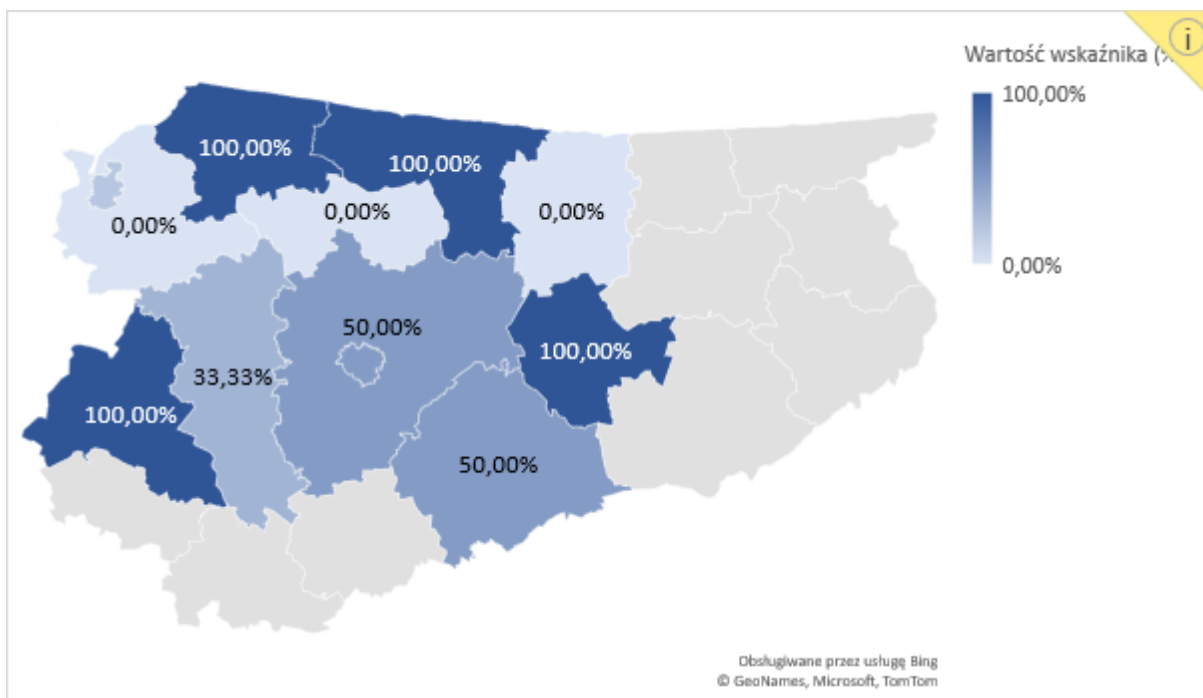

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy wskaźnikowej.

Wśród badanych uczniów – uczestników projektów – 44,4% twierdziło, że uczestnictwo w projekcie zapewniło im zindywidualizowane podejście do nauki w zdecydowanie wysokim lub raczej wysokim stopniu. Natomiast umiarkowaną ocenę wyraziło 8,9% badanych. Niewielki procent respondentów ocenił, że uczestnictwo w projekcie w raczej niskim (4,4%) lub zdecydowanie niskim (6,7%) stopniu zapewniło im zindywidualizowane podejście do nauki. Niektórzy badani twierdzili, że nie doświadczyli wsparcia ze strony prowadzących i organizatora albo że przez formę zajęć grupowych nie było możliwe zindywidualizowane podejście do nauki. Jednak inni badani uznali, że kursy zapewniły im zindywidualizowane podejście do nauki, ponieważ był dopasowany do potrzeb, możliwości i preferencji uczestników.

Zgodnie z przeprowadzoną analizą przestrzenną, wśród uczniów, którzy deklarowali, że dzięki uczestnictwu w projekcie otrzymali zindywidualizowane podejście do nauki, znaleźli się głównie mieszkańcy powiatów: bartoszyckiego, braniewskiego, iławskiego i mrągowskiego (po 100,0% wskazań). Potrzeby w tym zakresie zaspokojone zostały także w przypadku co drugiego z uczniów z powiatów: olsztyńskiego, szczycieńskiego i powiatu m. Olsztyn (po 50,0% wskazań), co trzeciego ucznia z powiatu ostródzkiego (33,3%) oraz co piątego ucznia z powiatu m. Elbląg (20,0%). Brak zaspokojenia omawianych potrzeb deklarowali z kolei uczniowie zamieszkujący powiat elbląski, kętrzyński i lidzbarski (po 0,0% wskazań).

Mapa 15. W jakim stopniu, dzięki uczestnictwu w projekcie, otrzymał/a Pan/i zindywidualizowane podejście do nauki?

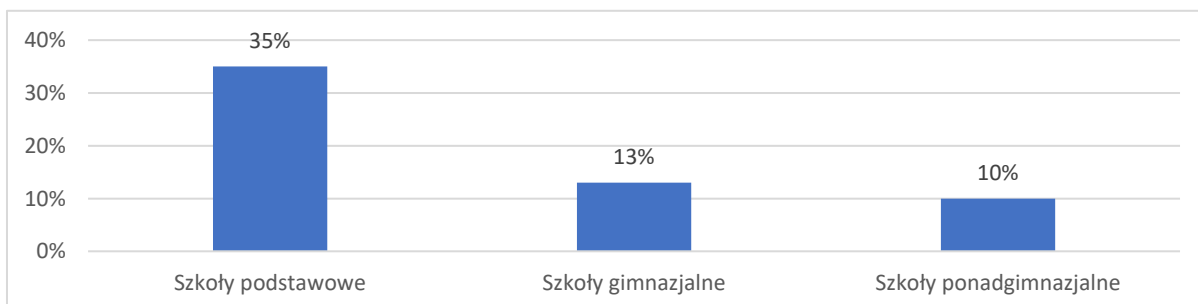

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z osobami uczącymi się.

23% dyrektorów szkół i placówek kształcenia, które korzystały ze wsparcia w ramach Programu zadeklarowało, że zrealizowany projekt pozwolił na zwiększenie poziomu zindywidualizowania podejścia do ucznia ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi.

Biorąc pod uwagę ogół szkół i placówek kształcenia, które wsparte zostały w ramach II OP, na podstawie wyników badań można wnioskować, że dzięki interwencji wzrost poziomu zindywidualizowania podejścia do ucznia o specjalnych potrzebach nastąpił w 16 placówkach (23% placówek – odbiorców wsparcia).

Wykres 28. Odsetek placówek edukacyjnych, w przypadku których projekt umożliwił zwiększenie poziomu zindywidualizowania podejścia do ucznia ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy wskaźnikowej.

Przeprowadzane badanie ankietowe z dyrektorami szkół wykazało, że w większości przypadków projekt nie umożliwił zwiększenia poziomu zindywidualizowania podejścia do ucznia ze specjalnymi potrzebami

rozwojowymi i edukacyjnymi. Natomiast część dyrektorów zadeklarowała, że zwiększył się poziom zindywidualizowanego podejścia do uczniów ze specjalnymi potrzebami poprzez następujące sposoby: powstały nowe formy kształcenia, nauczyciele nabyli kompetencje do prowadzenia zajęć z uczniami ze specjalnymi potrzebami, szkoły zostały zaopatrzone w odpowiedni sprzęt, potrzeby takich uczniów zostały lepiej poznane.

Reasumując – należy zwrócić uwagę na fakt, że wskutek interwencji pozytywnej zmianie uległo zindywidualizowane podejście do ucznia ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi. W ramach RPO WIM 2014-2020 dużym zainteresowaniem nauczycieli cieszyły się krótkie kursy, które w znacznej mierze dotyczyły pracy indywidualnej z uczniem, zapewniając pedagogom możliwość nabycia niezbędnych umiejętności i kompetencji z tym zakresie.

Interwencja zmieniła zindywidualizowane podejście do uczniów ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi. Złożyły się na to efekty projektów w postaci zakupionego sprzętu dostosowanego do zdiagnozowanych specjalnych potrzeb, który może być używany w długiej perspektywie czasu dla kolejnych dzieci ze specjalnymi potrzebami, oraz odpowiednie szkolenie i przygotowanie nauczycieli.

Podsumowanie

Wskutek interwencji w ramach II OP Programu wzrósł poziom zindywidualizowanego podejścia do ucznia ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi. Biorąc pod uwagę ogół uczestników projektów, spośród 6 010 uczniów, którzy identyfikowali potrzeby w zakresie dostępu do zindywidualizowanego nauczania, tego typu wsparcie otrzymało 2 671 osób (2,4% wszystkich uczniów z terenu województwa warmińsko-mazurskiego). Zdecydowana większość uczniów korzystających w ramach projektów z dostępu do zindywidualizowanego podejścia do nauki, otrzymane wsparcie oceniła jako odpowiednie do ich potrzeb (2 404 osób). Odsetek ten kształtował się na najwyższym poziomie w przypadku szkół podstawowych.

Biorąc pod uwagę ogół szkół i placówek kształcenia, które wsparte zostały w ramach II OP, na podstawie wyników badań można wnioskować, że dzięki interwencji wzrósł poziom zindywidualizowania podejścia do ucznia o specjalnych potrzebach nastąpił w 16 placówkach (23% placówek – odbiorców wsparcia).

- 4.3.1.5.   Wpływ interwencji w zakresie wyposażenia i doposażenia bazy dydaktycznej, naukowej placówek edukacyjnych na rozwój warunków do nauczania eksperymentalnego i stosowania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych

Założone w ramach OP II wsparcie w zakresie tworzenia warunków dla nauczania opartego na metodzie eksperymentu realizowane było poprzez następujące Działania:

- 2.1 Wyposażenie szkolnych pracowni w narzędzia do nauczania przedmiotów przyrodniczych lub matematyki;
- 2.2 Doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych lub matematyki, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu;
- 2.3 Kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych lub matematyki.

Zgodnie z Regulaminem konkursu⁵⁹ beneficjenci realizujący projekty w tym obszarze zobowiązani byli uwzględnić we wniosku dwie formy wsparcia, przy czym doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli było obligatoryjnym komponentem.

Z kolei wsparcie dotyczące korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz rozwijania kompetencji informatycznych realizowano poprzez następujące Działania:

- 3.1 *Wyposażenie szkół lub placówek systemu oświaty w pomoce dydaktyczne oraz narzędzia TIK niezbędne do realizacji programów nauczania w szkołach lub placówkach systemu oświaty, w tym zapewnienie odpowiedniej infrastruktury sieciowo-usługowej;*
- 3.2 *Podnoszenie kompetencji cyfrowych nauczycieli wszystkich przedmiotów w zakresie korzystania z narzędzi TIK zakupionych do szkół lub placówek systemu oświaty oraz włączania narzędzi TIK do nauczania przedmiotowego;*
- 3.3 *Kształtowanie i rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów, w tym z uwzględnieniem bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni i wynikających z tego tytułu zagrożeń;*
- 3.4 *Programy rozwijania kompetencji cyfrowych uczniów poprzez naukę programowania.*

Doposażenie bazy dydaktycznej placówek edukacyjnych zrealizowane dzięki RPO WiM 2014-2020 stworzyło warunki do nauczania eksperymentalnego i stosowania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, o czym świadczą wskaźniki rezultatu specyficznego dla programu w odniesieniu do EFS (na dzień 11.02.2022 r.) – w ramach Działania 2.2.1 244 szkoły i placówki systemu oświaty wykorzystywały sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych (106,3% wartości docelowej). Ogółem, w tego typu sprzęt w ramach interwencji wyposażono 255 placówek kształcenia (132,8% wartości zakładanej do realizacji).

Na istotny wpływ interwencji w analizowanym zakresie wskazują również wyniki badań z beneficjentami II OP – 120 realizatorów projektów wskazało przy tym, że wyposażenie/doposażenie bazy dydaktyczno-naukowej placówek kształcenia wpłynęło na rozwój warunków do nauczania eksperymentalnego.

Warto zwrócić także uwagę, że realizatorzy projektów w ramach II OP, którzy w ramach zaplanowanej interwencji wyposażali/doposażali bazę dydaktyczno-naukową placówek edukacyjnych, wskazywali w większości, że bez wsparcia Programu osiągnięcie efektów zbliżonych do zrealizowanych nie byłoby możliwe (80,1% wskazań). Poproszeni o uzasadnienie swojej oceny wskazywali m.in., że wsparcie z RPO WiM 2014-2020 stanowiło jedyną możliwość pozyskania środków na doposażenie bazy dydaktycznej. Dzięki uczestnictwu w Programie beneficjenci byli w stanie zapewnić wspieranym placówkom nowy sprzęt niezbędny do prowadzenia zajęć, stwarzając tym samym odpowiednie warunki do nauki. Jedyny respondent, który wskazał na niską ocenę deklarował, że placówki kształcenia są niedofinansowane, a otrzymane środki pozwoliły na zaspokojenie jedynie niewielkiego odsetka identyfikowanych potrzeb. Zdaniem 65,6% beneficjentów uczestniczących w badaniu ilościowym, wyposażenie/doposażenie bazy dydaktyczno-naukowej placówek edukacyjnych zrealizowane dzięki środkom z Programu miało wpływ na rozwój warunków do nauczania eksperymentalnego. Przeciwnego zdania był co dziesiąty respondent (11,0%). Co czwarty z badanych nie był w stanie udzielić jednoznacznej odpowiedzi (23,4%).

¼ badanych beneficjentów było również zdania, że wyposażenie/doposażenie bazy dydaktyczno-naukowej placówek edukacyjnych zrealizowane dzięki wsparciu z Programu miało wpływ na możliwość stosowania

---

⁵⁹ Regulamin konkursu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020

nowoczesnych TIK (74,4% wskazań). Przeciwnego zdania było zaledwie 6,2% respondentów, a pozostałe 19,4% nie było w stanie udzielić jednoznacznej odpowiedzi. Wpływ w tym zakresie oceniano najczęściej wysoko (łącznie 92,3% wskazań). Badani beneficjenci podkreślali przy tym, że bez zakupionego w ramach Programu doposażenia, wsparte placówki kształcenia nie mogłyby stosować nowoczesnych TIK. Na przeciętny poziom oddziaływania wskazało jedynie 0,6% respondentów, natomiast na niski – 1,2% badanych. Pozostałe 5,9% beneficjentów nie było w stanie udzielić jednoznacznej odpowiedzi.

Biorąc pod uwagę ogół beneficjentów wsparcia, wyposażenie/doposażenie placówek kształcenia stanowiło przedmiot 146 (53%) realizowanych projektów. Spośród ogółu realizatorów projektów, 182 (66%) było zdania, że wsparcie przyczyniło się do rozwoju warunków nauczania eksperymentalnego.

Dyrektorzy zostali zapytani o to, czy w ramach realizowanych przez nich projektów bazy dydaktyczno-naukowe placówek edukacyjnych zostały wyposażone lub doposażone. Większość respondentów odpowiedziała twierdząco (65,63%) i następnie zostali pytani o to, czy bez wsparcia RPO również by doposażyli lub wyposażyli swoje placówki edukacyjne. W tym przypadku $\frac{3}{4}$ badanych odpowiedziało, że bez wsparcia Programu nie byłoby to możliwe. Zdecydowana większość respondentów, którzy we wcześniejszym pytaniu oznajmili, że bez wsparcia RPO również wyposażiliby/doposażiliby placówki edukacyjne, stwierdziła, że wyposażenie/doposażenie bazy dydaktyczno-naukowej bez wsparcia RPO byłoby zbieżne z wyposażeniem/doposażeniem w ramach realizowanego projektu w zdecydowanie wysokim i raczej wysokim stopniu.

Biorąc pod uwagę ogół realizatorów projektów, w oparciu o przeprowadzone badania można wnioskować, że realizacja 205 z 276 (74%) interwencji przyczyniła się do rozwoju możliwości wykorzystywania nowoczesnych TIK w placówkach kształcenia, dzięki wyposażeniu lub doposażeniu ich bazy dydaktyczno-naukowej.

Ankietowani dyrektorzy szkół w odpowiedzi na pytanie o ocenę wpływu wyposażenia/doposażenia baz dydaktyczno-naukowych placówek edukacyjnych na możliwość stosowania nowoczesnych TIK odpowiadali, że oceniają ten wpływ zdecydowanie wysoko (53,41%) lub raczej wysoko (46,59%).

Ramy projektów pozwoliły na wsparcie procesu edukacji poprzez nauczanie metodą eksperymentu, przy wykorzystaniu nowoczesnych TIK, przykładem czego jest .in.. Elbląskie Centrum Eksperymentu, utworzone w ramach jednego z projektów dla szkół średnich. W liceach objętych tą formą wsparcia odchodzi się od nauczania jedynie teorii, przy ewentualnym wykorzystaniu tradycyjnych środków takich, jak filmy bądź prezentacje, a proces nauczania wzbogacony jest o eksperymenty w przypadku nauk przyrodniczych. W ramach Centrum Eksperymentu w jednej ze szkół elbląskich została stworzona baza laboratoryjna, a szkoły średnie zostały doposażone w pracownię przedmiotowe do nauki przedmiotów przyrodniczych. Innym przykładem projektu innowacyjnego w przypadku nauczania z wykorzystaniem metody eksperymentu jest nowatorskie podejście w kształceniu w szkołach podstawowych, ponieważ wszystkie szkoły podstawowe w ramach wsparcia z RPO prowadzą nauczanie z robotyki oraz nauczanie matematyki metodą eksperymentu poprzez naukę kodowania i programowania.

Jak wynika z przeprowadzonych analiz, odpowiednie wyposażenie bazy dydaktycznej powinno być standardem, nie wynikać jedynie z tego, że szkoła jest aktywna w pozyskiwaniu środków unijnych.

Podsumowanie

Reasumując - wyposażenie bazy dydaktycznej, naukowej placówek edukacyjnych zrealizowane dzięki RPO WiM 2014-2020 stworzyło warunki do nauczania eksperymentalnego i stosowania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych nie tylko poprzez zapewnienie odpowiedniego i nowoczesnego sprzętu, lecz także poprzez łamanie oporów i barier przed stosowaniem nowych rozwiązań. Przykładem doposażenia przytoczonym przez respondenta badania jest drukarka 3d – w związku z zakupem tego rodzaju sprzętu, który nigdy wcześniej nie był stosowany przez placówkę i jest względnie nowym rozwiązaniem dostępnym na rynku, niezbędne było zapewnienie przeszkolenia z użytkowania sprzętu tego rodzaju i przekonanie kadry nauczycielskiej do korzystania z nowego rozwiązania. Po wprowadzeniu nowoczesnych technologii nauczyciele chętnie wykorzystują je w procesie nauczania a wśród uczniów wzrasta motywacja do nauki przedmiotu, którym są zainteresowani.

4.3.1.6. Wpływ interwencji na przygotowanie nauczycieli do wykorzystania nowoczesnych metod i środków nauczania

Zgodnie z badaniem działań podejmowanych w obszarze doskonalenia kompetencji nauczycieli, kursy doskonalące i kwalifikacyjne, w których uczestniczyli nauczyciele, oferowały w swoich programach poznanie nowoczesnych narzędzi nauczania TIK oraz innowacyjnych metod nauczania. Nauczyciele zgodzili się, iż kursy obejmowały nowoczesne metody i formy nauczania, np. multimedialne tablice czy elektroniczny dziennik. Uważają to za przydatne w pracy zawodowej. W badaniu zaznaczono, iż dzięki tym kursom nauczyciele usprawnili korzystanie z nowoczesnych narzędzi, wbrew wcześniejszym obawom wynikającym z braku wiedzy w tym zakresie⁶⁰.

Ponadto, zgodnie z diagnozą RPO województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2021, niska zdawalność egzaminów gimnazjalnych i maturalnych przez uczniów w regionie potwierdza negatywne zjawisko powielania w szkołach starych schematów i wyuczonych formuł. W tym obszarze dużą rolę odgrywają kompetencje nauczycieli, zwłaszcza w sferze wykorzystania nowoczesnych technologii i sprzętu⁶¹.

Zgodnie z danymi dotyczącymi zrealizowanych wartości wskaźników na dzień 11.02.2022 r., w ramach Programu wsparciem objęto 9 003 nauczycieli (703,5% wartości docelowej). 3 544 pedagogów objętych zostało wsparciem z zakresu TIK (355,5% wartości docelowej). Na dzień 11.02.2022 r. wsparciem objęto ponadto 1 285 nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu (190,7% wartości zakładanej do realizacji).

Zgodnie z wynikami przeprowadzonych badań, spośród 401 respondentów – nauczycieli i instruktorów objętych wsparciem w ramach II OP, 289 deklaroowało, że dzięki uczestnictwu w projekcie zyskali przygotowanie do wykorzystania nowoczesnych metod i środków nauczania (72% ogółu badanych).

Realizacja projektów w ramach II OP miała największy wpływ na wzrost przygotowania do wykorzystania nowoczesnych metod i środków nauczania w przypadku objętych wsparciem nauczycieli zamieszkujących powiat giżycki (84,6% wskazań) oraz powiat olsztyński (80,8%). Bardzo często wzrost przygotowania w analizowanym zakresie deklarowali także nauczyciele z powiatów: lidzbarskiego (78,6%) i mrągowskiego (75,0%). Najrzadziej natomiast wpływ otrzymanego wsparcia na zwiększenie przygotowania do korzystania z

⁶⁰ Ocena działań podejmowanych w obszarze doskonalenia kompetencji nauczycieli. Raport Końcowy, wykonawca: EU - CONSULT Sp. z o.o., Instytut Badawczy IPC Sp. z o.o., zamawiający: Województwo Warmińsko-Mazurskie reprezentowane przez Zarząd Województwa z siedzibą w Olsztynie, ul. Emilii Plater 1, Gdańsk 2013, s. 45-46.

⁶¹ Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, str. 6.

Nauczyciele i instruktorzy zawodu, którzy brali udział w projektach realizowanych w ramach II OP, w badaniu CAWI/CATI poproszeni zostali o ocenienie swojego przygotowania do wykorzystania nowoczesnych metod i środków nauczania przed i po uczestnictwie w projekcie. Ocen dokonywano w 10-stopniowej skali, gdzie 1 oznacza najniższy poziom przygotowania, a 10 – najwyższy. Średnia ocen respondentów wyniosła odpowiednio 6,7 i 8,2. Oznacza to, że interwencja w ramach RPO WiM 2014-2020 miała znaczący wpływ na poprawę sytuacji w analizowanym zakresie. Warto również dodać, że respondenci, którzy nisko oceniali swój poziom przygotowania do wykorzystania nowoczesnych metod i środków nauczania po skorzystaniu ze wsparcia (oceny od 1 do 3) deklarowali, że nie mieli okazji wykorzystać ich w praktyce. Z kolei uzasadniając wysokie noty respondenci wskazywali, że udział w projektach pozwolił im na poznanie nowych metod pracy i przygotowanie do ich wykorzystania w procesie kształcenia.

W przypadku eksperymentu oddzielne działania dedykowano tylko na doposażenie i na zajęcia dla uczniów, a stworzenie odpowiednich kryteriów zapewniło kompleksowość obu rodzajów działań. W przypadku, kiedy szkoła miała plany na wyposażenie placówki, obowiązkowe było również szkolenie dla nauczycieli w zakresie użytkowania nabytego sprzętu. W następnej kolejności realizowane były działania dla uczniów. Ponadto, nawet do sześciu miesięcy po zakończeniu realizacji projektu prowadzone były kontrole i monitoring. W konkursach ustalono również takie kryteria, gdzie nauczyciel rozszerzający swoje kompetencje zobligowany był później wykazać w sprawozdaniu liczbę zrealizowanych z uczniami lekcji wykorzystując te umiejętności bądź nabyty sprzęt. Ponadto, w przypadku projektów dotyczących eksperymentu eksperymentu zezwalano do 40% na zakup środków trwałych w ramach crossfinancingu. W przypadku TIK, jeżeli były to zmiany związane z dostosowaniem szkoły do nowoczesnych technologii, umożliwiono wykorzystanie nawet do 100% crossfinancingu. Z rozwiązania tego chętnie korzystały placówki edukacyjne.

Podsumowanie

Stopień, w jakim wzrosło przygotowanie nauczycieli do wykorzystania nowoczesnych metod i środków nauczania określić należy jako wysoki, na co wpływ miały w szczególności projekty realizowane w ramach kształcenia ogólnego.

4.3.1.7. Wpływ interwencji na rzeczywiste wykorzystanie przez nauczycieli nowoczesnych metod i środków nauczania

Wykorzystanie nowoczesnych metod i środków nauczania stanowi jeden z kluczowych elementów rozwoju szkolnictwa, a przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym jest jednym z podstawowych zadań współczesnej szkoły. Do realizacji tych celów przyczynia się doskonalenie kompetencji nauczycieli oraz świadomość korzyści wynikających z wdrożenia TIK w procesie nauczania. TIK w edukacji wspomagają również rozwój nieformalnych form kształcenia i samokształcenia uczniów i nauczycieli⁶².

Jak wykazano w badaniu efektywności wsparcia, nowoczesne narzędzia nauczania pozwalają na zwiększenie efektywności prowadzonych zajęć oraz zapewniają możliwość skutecznego przekazania wiedzy młodzieży. Wykazano również, iż dzięki pozyskanym kompetencjom nauczyciele pracują efektywniej i potrafią

---

⁶² Uzasadnienie dla uchwalenia przez Radę Ministrów Rządowego programu rozwijania kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych, str. 1.

poprowadzić lekcje w ciekawszy sposób, a nałożenie się tych dwóch efektów sprawia, że pracownicy oświaty będą w stanie zrealizować z uczniami większą partię materiału w sposób interesujący dla młodych ludzi⁶³.

Zgodnie z deklaracjami uczestniczących w badaniu dydaktyków, którzy skorzystali ze wsparcia w ramach II OP RPO WiM 2014-2020, spośród 289 badanych 260 wykorzystuje obecnie nabyte w projekcie umiejętności w zakresie wykorzystania nowoczesnych metod i środków nauczania w pracy nauczyciela/instruktora. W zdecydowanej większości wykorzystywane są one w stopniu zdecydowanie/raczej wysokim (łącznie 83% pedagogów, którzy obecnie wykorzystują swoje przygotowanie w tym zakresie).

Biorąc pod uwagę ogół nauczycieli i instruktorów zawodu, którzy brali udział w realizowanych projektach, nabyte przygotowanie do wykorzystania nowoczesnych metod i środków nauczania w pracy z uczniami wykorzystuje 5 851 pedagogów (90% nauczycieli uczestniczących we wsparciu), w tym 4 967 w znacznym stopniu (83%).

Nauczyciele i instruktorzy uczestniczący w projektach realizowanych w ramach Programu w zdecydowanej większości przyznawali, że wykorzystują przygotowanie do korzystania z nowoczesnych metod i środków nauczania w pracy z uczniami (90,0%). Jedynie jeden na dziesięciu respondentów, który deklarował, że dzięki otrzymanemu wsparciu zyskał przygotowanie w tym zakresie, wskazywał, że nie jest ono obecnie wykorzystywane (10,0%).

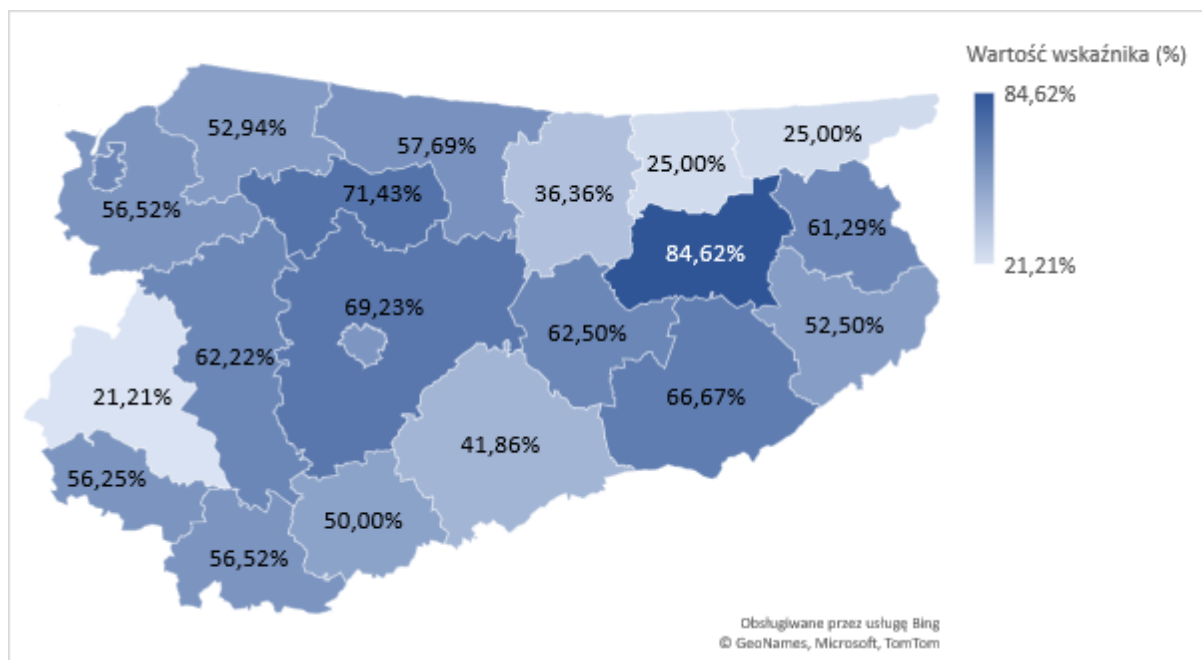
Nabyte w ramach projektów przygotowanie do stosowania nowoczesnych metod i środków nauczania w pracy z uczniami wykorzystywali najczęściej nauczyciele/instruktorzy z powiatów: giżyckiego (85,62%) i lidzbarskiego (71,43%). Najrzadziej natomiast – pedagodzy z powiatów: gołdapskiego i węgorzewskiego (po 25,00%) oraz z powiatu iławskiego (21,21%).

---

⁶³ Ocena działań podejmowanych w obszarze doskonalenia kompetencji nauczycieli, str. 5

Mapa 17. Czy wykorzystuje aktualnie wykorzystuje Pan/i przygotowanie do wykorzystania nowoczesnych metod i środków nauczania w pracy nauczyciela/ instruktora?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z nauczycielami i instruktorami zawodu.

Przygotowanie nauczycieli do wykorzystania nowoczesnych metod i środków nauczania wzrosło w znacznym stopniu – dzięki przeprowadzonym szkoleniom nauczyciele wykorzystują nowoczesne metody nauczania zdecydowanie częściej, co zostało wielokrotnie potwierdzone zarówno przez nauczycieli jak i przez uczniów.

Podsumowanie

Nabyte przygotowanie do wykorzystania nowoczesnych metod i środków nauczania w pracy z uczniami wykorzystuje 5 851 pedagogów (90% nauczycieli uczestniczących we wsparciu), w tym 4 967 w znacznym stopniu (83%).

4.3.1.8. Wpływ interwencji na wzmocnienie doradztwa zawodowego ułatwiającego przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia

W trakcie realizacji RPO WiM 2014-2020 działania w zakresie doradztwa zawodowego regulowane były m.in. *Ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe*, zgodnie z którą placówki edukacyjne powinny dążyć do skutecznego przygotowania uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia, wskazując w tym celu m.in. doradztwo zawodowe⁶⁴. Zgodnie z przykładowymi programami doradztwa zawodowego udostępnionymi przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, celem doradztwa zawodowego w liceum ogólnokształcącym jest „przygotowanie uczniów do świadomego i samodzielnego planowania kariery oraz podejmowania i zmian decyzji edukacyjnych

⁶⁴ Przykładowy program doradztwa zawodowego dla szkół średnich, str.6, <https://doradztwo.ore.edu.pl/> [dostęp: 1.02.2022].

i zawodowych uwzględniających znajomość własnych zasobów oraz informacje na temat rynku pracy i systemu edukacji⁶⁵.

RPO WiM 2014-2020 uwzględnił rozwój doradztwa zawodowego w ramach CT 10. *Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej*. Interwencja w tym obszarze uzasadniona została:

- koniecznością zwiększania u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy;
- koniecznością zmiany nastawienia do kariery edukacyjnej i zawodowej;
- koniecznością dostosowania kształcenia zawodowego do potrzeb pracodawców;
- koniecznością poprawy jakości i usuwania barier w dostępie do doradztwa zawodowego.

Zgodnie z zapisami RPO, właściwa realizacja zadań z zakresu wzmocnienie doradztwa zawodowego ułatwiającego przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia miała przyczynić się „do obniżenia społecznych kosztów kształcenia dzięki poprawieniu trafności wyborów na kolejnych etapach edukacji”⁶⁶.

Biorąc pod uwagę zrealizowane wartości wskaźników, wsparciem w zakresie realizacji zadań w obszarze doradztwa zawodowego objęto 148 szkół i placówek (108,0% wartości docelowej).

Spośród 383 uczniów – uczestników działań projektowych w ramach II OP, którzy wzięli udział w badaniu – 84 deklarowało, że w ramach projektu korzystali z doradztwa zawodowego ułatwiającego przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia (22%).

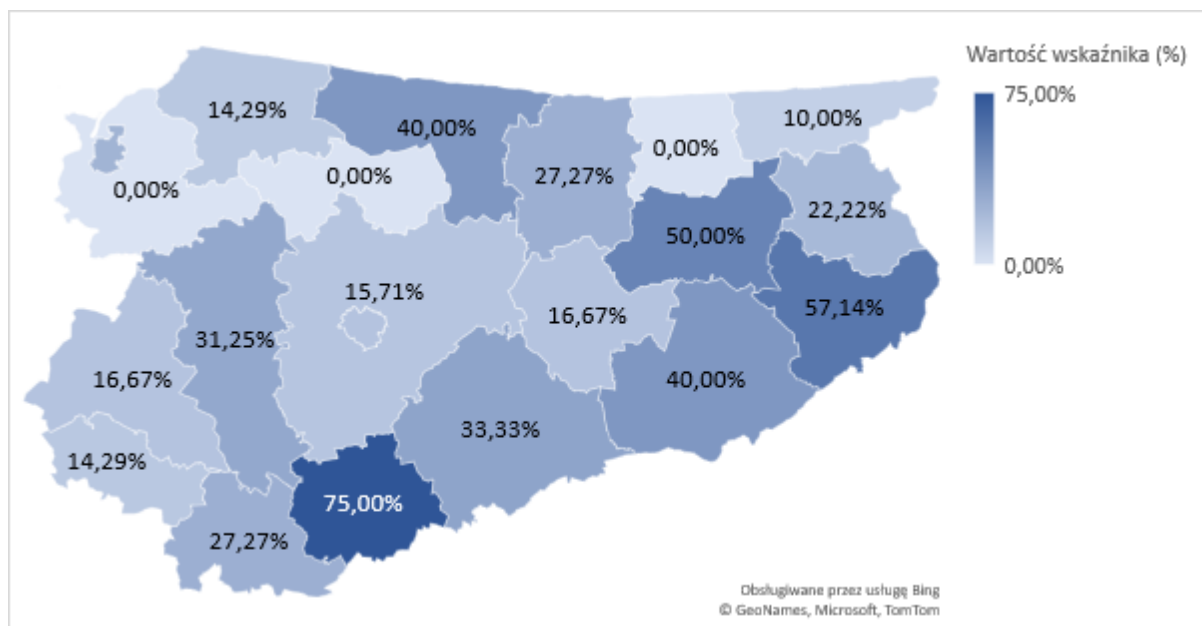
Biorąc pod uwagę poszczególne powiaty, w ramach realizowanych projektów z doradztwa zawodowego korzystali najczęściej uczniowie zamieszkujący powiat nidzicki (75,00%) oraz uczniowie z powiatów: ełckiego i giżyckiego (odpowiednio 57,1% i 50,0%). Z tej formy wsparcia nie skorzystał natomiast żaden z objętych interwencją uczniów z powiatów: elbląskiego, lidzbarskiego i węgorzewskiego (po 0,0%).

---

⁶⁵ Ibidem.

⁶⁶ Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, Olsztyn, 11.01.2022 r., str. 85.

Mapa 18. Czy, w ramach projektu, korzystał/a Pan/i z doradztwa zawodowego ułatwiającego przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z osobami uczącymi się.

Biorąc pod uwagę ogół uczniów biorących udział w realizowanych projektach, z doradztwa zawodowego korzystało 1 451 osób (1,3% wszystkich uczniów z województwa mazowieckiego).

Zgodnie z deklaracjami uczniów biorących udział w badaniu ewaluacyjnym, dzięki otrzymanemu wsparciu wzrósł poziom ich przygotowania do świadomego i samodzielnego planowania kariery oraz podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych. Średnia ocen badanych, dokonywana w 10-stopniowej skali, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 10 – najwyższą, odnosząca się do sytuacji sprzed udziału w projekcie, wyniosła 7,3. Po otrzymaniu wsparcia wzrosła natomiast o 0,7/10, sięgając 8,0.

Z kolei zgodnie z deklaracjami beneficjentów II OP biorących udział w badaniu CAWI/CATI, w ramach 28,5% realizowanych projektów uwzględniono zapewnienie doradztwa zawodowego ułatwiającego przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia. Większość beneficjentów uwzględniających w ramach projektów zapewnienie doradztwa zawodowego ułatwiającego przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia, wpływ interwencji w tym zakresie oceniała zdecydowanie lub raczej wysoko (łącznie 80,6%). Wskazywano przy tym, że liczba godzin przeznaczanych na zajęcia z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego w programie zajęć w szkołach jest zdecydowanie niewystarczająca. Dzięki realizacji projektów w ramach RPO, uczestniczący w nich uczniowie otrzymali wysokiej jakości, zindywidualizowane wsparcie w zakresie doradztwa. Tylko 2,0% badanych wskazało na ocenę przeciętną, a pozostałe 17,2% nie było w stanie jednoznacznie ocenić oddziaływania w tym zakresie. Warto podkreślić, że żaden z respondentów nie wskazał na niski wpływ.

Z uwagi na realizację zadań w zakresie doradztwa zawodowego przeznaczonego dla uczniów szkół zawodowych zlokalizowanych w regionie, możliwe było wzmocnienie tej grupy uczniów i doradców zawodowych w obszarze kształcenia zawodowego. Działania te i nabyte w poprzedniej perspektywie finansowej doświadczenie zbudowały system pracy i pomocy przy wyborze dalszej ścieżki kształcenia i doskonalenia zawodowego dla

uczniów, a celem regionu jest jego dalszy rozwój i objęcie nim pozostałych szkół systemu oświaty, w tym szkół ogólnokształcących i częściowo również przedszkoli. Wzmocnienie doradztwa zawodowego ułatwiającego przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia nastąpiło także poprzez kontynuowane poradnictwo zawodowe oraz przez fakt, iż projekty realizowane w ramach kształcenia ustawicznego były dodatkowo wzmocnione możliwością rozmowy z doradcą zawodowym.

Co więcej, w ramach projektów możliwe było zmodernizowanie bazy i zbudowanie struktury, która w interesujący dla odbiorców i kompleksowy sposób realizuje zadania doradztwa zawodowego.

Podsumowanie

W ramach interwencji II OP RPO WiM 2014-2020 doradztwa zawodowego korzystało 1 451 osób (1,3% wszystkich uczniów z województwa warmińsko-mazurskiego). Świadczy to o relatywnie niskim poziomie wpływu II OP na rozwój doradztwa zawodowego. Istotne znaczenie tego typu wsparcia dla poziomu przygotowania uczniów do świadomego i samodzielnego planowania kariery oraz podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych, potwierdzone w ramach przeprowadzonych badań, jeszcze silniej świadczy o potrzebie upowszechniania działań w zakresie doradztwa zawodowego w regionie.

4.3.1.9. Czynniki wpływające na osiągnięte efekty

Zgodnie z *Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2014-2020*, odbiorcami działań związanych z przygotowaniem i realizacją wysokiej jakości usług poradnictwa edukacyjno-zawodowego w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe są:

- szkoły i placówki prowadzące kształcenie zawodowe;
- uczniowie, słuchacze, nauczyciele i kadra wspierająca i organizująca proces nauczania szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe (w tym nauczyciele zawodu i instruktorzy praktycznej nauki zawodu);
- otoczenie społeczno-gospodarcze (pracodawcy/organizacje pracodawców, przedsiębiorcy/ organizacje przedsiębiorców, instytucje rynku pracy, szkoły wyższe)⁶⁷.

Czynniki zewnętrzne cechują się silnym oddziaływaniem na osiągnięte efekty. W przypadku ustawowej zmiany prawnej szkoły zmuszone są się transformować, przy czym jednostkom samorządu terytorialnego nie zapewniono na to środków z subwencji oświatowej. Biorąc pod uwagę wysokie koszty związane z przystosowaniem placówek edukacyjnych do zmian wynikających z ustawy -środki unijne stanowiły najważniejsze wsparcie w tym zakresie. Szacuje się, że koszt, przypadający na jedną gminę, wynikający z ustawowej zmiany, kształtuje się na poziomie kilku milionów złotych – w zależności od liczby uczniów i oddziałów szkolnych.

Pozostałe wskazane czynniki mające szczególny wpływ na stopień osiągnięcia efektów to dynamika zmian na rynku pracy, cyfryzacja, automatyzacja. Z uwagi na zachodzące zmiany stale rośnie potrzeba zwiększania kompetencji oraz kwalifikacji, jak również wzrasta świadomość korzyści z udziału w edukacji. Zdaniem respondentów badania wzrasta popularność szkolnictwa technicznego, branżowego z uwagi na rosnące zarobki

⁶⁷ Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, Olsztyn, 11.01.2022 r., str. 95.

dla tego typu zawodów. Zwrócono jednak uwagę, że jakość kształcenia ogólnego nie jest wystarczająca w kształceniu zawodowym.

Wśród najważniejszych czynników wpływających na osiągnięte efekty w ramach II OP RPO WIM 2014-2020 zaliczyć można również trafność wsparcia i dobrze dopasowaną ofertę. Bardzo istotnym aspektem jest zapewnienie wysokiego stopnia atrakcyjności proponowanych rodzajów wsparcia dla zróżnicowanych grup uczestników, z uwzględnieniem rozwiązań atrakcyjnych dla grup, które bez nich nie wzięłyby udziału w projekcie, jak np. zwrot kosztów dojazdu dla osób z terenów wiejskich.

Ponadto analiza benchmarkingowa wykazała, że instytucje odpowiedzialne za wdrażanie regionalnych programów operacyjnych w województwach: lubelskim, łódzkim oraz podkarpackim identyfikowali odmienne czynniki wpływające na osiągnięte efekty interwencji, w zakresie podnoszenia kompetencji uczniów przydatnych na rynku zatrudnienia. Na podstawie ich wypowiedzi do czynników tych należy zaliczyć:

1. Czynniki wewnętrzne (zależne od instytucji wdrażających programy):
  - skuteczne działania informacyjno-promocyjne nakierowane na podnoszenie zainteresowania potencjalnych beneficjentów aplikowaniem o wsparcie w ramach RPO;
  - poziom zaangażowania uczestników w proces własnego rozwoju;
  - bieżące reagowanie na zgłaszane/ identyfikowane trudności;
  - trafne dopasowanie form wsparcia do potrzeb odbiorców oraz instytucji rynku pracy w regionie;
  - atrakcyjność wsparcia (zarówno z punktu widzenia potencjalnych beneficjentów, jak i odbiorców wsparcia);
  - dobrze zaplanowana logika interwencji;
  - duża skala interwencji;
2. Czynniki zewnętrzne (niezależne od instytucji wdrażających programy):
  - mobilność mieszkańców;
  - zmiany świadomościowe w zakresie znaczenia edukacji przedszkolnej dla rozwoju dziecka;
  - poprawa sytuacji na rynku pracy (spadek bezrobocia, wzrost liczby miejsc pracy);
  - zmiany w systemie oświaty;
  - wysoki poziom współczynnika skolaryzacji;
  - wzrost poziomu wykształcenia ludności;
  - pandemia COVID-19.

Podsumowanie

Na skuteczność interwencji w ramach II OP Programu wpływały przede wszystkim takie czynniki zewnętrzne, jak:

- reforma kształcenia, stanowiąca nie tylko istotne wyzwanie dla systemu edukacji, ale również obciążenie dla budżetów JST;
- dynamika zmian na rynku pracy;
- cyfryzacja;
- automatyzacja;
- rosnąca potrzeba podnoszenia kompetencji i kwalifikacji;
- rosnąca świadomość na temat korzyści płynących z udziału w edukacji;

- wzrost popularności szkolnictwa technicznego, branżowego;
- trafność wsparcia i atrakcyjna, dobrze dopasowana oferta wsparcia.

4.3.2. Wpływ RPO WiM 2014-2020 na poziom kompetencji i umiejętności osób dorosłych z grup defaworyzowanych

4.3.2.1. Wpływ interwencji na wzrost kompetencji oraz umiejętności osób dorosłych z grup defaworyzowanych

W ramach RPO WiM 2014-2020 działania na rzecz osób dorosłych z grup defaworyzowanych realizowane były m.in. w celu podniesienia poziomu kompetencji w zakresie języków obcych, ICT oraz zarządzania projektem (planowania i osiągnięcia celów) poprzez dofinansowanie kosztów szkoleń, egzaminów. Wsparcie w tym zakresie kierowane było do osób dorosłych z grup defaworyzowanych, to jest wykazujących największą lukę kompetencyjną i posiadających największe potrzeby w dostępie do edukacji, z własnej inicjatywy zainteresowanych uczeniem się⁶⁸.

Zgodnie z danymi z dnia 11.02.2022 r., wsparciem w ramach Programu objętych zostało łącznie 18 245 osób z grup defaworyzowanych (211,3% wartości zakładanej do realizacji). 91,1% z nich, dzięki otrzymanej pomocy, uzyskało kwalifikacje lub nabyło kompetencje (303,5% wartości docelowej). Zdecydowana większość osób objętych wsparciem cechowała się niskimi kwalifikacjami (15 779 osób, 268,2% wartości docelowej). 5 953 (194,4% wartości docelowej) uczestników wsparcia stanowiły osoby co najmniej 50-letnie. Podobny był rozkład uczestników wsparcia, którzy dzięki skorzystaniu z oferowanej im pomocy nabyli kwalifikacje lub kompetencje, biorąc pod uwagę poszczególne grupy, stanowili oni odpowiednio 92,1% i 86,4% ogółu osób o niskich kwalifikacjach i/lub wieku 50+, które nabyły kompetencja lub kwalifikacje po opuszczeniu Programu⁶⁹.

Zgodnie z wynikami badania ewaluacyjnego, na 1 967 osób zatrudnionych, które skorzystały ze wsparcia w ramach realizowanych projektów, a które wzięły udział w badaniu, 907 deklaroowało, że dzięki otrzymanemu wsparciu nabyli kompetencje lub kwalifikacje. 327 (17%) osób było ponadto zdania, że gdyby nie uczestnictwo w projekcie, zmiana ta nie byłaby możliwa.

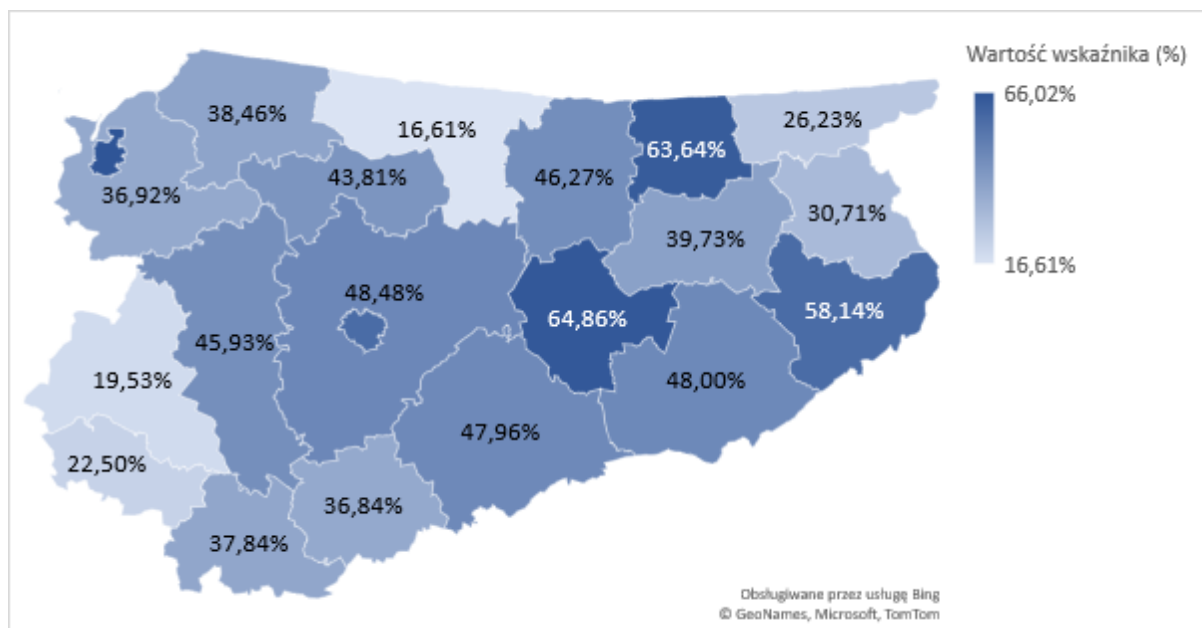
Nabycie nowych kwalifikacji lub kompetencji w wyniku udziału w projekcie deklarowały najczęściej osoby pracujące – odbiorcy wsparcia z powiatu mławowskiego, powiatu m. Elbląg oraz powiatu węgorzewskiego (odpowiednio 64,9%, 66,0% i 63,6% wskazań). Wpływ interwencji w tym zakresie najrzadziej dostrzegali natomiast respondenci z powiatu bartoszyckiego (16,6%) oraz powiatu iławskiego (19,5%).

---

⁶⁸ Regulamin konkursu działania 2.3.1.

⁶⁹ Stan na koniec 2021 r.

Mapa 19. Czy dzięki uczestnictwu w projekcie nabył/a Pan/i nowe kwalifikacje lub kompetencje w wyniku udziału w projekcie?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z osobami zatrudnionymi.

Biorąc pod uwagę ogół osób pracujących, które brały udział w projektach realizowanych w ramach II OP Programu, dzięki otrzymanemu wsparciu kompetencje lub kwalifikacje nabyło 10 587 osób (1,8% osób aktywnych zawodowo z województwa warmińsko-mazurskiego).

Uszczegóławiając wyniki badania do osób z grup defaworyzowanych należy wskazać, że:

- 9 na 37 osób (24%) cechujących się niskim poziomem kwalifikacji pozyskało dzięki wsparciu w ramach RPO WiM 2014-2020 nabyło kompetencje lub kwalifikacje.
- 107 na 162 osoby (67%) w wieku 50 lat i więcej pozyskało dzięki wsparciu w ramach RPO WiM 2014-2020 nabyło kompetencje lub kwalifikacje.

Wartości wskaźników obrazujących wpływ interwencji na wzrost kompetencji oraz umiejętności osób dorosłych z grup defaworyzowanych na poziomie 24% dla osób z niskimi kwalifikacjami oraz na poziomie 67% dla osób w wieku powyżej 50 r.ż. świadczą o wysokim poziomie wpływu RPO WiM 2014-2020 na rozwój kompetencji i umiejętności wśród seniorów. W związku z czym interwencja ma realny wpływ na możliwość pozyskania kwalifikacji i kompetencji tej grupy odbiorców, co przekłada się na zwiększenie ich szansy na aktywizację lub zachowanie statusu na rynku pracy.

Z kolei zgodnie z deklaracjami beneficjentów, którzy realizowali projekty w ramach II OP Programu, dzięki przeprowadzonej interwencji kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne nabyło ok. 13 559 osób dorosłych z grup defaworyzowanych⁷⁰.

Do nabytych kompetencji lub umiejętności zaliczały się przede wszystkim kompetencje zawodowe (7 851 osób). Stosunkowo wysoki był również udział osób dorosłych z grup defaworyzowanych, które nabyły kompetencje w zakresie ICT lub języków obcych (odpowiednio 4 282 i 3 486 osób) oraz umiejętności rozwiązywania problemów i rozumienia (odpowiednio 3 279 i 3 223 osób). 3 207 osób rozwinęło ponadto umiejętności uczenia się, a 3 064 osoby – umiejętności pracy zespołowej. Nierzadko uczestnictwo w projekcie przyczyniało się także do rozwoju kreatywności uczestników lub umiejętności krytycznego myślenia (odpowiednio 2 840 i 2 414 osób) bądź do nabycia umiejętności innowacyjności lub przedsiębiorczości (odpowiednio 2 248 i 2 233 osoby). Rzadziej nabywano natomiast umiejętności matematyczno-przyrodnicze (1 716 osób) lub kompetencje dotyczące zarządzania projektami (783 osoby). Wśród innych nabytych przez uczestników projektów kompetencji lub umiejętności znalazły się m.in. obsługa narzędzi TIK, umiejętność współpracy, rozwój twórczego myślenia, umiejętności wychowawcze itp.

Podsumowanie

Reasumując, realizacja projektów w ramach programu pozytywnie i znacząco wpływa na wzrost kompetencji kluczowych oraz umiejętności uniwersalnych u osób dorosłych z grup defaworyzowanych. Odbiorcami poddziałania w tym zakresie są osoby o niskich kwalifikacjach, czyli posiadający wykształcenie co najwyżej średnie, oraz osoby powyżej 50 r.ż. Grupa ta uzyskała możliwość uczestnictwa w szkoleniach językowych, szkoleniach komputerowych, czyli rozwijających kompetencje ICT, jak również w obszarze zarządzania projektami. Dzięki temu swoje kompetencje kluczowe i umiejętności uniwersalne podniosła liczna grupa mieszkańców regionu. Wsparcie dopasowane było do potrzeb uczestników, w tym w zakresie poziomu zaawansowania danych grup odbiorców. Co więcej, nie zidentyfikowano żadnych problemów z realizacją projektów tego rodzaju, choć barierą, która się pojawiła podczas trwania pandemii był fakt, że osoby powyżej 50 r.ż., czyli te osoby, które często nie są na co dzień zapoznane z komputerem i z narzędziami cyfrowymi, miały problem, żeby uczestniczyć w tych zajęciach. Bariery tym przeciwdziałano przez specjalnie wypożyczany sprzęt.

Wartości wskaźników obrazujących wpływ interwencji na wzrost kompetencji oraz umiejętności osób dorosłych z grup defaworyzowanych na poziomie 24% dla osób z niskimi kwalifikacjami oraz na poziomie 67% dla osób w wieku powyżej 50 r.ż. świadczą o wysokim poziomie wpływu RPO WiM 2014-2020 na rozwój kompetencji i umiejętności wśród seniorów. W związku z czym interwencja ma realny wpływ na możliwość pozyskania kwalifikacji i kompetencji tej grupy odbiorców, co przekłada się na zwiększenie ich szansy na aktywizację lub zachowanie statusu na rynku pracy.

⁷⁰ Część z respondentów nie była w stanie jednoznacznie odpowiedzieć, w związku z tym zestawienie nie zawiera całkowitej liczby osób dorosłych z grup defaworyzowanych, które w ramach projektu nabyły kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne.

4.3.2.2. Wpływ interwencji na liczbę osób dorosłych z grupy defaworyzowanych, które podniosły poziom kompetencji i umiejętności

Jak już zostało wskazane, interwencja w ramach Programu pozwoliła objąć wsparciem 18 245 osób z grup defaworyzowanych – ponad dwukrotnie więcej niż początkowo zakładano. Wśród nich, 91,1% uzyskało kwalifikacje bądź nabyło kompetencje po opuszczeniu Programu, w tym 8 309 osób w wieku 25 lat i więcej oraz 5 142 osób w wieku 50+.

Spośród 1 781 respondentów – osób pracujących z grup defaworyzowanych, które skorzystały ze wsparcia w ramach II OP Programu – 686 deklarowało, że dzięki uczestnictwu w projekcie nabyli nowe kwalifikacje lub kompetencje. Równocześnie 244 z nich było zdania, że gdyby nie otrzymane wsparcie, zmiana w tym zakresie nie mogłaby zaistnieć (14%).

Biorąc pod uwagę ogół osób zatrudnionych z grup defaworyzowanych, które brały udział w realizowanych projektach, dzięki otrzymanemu wsparciu rozwojowemu nowe kwalifikacje lub kompetencje nabyło 7 900 osób. (1,36% osób aktywnych zawodowo z województwa warmińsko-mazurskiego).

Odbiorcami poddziałania w tym zakresie są osoby o niskich kwalifikacjach, czyli posiadający wykształcenie co najwyżej średnie, oraz osoby powyżej 50 r.ż. Grupa ta uzyskała możliwość uczestnictwa w szkoleniach językowych, szkoleniach komputerowych, czyli rozwijających kompetencje ICT, jak również w obszarze zarządzania projektami. Dzięki temu swoje kompetencje kluczowe i umiejętności uniwersalne podniosła liczna grupa mieszkańców regionu. Wsparcie dopasowane było do potrzeb uczestników, w tym w zakresie poziomu zaawansowania danych grup odbiorców. Co więcej, nie zidentyfikowano żadnych problemów z realizacją projektów tego rodzaju, choć barierą, która się pojawiła podczas trwania pandemii był fakt, że osoby powyżej 50 r.ż., czyli te osoby, które często nie są na co dzień zapoznane z komputerem i z narzędziami cyfrowymi, miały problem, żeby uczestniczyć w tych zajęciach. Barięrom tym przeciwdziałano wypożyczając w tym celu odpowiedni sprzęt.

Podsumowanie

RPO WiM 2014-2020 realizacja projektów w ramach programu pozytywnie i znacząco wpływa na wzrost kompetencji kluczowych oraz umiejętności uniwersalnych u osób dorosłych z grup defaworyzowanych.

4.3.2.3. Charakterystyka kompetencji i umiejętności, które wzrosły dzięki realizacji projektów RPO WiM 2014-2020

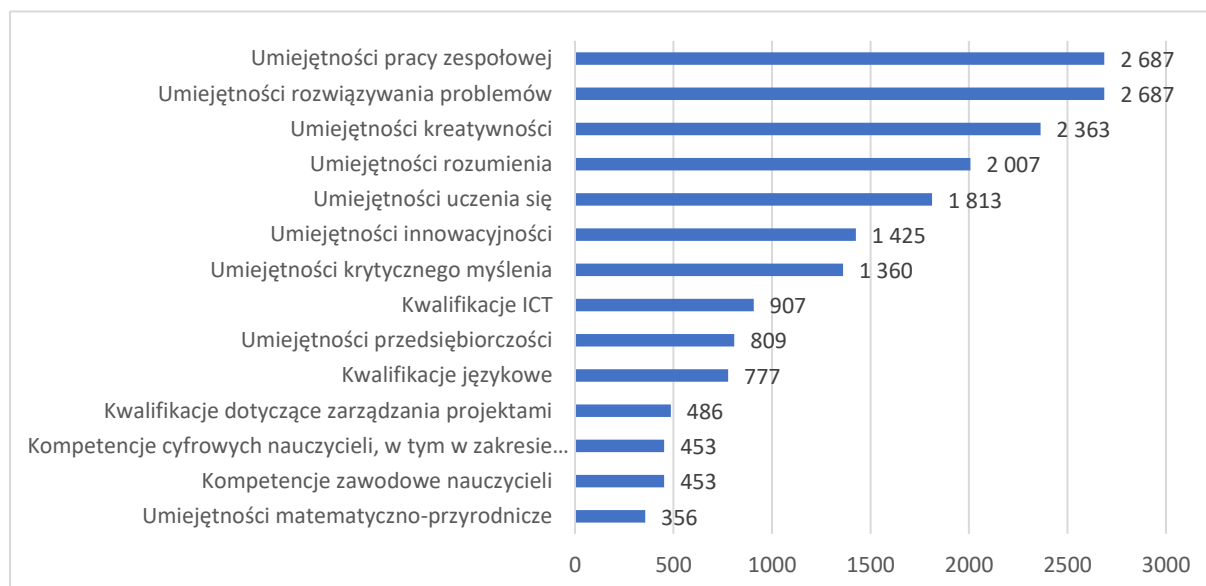
W ramach działania 2.3.1 RPO WiM 2014-2020 uczestnicy realizowanych projektów otrzymać mogli dofinansowanie na udział w szkoleniach lub innych formach podnoszenia kompetencji służących podnoszeniu poziomu kompetencji i umiejętności językowych, technologii informatycznych (ICT) i/lub zarządzania projektem (planowania i osiągania celów). Wsparcie dostosowywane było do indywidualnych potrzeb odbiorców i udzielane kompleksowo⁷¹.

⁷¹ Regulamin konkursu 2.3.1., https://rpo.warmia.mazury.pl/artukul/4817/poddzialanie-231-rozwoj-kompetencji-i-umiejtnosci-osob-doroslych-z-grup-defaworyzowanych-konkurs-nr-rpwm020301-iz00-28-00118#inne_informacje [Dostęp: 1.02.2022 r.]

Osoby pracujące, które brały udział w badaniu ewaluacyjnym, a które deklarowały, że dzięki wsparciu otrzymanemu w ramach projektów podniosły swoje kompetencje lub kwalifikacje, wskazywały najczęściej na nabycie umiejętności rozwiązywania problemów (242 osoby). 25% z nich deklarowało ponadto, że zmiana w tym zakresie byłaby niemożliwa, gdyby nie uczestnictwo w projekcie. Tylko nieco rzadziej wskazywano na rozwinięcie umiejętności pracy zespołowej (205 osób) lub kreatywności (202 osoby). Na zależność między dostępnością wsparcia a możliwością nabycia ww. umiejętności wskazało odpowiednio 83 (25%) i 72 (22%) respondentów. Najrzadziej wskazywano natomiast, że udział w projekcie przyczynił się do zdobycia kompetencji zawodowych nauczycieli (42 wskazania) lub umiejętności matematyczno-przyrodniczych (31 wskazań). Odpowiednio 14 (4%) i 11 (3%) osób pracujących deklarowało przy tym, że zmiana ta nie mogłaby zaistnieć bez otrzymanego wsparcia.

Biorąc pod uwagę ogół osób pracujących, które w ramach realizowanych projektów podniosły swoje umiejętności lub kompetencje, na podstawie wyników badania można wnioskować, że wzrost umiejętności rozwiązywania problemów nastąpił u 2 687 osób (0,5% osób aktywnych zawodowo z terenu województwa warmińsko-mazurskiego). Dzięki otrzymanemu wsparciu umiejętności kreatywności rozwinęły 2 363 osoby (0,4%), a umiejętności w zakresie pracy zespołowej – 2 687 osób (0,5%). Interwencja przyczyniła się ponadto do nabycia umiejętności: rozumienia – przez 2 007 osób pracujących (0,4%), uczenia się – przez 1 813 osób (0,3%) oraz innowacyjności – przez 1 425 osób (0,2%). 1 360 osób (0,2% osób aktywnych zawodowo z województwa warmińsko-mazurskiego) rozwinęło również umiejętność krytycznego myślenia. Wzrost poziomu kompetencji ICT nastąpił u 907 osób (0,2%), umiejętności przedsiębiorczości – u 809 osób (0,1%), a kwalifikacji językowych – u 777 osób (0,1%). Znacznie mniejszy był wpływ interwencji na rozwój u osób pracujących kompetencji dotyczących zarządzania projektami (487 osób – 0,1%) lub kompetencji zawodowych i cyfrowych nauczycieli (po 453 osoby – 0,08%). Najrzadziej nabywano natomiast umiejętności matematyczno-przyrodnicze (356 osób – 0,1%).

Wykres 30. Kompetencje i kwalifikacje nabyte przez osoby pracujące biorące udział w projektach realizowanych w ramach II OP RPO WiM 2014-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy wskaźnikowej.

Osoby pracujące, które wzięły udział w badaniu ewaluacyjnym, poproszone zostały o ocenę nabytych w projekcie kompetencji i kwalifikacji pod względem ich dopasowania do potrzeb regionalnego rynku pracy. Odsetek ocen świadczących o ich wysokiej adekwatności wahał się w zależności od ocenianej kompetencji/kwalifikacji między 60% a 84%. Najniżej oceniano przy tym znaczenie nabytych kwalifikacji językowych, najwyżej natomiast – nabytych umiejętności matematyczno-przyrodniczych.

Natomiast w przypadku beneficjentów - ponad połowa badanych była zdania, że kompetencje i umiejętności pozyskane w ramach projektów przez osoby dorosłe z grup defaworyzowanych są zdecydowanie lub raczej dostosowane do potrzeb rynku pracy województwa warmińsko-mazurskiego (łącznie 54,9%). Przeciwnego zdania było zaledwie 0,3% respondentów. Na ocenę przeciętną wskazało 8,1% badanych, a pozostałe 36,6% beneficjentów nie było w stanie wskazać na jednoznaczną ocenę.

Podsumowanie

Wzrost umiejętności rozwiązywania problemów nastąpił u 2 687 osób (0,5% osób aktywnych zawodowo z terenu województwa warmińsko-mazurskiego). Dzięki otrzymanemu wsparciu umiejętności kreatywności rozwinęły 2 363 osoby (0,4%), a umiejętności w zakresie pracy zespołowej – 2 687 osób (0,5%). Interwencja przyczyniła się ponadto do nabycia umiejętności: rozumienia – przez 2 007 osób pracujących (0,37%), uczenia się – przez 1 813 osób (0,3%) oraz innowacyjności – przez 1 425 osób (0,2%). 1 360 osób (0,2% osób aktywnych zawodowo z województwa warmińsko-mazurskiego) rozwinęło również umiejętność krytycznego myślenia. Wzrost poziomu kompetencji ICT nastąpił u 907 osób (0,2%), umiejętności przedsiębiorczości – u 809 osób (0,1%), a kwalifikacji językowych – u 777 osób (0,1%). Znacznie mniejszy był wpływ interwencji na rozwój u osób pracujących kompetencji dotyczących zarządzania projektami (487 osób – 0,1%) lub kompetencji zawodowych i cyfrowych nauczycieli (po 453 osoby – 0,1%). Najrzadziej nabywano natomiast umiejętności matematyczno-przyrodnicze (356 osób – 0,1%).

4.3.2.4. Wpływ nabytych kompetencji i umiejętności na poprawę adaptacyjności firm do zmieniających się warunków gospodarczych

Zmiany zachodzące w sferze gospodarczej są zarówno nieuniknione, jak i potrzebne. Rozwój technologiczny, a wraz z nim automatyzacja, nowe potrzeby ludności, globalizacja czy rosnąca świadomość ekologiczna nie pozostają bez wpływu na kształt i funkcjonowanie przedsiębiorstw i wymagania stawiane pracownikom. Wsparcie osób z grup defaworyzowanych w ramach II OP Programu skoncentrowane było na rozwijaniu przez nich kompetencji i umiejętności z zakresu języków obcych, ICT oraz zarządzania projektem, tj. planowania i osiągania założonych celów. Są to umiejętności i kompetencje, które są, i zapewne przez długi czas będą wymagane u kandydatów do pracy. Nie bez znaczenia był również fakt, że wsparcie zostało dopasowane do indywidualnych potrzeb przedsiębiorców⁷².

Zgodnie z wynikami przeprowadzonych badań, spośród 1 967 uczestniczących w badaniu osób pracujących, które skorzystały ze wsparcia w ramach II OP, 726 osób deklaroowało, że nabyte przez nie kompetencje i umiejętności mają istotne znaczenie dla poprawy możliwości przystosowania się firm do zmieniających się

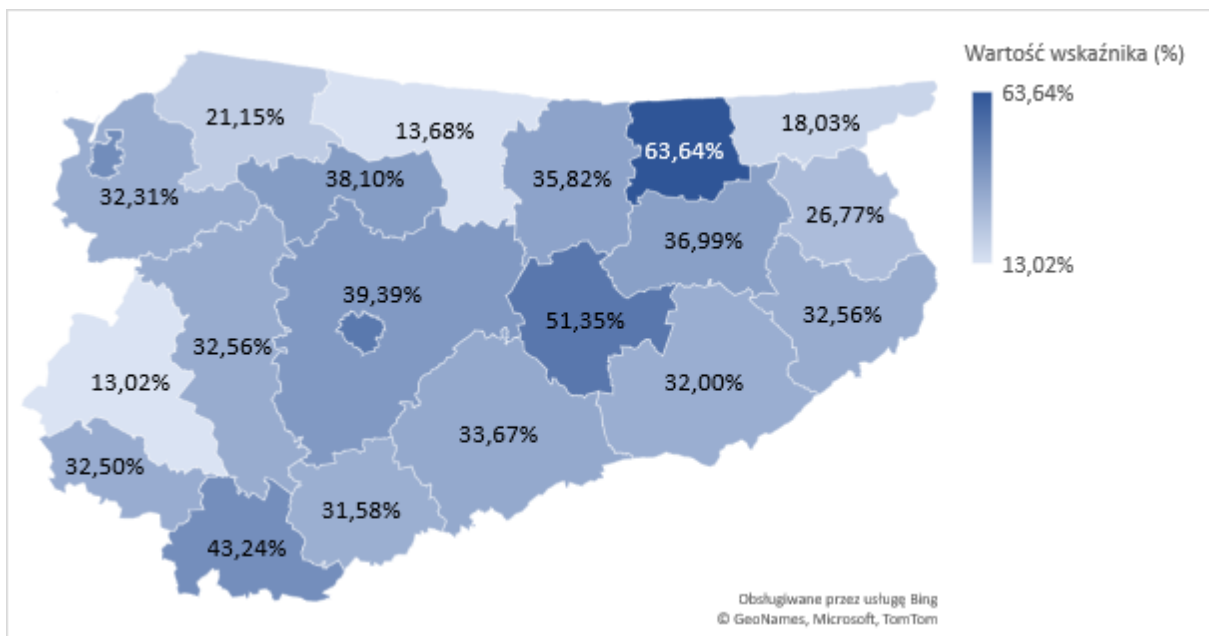
⁷² Regulamin konkursu 2.3.1., https://rpo.warmia.mazury.pl/arttykul/4817/poddzialanie-231-rozwoj-kompetencji-i-umiejtnosci-osob-doroslych-z-grup-defaworyzowanych-konkurs-nr-rpwm020301-iz00-28-00118#inne_informacje [Dostęp: 1.02.2022 r.]

warunków gospodarczych. Równocześnie 396 z nich było zdania, że zmiana ta nie byłaby możliwa, gdyby nie udział w projekcie.

Również 89 z 344 beneficjentów II OP uczestniczących w badaniu ewaluacyjnym deklaroowało, że kompetencje i umiejętności zdobyte w ramach realizowanych projektów przez osoby dorosłe mają wpływ na poprawę możliwości przystosowania się firm do zachodzących zmian.

Zdobyte kwalifikacje i kompetencje pod względem wzrostu możliwości przystosowania się firm do zmieniających się warunków gospodarczych najlepiej oceniali uczestniczące w badaniu osoby pracujące z powiatu węgorzewskiego (63,6%) oraz powiatu m. Olsztyn (50,9%). Najniższy odsetek ocen wysokich przypadł natomiast na mieszkańców powiatów: bartoszyckiego (13,7%), iławskiego (13,0%) oraz powiatu gołdapskiego (18,3%).

Mapa 20. Jak Pan/i ocenia zdobyte kwalifikacje i kompetencje pod względem poprawę możliwości przystosowania się firm do zmieniających się warunków gospodarczych?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z osobami zatrudnionymi.

Biorąc pod uwagę ogół osób pracujących uczestniczących w realizowanych projektach oraz ogół beneficjentów II OP Programu, istotne znaczenie kompetencji i umiejętności nabytych przez osoby dorosłe dla wzrostu możliwości przystosowania się firm do zmieniających się warunków gospodarczych dostrzegało odpowiednio 12 821 (2,2% osób aktywnych zawodowo z województwa warmińsko-mazurskiego) i 71 osób (26% beneficjentów).

Również większość beneficjentów nie była w stanie wskazać, czy kompetencje i umiejętności nabyte przez osoby dorosłe uczestniczące w projektach mają wpływ na poprawę możliwości przystosowania się firm do zmieniających się warunków gospodarczych (60,2%). Na wpływ zdecydowanie/raczej wysoki wskazało łącznie 25,8% badanych, deklarując przy tym, że interwencja pozwoliła na dostarczanie odpowiednio wykwalifikowanych kadr na regionalny rynek pracy. Na przeciętne oddziaływanie wskazało 13,4%

respondentów. 0,6% biorących udział w badaniu beneficjentów było zdania, że pozyskane kompetencje i umiejętności mają raczej niewielki wpływ w tym zakresie.

4.3.2.5. Wpływ interwencji na podejście osób dorosłych do doskonalenia zawodowego

Respondenci – osoby pracujące, które skorzystały ze wsparcia w ramach projektów – poproszone zostały o ocenę swojego poziomu zainteresowania doskonaleniem zawodowym przed i po uczestnictwie w projekcie. Ocen dokonywano w skali od 1 do 10, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 10 – najwyższą. Średnia ocen badanych wzrosła z 6,7 do 7,1 (o 0,4/10). Na tej podstawie można wnioskować, że interwencja w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się do zmiany podejścia osób dorosłych do doskonalenia zawodowego.

Wskutek interwencji zmieniło się podejście osób dorosłych do doskonalenia zawodowego. Na początku realizacji wsparcia występowały pewnego rodzaju bariery dla procesu uczestnictwa i zainteresowania tą formą wsparcia. Po zakończeniu realizacji programu osoby dorosłe znacznie chętniej biorą udział w kolejnych formach podnoszenia kompetencji, niejednokrotnie zmieniając swoją drogę zawodową. Z uwagi na bariery finansowe wsparcie dodatkowe takie, jak pokrycie kosztów dojazdu, pokrycie kosztów opieki nad osobami zależnymi zachęcały osoby dorosłe z grup defaworyzowanych do rozpoczęcia nauki. Pozytywne doświadczenia z ukończeniem kursów i szkoleń zachęcają zaś do dalszego rozwoju. Wartością dodaną jest fakt, że uczestnicy wsparcia otrzymują stosowne zaświadczenia i certyfikaty, które są honorowane na rynku pracy.

Podsumowanie

Wskutek interwencji znacząco zmieniło się podejście osób dorosłych do doskonalenia zawodowego.

4.3.2.6. Wpływ interwencji na poprawę jakości kształcenia osób dorosłych

Zdaniem 591 z 1 967 osób pracujących, które skorzystały ze wsparcia w ramach Programu, a które wzięły udział w badaniu ewaluacyjnym, projekty, w których brały udział, przyczyniły się do poprawy jakości kształcenia ustawicznego.

Biorąc pod uwagę ogół osób zatrudnionych uczestniczących w projektach realizowanych w ramach II OP RPO WiM 2014-2020, na podstawie przeprowadzonych badań można wnioskować, że wpływ interwencji na wzrost jakości kształcenia ustawicznego dostrzegało 19 134 odbiorców wsparcia (3,3% osób aktywnych zawodowo z województwa warmińsko-mazurskiego) i 71 osób (26% beneficjentów).

Osoby pracujące, które korzystały ze wsparcia w ramach II OP Programu, w ramach badania CAWI/CATI poproszone zostały o ocenę swojego poziomu zainteresowania doskonaleniem zawodowym przed i po uczestnictwie w projekcie. Ocen dokonywano w skali od 1 do 10, gdzie 1 oznacza najniższy poziom, a 10 najwyższy. Średnia ocen respondentów wyniosła odpowiednio 6,4 i 7,1. Można zatem wnioskować, że skorzystanie ze wsparcia przyczyniło się do wzrostu zainteresowania osób pracujących możliwością podnoszenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych (wzrost ocen o 0,7 względem sytuacji sprzed udziału w projekcie).

O opinii poproszeni zostali również przedstawiciele beneficjentów, gdzie ponad połowa badanych realizatorów projektów deklarowała, że realizowany przez nich projekt przyczynia się do poprawy jakości kształcenia zawodowego. Wpływu w tym zakresie nie dostrzegało z kolei 17,7% respondentów, a blisko co trzeci z

badanych nie był w stanie ocenić go jednoznacznie (31,4%). Respondenci, którzy deklarowali, że realizowany przez nich projekt oddziałuje na poprawę jakości kształcenia zawodowego wpływ ten oceniali najczęściej jako zdecydowanie/raczej wysoki (łącznie 87,4% wskazań). Deklarowano przy tym, że dzięki interwencji w ramach Programu kształcenie zostało lepiej dopasowane do faktycznych potrzeb rynku pracy. Wzrosły kompetencje i umiejętności zawodowe nauczycieli, zapewniając tym samym lepszy poziom nauczania, a doposażenie placówek kształcenia dostarczyło narzędzi do jego realizacji. Nie bez znaczenia było także objęcie wsparciem samych uczniów, którzy dzięki utrzymanemu wsparciu zostali lepiej przygotowani zarówno do wyboru kierunku kariery, jak i samej pracy. Na przeciętny poziom oddziaływania wskazało zaledwie 0,6% badanych, a pozostałe 12,0% respondentów nie potrafiło ocenić go jednoznacznie.

Dyrektorzy szkół biorących udział w badaniu zostali także zapytani o to, czy Projekt, w którym zaangażowana była placówka, którą reprezentowali wpłynął na poprawę jakości kształcenia. Prawie 60% spośród badanych odpowiedziało twierdząco, zaś 17,71% nie zidentyfikowało wpływu Projektu na poprawę jakości kształcenia zawodowego. Respondenci, którzy zadeklarowali wpływ Projektu na poprawę jakości kształcenia zawodowego dopytani o ocenę stopnia wpływu najczęściej odpowiadali, że był on zdecydowanie wysoki (55,70%). Prawie 40% badanych uznało wpływ za raczej wysoki. Respondenci uzasadniali wysoki wpływ Projektu na poprawę jakości kształcenia zawodowego przede wszystkim tym, że nauczyciele nabyli nowych kompetencji i umiejętności.

Jedna na trzy osoby pracujące, które skorzystały ze wsparcia w ramach Programu, a które uczestniczyły w badaniu CAWI/CATI, deklarowała, że projekt, w którym brała udział, przyczyniał się do poprawy jakości kształcenia (30,0%). Przeciwnego zdania było 32,3% badanych, a pozostałe 37,7% respondentów powstrzymało się od oceny.

Osoby pracujące, które uczestniczyły w realizowanych projektach, a których zdaniem wdrażane wsparcie miało wpływ na jakość kształcenia, w zdecydowanej większości wskazywały, że był to wpływ zdecydowanie/raczej znaczący (90,7% wskazań). Deklarowano przy tym, że wsparcie zaplanowano w sposób kompleksowy, tak, by podnieść jakość kształcenia zarówno na najwcześniejszych etapach edukacji, jak i w grupie osób już będących na rynku pracy. Wskazywano ponadto na wysoką jakość realizowanego wsparcia. Na przeciętny stopień oddziaływania wskazało 5,1% respondentów, natomiast na niski – 0,2% badanych, co wynikało przede wszystkim z trudności związanych z wystąpieniem pandemii COVID-19. Pozostałe 4,1% uczestników badania powstrzymało się od jednoznacznej oceny.

Cechą wysokiej jakości kształcenia jest zapewnienie mieszkańcom regionu takich kompetencji, które pozwalają im realizować swoje potrzeby zawodowe, społeczne i osobiste. W procesie poprawy jakości edukacji, zdaniem respondentów, niezbędne jest kompleksowe działanie, obejmujące wsparciem wszystkie placówki – od wychowania przedszkolnego, do kształcenia zawodowego.

W tym zakresie szczególnie istotna jest także postawa nauczycieli oraz partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych, pracodawców. Jakość jest również rezultatem współpracy oraz tego, że inne podmioty zaczęły wносить dzięki funduszom unijnym swoje potencjały do edukacji.

Podsumowanie

Podniesienie jakości kształcenia miało kompleksowe działanie – zarówno wprowadzenie nowych form kształcenia, w tym formy eksperymentu oraz nauczania z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, jak również kompleksowe doposażenie pracowni i szkół m.in. w tablice interaktywne i nowoczesne pomoce naukowe.

4.3.2.7. Czynniki wpływające na osiągane efekty, z uwzględnieniem charakterystyki uczestników projektów oraz specyfiki wykorzystywanych instrumentów wsparcia

W celu zapewnienia wysokiego poziomu osiąganych efektów założono czynniki, które w pozytywny sposób wpłynęły na efekty wsparcia. Wsparcie w ramach RPO WiM 2014-2020 w zakresie grup defaworyzowanych skierowano do osób dorosłych, wykazujących największą lukę kompetencyjną i posiadających największe potrzeby w dostępie do edukacji, z własnej inicjatywy zainteresowanych uczeniem się, tym samym zapewniając przydatność wsparcia i jego rzeczywisty wpływ na poprawę sytuacji osób uczestniczących.

W ramach konkursów działania 2.3.1 zrealizowane zostało kompleksowe wsparcie – założono, iż dofinansowanie uzyskać mogą dwa typy konkursów – typ pierwszy, stanowiący kompleksowe wsparcie osób w podnoszeniu poziomu kompetencji i kwalifikacji: językowych, ICT, zarządzania projektem (planowania i osiągania celów), oraz typ drugi, polegającym na kompleksowym wsparciu osób w zakresie potwierdzania posiadanych kompetencji i kwalifikacji w wyżej wskazanym zakresie. Niemniej, w związku ze zdiagnozowanymi problemami grupy docelowej możliwe było profilowanie interwencji poprzez łączenie obu typów projektu.

Ponadto, w ramach projektu wnioskodawcy uzyskali możliwość planowania wsparcia dodatkowego dla uczestników (np. zwrot kosztów dojazdu, opieka nad osobami zależnymi), przy czym jego zasadność musiała wynikać z przeprowadzonej diagnozy i być potwierdzona rzetelnymi danymi ilościowymi i jakościowymi.

Zgodnie z zasadami konkursu w ramach działania 2.3.1, na osiągnięte efekty pozytywny wpływ miał również fakt zapewnienia użyteczności wsparcia dla jego uczestników. Szkolenia lub inne formy uzyskiwania kwalifikacji językowych każdorazowo kończyć się musiały nabyciem certyfikatu potwierdzającego uzyskanie kwalifikacji na określonym poziomie biegłości językowej (zgodnie z Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego), a nabycie efektów uczenia się wyodrębnionych dla danego poziomu biegłości językowej (kwalifikacji) zweryfikowane było w ramach egzaminu (walidacji) i potwierdzone zostało certyfikatem. Szkolenia i inne formy w obszarze ICT oraz zarządzania projektem (planowania i osiągania celów) w przypadku nabycia kwalifikacji kończyły się formalnym wynikiem oceny i walidacji oraz zapewniały możliwość uzyskania certyfikatu (nadaniem kwalifikacji). Założono, iż nie było możliwości rozliczenia kosztów szkolenia, jeśli nie zaplanowano egzaminu i jego potwierdzenia stosownym dokumentem, przy czym nie każdy uczestnik musiał zdać, lecz każdy zobowiązany był przystąpić do egzaminu. W przypadku kompetencji założono, że będą one dawać możliwość uzyskania dokumentu potwierdzającego nabycie kompetencji⁷³.

Podsumowanie

Do czynników wpływających na osiągane efekty, z uwzględnieniem charakterystyki uczestników projektów oraz specyfiki wykorzystywanych instrumentów wsparcia, można zaliczyć:

- ukierunkowanie wsparcia na grupy osób, wśród których identyfikowano największe zapotrzebowanie na rozwój umiejętności, kompetencji i/lub kwalifikacji;
- zgodność kierunków wsparcia z zapotrzebowaniem identyfikowanym w obszarze edukacji oraz na regionalnym rynku pracy;
- kompleksowość wsparcia;

⁷³ Regulamin konkursu 2.3.1., https://rpo.warmia.mazury.pl/artukul/4817/poddzialanie-231-rozwoj-kompetencji-i-umiejtnosci-osob-doroslych-z-grup-defaworyzowanych-konkurs-nr-rpwm020301-iz00-28-00118#inne_informacje [Dostęp: 1.02.2022 r.]

- możliwość potwierdzenia nabytych/posiadanych kompetencji i kwalifikacji.

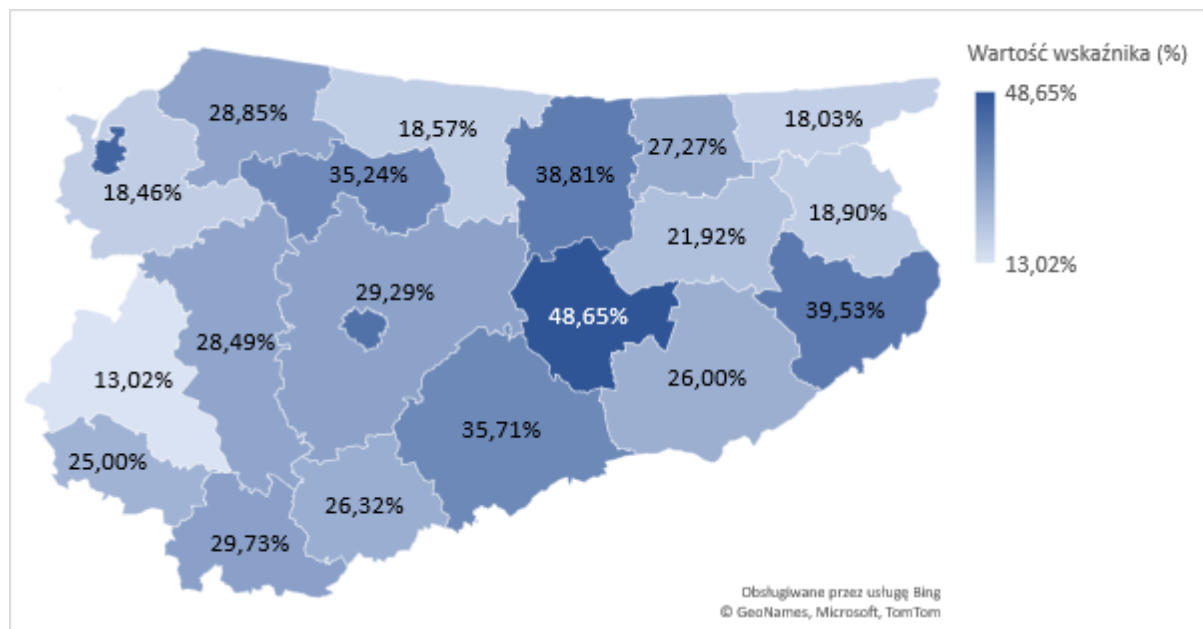
4.3.2.8. Poziom wykorzystania na rynku pracy kompetencji i umiejętności nabytych przez osoby dorosłe z grup defaworyzowanych

Uczestnicy projektów realizowanych w ramach RPO WiM 2014-2020 z zakresu wzrostu kompetencji osób z grup defaworyzowanych nabyli kwalifikacje i kompetencje z zakresu umiejętności językowych, technologii informatycznych (ICT) oraz zarządzania projektem (planowania i osiągania celów). Wsparcie realizowane było kompleksowo oraz w możliwie największy sposób uwzględniając indywidualne predyspozycje oraz potrzeby. Nabyte kompetencje oraz kwalifikacje są również spójne w aktualnymi potrzebami zdiagnozowanymi na wojewódzkim rynku pracy. Na dzień 11.02.2022 r. wsparciem w Programie objęto ogółem 18 245 osób z grup defaworyzowanych, z czego 91,1% dzięki otrzymanemu wsparciu podniosło swoje kwalifikacje lub kompetencje.

Spośród 1 967 osób pracujących, które skorzystały ze wsparcia w ramach II OP, a które wzięły udział w badaniu ewaluacyjnym, 641 osób deklarowało, że nabyte w Programie kwalifikacje i kompetencje wykorzystywane są przez nich w pracy zawodowej. Dodatkowo 375 (19%) z nich wskazywało, że byłoby to niemożliwe, gdyby nie otrzymana pomoc.

Zdobyte w ramach uczestnictwa w projekcie kwalifikacje i kompetencje wykorzystywały najczęściej osoby pracujące zamieszkujące powiaty: mrągowski (48,7%), m. Elbląg (44,7%) i m. Olsztyn (41,6%). Najrzadziej korzystali z nich natomiast mieszkańcy powiatu iławskiego (13,0%) oraz powiatów: bartoszyckiego (18,6%), elbląskiego (18,5%) i oleckiego (18,9%).

Mapa 21. Czy zdobyte kwalifikacje i kompetencje wykorzystuje Pan/i w pracy zawodowej?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z osobami zatrudnionymi.

Biorąc pod uwagę ogół osób zatrudnionych, które brały udział w realizowanych projektach, można wnioskować, że nabyte w Programie kwalifikacje i kompetencje są wykorzystywane w pracy zawodowej przez 12 141 z nich (2,1% osób aktywnych zawodowo z województwa warmińsko-mazurskiego).

Uczestnictwo w projektach zapewniło odbiorcom realizowanych działań możliwość rozwoju. Kluczowym aspektem w tym zakresie był fakt, że osoby indywidualne mogły dostać dofinansowanie do szkoleń zawodowych, które rzeczywiście są potrzebne na regionalnym rynku pracy, gdyż za niewielki ułamek wartości rynkowej można było zdobyć certyfikaty i uprawnienia, które przekładały się na bardziej satysfakcjonujące zarobki i zwiększoną konkurencyjność na rynku pracy.

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonych badań można wnioskować, że nabyte w Programie przez osoby pracujące kwalifikacje i kompetencje są wykorzystywane w pracy zawodowej przez 12 141 z nich – 2,1% ogółu osób aktywnych zawodowo z województwa warmińsko-mazurskiego.

4.3.3. Wpływ RPO WiM 2014-2020 na jakość kształcenia zawodowego dla potrzeb warmińsko-mazurskiego rynku pracy

4.3.3.1. Wpływ interwencji na wzrost umiejętności, kompetencji i kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu

Realizacja projektów w ramach RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się lub może przyczynić się do wzrostu umiejętności, kompetencji i kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu. Wynika to zarówno z charakteru wsparcia, jak i dotychczasowych jego efektów. Celem interwencji w ramach II OP był rozwój kształcenia ogólnego, w tym edukacji przedszkolnej, kształcenia zawodowego oraz ustawicznego. Objęto nią mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego, począwszy od dzieci w wieku przedszkolnym, poprzez uczniów szkół i placówek oświatowych aż do osób dorosłych, w tym nauczycieli. Wsparcie dostosowane zostało do potrzeb identyfikowanych w regionie, zgodnie z zapotrzebowaniem każdej z grup docelowych. Zgodnie z danymi dotyczącymi zrealizowanych wartości wskaźników, interwencją w ramach II OP objęto większą grupę osób niż początkowo zakładano. Na dzień 11.02.2022 r. wśród uczestników wsparcia znalazło się 13 327 nauczycieli/instruktorów, 64 780 uczniów oraz 18 245 osób z grup defaworyzowanych. 22 536 osób uczestniczyło ponadto w pozaszkolnych formach kształcenia. Uczestnictwo w Programie pozwoliło na nabycie kompetencji lub kwalifikacji przez 7 934 nauczycieli i instruktorów oraz 16 614 osób z grup defaworyzowanych. Kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne nabyło ponadto 47 479 uczniów, a kwalifikacje nabyło 8 838 osób, które brały udział w pozaszkolnych formach kształcenia.

Tabela 11. Skuteczność interwencji dla podnoszenia umiejętności, kompetencji i kwalifikacji uczestników wsparcia

Liczba osób, które otrzymały wsparcie	Liczba osób, które nabyły umiejętności/kwalifikacje i/lub kompetencje dzięki otrzymanemu wsparciu	Odsetek osób, które nabyły umiejętności/kwalifikacje i/lub kompetencje dzięki otrzymanemu wsparciu
---------------------------------------	---	--

Nauczyciele/ instruktorzy	13 327	7 934	59,5%
Uczniowie	64 780	47 479	73,3%
Osoby z grup defaworyzowanych	18 245	16 614	91,1%
Osoby uczestniczące w pozaszkolnych formach kształcenia	22 536	8 838	39,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dotyczących zrealizowanych wartości wskaźników udostępnionych przez Zamawiającego.

Zgodnie z wynikami przeprowadzonych badań, uczestnictwo w projektach realizowanych w ramach II OP Programu pozwoliło na nabycie umiejętności, kompetencji i/lub kwalifikacji przez 1 552 z 2 751 respondentów – odbiorców wsparcia. Wśród nich znalazło się 907 osób pracujących, 320 uczniów oraz 325 nauczycieli i instruktorów zawodu. Ogółem, zdaniem co piątego z respondentów zmiana ta nie byłaby możliwa, gdyby nie uczestnictwo w projekcie (20%).

Biorąc całkowitą liczbę odbiorców działań projektowych wdrażanych w II OP RPO WiM 2014-2020, na podstawie przeprowadzonych badań można wnioskować, że otrzymane wsparcie pozwoliło na nabycie kompetencji, umiejętności lub kwalifikacji przez 23 752 osoby. Wśród nich znajdowało się 10 587 osób pracujących, 12 421 uczniów oraz 1 947 nauczycieli i instruktorów zawodu.

Uszczegóławiając zdobyte umiejętności i kwalifikacje zawodowe należy zwrócić uwagę, że:

- 325 na 525 (62%) nauczycieli zadeklarowało nabycie kwalifikacji lub kompetencji dzięki uczestnictwu w projekcie, z czego 136 (26%) nauczycieli wskazało na nabycie kwalifikacji lub kompetencji zawodowych.
- 907 na 2209 (41%) osób pracujących zadeklarowało nabycie kwalifikacji lub kompetencji dzięki uczestnictwu w projekcie, z czego 469 (21%) wskazało na nabycie kwalifikacji lub kompetencji zawodowych.
- 320 na 383 (84%) uczniów zadeklarowało nabycie kwalifikacji lub kompetencji dzięki uczestnictwu w projekcie, z czego 147 (38%) wskazało na nabycie kwalifikacji lub kompetencji zawodowych.

W związku z powyższym wpływ interwencji na wzrost umiejętności, kompetencji i kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu należy ocenić jako przeciętny. Wskaźnik nabycia kwalifikacji lub kompetencji zawodowych dorosłych mieszkańców regionu kształtuje się na poziomie pomiędzy 21% a 26%. Natomiast w przypadku uczniów wynosi 38%.

W ramach RPO WiM 2014-2020 interwencja znacząco wpływa na wzrost kompetencji i kwalifikacji zawodowych u mieszkańców regionu. Wszystkie grupy odbiorców wsparcia w wysokim stopniu poprawiły swój status na rynku pracy dzięki uczestnictwu we wszystkich formach kursowych. Istotna w tym zakresie jest również zwiększająca się jakość kształcenia w regionie. Na etapie tworzenia regulaminów, tworzenia kryteriów oraz na etapie oceny wniosków instytucje wdrażające program egzekwowały od wnioskodawców pewnego rodzaju standardy jakościowe realizowanych szkoleń. Szczególnie istotny jest fakt, iż wszystkie szkolenia, w wyniku których miały być nabyte kompetencje musiały zakończyć się walidacją, a w przypadku kwalifikacji egzaminem zewnętrznym.

Podsumowanie

Wpływ interwencji na wzrost umiejętności, kompetencji i kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu należy ocenić jako przeciętny. Wskaźnik nabycia kwalifikacji lub kompetencji zawodowych dorosłych mieszkańców regionu kształtuje się na poziomie pomiędzy 21% a 26%. Natomiast w przypadku uczniów wynosi 38%.

Biorąc całkowitą liczbę odbiorców działań projektowych wdrażanych w II OP RPO WiM 2014-2020, na podstawie przeprowadzonych badań można wnioskować, że otrzymane wsparcie pozwoliło na nabycie kompetencji, umiejętności lub kwalifikacji przez 23 752 osoby. Wśród nich znajdowało się 10 587 osób pracujących, 12 421 uczniów oraz 1 947 nauczycieli i instruktorów zawodu.

4.3.3.2. Wpływ interwencji na dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb regionalnego rynku pracy

Dzięki realizacji wsparcia w ramach RPO WiM 2014-2020 w regionie zwiększyło się dostosowanie kształcenia zawodowego do aktualnych potrzeb regionalnego rynku pracy. Świadczą o tym zrealizowane wartości wskaźników, przypadających na dzień 11.02.2022 r., odnoszących się do tego zagadnienia. Zgodnie z dostępnymi danymi, w Programie wsparto 4 podmioty realizujące zadania centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego (100,0% zakładanej wartości docelowej). Wsparciem w zakresie realizacji zadań w obszarze doradztwa zawodowego objęto ponadto 148 szkół i placówek (108,0% wartości docelowej). W ramach Działania 4.2 wsparto również 1 285 nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, a 144 szkoły i placówki kształcenia zawodowego wyposażono w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego, co stanowiło odpowiednio 190,7% i 800,0% wartości docelowej. W ramach interwencji, w stażach i praktykach u pracodawców uczestniczyło 8 748 uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego (930,6% wartości zakładanej do realizacji).

Po skorzystaniu ze wsparcia, kwalifikacje lub kompetencje nabyło 1 110 nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu (108,0% wartości docelowej). Doposażenie zakupione dzięki środkom z Programu wykorzystywało 141 wspartych szkół i placówek kształcenia zawodowego (122,4% wartości docelowej).

Zdaniem uczniów uczestniczących w projektach realizowanych w Programie – na temat dopasowania interwencji do potrzeb regionalnego rynku pracy były podzielone. Niektórzy z respondentów dostrzegali pozytywny wpływ udziału we wsparciu na rozwój kariery. Zdarzały się jednak również odpowiedzi, że mimo nabycia nowych umiejętności, kompetencji czy kwalifikacji, rynek pracy Warmii i Mazur nie oferuje miejsc pracy w obranym zawodzie. Mimo to, badani zgodnie przyznawali, że otrzymane wsparcie pozwoliło im rozwinąć się w wybranym kierunku.

Z kolei część nauczycieli nie potrafiła ustosunkować się do tego pytania. Ci, którzy posiadali wiedzę w tym zakresie, wskazywali jednak na wysoki poziom dopasowania wsparcia do potrzeb rynku pracy Warmii i Mazur. Z jednej strony podkreślali znaczenie, jakie projekty skierowane do osób młodych, mają dla zmiany ich mentalności, nierzadko skrzywione ze względu na negatywne wzorce rodzinne. Jak wskazała jedna z badanych osób, jest to tzw. „otwieranie dzieciom oczu” na możliwość podjęcia inicjatywy, otwartości na nowe doznania i odpowiedzialności za własny los. Z drugiej strony, podkreślano znaczenie profesjonalnego doradztwa zawodowego, które dzięki realizacji projektu zostało zapewnione w szkołach. Zdaniem badanych, tego typu wsparcie przyczynia się do bardziej trafnego i świadomego wyboru przez uczniów przyszłej ścieżki kariery. Istotne znaczenie miała również realizacja dodatkowych, w tym skoncentrowanych na tematach istotnych z

punktu widzenia przyszłego pracodawcy. Uczestnictwo w kursach czy szkoleniach pozwoliło rozwinąć u uczniów nowe umiejętności czy kompetencje, które przy staraniu się o pracę mogą być dodatkowym atutem, wyróżniającym ich spośród innych kandydatów.

Podobnie jak w przypadku nauczycieli uczestniczących w badaniu, również część respondentów z grup defaworyzowanych nie była na tyle zapoznana z potrzebami rynku, by być w stanie ustosunkować się do kwestii dopasowania do nich realizowanego wsparcia. Ci jednak, którzy postanowili się wypowiedzieć, deklarowali najczęściej, że przynajmniej w części zostało ono adekwatnie ukierunkowane. Interwencja obejmowała bowiem szeroki wachlarz kursów i szkoleń, dzięki którym odbiorcy wsparcia mogli się rozwijać.

Podsumowanie

Dzięki RPO WiM 2014-2020 nastąpiło dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb regionalnego rynku pracy. Szczególną uwagę należy zwrócić na poprawę znajomości języków obcych oraz obsługę komputera i narzędzi informatycznych.

4.3.3.3. Korelacja wsparcia z Inteligentnymi Specjalizacjami Warmii i Mazur

W 2013 roku, w odpowiedzi na koncepcję polityki regionalnej określonej przez KE w strategii *Europa 2020*, w procesie aktualizacji *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego*, po raz pierwszy wskazano tzw. regionalne inteligentne specjalizacje. Termin ten definiowany jest jako „sektory gospodarki oparte na wiedzy i będące źródłem przewag konkurencyjnych”⁷⁴. Identyfikacja inteligentnych specjalizacji Warmii i Mazur poprzedzona została pogłębioną analizą i diagnozą sytuacji regionu, a także szeregiem spotkań, dyskusji i debat z przedstawicielami środowiska naukowego i gospodarczego, mieszkańcami województwa oraz otoczeniem biznesu⁷⁵.

Na tej podstawie, do inteligentnych specjalizacji regionu zaliczono następujące:

1. **Ekonomia wody** – specjalizacja bazująca na największych zasobach wód powierzchniowych w kraju, wokół których rozwinęła się branża turystyczna, a także szereg rodzajów działalności o dużym potencjale innowacyjnym (m.in. produkcja jachtów, łodzi, maszyn służących do oczyszczania lub wykorzystywania wody, budowa urządzeń ochrony środowiska, przemysł rolno-spożywczy, transport wodny, sporty wodne itp.).
2. **Żywność wysokiej jakości** – specjalizacja bazująca na silnej pozycji rolnictwa w województwie warmińsko-mazurskim oraz silnej specjalizacji naukowej, utworzonej wokół produkcji żywności.
3. **Drewno i meblarstwo** – specjalizacja bazująca na tradycjach regionu, w których szerokie wykorzystanie drewna i sektor meblarski rozwijały się jeszcze przed transformacją ustrojową z 1989 roku⁷⁶.

⁷⁴ <https://strategia.warmia.mazury.pl/inteligentne-specjalizacje/> [dostęp na dzień: 03.03.2022].

⁷⁵ <https://strategia.warmia.mazury.pl/inteligentne-specjalizacje/> [dostęp na dzień: 03.03.2022].

⁷⁶ <https://biznes.warmia.mazury.pl/inteligentne-specjalizacje-warmii-i-mazur/> [dostęp na dzień: 03.03.2022].

W Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego wskazane zostały również zagadnienia horyzontalne, wspólne dla ww. inteligentnych specjalizacji, tj.: technologie informacyjno-komunikacyjne, logistyka, bezpieczeństwo, finansowanie oraz targi i promocja⁷⁷.

Interwencja realizowana w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 wpisywała się w rozwój inteligentnych specjalizacji Warmii i Mazur, choć niebezpośrednio. Jednakże warto zwrócić uwagę, że w części typów projektów w OP II zgodność z IS była obowiązkowa. Poprzez wsparcie służące rozwojowi kształcenia ogólnego, zawodowego i ustawicznego, interwencja przyczyniła się do kształcenia kadr dla regionalnego rynku pracy, w tym dla inteligentnych specjalizacji Warmii i Mazur. O skuteczności działań projektowych wdrażanych w ramach II OP świadczą m.in. wysokie wartości zrealizowanych wskaźników rezultatów, odnoszących się do realnego wpływu interwencji na sytuację osób i podmiotów objętych wsparciem.

Zgodnie z wynikami badań przeprowadzonych wśród beneficjentów II OP RPO WiM 2014-2020, spośród 344 respondentów 23 wskazało, że realizowany przez nich projekt był związany z dokumentem: *Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego* (pełniącego rolę Strategii Inteligentnych Specjalizacji Warmii i Mazur). 12 (3%) beneficjentów wdrażało działania związane ze specjalizacją Żywność wysokiej jakości, a 10 (3%) – ze specjalizacją Drewno i meblarstwo. Najmniej, bo 8 (2%) realizatorów projektów deklarowało powiązanie interwencji ze specjalizacją Ekonomia wody.

Z inteligentnymi specjalizacjami regionu związany był niespełna co dziesiąty projekt realizowany przez beneficjentów II OP (łącznie 9,3%). Interwencje dotyczyły najczęściej specjalizacji Żywność wysokiej jakości (4,1% ogółu projektów), rzadziej specjalizacji Ekonomia wody czy Drewno i meblarstwo (odpowiednio 2,3% i 2,9% projektów).

Biorąc pod uwagę ogół realizowanych projektów, z RIS województwa warmińsko-mazurskiego związanych było 18 interwencji, w tym 10 ze specjalizacją Żywność wysokiej jakości, 8 ze specjalizacją Drewno i meblarstwo, a 6 ze specjalizacją Ekonomia wody.

Jednakże w rzeczywistości – z uwagi na fakt, że warunkiem koniecznym do spełnienia przez projekty na etapie wyboru wniosków o dofinansowanie było wpisanie się działań w IS województwa, zapewniony został wysoki stopień korelacji wsparcia z rozwojem IS. Każdy realizowany projekt dotyczył więc branż, które były zakwalifikowane do poszczególnych IS. Co więcej, w ramach 3 IS w regionie utworzono 4 CKUiZ, które dotyczyły ekonomii wody, meblarstwa oraz żywności wysokiej jakości.

Również, zdaniem beneficjentów, wszystkie działania edukacyjne wpływają na zwiększenie dopasowania kształcenia do rynku pracy, wpływając na rozwój regionu. Rozwój ten, potrzebny jest nieustannie, a zapewnienie komplementarności wsparcia ze zidentyfikowanymi IS regionu wpłynie na polepszenie się sytuacji województwa warmińsko-mazurskiego i horyzontalną kompleksowość wdrażanych w regionie działań.

Podsumowanie

Interwencja realizowana w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 wpisywała się w rozwój inteligentnych specjalizacji Warmii i Mazur, choć niebezpośrednio. Jednakże warto zwrócić uwagę, że w części typów projektów w OP II zgodność z IS była obowiązkowa. Biorąc pod uwagę ogół realizowanych projektów, z RIS

⁷⁷ Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025, Olsztyn 2013, s. 69-70.

województwa warmińsko-mazurskiego związanych było 18 interwencji, w tym 10 ze specjalizacją Żywność wysokiej jakości, 8 ze specjalizacją Drewno i meblarstwo, a 6 ze specjalizacją Ekonomia wody.

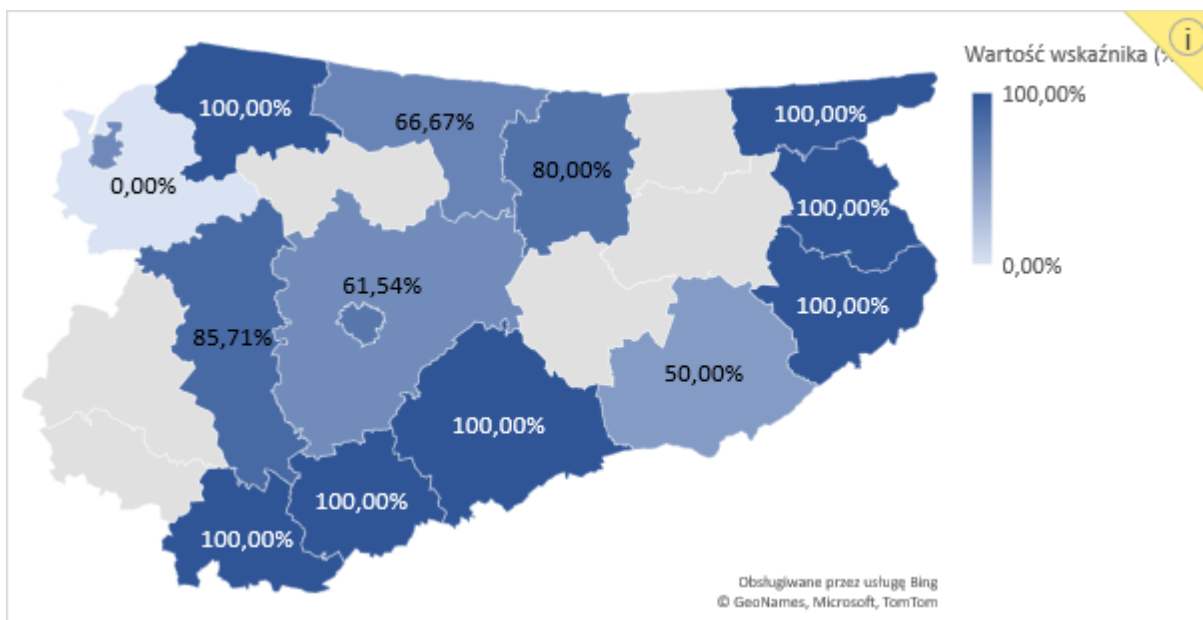
4.3.3.4. Wpływ interwencji na poprawę jakości kształcenia zawodowego

Na dzień 11.02.2022 r. wsparcie służące rozwojowi kształcenia zawodowego realizowane było w ramach Działania 2.4. Zgodnie ze wskaźnikami przypisanymi do II OP, dzięki otrzymanemu wsparciu 1 110 nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu uzyskało nowe kwalifikacje lub kompetencje. Z doposażenia zakupionego dzięki wsparciu z Programu korzystało ponadto 141 szkół i placówek kształcenia zawodowego. Interwencja pozwoliła również na nabycie kompetencji kluczowych oraz umiejętności uniwersalnych przez 1 430 uczniów oraz na uczestnictwo 8 748 uczniów w stażach lub praktykach u pracodawców, dostosowując tym samym ich kompetencje i umiejętności do potrzeb rynku pracy i dając możliwość nabycia doświadczenia w pracy zawodowej i zapoznania się ze środowiskiem pracy. W ramach wsparcia 9 529 osób brało ponadto udział w pozaszkolnych formach kształcenia.

Spośród 72 uczniów oraz 47 nauczycieli i instruktorów zawodu – uczestników projektów, którzy brali udział w badaniu ewaluacyjnym – odpowiednio 54 (75%) i 38 (81%) osób wysoko oceniało wpływ projektów, w których brali udział, na wzrost jakości kształcenia zawodowego.

Wpływ interwencji na poprawę jakości kształcenia zawodowego dostrzegali najczęściej uczestniczący w realizowanych projektach uczniowie szkół zawodowych z powiatów: braniewskiego, działdowskiego, etckiego, nidzickiego, oleckiego, a także szczycieńskiego i gołdapskiego (po 100,0% wskazań). Wpływu wsparcia w analizowanym zakresie nie dostrzegano natomiast w powiecie elbląskim (0,0%).

Mapa 22. Czy Pana/i zdaniem projekt, w którym Pan/i uczestniczył/a miał wpływ na poprawę jakości kształcenia zawodowego?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI/CATI z osobami uczącymi się.

Biorąc pod uwagę poszczególne powiaty, wpływ realizowanych projektów na poprawę jakości kształcenia zawodowego dostrzegali przede wszystkim nauczyciele i instruktorzy kształcenia zawodowego z powiatów: braniewskiego, elbląskiego, giżyckiego, nowomiejskiego, olsztyńskiego, ostródzkiego i węgorzewskiego (po

- nauczyciele byli bardziej przygotowani do prowadzenia zajęć;
- uczniowie mieli bezpośredni kontakt z pracodawcą;
- uczniowie nabyli nowe kwalifikacje i umiejętności zawodowe.

Wsparcie w ramach programu zwiększyło jakość kształcenia zawodowego w regionie. Oprócz warunku wpisywania się projektu w inteligentne specjalizacje regionu, konieczna była także ścisła współpraca z pracodawcami i z otoczeniem społeczno-gospodarczym, co pozytywnie wpłynęło na kształcenie zawodowe.

Podsumowanie

Reasumując, realizowane wsparcie odpowiadało identyfikowanym w regionie potrzebom w zakresie poprawy jakości kształcenia. Dzięki podjętej interwencji udało się zmienić nastawienie społeczeństwa do kształcenia zawodowego, które nie jest już uznawane za edukację przeznaczoną dla mniej uzdolnionej młodzieży, a wręcz przeciwnie, w kompleksowy sposób szkoli specjalistów, którzy korzystać mogą z nowoczesnych metod nauczania, zwiększając swoje kompetencje i zdobywając intratny zawód. Wniosek ten potwierdza duże zainteresowanie uczniów możliwością kontynuowania nauki w szkole lub placówce kształcenia zawodowego.

4.3.3.5. Wpływ interwencji na wzmocnienie współpracy szkół i placówek oświatowych z otoczeniem społeczno-gospodarczym

Wzmocnienie współpracy szkół i placówek oświatowych z otoczeniem społeczno-gospodarczym, tj. z pracodawcami i organizacjami pracodawców, przedsiębiorcami i organizacjami przedsiębiorców oraz instytucjami rynku pracy i szkołami wyższymi, stanowiło jedno z zadań realizowanych w Działaniu 2.4. Wsparcie w tym zakresie realizowane było poprzez wdrażanie programów współpracy szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym. Dzięki interwencji 8 748 uczniów placówek kształcenia zawodowego uczestniczyło w stażach i praktykach u pracodawców – 930,6% zakładanej początkowo liczby uczniów objętych wsparciem w tym zakresie.

Zgodnie z wynikami przeprowadzonych badań, spośród 384 respondentów – dyrektorów placówek oświatowych objętych wsparciem – 29 (8%) deklarowało, że w ramach projektów podejmowali współpracę z instytucjami zewnętrznymi. Równocześnie 13 z nich było przekonanych, że dzięki realizacji działań projektowych nastąpiło wzmocnienie współpracy szkół i placówek kształcenia z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym.

Biorąc pod uwagę ogół szkół i placówek oświatowych wspartych w ramach II OP RPO WiM 2014-2020, 5 z nich w ramach realizowanych projektów współpracowało z różnego typu instytucjami, a w 2 nastąpiło wzmocnienie współpracy ich z otoczeniem społeczno-gospodarczym.

Z kolei zgodnie z wynikami badania CAWI/CATI z beneficjentami II OP Programu, blisko co trzeci z projektów realizowany był przy współpracy z różnego typu instytucjami (30,5%). Wśród nich znajdowały się centra nauki, lokalne firmy, JST, instytucje kulturalne, instytucje szkoleniowe szkoły, fundacje oraz stowarzyszenia. Beneficjenci II OP Programu najczęściej zdecydowanie lub raczej wysoko oceniali realizację projektu pod względem wzmocnienia współpracy szkół i placówek oświatowych z otoczeniem społeczno-gospodarczym (łącznie 60,0% odpowiedzi). Wskazywano przy tym, że podczas wdrażania interwencji nastąpiło nawiązanie lub rozwój współpracy z podmiotami zewnętrznymi. Deklarowano najczęściej, że przebiegała ona pomyślnie, pozytywnie wpływając przy tym na efektywność projektu. Na ocenę przeciętną wskazało 6,7% respondentów,

żaden z badanych nie wybrał oceny zdecydowanie/raczej niskiej. Co trzeci z beneficjentów nie potrafił ustosunkować się do zadanego pytania (33,3%).

Zdecydowana większość dyrektorów szkół poinformowała, że w ramach ich projektów nie została podjęta współpraca z żadnymi instytucjami. Z kolei respondenci, którzy zadeklarowali współpracę z instytucjami zostali dopytani o to, czy dzięki realizacji ich projektów nastąpiło wzmocnienie współpracy szkół i placówek oświatowych z otoczeniem społeczno-gospodarczym. 44,8% badanych stwierdziło wzmocnienie współpracy, w porównaniu do 10,0% respondentów, którzy nie zauważyli poprawy w tym zakresie.

Spośród 344 beneficjentów II OP Programu, którzy wzięli udział w badaniu ewaluacyjnym, 105 (31%) w ramach realizowanego projektu podejmowało współpracę z instytucjami. Odsetek ten był jednak znacznie mniejszy w przypadku szkół i placówek kształcenia objętych wsparciem. Zgodnie z deklaracjami 384 dyrektorów placówek oświatowych, z regionalnymi pracodawcami współpracowało zaledwie 7 (2%) z nich.

Jednakże, warto zwrócić uwagę, że blisko połowa beneficjentów w ramach realizowanych projektów współpracowała z regionalnymi pracodawcami (47,6% wskazań). Najczęściej współdziałało z lokalnymi firmami, działającymi w różnego typu branżach, poczynając od branży gastronomicznej i hotelarskiej, poprzez budowlaną, logistyczną i żeglarską, aż do branży IT. Rozbieżności pomiędzy deklaracjami beneficjentów, a deklaracjami przedstawicieli dyrektorów wynikają z faktu, że placówki edukacyjne stanowiły wyłącznie jeden z typów beneficjentów.

Biorąc pod uwagę ogół beneficjentów II OP oraz objętych wsparciem szkół i placówek kształcenia, z przedsiębiorcami z województwa warmińsko-mazurskiego współpracę podjęło 84 realizatorów projektów i zaledwie 1 placówka oświatowa.

Ponadto, większość beneficjentów nie była w stanie ocenić realizacji projektu pod względem wzmocnienia współpracy pracodawców z otoczeniem społeczno-gospodarczym (72,7% wskazań). Na silny/raczej silny wpływ interwencji w tym zakresie wskazało łącznie 21,1% badanych. Podkreślano przy tym, że realizacja interwencji przyczyniła się do nawiązania/rozwoju współpracy szkół i placówek kształcenia z regionalnymi pracodawcami. Pozwoliło to na lepsze dopasowania nauczania do potrzeb regionalnego rynku pracy oraz na dostarczenie pracodawcom odpowiednio wykształconych pracowników. Jako przeciętny wpływ interwencji na wzmocnienie współpracy pracodawców z otoczeniem społeczno-gospodarczym oceniło 5,9% respondentów. Oceny niskie wybrał zaledwie jeden uczestnik badania, który wskazał, że realizowany przez niego projekt nie obejmował interwencji w tym zakresie (0,3%).

Z kolei ¾ ankietowanych dyrektorów szkół deklarowało, że w ramach Projektu nie współpracowali z pracodawcami z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Pozostała część respondentów (24,1%) następnie została dopytana o to, jak ocenia Projekt pod względem wzmocnienia owej współpracy. Ponad 70% z nich nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie, jednak pozostała część badanych oceniła zdecydowanie wysoko i raczej wysoko Projekt pod tym względem.

Z kolei spośród 344 beneficjentów II OP RPO WiM 2014-2020, poproszonych o ocenę realizacji projektów pod względem wzmocnienia współpracy pracodawców z otoczeniem społeczno-gospodarczym, na oceny najwyższe wskazało 61 osób (18%).

Szacuje się, że spośród wszystkich realizowanych projektów, umocnienie współpracy między regionalnymi pracodawcami a ich otoczeniem społeczno-gospodarczym nastąpiło w wyniku realizacji 49 projektów.

Każdy projekt, który mógł być realizowany w zakresie obszaru kształcenia zawodowego, bez zadeklarowanej współpracy nie miałby możliwości szansy wyboru. Współpraca organów prowadzących szkół z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w tym z pracodawcami, dostosowana była do potrzeb przedsiębiorców z regionu i lokalnego rynku pracy. Zdaniem respondentów, skuteczna współpraca między szkołą a przedsiębiorcą nie ma być współpracą iluzoryczną, „na papierze”, bądź jedynie umową partnerską. Powinna być to współpraca, która ma wytyczyć diagnozy potrzeb danej placówki, i w rezultacie wprowadzić również zmiany do programu nauczania.

Podsumowanie

Projekty realizowane w ramach OP II miały realny wpływ na wzmocnienie współpracy szkół i placówek oświatowych z otoczeniem społeczno-gospodarczym, co pozwoliło na poznanie rzeczywistych potrzeb regionalnego rynku pracy i zaangażowania przedsiębiorców w większym niż dotąd zakresie. W ramach części projektów obligatoryjnie musiały być zrealizowane praktyki zawodowe w porozumieniu z pracodawcami, realizowane były także szkolenia nauczycieli praktycznej nauki zawodu u konkretnych pracodawców.

4.3.3.6. Wpływ interwencji na wzrost umiejętności, kompetencji i kwalifikacji nauczycieli szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe

Na dzień 11.02.2022 r. w ramach działań w zakresie wzrostu umiejętności, kompetencji i kwalifikacji nauczycieli szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe- wsparciem w Programie objętych zostało 1 285 nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu. Zgodnie ze wskaźnikiem rezultatu „Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu”, interwencja przyczyniła się do wzrostu kwalifikacji bądź kompetencji 86,4% ogółu wspartych nauczycieli i instruktorów, co stanowiło 108,0% zakładanej wartości docelowej.

Spośród 401 nauczycieli i instruktorów zawodu uczestniczących w badaniu, którzy skorzystali ze wsparcia w ramach II OP Programu, 118 (29%) badanych deklaroowało, że dzięki uczestnictwu w projekcie nabyli nowe kwalifikacje lub kompetencje. Biorąc pod uwagę poszczególne formy wsparcia kierowane do tej grupy odbiorców, wpływ interwencji na wzrost posiadanych kwalifikacji i kompetencji najwyżżej oceniali nauczyciele i instruktorzy uczestniczący w projektach służących wsparciu osób dorosłych zainteresowanych z własnej inicjatywy podnoszeniem poziomu kompetencji i umiejętności zawodowych (57% wskazań). Najrzadziej na wzrost kompetencji i kwalifikacji dzięki otrzymanemu wsparciu wskazywali dydaktycy, którzy brali udział w projektach służących podnoszeniu kompetencji cyfrowych nauczycieli (31%).

Biorąc pod uwagę ogół nauczycieli i instruktorów zawodu uczestniczących w realizowanych projektach, dzięki otrzymanemu wsparciu 1 947 osób nabyło nowe kwalifikacje lub kompetencje. Wśród nich znalazło się 3 754 uczestników projektów skoncentrowanych na podnoszeniu kompetencji i umiejętności zawodowych osób dorosłych zainteresowanych kształceniem, oraz po 2 481 uczestników projektów skoncentrowanych na podnoszeniu i potwierdzaniu posiadanych kompetencji i kwalifikacji: językowych, ICT, zarządzania projektem. 2 067 pedagogów nabyło kompetencje/kwalifikacje w ramach uczestnictwa w projekcie dotyczącym podnoszenia kompetencji cyfrowych nauczycieli. U kolejnych 2 354 nauczycieli i instruktorów zawodu rozwój nastąpił w ramach doskonalenia nauczycieli w zakresie stosowania metod i form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu i rozwijaniu u uczniów kompetencji kluczowych oraz umiejętności uniwersalnych niezbędnych na

rynku pracy. Najbardziej kompetencje lub kwalifikacje rozwijano w ramach doskonalenia nauczycieli w zakresie nauczania eksperymentalnego.

Zgodnie z wynikami badania ewaluacyjnego, zdaniem 90% dyrektorów szkół objętych wsparciem w ramach II OP, kompetencje i umiejętności nabyte przez nauczycieli są dostosowane do potrzeb rynku pracy województwa warmińsko-mazurskiego.

Biorąc pod uwagę ogół placówek kształcenia objętych interwencją, na podstawie przeprowadzonych badań można wnioskować, że wzrost poziomu adekwatnych do potrzeb rynku pracy umiejętności i kompetencji nauczycieli nastąpił w 65 z 72 placówek.

Dzięki realizacji wsparcia w ramach programu znacząco wzrosły umiejętności, kompetencje i kwalifikacje nauczycieli szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe w regionie. Dla 42 nauczycieli, w tym przede wszystkim nauczycieli zawodu i instruktorów praktycznej nauki zawodu, przygotowano 137 szkoleń i kursów o średniej wartości około 4 tys. zł. Dostępne były również studia podyplomowe oraz staże u przedsiębiorców dla nauczycieli. Formy te były bardziej kosztowne, ale powodowały możliwość przekwalifikowania nauczycieli i lepsze dopasowanie kadry do nauczania zawodów. Były to też różnego rodzaju formy kursowe, które miały spowodować ulepszanie, zwiększanie albo zmianę sposobu prowadzenia zajęć, nabycie kompetencji w zakresie innowacyjnych form nauczania. Respondenci dodali, iż dołożono starań, aby wyrzeć trwałą zmianę w sposobie realizacji zajęć w szkołach zawodowych poprzez nowe podejście i kompleksowość wsparcia. W przypadku dofinansowania tworzenia nowych zawodów, obligatoryjnym elementem było przygotowanie kadry.

Podsumowanie

Realizowane działania spowodowały znaczną ilość pozytywnych zmian w szkołach zawodowych, a przyjęty model wsparcia wspomagał również nauczycieli w procesie przystosowania się do zachodzących zmian.

4.3.3.7. Wpływ interwencji na rozwój Centrów Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego

W ramach II OP RPO WiM 2014-2020 realizowane były działania w zakresie rozwoju CKZiU. Zgodnie z monitoringiem postępu rzeczowego, wsparciem w programie objęte zostały 4 tego typu placówki.

Natomiast, zgodnie z deklaracjami beneficjentów realizujących projekty w ramach II OP Programu, tylko 13 (4%) z nich wskazywało, że we wdrażanym przez nich wsparciu uwzględniono potrzeby rozwojowe tych placówek.

Biorąc pod uwagę ogół realizowanych projektów, w oparciu o przeprowadzone badanie można szacować, że do rozwoju CKZiU przyczyniło się 10 z nich.

Niską wartość powyższego wskaźnika potwierdziły wyniki badania z dyrektorami, gdzie prawie wszyscy respondenci zadeklarowali, że w ramach projektów realizowanych w ramach OP II najczęściej nie został uwzględniony rozwój Centrów Kształcenia Zawodowego.

Z kolei zgodnie z deklaracjami beneficjentów II OP RPO WiM 2014-2020, rozwój CKZiU uwzględniono w zaledwie 3,8% realizowanych projektów, w tym poprzez:

- rozwój kompetencji i umiejętności kadry nauczycielskiej;
- zapewnienie narzędzi służących poprawie jakości nauczania (sprzęt, maszyny, urządzenia, materiały dydaktyczne itp.);

- tworzenie tego typu placówek;
- dopasowanie metod i treści kształcenia zawodowego do faktycznych potrzeb rynku pracy;
- objęcie wsparciem uczniów i słuchaczy CKZiU.

Kwestie rozwoju CKZiU w regionie rozpoczęte zostały już w poprzedniej perspektywie finansowej 2007-2013. Dzięki realizacji działań powstały trzy nowe centra oraz nastąpiła kompleksowa zmiana, jeśli chodzi o modernizację programów nauczania, doskonalenia nauczycieli i przede wszystkim wyposażenia. W perspektywie finansowej 2014-2020 kontynuowano rozwój w tym zakresie ze względu na zdiagnozowane zapotrzebowanie. W wyniku realizacji działań powstały cztery nowe centra, które nadal funkcjonują i mają znaczną liczbę zleceń, między innymi poprzez to, że zarówno ze środków funduszu pracy na zlecenie PUP jak i w ramach projektów unijnych ciągle realizowanych jest wiele przedsięwzięć. Centra te są potrzebne, dobrze spełniają swoją rolę.

Jest to aktualnie formuła, która zapewnia praktyczne kształcenie dla młodzieży, realizuje założenia edukacji przez całe życie dla dorosłych, prowadzi kursy kwalifikacyjne, jest również instytucją, która realizuje doradztwo zawodowe. Centrum ma także rolę opiniującą w kontekście kierunków nowo otwieranych w województwie – jest to pierwsza opinia przedstawiana prezydentowi miasta, który na jej podstawie stwierdza zasadność utworzenia nowego kierunku kształcenia ściśle związanych z potrzebami pracodawców. Dzięki wsparciu w ramach RPO WiM 2014-2020 wykorzystuje się potencjał kształcenia zawodowego i ustawicznego, i diametralnie zmienia jego niegdyś negatywne postrzeganie przez społeczeństwo.

Podsumowanie

Zgodnie z deklaracjami beneficjentów realizujących projekty w ramach II OP Programu, tylko 13 (4%) z nich wskazywało, że we wdrażanym przez nich wsparciu uwzględniono potrzeby rozwojowe CKZiU. Świadczy to o niskim poziomie wpływu II OP RPO WiM 2014-2020 na rozwój CKZiU.

4.3.3.8. Wpływ interwencji na rozwój usług poradnictwa edukacyjno-zawodowego w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe

Zgodnie z danymi dotyczącymi zrealizowanych wartości wskaźników produktu (na dzień 11.02.2022 r.), w ramach Poddziałania 2.4.1 w Programie, w zakresie realizacji zadań w obszarze doradztwa zawodowego wsparto 148 szkół i placówek (108,0% wartości docelowej).

Jak wskazują wyniki badania CAWI/CATI, w ramach realizowanych projektów, z doradztwa zawodowego ułatwiającego przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia korzystało 84 uczniów (22% ogółu uczniów biorących udział w badaniu). Na zapewnienie wsparcia w omawianym zakresie wskazywało również 91 dyrektorów placówek oświatowych objętych interwencją (24%) oraz 17 beneficjentów II OP Programu (5%).

Biorąc pod uwagę ogół uczestników wsparcia i realizatorów projektów, w oparciu o wyniki przeprowadzonych badań można szacować, że wsparcie w zakresie doradztwa zawodowego otrzymało 11 219 uczniów biorących udział w projektach. Doradztwo zawodowe było ogółem realizowane w 17 szkołach i placówkach kształcenia objętych interwencją oraz w ramach 14 projektów.

Zgodnie z deklaracjami uczniów uczestniczących w realizowanych projektach, otrzymane wsparcie przyczyniło się do wzrostu ich przygotowania do świadomego i samodzielnego planowania kariery oraz podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych. Średnia ocen badanych przed uczestnictwem w projekcie wynosiła 7,3,

gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 10 – najwyższą. Po otrzymaniu wsparcia przeciętna ocena respondentów wzrosła do 8,0.

Badanie z beneficjentami II OP wskazuje natomiast, że rozwój usług poradnictwa edukacyjno-zawodowego w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe uwzględniono w 4,9% realizowanych projektów. Zapytani o to, w jaki sposób był on uwzględniany w ramach interwencji, respondenci wskazywali m.in. na:

- udoskonalanie systemu poradnictwa poprzez współpracę z pracodawcami;
- stworzenie szkolnego punktu informacji i kariery;
- zapewnienie uczniom indywidualnych konsultacji z udziałem doradcy zawodowego;
- doskonalenie systemu doradztwa zawodowego;
- zapewnienie uczniom udziału w branżowych kursach zawodowych;
- dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów i rynku pracy.

Zdecydowana większość beneficjentów II OP Programu pozytywnie oceniała wpływ realizowanych projektów na rozwój usług poradnictwa edukacyjno-zawodowego w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe. Na oceny zdecydowanie i raczej wysokie wskazało łącznie 70,6% badanych. Oceny te uzasadniano m.in. na udoskonalenie systemu poradnictwa edukacyjno-zawodowego, w tym poprzez rozwój kwalifikacji doradców zawodowych, wdrożenie nowych form pracy z uczniami, zapewnienie indywidualnego podejścia do ich potrzeb. Ocenę przeciętną wybrało natomiast 5,9% respondentów, a 23,5% badanych nie było w stanie wskazać na jednoznaczną ocenę.

Również ponad ¼ badanych dyrektorów szkół zadeklarowało, że w ramach projektu zostało uwzględnione zapewnienie doradztwa zawodowego ułatwiającego przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia. W odpowiedzi na następne pytanie oceniali oni wpływ realizowanego projektu na wzmocnienie doradztwa zawodowego ułatwiającego przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia zdecydowanie wysoko (37,4%) albo raczej wysoko (62,6%).

Podsumowanie

W regionie nastąpił rozwój usług poradnictwa edukacyjno-zawodowego w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe poprzez zapewnienie kompleksowości realizowanych w tym zakresie działań. Wszystkie szkoły prowadzące kształcenie zawodowe w regionie zostały objęte projektem w ramach doradztwa zawodowego.

4.3.4. Efektywność i trwałość wsparcia w ramach II osi priorytetowej RPO WiM 2014-2020

4.3.4.1. Możliwość osiągnięcia efektów interwencji bez udziału wsparcia w ramach RPO WiM 2014-2020

Efektów interwencji nie udałooby się zrealizować w takim zakresie bez udzielonego wsparcia w ramach RPO WiM 2014-2020. Zdaniem przedstawicieli instytucji zaangażowanych we wdrażanie programu, bez wsparcia nie byłaby możliwa realizacja zadań ze względu na często trudną sytuację finansową organów prowadzących – gminy i powiaty nie posiadały funduszy na wsparcie edukacji a sytuacja demograficzna była niekorzystna, co uniemożliwiłoby osiągnięcie założonych efektów, oraz powstałaby ogromna luka w tworzeniu kompetencji w regionie. Projekty wymuszają bardziej strategiczne podejście, przygotowanie diagnoz, planów, koncepcji, co przekłada się na umiejętność planowania i skutecznej realizacji projektów. Istotnym aspektem było ukierunkowanie programu na potrzeby uczniów, nie skupiając się wyłącznie na działaniach o charakterze infrastrukturalnym..

Powyższą tezę potwierdzili beneficjenci uczestniczący w wywiadach pogłębionych – ich zdaniem bez wsparcia w ramach RPO WiM 2014-2020 w regionie na pewno byłyby podejmowane starania realizacji działań, jednak pewnym jest, iż nie przyniosłyby one rezultatów w takim zakresie, i nie byłaby możliwa realizacja zadań w tak kompleksowy sposób. Co więcej, także wsparcie kierowane do osób indywidualnych możliwe było do realizacji dzięki programowi, gdyż uczestnicy dzięki wsparciu środków unijnych mogli nabyć kompetencje i kwalifikacje, które są potrzebne na lokalnym rynku pracy. Szkolenia te są bardzo kosztowne i większość pytan przez beneficjentów potwierdzała, że gdyby nie dostali oni dofinansowania nie skorzystaliby z działań w ogóle bądź nie w takim stopniu w jakim udało się to z wykorzystaniem środków w ramach programu.

Prawdopodobnym jest, że w przypadku finansowania tylko ze środków własnych skala podjętych interwencji byłaby znacznie mniejsza. Jako szczególną okoliczność w tym przypadku należy wskazać fakt, że w analizowanej perspektywie finansowej miała miejsce pandemia COVID-19, która miała wpływ na zmniejszenie środków pracodawców przewidzianych na m.in. szkolenie pracowników.

Podsumowanie

Analiza wyników przeprowadzonych badań jednoznacznie potwierdza, że bez wsparcia w ramach RPO WiM 2014-2020 osiągnięcie efektów zbliżonych do dotychczas zrealizowanych nie byłoby możliwe, a jeśli nawet, to jedynie w niewielkim zakresie.

4.3.4.2. Stosunek nakładów poniesionych na realizację poszczególnych działań do uzyskanych lub planowanych do uzyskania efektów interwencji

Zgodnie ze stanem na dzień 02.01.2022, wartość projektów realizowanych w ramach II OP sięgała ogółem 622 956 215,7 zł. Średni koszt wdrożenia jednego projektu wynosił najwięcej w Poddziałaniu 2.4.2 (2 865 852,6 zł) oraz Poddziałaniu 2.3.1 (2 568 320,5 zł). Najniższe kwoty przeznaczano natomiast przeciętnie na projekty realizowane w Działaniu 2.1 (546 238,1 zł) oraz Poddziałaniu 2.2.1 (666 626,9 zł).

Tabela 12. Przeciętna wartość projektów realizowanych w ramach poszczególnych Działań/Poddziałań

Działanie/ Poddziałanie	Wartość projektów ogółem [w zł]	Liczba realizowanych projektów	Średnia wartość jednego projektu [w zł]
2.1.	77 019 574,6	141	546 238,1
2.2.	198 496 685,7	274	724 440,5
2.2.1.	170 656 493,4	256	666 626,9
2.2.2.	27 840 192,3	18	1 546 677,3
2.3.	129 366 730,3	80	1 617 084,1
2.3.1.	74 481 293,8	29	2 568 320,5
2.3.2.	54 885 436,5	51	1 076 185,0
2.4.	218 073 224,9	276	790 120,4
2.4.1.	192 280 551,1	267	720 151,9
2.4.2.	25 792 673,8	9	2 865 852,6
OP II ogółem	622 956 215,7	771	807 984,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Listy projektów realizowanych dla RPO WiM na lata 2014–2020 (stan na 2.01.2022 r.).

Zestawienie zrealizowanych wartości wskaźników rezultatów z wartością projektów realizowanych w ramach każdego z Działań/Poddziałań II OP Programu pozwoliło na oszacowanie kosztu osiągnięcia jednostkowej wartości każdego ze wskaźników. Zgodnie z dostępnymi danymi, największe środki przeznaczono na osiągnięcie jednostkowych wartości wskaźników związanych z doposażeniem placówek oświatowych, w tym wskaźnika „Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS” – odpowiednio 1 563 256,51 zł w Poddziałaniu 2.4.1 i 1 432 926,32 w Poddziałaniu 2.4.2. Stosunkowo wysoki był również koszt osiągnięcia jednostkowej wartości wskaźnika „Liczba szkół, w których pracownice przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych” w Poddziałaniu 2.2.2 – 870 006,01 zł. Nieco mniejsze środki przeznaczono na rzecz realizacji wskaźnika „Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych” w Poddziałaniu 2.2.1 – w tym przypadku wartość jednostkowa wynosiła 699 411,86 zł. Najmniejsze koszty pochłaniała natomiast realizacja wskaźników: „Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu” (Poddziałanie 2.2.2; 3 878,12 zł), „Liczba osób z grup defaworyzowanych, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu” (Poddziałanie 2.3.1; 4 483,04 zł) oraz „Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu” (Poddziałanie 2.3.1; 5 124,62 zł). Stosunkowo niski był także koszt osiągnięcia jednostkowych wartości wskaźników: „Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu” (Poddziałanie 2.3.1; 8 963,93 zł) oraz „Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia” (Poddziałanie 2.3.2; 7 413,95 zł) (**Załącznik nr 9 - Szacowany koszt osiągnięcia wskaźników rezultatu przypisanych do Działań i Poddziałań II OP RPO WiM 2014-2020**).

Stosunek nakładów poniesionych na realizację działań do uzyskanych lub planowanych do uzyskania efektów interwencji oceniony został pozytywnie. Wskaźniki odnoszące się do edukacji i rynku pracy osiągnęły wysoką wartość, niejednokrotnie wielokrotnie przekraczając zakładaną wartość, w szczególności w kontekście edukacji zawodowej. Osiągnięto wiele rezultatów niemierzalnych, takich, jak kompetencje miękkie, w tym przekrojowe, i związane z nauczaniem eksperymentalnym, czyli tam, gdzie się nie da tego wycenić, gdzie efektów nie da się jeszcze zmierzyć, stanowiąc ukryte inwestycje przynoszące realny efekt.

Również beneficjenci pozytywnie ocenili stosunek nakładów poniesionych na realizację poszczególnych działań do uzyskanych lub planowanych do uzyskania efektów interwencji, przy czym zaznaczono, że obszar edukacji jest bardzo chłonny i przy możliwości wykorzystania większych środków wskaźniki osiągnięte zostałyby w jeszcze większym zakresie. Badani zaznaczali, że wszystkie wskaźniki, które były założone w projekcie były osiągnięte. Beneficjent dodał, że możliwa była również maksymalizacja efektów przy pełnym wykorzystaniu dostępnej alokacji – w przypadku ogłaszania postępowań zgodnie z zasadą konkurencyjności jednym z kryteriów rozpatrywanych jest cena, więc za pozwoleniem IZ w ramach przewidzianej kwoty możliwe było uwzględnienie większej liczby osób objętych wsparciem.

Z drugiej strony, pomimo że statystycznie sytuacja jest dobra, niektóre zdiagnozowane problemy nadal są nierozwiązane i trudno będzie znaleźć szybkie rozwiązanie na problemy takie, jak znacząca liczba osób bez kwalifikacji zawodowej.

Biorąc pod uwagę najmniejsze koszty realizacji wartości jednostkowych wskaźników, określono formy wsparcia, które cechowały się najwyższą efektywnością kosztową:

- „Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu” (Poddziałanie 2.2.2; 3 878,12 zł), **na który wpływ miało projekty: Kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych, umiejętności uniwersalnych oraz transferowalnych, w tym pobudzających innowacyjność, przedsiębiorczość, krytyczne i kreatywne myślenie, adaptacyjność do zmian oraz kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy.**
- „Liczba osób z grup defaworyzowanych, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu” (Poddziałanie 2.3.1; 4 483,04 zł), **na który oddziaływały przede wszystkim działania: Kompleksowe wsparcie osób w podnoszeniu poziomu kompetencji i kwalifikacji: językowych, ICT, zarządzania projektem (planowania i osiągnięcia celów).**
- „Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu” (Poddziałanie 2.3.1; 5 124,62 zł), **na który oddziaływały przede wszystkim działania: Kompleksowe wsparcie osób w podnoszeniu poziomu kompetencji i kwalifikacji: językowych, ICT, zarządzania projektem (planowania i osiągnięcia celów).**
- „Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu” (Poddziałanie 2.3.1; 8 963,93 zł), **na który oddziaływały przede wszystkim działania: Kompleksowe wsparcie osób w podnoszeniu poziomu kompetencji i kwalifikacji: językowych, ICT, zarządzania projektem (planowania i osiągnięcia celów).**
- „Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia” (Poddziałanie 2.3.2; 7 413,95 zł), **na który wpływ miały głównie projekty mające na celu kompleksowe wsparcie osób dorosłych zainteresowanych z własnej inicjatywy podnoszeniem poziomu kompetencji i umiejętności zawodowych, z wyłączeniem wsparcia realizowanego w ramach Poddziałania 2.3.1 (w zakresie języków obcych, ICT oraz zarządzania projektem). Wsparcie może być realizowane poprzez realizację pozaszkolnych form kształcenia ustawicznego (kursów i szkoleń), w tym wymienionych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 stycznia 2012 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych (Dz. U. z 2014 r. poz. 622).**

Również analizie poddano najwyższe koszty realizacji jednostkowych wartości wskaźników, co umożliwiło określenie najniższej efektywności kosztowej wsparcia, tj.:

- „Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS” – 1 563 256,51 zł w Poddziałaniu 2.4.1, **na które oddziaływały przede wszystkim programy współpracy szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z otoczeniem społeczno-gospodarczym (pracodawcami/ organizacjami pracodawców, przedsiębiorcami/ organizacjami przedsiębiorców, instytucjami rynku pracy, szkołami wyższymi).**
- „Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS” – 1 432 926,32 w Poddziałaniu 2.4.2, **na które wpływ miały głównie programy współpracy szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z otoczeniem społeczno-gospodarczym (pracodawcami/ organizacjami pracodawców, przedsiębiorcami/ organizacjami przedsiębiorców, instytucjami rynku pracy, szkołami wyższymi).**
- „Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych” w Poddziałaniu 2.2.2 – 870 006,01 zł, **w przypadku których projekty wpływające na wartość wskaźnika uwzględniały: tworzenie warunków dla nauczania opartego na metodzie eksperymentu oraz wyposażenie szkół lub placówek systemu oświaty w pomoce dydaktyczne oraz narzędzia TIK niezbędne do realizacji programów nauczania w szkołach lub placówkach systemu oświaty, w tym zapewnienie odpowiedniej infrastruktury sieciowo-usługowej.**

Dodatkowo, analizie poddano efektywność poszczególnych form wsparcia pod względem efektów osiąganych dzięki interwencji. Analizę podzielono na poszczególne grupy odbiorców wsparcia i oferowane im formy wsparcia.

W przypadku uczniów analizie poddano formy wsparcia: Kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych, umiejętności uniwersalnych oraz transferowalnych, w tym pobudzających innowacyjność, przedsiębiorczość, krytyczne i kreatywne myślenie, adaptacyjność do zmian oraz kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy; Kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji matematyczno-przyrodniczych; Kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji cyfrowych, w tym z uwzględnieniem bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni i wynikających z tego tytułu zagrożeń; Udział w stażu uczniowskim dla uczniów i słuchaczy w rzeczywistych warunkach pracy; Udział w kursach przygotowawczych (dla uczniów/słuchaczy) na studia we współpracy ze szkołami wyższymi; Kształtowanie dodatkowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji zawodowych, które zostały uzyskane w trakcie kursów/ szkoleń powiązanych z profilem kształcenia, wybranych przy udziale pracodawców lub przedsiębiorców. **Do najskuteczniejszych pod względem możliwości nabycia lub rozwinięcia kwalifikacji zaliczyć należy udział w stażu uczniowskim dla uczniów i słuchaczy w rzeczywistych warunkach pracy, gdzie wskaźnik osób, które potwierdziły nabycie kwalifikacji do całkowitej liczby odbiorców tego wsparcia kształtuje się na poziomie 96%.** Wysokie wyniki odnotowano również w przypadku form: Kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych, umiejętności uniwersalnych oraz transferowalnych, w tym pobudzających innowacyjność, przedsiębiorczość, krytyczne i kreatywne myślenie, adaptacyjność do zmian oraz kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy oraz Kształtowanie dodatkowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji zawodowych, które zostały uzyskane w trakcie kursów/ szkoleń powiązanych z profilem kształcenia, wybranych przy udziale pracodawców lub przedsiębiorców (gdzie wskaźnik odnotowano na poziomie 92%). Najniższą skutecznością cechowała się forma wsparcia: Kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji cyfrowych, w tym z uwzględnieniem bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni i wynikających z tego tytułu zagrożeń (77%).

Z kolei, w przypadku uczniów, w kontekście efektywności poszczególnych form wsparcia pod względem relacji liczby osób, które potwierdziły nabycie kwalifikacji (dzięki uczestnictwu w danej formie wsparcia) do wszystkich odbiorców wsparcia (w danej kategorii) szczególną uwagę należy zwrócić na Kształtowanie dodatkowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji zawodowych, które zostały uzyskane w trakcie kursów/ szkoleń powiązanych z profilem kształcenia, wybranych przy udziale pracodawców lub przedsiębiorców oraz Kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych, umiejętności uniwersalnych oraz transferowalnych, w tym pobudzających innowacyjność, przedsiębiorczość, krytyczne i kreatywne myślenie, adaptacyjność do zmian oraz kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy. W ramach tych form wsparcia kompetencje zyskało kolejno 130 i 90 osób, co kształtuje wskaźnik efektywności na poziomie 34% i 23% (udział pośród wszystkich odbiorców wsparcia).

Tabela 13. Analiza efektywności form wsparcia skierowanych do uczniów.

Formy wsparcia	Liczba osób, które uczestniczyły w tej formie wsparcia	Liczba/ % osób, które potwierdziły nabycie kwalifikacji	Udział osób, które korzystały z danej formy (którzy nabyli kwalifikacje i kompetencje) wsparcia w ogóle odbiorców RPO
Kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych, umiejętności uniwersalnych oraz	98	90 (92%)	23%

transferowalnych, w tym pobudzających innowacyjność, przedsiębiorczość, krytyczne i kreatywne myślenie, adaptacyjność do zmian oraz kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy			
Kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji matematyczno-przyrodniczych	88	69 (78%)	18%
Kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji cyfrowych, w tym z uwzględnieniem bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni i wynikających z tego tytułu zagrożeń	39	30 (77%)	8%
Udział w stażu uczniowskim dla uczniów i słuchaczy w rzeczywistych warunkach pracy	72	69 (96%)	18%
Udział w kursach przygotowawczych (dla uczniów/słuchaczy) na studia we współpracy ze szkołami wyższymi	23	19 (83%)	5%
Kształtowanie dodatkowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji zawodowych, które zostały uzyskane w trakcie kursów/ szkoleń powiązanych z profilem kształcenia, wybranych przy udziale pracodawców lub przedsiębiorców	141	130 (92%)	34%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami projektów z województwa warmińsko-mazurskiego – uczniowie, n=383.

W przypadku nauczycieli i instruktorów zawodu analizie poddano formy wsparcia: Doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli w zakresie stosowania metod oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu i rozwijaniu u uczniów kompetencji kluczowych oraz umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy; Doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych lub matematyki, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu; Podnoszenie kompetencji cyfrowych nauczycieli wszystkich przedmiotów, w tym w zakresie korzystania z narzędzi TIK zakupionych do szkół lub placówek systemu oświaty oraz włączania narzędzi TIK do nauczania; Kompleksowe wsparcie osób w podnoszeniu poziomu kompetencji i kwalifikacji: językowych, ICT, zarządzania projektem (planowania i osiągnięcia celów); Kompleksowe wsparcie osób w zakresie potwierdzania posiadanych kompetencji i kwalifikacji: językowych, ICT, zarządzania projektem (planowania i osiągnięcia celów); Projekty mające na celu kompleksowe wsparcie osób dorosłych zainteresowanych z własnej inicjatywy podnoszeniem poziomu kompetencji i umiejętności zawodowych.

Do najskuteczniejszych pod względem możliwości nabycia lub rozwinięcia kwalifikacji zaliczyć należy:

Kompleksowe wsparcie osób w podnoszeniu poziomu kompetencji i kwalifikacji: językowych, ICT, zarządzania projektem (planowania i osiągnięcia celów), gdzie wskaźnik osób, które potwierdziły nabycie kwalifikacji do całkowitej liczby odbiorców tego wsparcia kształtuje się na poziomie 97%. Wysokie wyniki odnotowano również w przypadku form: Kompleksowe wsparcie osób w zakresie potwierdzania posiadanych kompetencji i kwalifikacji: językowych, ICT, zarządzania projektem (planowania i osiągnięcia celów) oraz Projekty mające na celu kompleksowe wsparcie osób dorosłych zainteresowanych z własnej inicjatywy podnoszeniem poziomu kompetencji i umiejętności zawodowych (gdzie wskaźnik odnotowano kolejno na poziomie 94% i 92%). Najniższą skutecznością cechowała się forma wsparcia: Doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych lub matematyki, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu (79%).

Z kolei, w przypadku pedagogów, w kontekście efektywności poszczególnych form wsparcia pod względem relacji liczby osób, które potwierdziły nabycie kwalifikacji (dzięki uczestnictwu w danej formie wsparcia) do wszystkich odbiorców wsparcia (w danej kategorii) szczególną uwagę należy zwrócić na: Podnoszenie kompetencji cyfrowych nauczycieli wszystkich przedmiotów, w tym w zakresie korzystania z narzędzi TIK zakupionych do szkół lub placówek systemu oświaty oraz włączania narzędzi TIK do nauczania oraz Doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli w zakresie stosowania metod oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu i rozwijaniu u uczniów kompetencji kluczowych oraz umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy. W ramach tych form wsparcia kompetencje zyskało kolejno 182 i 201 osób, co kształtuje wskaźnik efektywności na poziomie 45% i 50% (udział pośród wszystkich odbiorców wsparcia).

Tabela 14. Analiza efektywności form wsparcia skierowanych do nauczycieli i instruktorów zawodu.

Formy wsparcia	Liczba osób, które uczestniczyły w tej formie wsparcia	Liczba/% osób, która uzyskała poprawę przygotowania do wykorzystania w nauczaniu nowoczesnych rozwiązań	Udział osób, które korzystały z danej formy wsparcia (którzy zyskali poprawę przygotowania do wykorzystania w nauczaniu nowoczesnych rozwiązań) w ogóle odbiorców RPO	Liczba/ % osób, które potwierdziły nabycie kwalifikacji	Udział osób, które korzystały z danej formy (którzy nabyli kwalifikacje i kompetencje) wsparcia w ogóle odbiorców RPO
Doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli w zakresie stosowania metod oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu i rozwijaniu u uczniów kompetencji kluczowych oraz umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy	236	179 (76%)	45%	201 (85%)	50%
Doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych lub matematyki, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu	104	83 (80%)	21%	82 (79%)	20%
Podnoszenie kompetencji cyfrowych nauczycieli wszystkich przedmiotów, w tym w zakresie korzystania z narzędzi TIK zakupionych do szkół lub placówek systemu oświaty oraz włączania	208	164 (79%)	41%	182 (86%)	45%

Formy wsparcia	Liczba osób, które uczestniczyły w tej formie wsparcia	Liczba/% osób, która uzyskała poprawę przygotowania do wykorzystania w nauczaniu nowoczesnych rozwiązań	Udział osób, które korzystały z danej formy wsparcia (którzy zyskali poprawę przygotowania do wykorzystania w nauczaniu nowoczesnych rozwiązań) w ogóle odbiorców RPO	Liczba/ % osób, które potwierdziły nabycie kwalifikacji	Udział osób, które korzystały z danej formy (którzy nabyli kwalifikacje i kompetencje) wsparcia w ogóle odbiorców RPO
narzędzi TIK do nauczania					
Kompleksowe wsparcie osób w podnoszeniu poziomu kompetencji i kwalifikacji: językowych, ICT, zarządzania projektem (planowania i osiągnięcia celów)	32	24 (75%)	6%	31 (97%)	8%
Kompleksowe wsparcie osób w zakresie potwierdzania posiadanych kompetencji i kwalifikacji: językowych, ICT, zarządzania projektem (planowania i osiągnięcia celów).	16	11 (69%)	3%	15 (94%)	4%
Projekty mające na celu kompleksowe wsparcie osób dorosłych zainteresowanych z własnej inicjatywy podnoszeniem poziomu kompetencji i umiejętności zawodowych	37	29 (78%)	7%	34 (92%)	8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami projektów z województwa warmińsko-mazurskiego – nauczyciele i instruktorzy, n=401.

W przypadku osób zatrudnionych analizie poddano formy wsparcia: Doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych lub matematyki, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu; Podnoszenie kompetencji cyfrowych nauczycieli wszystkich przedmiotów, w tym w zakresie korzystania z narzędzi TIK zakupionych do szkół lub placówek systemu oświaty oraz włączania narzędzi TIK do nauczania przedmiotowego; Szkolenia i kursy językowe; Szkolenia i kursy komputerowe/ ICT; Szkolenia i kursy dotyczące zagadnienia zarządzania projektami (planowania i osiągnięcia celów); Szkolenia, kursy i inne formy rozwoju kompetencji miękkich; Szkolenia, kursy i inne formy kształcenia zawodowego. **Do najsukuteczniejszych pod**

względem możliwości nabycia lub rozwinięcia kwalifikacji zaliczyć należy: Kompleksowe wsparcie osób w podnoszeniu poziomu kompetencji i kwalifikacji: Doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych lub matematyki, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu, gdzie wskaźnik osób, które potwierdziły nabycie kwalifikacji do całkowitej liczby odbiorców tego wsparcia kształtuje się na poziomie 86%. Wysokie wyniki odnotowano również w przypadku form: Szkolenia, kursy i inne formy kształcenia zawodowego oraz Szkolenia i kursy dotyczące zagadnienia zarządzania projektami (planowania i osiągania celów) (gdzie wskaźnik odnotowano kolejno na poziomie 85% i 81%). Zdecydowanie najniższą skutecznością cechowała się forma wsparcia: Szkolenia i kursy językowe (36%).

Z kolei, w przypadku osób pracujących, w kontekście efektywności poszczególnych form wsparcia pod względem relacji liczby osób, które potwierdziły nabycie kwalifikacji (dzięki uczestnictwu w danej formie wsparcia) do wszystkich odbiorców wsparcia (w danej kategorii) szczególną uwagę należy zwrócić na: Szkolenia, kursy i inne formy kształcenia zawodowego. W ramach tej formy wsparcia kompetencje zyskało kolejno 305 osób, co kształtuje wskaźnik efektywności na poziomie 16% (udział pośród wszystkich odbiorców wsparcia).

Tabela 15. Analiza efektywności form wsparcia skierowanych do osób zatrudnionych.

Formy wsparcia	Liczba osób, które uczestniczyły w tej formie wsparcia	Liczba/ % osób, które potwierdziły nabycie kwalifikacji i	Udział osób, które korzystały z danej formy (którzy nabyli kwalifikacje i kompetencje) wsparcia w ogóle odbiorców RPO	Liczba osób, które zadeklarowały, że nabyte w Programie kwalifikacje i kompetencje wykorzystywane są w pracy zawodowej	Udział osób, które korzystały z danej formy wsparcia (którzy wykorzystują kwalifikacje i kompetencje w pracy zawodowej) w ogóle odbiorców RPO
Doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych lub matematyki, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu	87	70 (86%)	4%	59 (68%)	3%
Podnoszenie kompetencji cyfrowych nauczycieli wszystkich przedmiotów, w tym w zakresie korzystania z narzędzi TIK zakupionych do szkół lub placówek systemu	81	64 (79%)	(4%)	57 (70%)	3%

Formy wsparcia	Liczba osób, które uczestniczyły w tej formie wsparcia	Liczba/ % osób, które potwierdziły nabycie kwalifikacji i	Udział osób, które korzystały z danej formy (którzy nabyli kwalifikacje i kompetencje) wsparcia w ogóle odbiorców RPO	Liczba osób, które zadeklarowały, że nabyte w Programie kwalifikacje i kompetencje wykorzystywane są w pracy zawodowej	Udział osób, które korzystały z danej formy wsparcia (którzy wykorzystują kwalifikacje i kompetencje w pracy zawodowej) w ogóle odbiorców RPO
oświaty oraz włączania narzędzi TIK do nauczania przedmiotowego					
Szkolenia i kursy językowe	237	86 (36%)	4%	50 (21%)	3%
Szkolenia i kursy komputerowe/ ICT	170	129 (75%)	7%	97 (57%)	5%
Szkolenia i kursy dotyczące zagadnienia zarządzania projektami (planowania i osiągania celów)	134	108 (81%)	5%	83 (62%)	4%
Szkolenia, kursy i inne formy rozwoju kompetencji miękkich	219	122 (56%)	6%	91 (42%)	5%
Szkolenia, kursy i inne formy kształcenia zawodowego	359	305 (85%)	16%	230 (64%)	12%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami projektów z województwa warmińsko-mazurskiego – osoby pracujące, n=1 967.

Podsumowanie

Zgodnie z wynikami przeprowadzonych badań, stosunek nakładów poniesionych na realizację działań w ramach II OP do uzyskanych lub planowanych do uzyskania efektów interwencji należy ocenić pozytywnie. Zakładane do realizacji wartości wskaźników osiągnięte zostały na wysokim poziomie, nierzadko przekraczając początkowe założenia, zwłaszcza w odniesieniu do edukacji zawodowej. Wsparcie pozwoliło ponadto na osiągnięcie licznych rezultatów niemierzalnych, jak nabycie kompetencji miękkich przez odbiorców działań projektowych, w tym kompetencji przekrojowych i związanych z nauczaniem eksperymentalnym.

Z kolei analizując poszczególne formy wsparcia należy wskazać, że do najsukurszczniejszych pod względem możliwości nabycia lub rozwinięcia kwalifikacji zaliczyć należy **udział w stażu uczniowskim dla uczniów i słuchaczy w rzeczywistych warunkach pracy**, gdzie wskaźnik osób, które potwierdziły nabycie kwalifikacji do całkowitej liczby odbiorców tego wsparcia kształtuje się na poziomie 96%.

4.3.4.3. Trwałość efektów osiągniętych w ramach interwencji

Wymogi co do trwałości efektów interwencji realizowanych przy udziale środków unijnych określa *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.* Trwałość rozpatrywana jest w odniesieniu do projektów obejmujących inwestycje produkcyjne lub inwestycje w infrastrukturę. Zgodnie z obowiązującymi zasadami, każda inwestycja powinna skutkować trwałym, tj. utrzymującym się przez założony z góry czas, rezultatem i zapewnić pozytywne, trwałe zmiany w sferze gospodarczej⁷⁸.

Okres trwałości dla projektów realizowanych przy wsparciu z RPO WiM 2014-2020 wynosi ogółem 5 lat. Wyjątek stanowią przedsiębiorstwa MŚP, dla których okres trwałości wynosi 3 lata⁷⁹. Naliczany jest od daty ostatniej płatności, przekazanej przez instytucję udzielającą wsparcia⁸⁰. Trwałość działań w ramach II OP bezpośrednio regulują *Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków EFS w obszarze edukacji na lata 2014-2020*. Ww. dokument wskazuje, że w odniesieniu do interwencji w PI 10i IZ gwarantuje, iż umowy o dofinansowanie zawierane z beneficjentami będą zawierać „postanowienia zobowiązujące do zachowania trwałości utworzonych w ramach projektu miejsc wychowania przedszkolnego, przez okres co najmniej 2 lat od daty zakończenia realizacji projektu, określonej w umowie o dofinansowanie projektu”⁸¹.

Zgodnie z przeprowadzoną analizą, w przypadku interwencji w ramach II OP, na utrzymywanie się efektów wsparcia mogły wpływać takie czynniki, jak:

- zmiany demograficzne, w tym przyrost naturalny ludności regionu, migracje;
- chęć samorozwoju i poziom zaangażowania odbiorców wsparcia w udział w projektach;
- stopień wykorzystania, a tym samym ćwiczenia i utrwalania przez uczestników wsparcia umiejętności, kwalifikacji i/lub kompetencji nabytych w Programie;
- dostępność szkoleń/kursów/warsztatów pozwalających na umocnienie i rozwój nabytych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji przez uczestników wsparcia;
- stopień wykorzystania sprzętu zakupionego w ramach wsparcia;
- dostępność środków na utrzymywanie sprzętu zakupionego w Programie w stanie użyteczności oraz dofinansowanych miejsc wychowania przedszkolnego;
- zmiany w systemie edukacji;
- gotowość i zaangażowanie szkół i placówek kształcenia oraz przedsiębiorców we współpracę.

Na trwałość największy wpływ ma dopasowanie działań do potrzeb uczestnika, dobre zdiagnozowanie i dopasowanie interwencji, jak również utrzymanie motywacji pośród uczestników. Badani zauważyli, że jest to szczególnie istotne w kontekście obserwowanych w ostatnich latach przypadków przerwania staży, co wcześniej zdarzało się na mniejszą skalę.

---

⁷⁸ <https://www.gov.pl/web/popcwsparcie/zasada-trwalosci-projektu-realizowanego-ze-srodkow-unijnych> [dostęp na dzień: 04.03.2022].

⁷⁹ <https://rpo.warmia.mazury.pl/artukul/35/poznaj-obowiazki-po-zakonczeniu-projektu> [dostęp na dzień: 04.03.2022].

⁸⁰ <https://www.gov.pl/web/popcwsparcie/zasada-trwalosci-projektu-realizowanego-ze-srodkow-unijnych> [dostęp na dzień: 04.03.2022].

⁸¹ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków EFS w obszarze edukacji na lata 2014-2020, Minister Inwestycji i Rozwoju, Warszawa, 11 września 2019 r., s. 19-20.

Trwałość efektów uzyskanych w trakcie realizacji, zdaniem uczestników badania, jest ściśle związana z realizowaną formą wsparcia. Najwyższą trwałością charakteryzują się działania, w których uczestnik zdobył dodatkowe kwalifikacje i podjął w oparciu o niezatrudnienie. Długotrwałość efektów jest wtedy niezależnie od tego czy odbiorca wsparcia będzie pracował w danej firmie czy zmieni pracę, ponieważ nabyte kwalifikacje zostaną w jej profilu zawodowym. Podobna efektywność dotyczy umiejętności uniwersalnych i kompetencji cyfrowych. Na efektywność podjętych interwencji wpływ ma zaangażowanie osób korzystających ze wsparcia. Dużą trwałością charakteryzują się także wszystkie projekty infrastrukturalne (np. budowa przedszkola).

Podsumowanie

Efekty osiągnięte w ramach interwencji są trwałe, zwłaszcza w zakresie wzrostu kompetencji u nauczycieli, zwiększenia ich możliwości kształcenia nowoczesnymi metodami, wprowadzenia nowych form kształcenia drogą eksperymentu, kodowania, programowania oraz doposażenia pracowni zawodowych i pracowni do kształcenia drogą eksperymentu w szkołach różnego stopnia. Są to trwałe efekty, które wykorzystywane będą mogły być w długiej perspektywie czasu, co stanowi wartość dodaną.

4.3.4.4. Czynności, które należy podjąć, aby zintensyfikować pozytywne efekty poszczególnych działań II osi priorytetowej RPO WiM 2014-2020

W przypadku działań możliwych do podjęcia w celu niwelacji negatywnych zjawisk w regionalnym systemie kształcenia należy zwrócić uwagę na wciąż obserwowany problem w zakresie niewystarczających środków gmin na edukację przedszkolną. Zaproponowanym rozwiązaniem byłoby zapewnienie większego finansowania tych ośrodków po zakończeniu wsparcia unijnego albo zrezygnowanie ze wskaźnika utrzymywania przez 2 lata powstałych przedszkoli. Obecne zapisy powodują, że organy prowadzące, gminy, nie chcą ryzykować, pomimo obowiązku ustawowego dotyczącego finansowania zadań oświatowych (zob. *Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych*⁸² oraz *Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3*⁸³), ze względu na to, że zmuszone byłyby dokładać znaczne środki do realizowanej edukacji. Podobny problem zdiagnozowano w przypadku edukacji osób dorosłych. Zdaniem badanych, po zakończeniu projektów nie będzie już krajowych środków finansowych na utrzymywanie tego typu wsparcia, a szkoła podstawowa dostaje subwencję na ucznia, a nie na osobę dorosłą.

Należy kontynuować wsparcie z uwagi na fakt, że organy prowadzące nie dysponują środkami na to, żeby realizować działania wybiegające poza zakres standardowego nauczania wynikającego z przepisów oświatowych.

Intensyfikację osiągniętych efektów można byłoby wzmocnić przez zapewnienie większej ilości środków finansowych. Szczególnie przydatne byłyby środki na zajęcia dodatkowe dla dzieci i staże dla kolejnych grup młodzieży na już zakupionym sprzęcie, oraz żeby można było prowadzić zajęcia wyrównawcze czy rozwijające dla dzieci w szkołach podstawowych, co w jeszcze większym stopniu wsparłoby edukację w regionie.

⁸² Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych, Załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 września 2021 r. (poz. 1930).

⁸³ Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, Dz.U. 2011 Nr 45 poz. 235.

W ramach przeprowadzonego benchmarkingu instytucje zarządzające RPO województw: lubelskiego, łódzkiego oraz podkarpackiego wskazali na czynności, jakie w ich opinii umożliwiłyby intensyfikowanie pozytywnych efektów działań nastawionych na podnoszenie kompetencji oraz umiejętności uczniów i osób dorosłych. Wśród działań tych znalazły się:

- kontynuowanie wsparcia w kolejnych latach przy uwzględnieniu wniosków i rekomendacji płynących z realizowanych badań;
- udzielanie wsparcia w postaci szkoleń/kursów kończących się uzyskaniem certyfikatu;
- rozwój kształcenia praktycznego uczniów placówek kształcenia zawodowego;
- dalszy monitoring potrzeb i wyzwań regionu i bieżące dostosowywanie wsparcia;
- podnoszenie poziomu dopasowywania wsparcia do potrzeb i oczekiwań odbiorców;
- promowanie dualnego systemu kształcenia zawodowego, tj. kształcenia zarówno w szkole, jak i u potencjalnego pracodawcy;
- wzmocnienie roli przedsiębiorców w kształceniu zawodowym;
- utrzymanie komplementarności podejmowanych działań z innymi działaniami realizowanymi w regionie, w tym w ramach pozostałych op;
- poprawa atrakcyjności kształcenia zawodowego oraz form kształcenia osób dorosłych;
- podjęcie działań służących pełniejszemu włączeniu rodziców i opiekunów w działalność szkoły;
- podjęcie działań uświadamiających rodziców co do znaczenia optymalnych warunków nauki i motywacji dla rozwoju i przyszłości dziecka;
- nacisk na rozwój umiejętności kluczowych dzieci;
- dostosowywanie kształcenia zawodowego do potrzeb regionalnego rynku pracy.

Podsumowanie

Zgodnie z analizą przeprowadzonych badań, ze względu na fakt, iż organy prowadzące nie dysponują środkami na to, żeby realizować działania wybiegające poza zakres standardowego nauczania wynikającego z przepisów oświatowych, należy kontynuować wsparcie w przyszłości, uwzględniając przy tym wnioski i rekomendacje opracowane w ramach realizowanych badań. Konieczny jest ponadto dalszy monitoring potrzeb i wyzwań regionu oraz potrzeb i oczekiwań odbiorców i bieżące dostosowywanie wsparcia zgodnie z tymi potrzebami. Istotne dla efektywności wsparcia jest również utrzymanie komplementarności podejmowanych działań z innymi działaniami realizowanymi w województwie, w tym w ramach pozostałych OP. W celu intensyfikacji pozytywnych efektów poszczególnych działań II OP RPO WiM 2014-2020 warto byłoby również zwiększyć poziom alokacji przeznaczanej na realizację projektów w obszarze kształcenia.

4.3.4.5. Negatywne zjawiska w regionalnym systemie kształcenia, które zostały zniwelowane dzięki podjętej interwencji

W przypadku zniwelowanych negatywnych zjawisk w regionalnym systemie kształcenia nastąpiła większa komplementarność potrzeb rynku pracy i kształcenia zawodowego. Poprzez mechanizmy współpracy dopasowanie edukacji zawodowej do potrzeb pracodawców jest szybszym i bardziej elastycznym procesem. W dalszym ciągu zidentyfikowano potrzeby związane z brakiem doradztwa zawodowego na poziomie szkół podstawowych. Jest ono istotne z uwagi na fakt, iż wspomaga ono w wyborach ścieżek edukacyjnych i zawodowych uczniów. Instytucje uczestniczące w wywiadach zwróciły również uwagę na poprawę sytuacji

w kwestii kształcenia osób dorosłych. Wsparcie w tym kontekście jest realizowane w szerszym zakresie niż w przeszłości, kiedy osoba dorosła chcąc się kształcić musiała wykorzystać na to własne środki.

Aktualnie podejmowane są inwestycje w kontekście kształcenia osób dorosłych i planowane są także dalsze działania, badani jako przykład wskazali m.in. doradztwo dla osób dorosłych, aby zapewnić formy coachingu zawodowego. Ograniczyć udało się także problemy związane z ogólnymi brakami w edukacji, wyrażającymi się w niskich wartościach wskaźników na tle kraju.

Dzięki podjętej interwencji zjawiska w regionalnym systemie kształcenia zostały zniwelowane do przede wszystkim niedostosowanie profilu pracowników lub osób ubiegających się o zatrudnienie do potrzeb rynku pracy. Znaczna część projektów realizowanych w szkołach odpowiadała na zidentyfikowane potrzeby rynku pracy. Były to przede wszystkim umiejętności w zakresie znajomości języków obcych, posiadania umiejętności w branży, która jest branżą deficytową, gdzie jest deficyt np. ślusarstwo. Niezamierzone efekty w regionalnym systemie kształcenia, które zostały zidentyfikowane dzięki realizacji RPO WiM 2014-2020.

Przedstawiciele instytucji wdrażających RPO w analizowanych województwach (lubelskim, łódzkim i podkarpackim) deklarowali, że dzięki realizowanym interwencjom zniwelowano następujące zjawiska w regionalnych systemach kształcenia:

1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, OP 12 *Edukacja, kwalifikacje i kompetencje*:
  - zbyt mała oferta edukacyjna;
  - niedostateczny poziom umiejętności, kompetencji i kwalifikacji odbiorców;
  - niedostateczny dostęp do wysokiej jakości sprzętu służącego kształceniu.
2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, OP XI *Edukacja, kwalifikacje, umiejętności*:
  - niski poziom kształcenia na obszarach wiejskich;
  - występowanie „białych plam” w zakresie edukacji przedszkolnej;
  - niedostateczna jakość oraz dostępność wyposażenia placówek oświatowych;
  - zbyt niski poziom kwalifikacji i kompetencji kadr oświatowych.
3. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, OP IX *Jakość edukacji i kompetencji w regionie*:
  - niedostateczna dostępność opieki przedszkolnej;
  - niedostateczna jakość oraz dostępność wyposażenia placówek oświatowych;
  - niedostateczna jakość i innowacyjność infrastruktury kształcenia;
  - niedostateczny poziom umiejętności, kompetencji i kwalifikacji odbiorców wsparcia, w tym w zakresie języków obcych i TIK;
  - niedostateczne dostosowanie kompetencji i kwalifikacji ludności regionu do potrzeb rynku pracy.

Wywiady przeprowadzone na potrzeby benchmarkingu pozwalają na stwierdzenie, że wskazane zjawiska były trafne do potrzeb zdiagnozowanych w poszczególnych województwach i, przynajmniej częściowo, pokrywały się z obszarami interwencji w ramach RPO WiM 2014-2020. W celu dalszego niwelowania wymienionych zjawisk należałoby przede wszystkim kontynuować wsparcie, które realizowano dotychczas, z uwzględnieniem

bieżącej aktualizacji potrzeb potencjalnych uczestników projektu (uczniów, osób dorosłych), jak i regionalnego rynku zatrudnienia (pracodawców).

Podsumowanie

Poprzez rozwój współpracy szkół i placówek kształcenia z podmiotami rynku pracy, realizacja interwencji w ramach II OP Programu przyczyniła się do wzrostu komplementarności potrzeb rynku pracy i kształcenia zawodowego. Dzięki podjętej interwencji zniwelowano stopień występowania zjawiska niedostosowania profilu pracowników lub osób ubiegających się o zatrudnienie do potrzeb rynku pracy. Poprawa nastąpiła również w obszarze kształcenia osób dorosłych, dzięki zapewnieniu środków na szkolenia i kursy przeznaczone dla tej grupy odbiorców.

4.3.4.6. Zidentyfikowane dobre praktyki interwencji podjętej w ramach RPO WiM 2014-2020

Wśród dobrych praktyk należy wskazać poprawę wizerunku szkoły zawodowej oraz kompleksowość wsparcia, która spowodowała zwiększenie osiąganych efektów i realizację dużych projektów. Niezaplanowanym rezultatem jest fakt, że niektóre instytucje, szkoły, bądź podmioty decydują się na tworzenie wniosków. Często zdarza się, że przewidywane efekty oszacowane są na wyrost, co generuje problemy we wdrażaniu projektu, i zmusza do wypracowania kontaktu z różnymi grupami odbiorców, wpływają na umiejętność komunikacji i odczytywania potrzeb.

Do dobrych praktyk zaliczyć należy również kwestie dotyczące wprowadzenia nowych form kształcenia w formie eksperymentów, nowatorskich rozwiązań jak nauczanie poprzez zajęcia z robotyki, kodowania, programowania od najwcześniejszego etapu edukacji, już dla uczniów w szkołach podstawowych.

Wyniki przeprowadzonych badań do rozwiązań wartych powielania w przyszłości pozwalają zaliczyć również działania służące nawiązaniu i rozwijaniu współpracy szkół i placówek kształcenia, w tym kształcenia zawodowego, z lokalnymi przedsiębiorcami.

Analiza porównawcza trzech regionalnych programów operacyjnych wykazała, że tylko w przypadku województwa lubelskiego oraz łódzkiego zidentyfikowano niezamierzone wcześniej efekty związane z regionalnymi systemami kształcenia. W przypadku RPO Województwa Lubelskiego były to wyłącznie efekty pozytywne obejmujące:

- przełamanie obaw związanych z kształceniem na odległość w związku z koniecznością zmiany formy części działań na zdalną, ze względu na sytuację epidemiologiczną;
- wzrost świadomości potencjalnych beneficjentów co do możliwości pozyskania wsparcia finansowego.

Z kolei w przypadku RPO Województwa Łódzkiego zauważono efekt negatywny w postaci uzależniania się części placówek kształcenia od wsparcia finansowego z UE. Zdaniem respondenta, który reprezentował IZ, przed uruchomieniem możliwości finansowania zajęć dodatkowych ze środków unijnych w wielu placówkach organizowano tego zajęcia, np. ze środków własnych szkół. Zgodnie z obserwacją przedstawiciela IZ – dzisiaj natomiast w dużej mierze brak finansowania zajęć ze środków UE powoduje całkowite zaprzestanie realizacji tego rodzaju zajęć w placówkach oświatowych.

Respondent nie wskazał żadnych rozwiązań, które w jego opinii mogłyby ograniczyć występowanie podobnego zjawiska w przyszłości.

Warto jednak rozważyć możliwość realizacji działań informacyjnych skierowanych do władz oraz nauczycieli placówek oświatowych, które pozwoliłyby im zdobyć wiedzę nt. innych możliwości finansowania tego rodzaju zajęć, np.:

- budżet organu prowadzącego (w tym realizacja zajęć w ramach godzin „karcianych” nauczycieli⁸⁴ lub w ramach etatów nauczycieli);
- organizacja zajęć przez podmioty samorządowe (domy kultury, biblioteki) lub organizacje pozarządowe;
- dofinansowanie z Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Przeprowadzone studia przypadków wykazały, że w projektach poświęconych rozwijaniu kompetencji i umiejętności osób dorosłych, a także kompetencji kluczowych u uczniów nie identyfikowano dobrych praktyk rozumianych jako działania posiadające potencjał innowacyjny. Beneficjenci wskazywali natomiast działania, które przynosiły konkretne pozytywne rezultaty, a także ze względu na swoją powtarzalność, mogłyby być zastosowania w podobnych warunkach w innych projektach, przez inne podmioty. Wśród praktyk tych wymieniono:

- stworzenie sieci współpracy obejmującej realizatora projektu oraz władze szkół objętych interwencją;
- wymiana dobrych praktyk w nauczaniu w ramach wspieranych placówek poprzez realizację lekcji poglądowych dla nauczycieli z innych placówek;
- utrzymywanie stałych kontaktów z UZ oraz opiekunem projektu w celu wyjaśniania ewentualnych wątpliwości lub rozwiązywania pojawiających się trudności.

Wskazane działania przyczyniały się, zdaniem beneficjentów, do wysokiej skuteczności realizowanych projektów.

Podsumowanie

Do dobrych praktyk interwencji w ramach II OP Programu można zaliczyć następujące:

- kompleksowość realizowanego wsparcia;
- realizacja działań służących poprawie wizerunku kształcenia zawodowego;
- wprowadzanie kształcenia eksperymentalnego i wykorzystywanie w ramach nauczania nowatorskich rozwiązań;
- realizacja działań służących nawiązywaniu i rozwijaniu współpracy szkół i placówek kształcenia z podmiotami rynku pracy.

W odniesieniu do samych projektów, warto promować uwzględnianie rozwiązań takich, jak:

- tworzenie sieci współpracy obejmującej realizatora projektu oraz władze szkół objętych interwencją;
- wymiana dobrych praktyk w nauczaniu w ramach wspieranych placówek poprzez realizację lekcji poglądowych dla nauczycieli z innych placówek;
- utrzymywanie stałych kontaktów z IZ oraz opiekunem projektu w celu wyjaśniania ewentualnych wątpliwości lub rozwiązywania pojawiających się trudności.

⁸⁴ Przepisy Art. 42 ust. 2 Karty Nauczyciela.

4.3.4.7. Największe korzyści wynikające z realizacji projektów w ramach II osi priorytetowej RPO WiM 2014-2020

Interwencja w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 miała na celu rozwój kształcenia ogólnego, w tym edukacji przedszkolnej, kształcenia zawodowego oraz kształcenia ustawicznego. Poprzez wsparcie wskazanych obszarów edukacji, realizacja działań projektowych miała pozwolić na osiągnięcie następujących korzyści:

- poprawa dostępności i jakości edukacji przedszkolnej;
- wzrost poziomu kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy u uczniów oraz rozwój zindywidualizowanego podejścia do uczniów ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi;
- wzrost poziomu kompetencji i umiejętności osób dorosłych z grup defaworyzowanych w zakresie języków obcych, ICT oraz zarządzania projektem;
- dostosowanie kompetencji i umiejętności zawodowych osób dorosłych do potrzeb rynku pracy;
- wzrost zatrudnialności uczniów szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe, w szczególności poprzez poprawę jakości kształcenia zawodowego⁸⁵.

Aktualna sytuacja w regionie i kraju jest specyficzna wynikając z pandemii wirusa SARS-CoV2. Pozwoliło to na nabranie cennego doświadczenia i uświadomienia sobie wagi podejmowanych decyzji - niezbędne są rozważne decyzje i środki, żeby z zachodzącymi zmianami sobie poradzić.

Największą korzyścią jest kompleksowe wsparcie systemu edukacji na wszystkich jej poziomach, od przedszkoli przez szkoły podstawowe, po szkoły średnie, licea i szkoły zawodowe. Wprowadzenie nowych form kształcenia, podniesienie umiejętności, kompetencji i kwalifikacji nauczycieli i instruktorów oraz doposażenie bazy dydaktycznej znacząco wpływają na poziom nauczania w regionie i będą wykorzystywane również po zakończeniu realizowanych projektów.

Do największych korzyści wynikających z realizacji projektów w ramach II OP zaliczyć można również podniesienie jakości oferty edukacyjnej, wyposażenie szkół w nowoczesne technologie i atrakcyjne pomoce dydaktyczne, oraz wzrost jakości nauczania poprzez przeszkolenie kadr. Poprawił się również komfort życia uczestników wsparcia - osoby, które były osobami pozostającymi bez zatrudnienia mogły znaleźć pracę, a osoby, które miały zatrudnienia, a były z niego niezadowolone dzięki uzyskanym kompetencjom mogły zmienić miejsce pracy.

Podsumowanie

Do największych korzyści płynących z realizacji projektów w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 można zaliczyć:

- **kompleksowe wsparcie systemu kształcenia w regionie, poczynając od edukacji przedszkolnej, aż po nauczanie w szkołach średnich, liceach i szkołach zawodowych;**
- **wprowadzenia nowych form kształcenia, w tym wykorzystanie metod nauczania eksperymentalnego;**
- **podniesienie umiejętności, kompetencji i kwalifikacji zawodowych nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu;**
- **wzrost jakości kształcenia;**

⁸⁵ Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowej II „Kadry dla gospodarki” RPO WiM 2014-2020, s. 10-56.

- wyposażenie/doposażenie bazy dydaktycznej placówek kształcenia, w tym w nowoczesny sprzęt i atrakcyjne pomoce dydaktyczne;
- podniesienie jakości oferty edukacyjnej dostępnej w regionie;
- poprawa jakości życia uczestników wsparcia.

4.3.5. Badanie konsekwencji społeczno-gospodarczych pandemii koronawirusa Covid-19

Pandemia COVID-19 w sposób istotny wpłynęła na kształt życia społeczno-gospodarcze zarówno mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego, jak i całego kraju. Zgodnie z *Komunikatem o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego w lutym 2021 r.*, w lutym 2021 r. 1,2% podmiotów działających w regionie, które złożyły meldunek DG1, deklarowało, że pandemia COVID-19 miała znaczący wpływ na ich działalność. Warto wskazać, że była to wartość o 10,4 p.p. niższa od wartości rekordowej identyfikowanej w kwietniu 2020 roku. Przedsiębiorstwa, które najczęściej zgłaszały zmiany wywołane stanem epidemii, działały w sekcji zakwaterowanie i gastronomia (11,1%). Rzadziej były to firmy zajmujące się administrowaniem i działalnością wspierającą czy transportem i gospodarką magazynową. Najczęściej zgłaszaną w lutym 2021 r. zmianą wynikającą z pandemii była zmiana liczby zamówień – w województwie warmińsko-mazurskim zarówno na spadek, jak i na wzrost w tym zakresie wskazało po 0,5% przedsiębiorstw (odpowiednio o 8,1 p.p. mniej i o 0,4 p.p. więcej niż w kwietniu poprzedniego roku). Kolejnymi z czynników wpływających na działalność regionalnych przedsiębiorstw i ich wyniki były zmiany w zakresie wymiaru etatów pracowników (0,2%) oraz problemy z zaopatrzeniem (0,1%). Należy podkreślić, że wśród zmian wymienionych przez przedsiębiorców na początku 2021 r. nie było zwolnień, przebywania pracowników na tzw. „postojowym” czy przypadków całościowego bądź częściowego wydzielenia przedsiębiorstwa, co zdarzało się w poprzednich miesiącach. 6,9% podmiotów gospodarczych wskazało jednak, że pandemia wymusiła zmiany w prowadzeniu firmy, choć zmiany te nie zostały bliżej sklasyfikowane⁸⁶.

Wystąpienie pandemii COVID-19 oraz związane z nią obostrzenia skutkowały także koniecznością zmiany formy zatrudnienia, tak, by pozwalała ona na działanie zgodnie z wytycznymi sanitarno-epidemiologicznymi, m.in. poprzez wprowadzenie pracy zdalnej. Pod koniec 2020 r. zdalnie pracowało 5,4% ogółu osób pracujących w województwie warmińsko-mazurskim, które objęte zostały badaniem *Popyt na pracę*. Co więcej, zgodnie ze stanem na dzień 31.12.2020 r., z wynagrodzenia za czas choroby lub zasiłku chorobowego z powodu objęcia kwarantanną lub izolacją w regionie korzystało 3,5% ogółu osób pracujących⁸⁷. Podobne zmiany zaszły w sektorze edukacji, co zostało omówione w części dotyczącej wpływu pandemii COVID-19 na sytuację systemu edukacji w województwie. Wprowadzenie nauki zdalnej okazało się znacznym wyzwaniem, zarówno pod względem technicznym (konieczność zapewnienia odpowiedniego sprzętu, szybkiego, stabilnego Internetu), jak i umiejętności wymaganych od uczniów i nauczycieli, w tym w zakresie prowadzenia zajęć on-line. Sami nauczyciele deklarowali brak wystarczającego przygotowania w tym zakresie, co dostrzegali również uczniowie, dość nisko oceniający edukację na odległość⁸⁸. O niższej jakości nauki zdalnej świadczą także wyniki egzaminów

⁸⁶ Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego w lutym 2021 r., Urząd Statystyczny w Olsztynie, 2021, s. 26-28.

⁸⁷ Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego w lutym 2021 r., Urząd Statystyczny w Olsztynie, 2021, s. 28-30.

⁸⁸ M. Plebańska, A. Szyller, M. Sieńczewska, Edukacja zdalna w czasach COVID-19. Raport z badania, Warszawa, czerwiec 2020, s. 10-36.

maturalnych – w roku 2020 maturę zdało 69,1% uczniów przystępujących do egzaminu (najniższa wartość od roku 2014, kiedy egzamin dojrzałości zdało 68,0% osób)⁸⁹.

W dłuższym czasie, jeszcze przed pandemią, popularnym kierunkiem realizowania projektów były TIK i inwestycje w wyposażenie w tym kierunku. W związku z tym, ze strony szkół nie nastąpił gwałtowny wzrost zapotrzebowania na sprzęt TIK, który na bieżąco był dostarczany do placówek. IZ była przygotowana technicznie, aby szybko reagować do zmieniającej się sytuacji. Przeciwdziałając skutkom pandemii województwo zezwoliło na realizację założeń w dowolnych formach. Nie ograniczono również wsparcia dla osób dorosłych wyłącznie do działań online, podczas gdy w innych województwach rezygnowano często ze standardowej formy świadczenia pomocy, przechodząc na tryb pracy zdalnej.

Aktualnym wyzwaniem dla regionu jest sytuacja po pandemii wirusa SARS-CoV2, której skutki są estymowane, ale jeszcze nie widoczne, w związku z czym IZ dokłada starań, aby diagnozować skutki zachodzących zmian, m.in. w kontekście uzależnień cyfrowych, pogarszającej się kondycji psychicznej dzieci oraz wypalenia zawodowego u nauczycieli.

Zidentyfikowano również znaczny i negatywny wpływ pandemii wirusa SARS-CoV-2 na możliwość wsparcia edukacji w regionie, utrudniając i ograniczając możliwość realizacji założonych projektów, z uwagi na fakt, że były one przygotowywane przed nastąpieniem epidemii i zakładały w znacznej części działania z udziałem uczniów w warunkach edukacji stacjonarnej, w standardowym trybie działania placówek. Wprowadzenie zdalnej nauki spowodowało istotne perturbacje w realizacji programów, m.in. utrudnieniem było rozregulowanie rynku pod kątem zamówień publicznych. W okresie pandemii trudno jest znaleźć wykonawcę, który zrealizuje założone zamówienia na usługi za ceny, które były przewidziane w projektach.

Podsumowanie

Pomimo licznych negatywnych efektów pandemii wirusa SARS-CoV2, dostrzec można było również szanse rozwoju – praca zdalna i zmiany spowodowane pandemią nadały szczególne znaczenie informatyzacji i automatyzacji. Uczniowie pracowali na komputerach, nauczyciele łączyli się poprzez różne programy z uczniami, w związku z czym poziom ich wiedzy i umiejętności informatycznych także wzrósł. Niestety, mimo utrzymania procesu kształcenia, zajęcia w trybie zdalnym wpłynęły bardzo negatywnie na samych uczniów.

4.4. Pomiar wskaźnika: Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu

W ramach realizacji niniejszego obszaru badawczego, udzielono odpowiedzi na szereg przyporządkowanych mu pytań badawczych (stanowiących podpunkty niniejszego podrozdziału). Odpowiedzi zostały sporządzone w oparciu o wszystkie przeprowadzone badania (dokładne wyniki poszczególnych badań zaprezentowane zostały w załącznikach do niniejszego dokumentu). Takie podejście pozwala zastosować triangulację metod badawczych w ramach udzielania odpowiedzi na pytania przyświecające badaniu.

⁸⁹ Por. Dane BDL, GUS.

Wartość wskaźnika rezultatu długoterminowego Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu

Analizowany wskaźnik definiowany jest w następujący sposób⁹⁰:

Osoby pracujące, które uzyskały wsparcie Europejskiego Funduszu Społecznego i w ciągu sześciu miesięcy po opuszczeniu programu EFS przeszły z niepewnego do stabilnego zatrudnienia lub z niepełnego do pełnego zatrudnienia lub zmieniły pracę na inną, wymagającą wyższych kompetencji/umiejętności/kwalifikacji i wiążącą się z większą odpowiedzialnością, lub które awansowały w pracy.

Wskaźnik ten należy rozumieć jako zmianę statusu zatrudnienia uczestnika sześć miesięcy po opuszczeniu programu w porównaniu do sytuacji w chwili rozpoczęcia udziału.

Wartość brutto wskaźnika *Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu* obliczona została w następujący sposób. Określono, u których uczestników projektów biorących udział w badaniu CAWI/CATI nastąpiła poprawa sytuacji na rynku pracy poprzez interpretację odpowiedzi udzielonych przez respondentów w ramach przeprowadzonego badania. Każdorazowo uznawano, że u danego respondenta nastąpiła poprawa sytuacji, jeśli spełnił on co najmniej jeden z poniższych warunków:

Przejście z niepewnego do stabilnego zatrudnienia:

- wskazał, że w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie pracował dorywczo, zaś sześć miesięcy po zakończeniu udziału prowadził własną działalność gospodarczą, gospodarstwo rolne lub był pracownikiem nie we własnej firmie;
- wskazał, że w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie pomagał w rodzinnej działalności gospodarczej lub gospodarstwie rolnym, zaś sześć miesięcy po zakończeniu udziału prowadził własną działalność gospodarczą, gospodarstwo rolne lub był pracownikiem nie we własnej firmie;
- wskazał, że w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie był na płatnym stażu lub praktyce, zaś sześć miesięcy po zakończeniu udziału prowadził własną działalność gospodarczą, gospodarstwo rolne lub był pracownikiem nie we własnej firmie;
- wskazał, że w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie był zatrudniony na podstawie umowy o pracę na czas określony, zaś sześć miesięcy po zakończeniu udziału zatrudniony był na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony;
- wskazał, że w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie był zatrudniony na podstawie umowy o dzieło/zlecenie, zaś sześć miesięcy po zakończeniu udziału zatrudniony był na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony;
- wskazał, że w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie był zatrudniony na podstawie umowy innej niż o pracę, zlecenie lub dzieło, zaś sześć miesięcy po zakończeniu udziału zatrudniony był na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony;
- wskazał, że w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie pracował, ale bez umowy, zaś sześć miesięcy po zakończeniu udziału zatrudniony był na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony.

---

⁹⁰ Załącznik nr 6 do Wytycznych w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020 – Sposób pomiaru wskaźników rezultatu długoterminowego EFS, dla których źródłem danych jest badanie ewaluacyjne

Przejście z niepełnego do pełnego zatrudnienia:

- wskazał, że w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie pracował na część etatu, ale chciał pracować na pełen etat zaś sześć miesięcy po zakończeniu udziału zatrudniony był na pełen etat.

Awans w pracy lub Zmiana pracy na inną wymagającą wyższych kompetencji/umiejętności/kwalifikacji i wiążącą się z większą odpowiedzialnością:

- wskazał, że w wyniku udziału w projekcie zmienił pracę lub stanowisko na wyższe lub wymagające wyższych kompetencji/umiejętności/kwalifikacji albo wiążące się z większą odpowiedzialnością.

Analizie poddane zostały Działania w ramach II OP RPO WiM 2014-2020. W przypadku każdego analizowanego działania próbę uznać należy za reprezentatywną. Próba do wyliczenia wskaźnika *Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu* została wyliczona zgodnie z Wytycznymi w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020 Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej wraz z załącznikami oraz wytycznymi Komisji Europejskiej.

Tabela 16 Liczba uczestników badania biorących udział w projektach w ramach OP II RPO WiM 2014-2020

	Badana próba		
	Kobiety	Mężczyźni	Razem
2.1	579	108	687
2.2.1	234	44	278
2.2.2	10	1	11
2.3.1	58	15	73
2.3.2	258	271	529
2.4.1	1	11	12
2.4.2	3	0	3
SUMA	1 143	450	1 593
	1 593		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ilościowych n= 1593.

4.4.1. Wartość brutto wskaźnika

4.4.1.1. Wartość brutto wskaźnika w podziale na działania i poddziałania

Wartość brutto wskaźnika⁹¹ „Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy, sześć miesięcy po opuszczeniu programu” dla II OP RPO WiM 2014-2020⁹² wyniosła **8,35%**.

Najwyższa wartość wskaźnika brutto przypadła na poddziałania 2.4.1 (16,67%) oraz 2.3.2 (13,23%).

⁹¹ Do określenia wartości brutto nie są brane pod uwagę subiektywne oceny wpływu wsparcia na zmianę sytuacji na rynku pracy, natomiast by obliczyć wartość netto w analizie odpowiedzi uwzględnia się subiektywną ocenę wpływu wsparcia.

⁹² Stan na 31.12.2020 r.

Natomiast najniższą wartość odnotowano w przypadku działania 2.2.1 (5,04%) oraz 2.1 ((5,97%)

Analogicznie, jak w przypadku analizy wskaźnika w 2018 r. - ogólna wartość brutto wskaźnika może wydawać się dość niska, należy jednak zwrócić uwagę na kilka kwestii:

- Założona w Załączniku nr 6 do Wytycznych w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020 – Sposób pomiaru wskaźników rezultatu długoterminowego EFS, dla których źródłem danych jest badanie ewaluacyjne metodologia nie uwzględnia wzrostu oceny otrzymywanego wynagrodzenia (które stanowi najczęstszy efekt podwyższenia kompetencji) oraz innych czynników wpływających na poprawę sytuacji na rynku pracy (m.in. wzrost poważania wśród pracodawców i współpracowników).
- Większość respondentów już przed rozpoczęciem udziału w projekcie znajdowała się w korzystnej sytuacji na rynku pracy (co dotyczy szczególnie nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu), stąd udział w projekcie nie mógł przyczynić się do znacznej poprawy w tym zakresie.

Tabela 17. Wartość brutto wskaźnika „Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy, sześć miesięcy po opuszczeniu programu”

Ogółem				Populacja	Ekstrapolacja na populację
Działanie /Poddziałanie	Próba	Wartość wskaźnika			
		Liczba	%	Liczba	Liczba
RPO WiM	1593	133	8,35%	25 847	2158
2.1	687	41	5,97%	4 067	243
2.2.1	278	14	5,04%	11 488	579
2.2.2	11	1	9,09%	468	43
2.3.1	73	5	6,85%	2 013	138
2.3.2	529	70	13,23%	6 661	881
2.4.1	12	2	16,67%	921	154
2.4.2	3	0	0,00%	229	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ilościowych n= 1593.

Podsumowanie

Wartość brutto wskaźnika „Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy, sześć miesięcy po opuszczeniu programu” dla II OP RPO WiM 2014-2020 wyniosła 8,35%, osiągając najwyższą wartość w Poddziałaniach 2.4.1 (16,67%) oraz 2.3.2 (13,23%), a najniższą – w Poddziałaniu 2.2.1 (5,04%) oraz Działaniu 2.1 (5,97%).

4.4.1.2. Wartość brutto wskaźnika w podziale na poddziałanie i płeć

Najwyższa wartość brutto wskaźnika wśród kobiet została osiągnięta w ramach poddziałania 2.3.2 (11,24%). Z kolei wśród mężczyzn najwyższe wartości osiągnięto w ramach Poddziałania 2.4.1 (18,18%).

Tabela 18 Wartość brutto wskaźnika „Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy, sześć miesięcy po opuszczeniu programu” – podział wg płci uczestników projektów

Działanie/ Poddziałanie	Kobieta			Mężczyzna		
	Próba	Wartość wskaźnika		Próba	Wartość wskaźnika	
		Liczba	%		Liczba	%
2.1	579	33	5,70%	108	8	7,41%
2.2.1	234	9	3,85%	44	5	11,36%
2.2.2	10	1	10,00%	1	0	0,00%
2.3.1	58	4	6,90%	15	1	6,67%
2.3.2	258	29	11,24%	271	41	15,13%
2.4.1	1	0	0,00%	11	2	18,18%
2.4.2	3	0	0,00%	0	0	0,00%
RPO	1 143	76	6,65%	450	57	12,67%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ilościowych n= 1593.

Podsumowanie

Biorąc pod uwagę poszczególne Poddziałania i płeć odbiorców wsparcia, najwyższa wartość brutto wskaźnika „Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy, sześć miesięcy po opuszczeniu programu” wśród kobiet osiągnięta została w ramach Poddziałania 2.3.2 (11,24%), natomiast najmniejsza – w Działaniu 2.4 (0,00%). Z kolei wśród mężczyzn najwyższe wartości wskaźnika osiągnięto w ramach Poddziałania 2.4.1 (18,18%), a najmniejsze – w Poddziałaniach 2.2.2 i 2.4.2 (po 0,00%).

4.4.2. Wartość netto wskaźnika

W celu oszacowania **wartości netto**⁹³ wskaźnika *Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu* w obliczeniach ujęto zarówno wartość brutto (czynniki obiektywne), jak i odpowiedzi udzielane na pytanie dotyczące wpływu projektu na zmianę sytuacji na rynku pracy (czynnik subiektywny). Odpowiedzi danego uczestnika projektu były brane pod uwagę do wyliczenia wskaźnika netto, gdy uczestnik poprawił swoją sytuację na rynku pracy i stwierdził, że projekt przyczynił się do zmiany tej sytuacji.

⁹³ Do określenia wartości brutto nie są brane pod uwagę subiektywne oceny wpływu wsparcia na zmianę sytuacji na rynku pracy, natomiast by obliczyć wartość netto w analizie odpowiedzi uwzględnia się subiektywną ocenę wpływu wsparcia.

4.4.2.1. Wartość netto wskaźnika w podziale na działania i poddziałania

Wartość netto wskaźnika „Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy, sześć miesięcy po opuszczeniu programu” dla II OP RPO WiM 2014-2020⁹⁴ ogółem wyniosła **0,94%**.

Jednocześnie należy mieć na uwadze, że niższa wartość wskaźnika netto względem poprzednio analizowanej wartości brutto determinowana jest samą metodyką w zakresie jego obliczania. Pytanie dotyczące polepszenia się swojej sytuacji na rynku pracy zadawane było wyłącznie osobom, które wcześniej wskazały, że sześć miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie, zmienili pracę lub stanowisko⁹⁵. Sytuacja ta powoduje tym samym ograniczenie liczby respondentów, których opinie mogą być kwalifikowane do obliczeń. Jeśli więc sytuacja danego uczestnika poprawiła się znacznie i w jego opinii był to rezultat udzielonego wsparcia, ale nie zmienił on pracy lub stanowiska, nie miało to wpływu na wysokość wskaźnika netto.

Biorąc pod uwagę podział na poddziałania najwyższa wartość wskaźnika netto przypadła na Poddziałania 2.3.2 (2,27%) i 2.3.1 (1,37%). Wartość zerową osiągnięto natomiast w Działaniach 2.2 i 2.4 (0,00%).

Tabela 19. Wartość netto wskaźnika „Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy, sześć miesięcy po opuszczeniu programu”

Ogółem				Populacja	Ekstrapolacja na populację
Działanie/ Poddziałanie	Próba	Wartość wskaźnika			
		Liczba	%	Liczba	Liczba
RPO WiM	1 593	15	0,94%	25 847	243
2.1	687	2	0,29%	4 067	12
2.2.1	278	0	0,00%	11 488	0
2.2.2	11	0	0,00%	468	0
2.3.1	73	1	1,37%	2 013	28
2.3.2	529	12	2,27%	6 661	151
2.4.1	12	0	0,00%	921	0
2.4.2	3	0	0,00%	229	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ilościowych n= 1593.

Podsumowanie

Wartość netto wskaźnika „Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy, sześć miesięcy po opuszczeniu programu” dla II OP RPO WiM 2014-2020 wyniosła ogółem 0,94%. Biorąc pod uwagę podział

⁹⁴ Stan na 31.12.2020 r.

⁹⁵ Wyliczenie wskaźnika na podstawie Załącznika nr 6 do Wytycznych w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020 – Sposób pomiaru wskaźników rezultatu długoterminowego EFS, dla których źródłem danych jest badanie ewaluacyjne

na Poddziałania, najwyższą wartość wskaźnika osiągnięto w Poddziałaniach 2.3.2 (2,27%) i 2.3.1 (1,37%), najniższą natomiast – w Działaniach 2.2 i 2.4 (0,00%).

4.4.2.2. Wartość netto wskaźnika w podziale na PI i płeć

Najwyższa wartość netto wskaźnika wśród kobiet została odnotowana w ramach Poddziałania 2.3.2 (2,33%), natomiast najniższa w ramach działań: 2.2.1, 2.2.2, 2.4.1, 2.4.2. Wśród mężczyzn najwyższa wartość wskaźnika została odnotowana również w ramach Działania 2.3.2 (2,21%).

Tabela 20 Wartość netto wskaźnika „Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy, sześć miesięcy po opuszczeniu programu” - podział wg płci uczestników projektów

Działanie/ Poddziałanie	Kobieta			Mężczyzna		
	Próba	Wartość wskaźnika		Próba	Wartość wskaźnika	
		Liczba	%		Liczba	%
RPO	1 143	9	0,79%	450	6	1,33%
2.1	579	2	0,35%	108	0	0,00%
2.2.1	234	0	0,00%	44	0	0,00%
2.2.2	10	0	0,00%	1	0	0,00%
2.3.1	58	1	1,72%	15	0	0,00%
2.3.2	258	6	2,33%	271	6	2,21%
2.4.1	1	0	0,00%	11	0	0,00%
2.4.2	3	0	0,00%	0	0	0,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ilościowych n= 1593.

Podsumowanie

Uwzględniając Poddziałania i płeć, najwyższą wartość netto wskaźnika zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn, osiągnięto w ramach Poddziałania 2.3.2 (odpowiednio 2,33% i 2,21%). W przypadku obu grup w Działaniach 2.2 i 2.4 osiągnięta wartość wskaźnika wyniosła 0,00%. W przypadku mężczyzn wartość zerowa przypadała również na Działanie 2.1 (0,00%).

4.4.3. Struktura zmian w sytuacji uczestników projektów po 6 miesiącach po opuszczeniu programu

4.4.3.1. Przejście z niepewnego do stabilnego zatrudnienia

Niepewne zatrudnienie należy rozumieć jako zatrudnienie tymczasowe, czyli oparte na umowie o pracę na czas określony, w tym na zastępstwo, umowie na okres próbny, umowie cywilnoprawnej lub pomoc w gospodarstwie rolnym w charakterze domownika. Stabilne zatrudnienie należy rozumieć jako zatrudnienie oparte na umowie o pracę na czas nieokreślony lub samozatrudnienie.

Biorąc pod uwagę ogół uczestników projektów realizowanych w ramach OPII RPO WiM 2014-2020 3,33% osób przeszło z niepewnego do stabilnego zatrudnienia. W podziale na działania/ poddziałania najwyższą wartość przypadała na Działanie 2.2.2 (9,09%).

Tabela 21. Odsetek uczestników projektów EFS, którzy przeszli z niepewnego do stabilnego zatrudnienia

Działania/ Poddziałania	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
2.1	3,11%	4,63%	3,35%
2.2.1	1,71%	6,82%	2,52%
2.2.2	10,00%	0,00%	9,09%
2.3.1	1,72%	0,00%	1,37%
2.3.2	3,88%	3,69%	3,78%
2.4.1	0,00%	9,09%	8,33%
2.4.2	0,00%	0,00%	0,00%
Ogółem	2,97%	4,22%	3,33%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ilościowych n= 1593.

4.4.3.2. Przejście z niepełnego do pełnego zatrudnienia

Niepełne zatrudnienie rozumiane jest jako niedobrowolne zatrudnienie w niepełnym wymiarze czasu pracy. Taka sytuacja ma miejsce wtedy, gdy osoba deklaruje, że pracuje w niepełnym wymiarze czasu, ponieważ nie może znaleźć pracy na pełen etat.

Sytuacja, w której uczestnicy projektów z zakresu II OP RPO WiM 2014-2020 przechodzili z niepełnego do pełnego zatrudnienia nie była zjawiskiem częstym. Wskaźnik w tym zakresie przyjął wartość poniżej 1% (0,88%), a w podziale na poszczególne działania największy wpływ na jego wartość miało działanie 2.1 (1,31%).

Tabela 22. Odsetek uczestników projektów EFS, którzy przeszli z niepełnego do pełnego zatrudnienia

Poddziałania	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
2.1	1,38%	0,93%	1,31%
2.2.1	0,43%	2,27%	0,72%
2.2.2	0,00%	0,00%	0,00%
2.3.1	0,00%	0,00%	0,00%
2.3.2	0,78%	0,37%	0,57%
2.4.1	0,00%	0,00%	0,00%
2.4.2	0,00%	0,00%	0,00%
Ogółem	0,96%	0,67%	0,88%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ilościowych n= 1593.

4.4.3.3. Zmiana pracy na inną, wymagającą wyższych kompetencji/umiejętności/kwalifikacji i wiążącą się z większą odpowiedzialnością

Zmiana pracy na inną, wymagającą wyższych kompetencji/ umiejętności/ kwalifikacji i wiążącą się z większą odpowiedzialnością kształtowała się na poziomie 0,69%, natomiast w podziale na działania największa zmiana dotyczyła Poddziałania 2.3.2 (1,70%) oraz Poddziałania 2.3.1 (1,37%).

Tabela 23. Odsetek uczestników projektów EFS, którzy zmienili pracę na inną, wymagającą wyższych kompetencji/ umiejętności/ kwalifikacji i wiążącą się z większą odpowiedzialnością

Poddziałania	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
2.1	0,17%	0,00%	0,15%
2.2.1	0,00%	0,00%	0,00%
2.2.2	0,00%	0,00%	0,00%
2.3.1	1,72%	0,00%	1,37%
2.3.2	1,55%	1,85%	1,70%
2.4.1	0,00%	0,00%	0,00%
2.4.2	0,00%	0,00%	0,00%
Ogółem	0,52%	1,11%	0,69%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ilościowych n= 1593.

4.4.3.4. Dostrzeganie innych korzystnych zmian, np. w zakresie poprawy sytuacji finansowej

Do innych, korzystnych zmian zaliczyć można m.in. awans stanowiskowy, rozumiany jako zmiana stanowiska pracy na wyższe i wiążące się z innym niż dotychczas zakresem zadań; awans finansowy, czyli zwiększenie wynagrodzenia niewynikające z przepisów prawa krajowego odnoszących się do regulowania np. wysokości stawek godzinowych i płacy minimalnej; poprawę jakości pracy; zmniejszenie zagrożenia likwidacją stanowiska pracy. By przeanalizować inne korzystne zmiany zbadano najczęściej występujący i łatwy do zaobserwowania awans finansowy.

Uzyskane wyniki potwierdziły, że udział w projektach w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 ma znaczny wpływ na zwiększenie się otrzymywanego wynagrodzenia (zmiana po udziale w projekcie w stosunku do sytuacji sprzed udziału). Wartość ogółem badanego wskaźnika wyniosła 13,62%.

W przypadku analizy zmian świadczących o poprawie sytuacji na rynku pracy osób pracujących - wzrost wynagrodzenia obserwowany jest wśród największej liczby badanych. Z uwagi na fakt, iż uczestnicy projektu w większości posiadali już stabilne i pełne zatrudnienie w momencie przystąpienia do projektu, to właśnie wynagrodzenie stanowiło gratyfikację za podwyższone kwalifikacje i zdobyte nowe umiejętności.

Tabela 24. Odsetek uczestników projektów EFS, którzy w wyniku uczestnictwa w projekcie osiągnęli inne korzystne zmiany (wzrost oceny wysokości wynagrodzenia)

Priorytet inwestycyjny	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
2.1	11,74%	21,30%	13,25%
2.2.1	10,26%	11,36%	10,43%
2.2.2	0,00%	0,00%	0,00%
2.3.1	13,79%	13,33%	13,70%
2.3.2	14,73%	15,87%	15,31%
2.4.1	0,00%	27,27%	33,33%

Priorytet inwestycyjny	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
2.4.2	33,33%	0,00%	33,33%
Ogółem	12,34%	16,89%	13,62%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ilościowych n= 1593.

4.4.3.5. Nieostrzeganie zmian

Ponad połowa uczestników projektów uczestniczących w badaniu ankietowym nie dostrzegła żadnych zmian związanych ze swoją sytuacją zawodową (58,88%). Natomiast analizując zmiany ze względu na działanie, wskazać należy, iż brak zmian odnotowywany jest szczególnie często w przypadku uczestników projektów realizowanych w Poddziałania 2.1 (68,56%) – ze względu na fakt, że działanie dotyczy edukacji przedszkolnej oraz Poddziałania 2.2.1 (66,19%).

Tabela 25. Odsetek uczestników projektów EFS, którzy mimo uczestnictwa w projekcie nie odnotowali żadnych zmian w zakresie swojej sytuacji na rynku pracy

Priorytet inwestycyjny	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
2.1	68,74%	67,59%	68,56%
2.2.1	67,52%	59,09%	66,19%
2.2.2	50,00%	100,00%	54,55%
2.3.1	55,17%	40,00%	52,05%
2.3.2	46,51%	42,44%	44,42%
2.4.1	100,00%	45,45%	41,67%
2.4.2	33,33%	0,00%	33,33%
Ogółem	62,29%	50,22%	58,88%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ilościowych n= 1593.

4.4.3.6. Dostrzeganie zmian niekorzystnych

Analizie poddano również sytuację, gdy uczestnik, mimo udziału w projekcie, 6 miesięcy po opuszczeniu programu znajduje się w gorszej sytuacji na rynku pracy.

Odpowiedzi aż 22,60% uczestników projektu wskazują, że ich sytuacja na rynku pracy 6 miesięcy po zakończeniu programu pogorszyła się — sytuacja wynika przede wszystkim ze zmniejszenia wielkości wynagrodzenia. Zdecydowanie częściej pojawienie się niekorzystnych zmian wskazywali uczestnicy projektów realizowanych w Poddziałania 2.2.2 (36,36%), Poddziałania 2.3.2 (34,22%) oraz Poddziałania 2.4.2 (33,33%).

Tabela 26. Odsetek uczestników projektów EFS, którzy mimo uczestnictwa w projekcie odnotowali niekorzystne zmiany w swojej sytuacji na rynku pracy

Priorytet inwestycyjny	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
2.1	14,85%	5,56%	13,39%
2.2.1	20,09%	20,45%	20,14%

Priorytet inwestycyjny	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
2.2.2	40,00%	0,00%	36,36%
2.3.1	27,59%	46,67%	31,51%
2.3.2	32,56%	35,79%	34,22%
2.4.1	0,00%	18,18%	16,67%
2.4.2	33,33	0,00%	33,33%
Ogółem	20,91%	26,89%	22,60%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ilościowych $n = 1593$.

Podsumowanie

Zgodnie z deklaracjami uczestników projektów biorących udział w badaniu ilościowym, w okresie 6 miesięcy po zakończeniu udziału w Programie, pogorszeniu uległa sytuacja 22,60% respondentów. Zmiana ta polegała najczęściej na zmniejszeniu się wielkości otrzymywanego wynagrodzenia. Na pojawienie się niekorzystnych zmian wskazywali najczęściej odbiorcy działań projektowych realizowanych w Poddziałaniach 2.2.2 (36,36%), 2.3.2 (34,22%) i 2.4.2 (33,33%).

4.4.4. Jakie czynniki i jak wpłynęły na ukształtowanie się zidentyfikowanej struktury oraz trwałość interwencji?

W okresie wdrażania Programu w województwie warmińsko-mazurskim zaszły zmiany, które nie pozostawały bez znaczenia dla realizowanego wsparcia, wpływając na strukturę oraz trwałość interwencji. Zaliczały się do nich przede wszystkim następujące:

- spadek poziomu bezrobocia;
- rosnąca liczba przedsiębiorstw;
- negatywne trendy demograficzne (odpływ ludności, starzenie się społeczeństwa).

Prócz zmian demograficznych, na strukturę i trwałość efektów wsparcia wpływały również następujące czynniki:

- poziom zaangażowania odbiorców wsparcia w udział w projektach;
- stopień wykorzystania przez uczestników wsparcia nabytych umiejętności, kwalifikacji i/lub kompetencji;
- stopień wykorzystania sprzętu zakupionego w ramach Programu;
- reforma edukacji;
- gotowość i zaangażowanie szkół i placówek kształcenia oraz przedsiębiorców we współpracę;
- wystąpienie pandemii COVID-19 w wprowadzenie obostrzeń mających na celu przeciwdziałanie pandemii.

Warto podkreślić, że ze względu na ograniczenia związane z pandemią koronawirusa, oczekuje się, że efekty interwencji będą w pełni widoczne dopiero za jakiś czas.

Podsumowanie

Na ukształtowanie się zidentyfikowanej struktury oraz trwałość interwencji w ramach II OP Programu wpłynęły m.in. zmiany, jakie nastąpiły na regionalnym rynku pracy, zarówno te o charakterze pozytywnym, jak malejące bezrobocie i wzrost liczby przedsiębiorstw, jak i negatywnym, jak odpływ ludności, starzenie się populacji regionu. Na strukturę i trwałość efektów wsparcia wpływ miały również zmiany, które nastąpiły w obszarze kształcenia w wyniku reformy edukacji oraz wystąpienie pandemii COVID-19 i wprowadzone w związku z tym obostrzenia. Nie bez znaczenia dla ukształtowania się analizowanych sfer było również zaangażowanie odbiorców wsparcia w udział w projektach i stopień wykorzystania nabytych przez nich umiejętności, kwalifikacji i/lub kompetencji, a także poziom wykorzystania sprzętu zakupionego w ramach Programu czy gotowość i zaangażowanie szkół i placówek kształcenia oraz przedsiębiorców we współpracę.

4.4.5. Czy w ramach pomiaru wskaźnika rezultatu długoterminowego Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu zidentyfikowano pozytywne lub negatywne skutki obostrzeń spowodowanych pandemią koronawirusa Covid-19 na wynik pomiaru? Jakież?

W trakcie realizacji założeń RPO WiM 2014-2020 rozpoczęła się pandemia COVID-19, która miała silnie negatywny wpływ na społeczno-gospodarczą sytuację Polski i regionu, w tym na obszar rynku pracy. Było to widoczne m.in. we wspomnianym poziomie bezrobocia rejestrowanego. Do 2019 r. wskaźniki dotyczące bezrobocia systematycznie malały, natomiast w roku 2020 nastąpiło widoczne odwrócenie pozytywnej tendencji zmian – w porównaniu z rokiem poprzednim stopa bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim wzrosła wówczas o 1,1 p.p.⁹⁶

W związku z okresowymi ograniczeniami funkcjonowania określonych podmiotów wynikających ze stanu epidemii związanego z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2 nastąpiły tymczasowe trudności w działalności przedsiębiorstw w poszczególnych branżach, w tym zwłaszcza z branży turystycznej.

Jak wynika z poniższej analizy wybuch pandemii COVID-19 miał znaczący wpływ na wartości wskaźnika rezultatu długoterminowego *Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu*. W przypadku projektów realizowanych przed wybuchem pandemii, wartość wskaźnika netto kształtowała się na poziomie 1,57%, natomiast po jej wybuchu była o 1,4 p.p. niższa. Z kolei w przypadku wskaźnika brutto, w 2020 r. wartość wskaźnika kształtowała się na poziomie 12,01%, natomiast po wybuchu pandemii – na poziomie 4,33%.

Tabela 27. Porównanie wartości wskaźnika przed wybuchem pandemii oraz po wybuchu pandemii

	Przed wybuchem pandemii (do 02. 2020 r.)	Po wybuchu pandemii (od 03.2020 r.)
Wartość wskaźnika brutto	12,01%	4,33%
Wartość wskaźnika netto	1,57%	0,17%

⁹⁶ BDL GUS.

	Przed wybuchem pandemii (do 02. 2020 r.)	Po wybuchu pandemii (od 03.2020 r.)
Przejsie z niepewnego do stabilnego zatrudnienia	4,72%	0,87%
Przejsie z niepelnego do pelnego zatrudnienia	1,18%	0,35%
Awans w pracy lub Zmiana pracy na inną wymagającą wyższych kompetencji/umiejętności/kwalifikacji i wiążącą się z większą odpowiedzialnością	0,98%	0,17%
Inne korzystne zmiany zidentyfikowane przez Wykonawcę	16,04%	9,36%
Niedostrzeżenie zmian	52,46%	70,19%
Niekorzystne zmiany	24,61%	19,06%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ilościowych n= 1593.

Podsumowanie

Zgodnie w przeprowadzoną analizą, wybuch pandemii COVID-19 w istotny sposób wpłynę na osiągnięte wartości wskaźnika rezultatu długoterminowego *Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu*. W przypadku projektów realizowanych do lutego 2020 r., wartość wskaźnika netto kształtowała się na poziomie 1,57%, natomiast po wybuchu pandemii była już o 1,4 p.p. niższa. Znaczące różnice występują również w przypadku wskaźnika brutto – w lutym 2020 r. wartość wskaźnika kształtowała się na poziomie 12,01%, a począwszy od marca 2020 r. – na poziomie 4,33%.

4.5. Optymalizacja oraz ukierunkowanie wsparcia na wzrost jakości kształcenia kadr dla regionalnego rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim

Jednym z głównych ograniczeń są kwestie finansowe placówek edukacyjnych, które nie posiadają w zasobach osób dysponujących wiedzą w zakresie samodzielnego napisania i rozliczenia wniosku o dofinansowanie lub możliwość zatrudnienia zewnętrznej firmy w tym celu. Placówki, które mają możliwość skorzystania z usług firm zewnętrznych nie zawsze charakteryzują się większymi potrzebami. Analogicznym problemem jest kryterium dotyczące doświadczenia, którego brak nie obrazuje w sposób obiektywny braku potrzeb placówki lub braku kompetencji do realizacji projektów. Rozwiązaniem problemu może być powołanie komórki organizacyjnej w strukturze Urzędu Marszałkowskiego lub przydzielenie zadań komórce istniejącej, które polegać będzie na wsparciu w pisaniu wniosku, a także możliwość pozyskiwania wsparcia zewnętrznego do realizacji projektów w strukturach JST (np. oferując wsparcie raz w tygodniu/ miesiącu).

W przyszłości należy zwrócić szczególną uwagę na przygotowanie nauczycieli do prowadzenia zajęć w systemie online, które w czasie pandemii nie zawsze odpowiadało w pełni potrzebom programowym.

W kolejnej perspektywie należy zwrócić szczególną uwagę na większą kontrolę nad wydatkami beneficjentów i bardziej weryfikować te projekty, które już w pierwszej ocenie wzbudzą podejrzenie wydatkowania środków w mało optymalny sposób.

Zauważalny jest wzrost zapotrzebowania na pozaszkolne formy kształcenia zawodowego. Pracodawcy często zgłaszają kluczowe braki kwalifikacji swoich pracowników lub potrzebę ich przekwalifikowania. Nierzadko również brakuje specjalistów na rynku w obszarach związanych ze wzrostem cyfryzacji i koniecznością dostosowania się do zmieniających się warunków.

Planowane interwencje są uzależnione od kierunku rozwoju gospodarki i zachodzących procesów gospodarczych, politycznych i geopolitycznych, które mogą wpłynąć na odbiór właśnie usług i produktów.

W związku z przeprowadzoną analizą benchmarkingową warto rozważyć podjęcie w ramach RPO WiM działań, które mogłyby podnieść efektywność realizowanych projektów, a które wskazywano we wcześniejszej części raportu (podrozdział 4.2.1), tj.:

- kontynuowanie wsparcia w kolejnych latach przy uwzględnieniu wniosków i rekomendacji płynących z realizowanych badań;
- podniesienie atrakcyjności wsparcia w celu zwiększenia zainteresowania udziałem w projekcie oraz wyższego zaangażowania uczestników, np. realizacja szkoleń/kursów kończących się uzyskaniem certyfikatu;
- bieżąca analiza zapotrzebowania na rynku zatrudnienia na określone kompetencje oraz umiejętności pracowników, ale również weryfikacja oczekiwań, zainteresowań i potrzeb potencjalnych uczestników,
- rozwój kształcenia praktycznego uczniów placówek kształcenia zawodowego;
- promowanie dualnego systemu kształcenia zawodowego, tj. kształcenia zarówno w szkole, jak i u potencjalnego pracodawcy, a jednocześnie wzmocnienie roli przedsiębiorców w kształceniu zawodowym;
- utrzymanie komplementarności podejmowanych działań z innymi działaniami realizowanymi w regionie (w ramach RPO, ale też innych programów, np. POWER);
- podjęcie działań służących pełniejszemu włączeniu rodziców i opiekunów w działalność szkoły, ale też podnoszących poziom ich wiedzy i świadomości co do znaczenia optymalnych warunków nauki i motywacji dla rozwoju i przyszłości dziecka;
- nacisk na rozwój umiejętności kluczowych dzieci.

Podsumowanie

Do zidentyfikowanych działań, które pozwoliłyby na optymalizację oraz ukierunkowanie wsparcia na wzrost jakości kształcenia kadr dla regionalnego rynku pracy, zalicza się:

- powołanie komórki organizacyjnej w strukturze Urzędu Marszałkowskiego lub przydzielenie zadań komórce istniejącej, które polegać będzie na wsparciu w pisaniu wniosku, a także możliwość pozyskiwania wsparcia zewnętrznego do realizacji projektów w strukturach JST (np. oferując wsparcie raz w tygodniu/miesiącu);
- uwzględnienie w ramach planowanych działań przygotowania nauczycieli do prowadzenia zajęć w systemie zdalnym;
- zwiększenie kontroli nad wydatkami beneficjentów, w tym zwłaszcza w przypadku projektów, które już w ramach pierwszej oceny wzbudziły podejrzenie nieoptymalnego wydatkowania środków;
- realizacja działań służących zaspokojeniu potrzeb w zakresie dostępu do pozaszkolnych form kształcenia zawodowego;
- analiza sytuacji gospodarczej, politycznej i geopolitycznej i dostosowywanie wsparcia do identyfikowanych wyzwań i problemów.

Prócz powyższych, warto rozważyć również podjęcie działań, które mogłyby podnieść efektywność realizowanych projektów, a które wskazane zostały w podrozdziale 4.2.1.

4.6. Ocena dotychczasowego oraz potencjalnego wpływu realizowanych projektów w ramach II osi priorytetowej RPO WiM 2014-2020 „Kadry dla gospodarki” na wzrost jakości kształcenia kadr dla regionalnego rynku pracy

Przeprowadzone badanie ewaluacyjne pozwala wskazać, że projekty realizowane w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 miały istotne znaczenie dla wzrostu jakości kształcenia kadr dla regionalnego rynku pracy. Realizowane projekty, zwłaszcza dotyczące szkoleń, spowodowały, że nauczyciele częściej korzystają ze sprzętu IT oraz z nowoczesnych metod nauczania. Dzięki działaniom projektowym zajęcia edukacyjne, lekcyjne i pozalekcyjne są zdecydowanie bardziej interesujące dla uczniów, pozytywnie wpływając na poziom ich motywacji do nauki. Uczniowie chętniej biorą udział w lekcjach i w zajęciach pozalekcyjnych. Dzięki zajęciom dodatkowym oraz doposażeniu szkół, uczniowie realizują program nauczania na wyższym poziomie. Zacierają się także różnice w poziomie nauczania w placówkach edukacyjnych zlokalizowanych na terenach wiejskich w porównaniu do szkół z obszarów miejskich.

Dzięki realizacji projektów wzrosła również jakość kształcenia zawodowego w województwie warmińsko-mazurskim, w tym dzięki obowiązkowi wpisywania się projektów w inteligentne specjalizacje regionu oraz zapewnienia ścisłej współpracy z pracodawcami i z otoczeniem społeczno-gospodarczym.

Oczekuje się, że dalsze wykorzystywanie z zapewnionego w ramach Programu wyposażenia, a także umiejętności, kompetencji i kwalifikacji nabytych przez pedagogów oraz stworzonych/wzmocnionych połączeń między szkołami i placówkami kształcenia a przedstawicielami rynku pracy, pozwoli na utrzymanie się osiągniętych efektów w postaci wyższej jakości kształcenia w regionie.

Podsumowanie

Zgodnie z wynikami przeprowadzonych badań, realizacja działań projektowych w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 pozwoliła podnieść jakość kształcenia kadr dla rynku pracy Warmii i Mazur, a dalsze wykorzystywanie efektów interwencji pozwoli na utrzymanie się osiągniętej jakości.

5. Analiza SWOT systemu kształcenia w regionie

Analiza SWOT jest jedną z podstawowych metod analizy strategicznej. Nazwa stanowi akronim angielskich słów określających cztery elementy składowe analizy (Strengths – silne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse, okazje i Threats – zagrożenia). Analiza zostanie sporządzona na podstawie analizy dokumentów oraz przeprowadzonych wywiadów i badań ilościowych.

Zgodnie z ideą analizy SWOT, jej celem było określenie aktualnej i perspektywicznej sytuacji oraz prognoza strategii dalszego postępowania. Zgodnie z ideą analizy SWOT, zostaną zidentyfikowane mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia regionalnego kształcenia, z uwzględnieniem czynników zewnętrznych niezależnych od Instytucji Zarządzającej RPO WiM 2014-2020.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie cech charakterystycznych dla warmińsko-mazurskiego systemu edukacji, które stanowią podstawy do opracowania wniosków i rekomendacji dla perspektywy 2021-2027 w zakresie kształcenia kadr dla gospodarki województwa.

Analiza SWOT	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Doświadczenie IZ i IP we współpracy na regionalnym rynku pracy Komplementarność działań wspierających kształcenie kadr rynku pracy Podstawy programowe kształcenia zawodowego Standardy egzaminacyjne oraz weryfikacja efektów kształcenia zawodowego Oficjalne potwierdzenie kwalifikacji zawodowych Zróżnicowana oferta kształcenia ustawicznego 	<ul style="list-style-type: none"> Depopulacja regionu, w tym przede wszystkim migracja osób młodych Peryferyjne położenie województwa Niewystarczająca infrastruktura szkół Dziedziczenie bezrobocia i negatywnych postaw życiowych Niewystarczający zakres analiz rynku pracy Niski prestiż szkół zawodowych Niewystarczająca promocja kształcenia zawodowego w Polsce Brak specjalistycznych szkoleń dla nauczycieli Ograniczona inicjatywa pracodawców – przy nawiązywaniu współpracy z placówkami edukacyjnymi Deficyty kadrowe nauczycieli i instruktorów zawodu Brak nowoczesnego i atrakcyjnego programu nauczania Przestarzałe pracownie w szkołach zawodowych Marginalizowanie przez uczniów doradztwa zawodowego Standaryzacja kształcenia Usztywnienie programów i metod nauczania

Analiza SWOT

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskanie i wykorzystanie funduszy unijnych • Wsparcie PUP dla bezrobotnych • Konkurencyjne ośrodki akademickie • Zwiększenie innowacyjności kształcenia zawodowego • Praktyczna nauka zawodu • Zwiększenie szans absolwentów szkół zawodowych na rynku pracy • Przepisy regulujące system szkolnictwa zawodowego • Zarządzanie systemem oświaty • Wzrost znaczenia kształcenia zawodowego • Wpływ rynku pracy na kształtowanie programu szkół zawodowych • Strategia rozwoju kształcenia zawodowego w Polsce • Rozwój form nauki i pracy zdalnej 	<ul style="list-style-type: none"> • Bliskość granicy – niestabilna sytuacja polityczna • Peryferyjne traktowanie regionu • Kadencyjność działań władz lokalnych i krajowych • Niekorzystny wizerunek szkół zawodowych • Negatywne stereotypy obciążające szkoły zawodowe jako szkoły przeznaczone dla słabszych uczniów • Niewystarczająca współpraca placówek edukacyjnych z pracodawcami • Niewystarczające przygotowanie uczniów do dalszej edukacji i pracy zawodowej • Zdezaktualizowane kwalifikacje kadry dydaktycznej (względem rynku pracy) • Konkurencja rynku pracy ze strony innych województw (bardziej atrakcyjnych pod względem jakości i ilości miejsc pracy) • Niewystarczający system finansowania szkolnictwa zawodowego • Globalizacja i zmiany technologiczne • Różnice pomiędzy programem szkolenia i oczekiwaniami pracodawców

Źródło: opracowanie własne.

6. Wnioski i rekomendacje

Poniższa tabela przedstawia wnioski i rekomendacje dotyczące przedmiotowego badania ewaluacyjnego.

Tabela wdrażania rekomendacji							
Rekomendacje horyzontalne - dotyczące realizacji polityki spójności, wykraczająca poza jeden program operacyjny							
Lp	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji (podklasa rekomendacji)	Obszar tematyczny
-	-	-	-	-	-	-	-
Rekomendacje programowe – dotyczące tylko jednego PO							
Lp	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji (podklasa rekomendacji)	Obszar tematyczny
1	Logika interwencji oraz kierunki rozwoju kształcenia kadr dla gospodarki województwa warmińsko – mazurskiego odpowiadają realnemu zapotrzebowaniu na rynku pracy. Należy zwrócić uwagę na wysoki poziom zainteresowania	W ramach perspektywy finansowej 2021-2027 rekomenduje się utrzymanie zakresu analizowanej interwencji w obszarze kształcenia zawodowego(s. 160).	IZ Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur (FEWiM) 2021-2027	W ramach Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2021-2027 należy rozważyć uwzględnienie analogicznych form wsparcia kształcenia zawodowego jak w latach 2014-2020. Należy wesprzeć przede wszystkim działania związane z realizacją	IV 2023	Programowa (strategiczna)	Edukacja (kształcenie zawodowe)

Tabela wdrażania rekomendacji

	<p>projektami realizowanymi w ramach interwencji w zakresie kształcenia zawodowego.</p> <p>Wykorzystywano założony budżet a przy większym nakładzie finansowym możliwe byłoby rozszerzenie działań dla większej liczby osób z uwagi na fakt, iż wciąż identyfikuje się zapotrzebowanie na rynku pracy.</p> <p>(s.32-34).</p>	<p>Przede wszystkim należy uwzględnić wsparcie zawodów deficytowych oraz rozwój kształcenia zawodowego również w oparciu o zawody pożądane na rynku pracy (programista, informatyk, tester oprogramowania) – ze względu na zwiększenie popularności pracy zdalnej (s. 161).</p>		<p>projektów partnerskich z pracodawcami, a także szkolenia i kursy zawodowe.</p> <p>W celu zwiększenia poziomu dostosowania zakresu interwencji do potrzeb rynku pracy należy rozważyć realizowanie projektów w modelu podażowym (poprzez zastosowanie odpowiednich kryteriów premiujących projekty), tj. modelu wskazującym jakiego typu zawody powinny być wspierane poprzez interwencję w perspektywie 2021-2027.</p> <p>W zakresie systemu podażowego wspierane powinny zostać przede wszystkim zawody deficytowe, które są identyfikowane cyklicznie, a także zawody związane z programowaniem. W ramach każdego ogłaszanego naboru należy rozważyć wskazanie zidentyfikowanych zawodów</p>			
--	--	---	--	---	--	--	--

Tabela wdrażania rekomendacji

				deficytowych (aktualnych na dzień ogłoszenia naboru). Model podażowy powinien uwzględniać ofertę projektów, których założenia powinny wspierać kształcenie kadr dla gospodarki w zakresie zawodów deficytowych. Przede wszystkim zawodów: cieśle i stolarze budowlani, dekarze i blacharze budowlani, kierowcy autobusów, mechanicy pojazdów samochodowych, spawacze a także ślusarze.			
2	Dzięki realizacji wsparcia w ramach programu znacząco wzrosły umiejętności, kompetencje i kwalifikacje nauczycieli szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe w regionie. Były to też różnego rodzaju formy kursowe, które miały	W perspektywie finansowej 2021-2027 zaleca się premiowanie projektów, w których wykorzystane zostaną efekty projektów realizowanych w perspektywie 2014-2020 – tj. projektów, w których kadra nauczycielska	IZ Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur (FEWiM) 2021-2027	W ramach RPO WiM 2021-2027 należy rozważyć kontynuację wsparcia projektów dotyczących zwiększenia jakości i efektywności systemu edukacji (w tym w szczególności szkolnictwa zawodowego) poprzez premiowanie projektów , w których środki zostaną	IV 2023	Programowa (strategiczna)	Edukacja (kształcenie zawodowe)

Tabela wdrażania rekomendacji

<p>spowodować ulepszenie, zwiększanie albo zmianę sposobu nauczania, nabycie kompetencji w zakresie innowacyjnych form nauczania uczniów. Respondenci dodali, iż dołożono starań aby wyrzeć trwałą zmianę w sposobie nauczania w szkołach zawodowych poprzez nowe podejście i kompleksowość wsparcia. W przypadku dofinansowania tworzenia nowych zawodów, obligatoryjnym elementem było przygotowanie kadry. Realizowane działania spowodowały znaczną ilość pozytywnych zmian w szkołach zawodowych a przyjęty model wsparcia wspomagał również nauczycieli w procesie przystosowania się do zachodzących zmian. Biorąc</p>	<p>potwierdziła zdobycie nowych lub rozwój kompetencji i kwalifikacji. W związku z czym rekomenduje się premiowanie projektów dążących do zwiększenia jakości i efektywności systemu edukacji poprzez możliwość wykorzystania przez nauczycieli kwalifikacji i kompetencji w latach 2014-2020 (w ramach zajęć lekcyjnych).</p> <p>(Np. rekomenduje się premiowanie projektów związanych z modernizacją infrastruktury placówek edukacyjnych oraz utworzenie innowacyjnych zajęć w placówkach, gdzie wykorzystywane będą kwalifikacje i kompetencje nauczycieli i instruktorów, którzy w perspektywie</p>		<p>skierowane na rozwój infrastruktury i utworzenie innowacyjnych zajęć lekcyjnych w placówkach, gdzie zatrudnieni są nauczyciele i instruktorzy, którzy w perspektywie 2014-2020 nabyli nowe umiejętności, kwalifikacje i kompetencje.</p> <p>Przed wszystkim należy rozważyć premiowanie wsparcia inwestycji infrastrukturalnych oraz programy nauczania nakierowane na zastosowanie metod nauczania, co wpłynie na atrakcyjność przekazu i pośrednio na zwiększenie kompetencji pedagogów.</p>				
---	--	--	---	--	--	--	--

Tabela wdrażania rekomendacji

	pod uwagę pozytywne zmiany oraz rozwój technologii i zwiększających się potrzeb kształcenia w dalszym ciągu należy wspierać rozwój kompetencji kadry pedagogicznej. (s. 71-73).	2014-2020 nabyli nowe umiejętności, kwalifikacje i kompetencje). (s. 162-163.)					
3.	W kontekście zwiększenia jakości kształcenia zawodowego w regionie było bardzo dobre dopasowanie metod i kierunków kształcenia z bieżącymi i ulegającymi zmianie potrzebami regionalnego rynku pracy. Dzięki podjętej interwencji udało się zmienić nastawienie społeczeństwa do kształcenia zawodowego, które nie jest już uznawane za edukację przeznaczoną dla mniej uzdolnionej młodzieży, a wręcz przeciwnie, w kompleksowy sposób szkoli	W perspektywie 2021-2027 rekomenduje się konsekwentny rozwój szkolnictwa zawodowego poprzez możliwość realizowania projektów z zakresu doposażania placówek kształcenia zawodowego przede wszystkim w zakresie uzupełniania deficytów wyposażenia oraz zwiększenia innowacyjności placówek edukacyjnych (s.165).	IZ Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur (FEWiM) 2021-2027	W ramach RPO WiM na lata 2021-2027 należy rozważyć realizację kompleksowych projektów związanych z poprawą warunków lokalowych i wyposażenia dla nauczanych zawodów, poprzez doposażanie pracowni lub warsztatów szkolnych dla zawodów szkolnictwa branżowego. Wsparcie powinno być poprzedzone analizą potrzeb szkół i placówek kształcenia zawodowego oraz potrzeb	IV 2023	Programowa (strategiczna)	Edukacja (kształcenie zawodowe)

Tabela wdrażania rekomendacji

	<p>specjalistów, którzy korzystać mogą z nowoczesnych metod nauczania, zwiększając swoje kompetencje i zdobywając intratny zawód. Jak dodali beneficjenci, w placówkach kształcenia zawodowego niejednokrotnie na jedno miejsce przypada więcej chętnych niż w liceach ogólnokształcących. Biorąc pod uwagę pozytywne zmiany oraz rozwój technologii i zwiększających się potrzeb kształcenia w dalszym ciągu należy wspierać rozwój infrastruktury placówek edukacyjnych.</p> <p>(s.69).</p>			lokalnego i regionalnego rynku pracy			
4.	Realizacja projektów w ramach II OP RPO WiM 2014-2020 przyczyniła się do podniesienia i/lub nabycia przez pracowników i	W ramach perspektywy finansowej 2021-2027 rekomenduje się kontynuowanie zakresu analizowanej interwencji w	IZ Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur	W ramach Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2021-2027 należy kontynuować analogiczne	IV 2023	Programowa (strategiczna)	Edukacja (kształcenie ustawiczne)

Tabela wdrażania rekomendacji

<p>potencjalnych pracowników kompetencji i kwalifikacji niezbędnych na lokalnym rynku pracy. Realizacja projektów w ramach programu pozytywnie i znacząco wpływa na wzrost kompetencji kluczowych oraz umiejętności uniwersalnych u osób dorosłych z grup defaworyzowanych. Na regionalnym rynku pracy w dalszym ciągu identyfikowane są zawody deficytowe, których braki mogą być trudne do zapewnienia przez absolwentów placówek edukacyjnych – w związku z czym należy w dalszym ciągu wspierać rozwój kształcenia ustawicznego.</p> <p>(s. 57-59).</p>	<p>obszarze kształcenia ustawicznego.</p> <p>Zakres interwencji należy zmodyfikować pod względem dostosowania do krajowych i unijnych regulacji nadrzędnych (s.167).</p>	<p>(FEWiM) 2021-2027</p>	<p>formy wsparcia kształcenia ustawicznego jak w latach 2014-2020.</p> <p>W celu zwiększenia poziomu dostosowania zakresu interwencji do potrzeb rynku pracy rekomenduje się realizowanie projektów m.in. w modelu podaźowym.</p> <p>Model podaźowy powinien uwzględniać ofertę projektów, których założenia powinny wspierać kształcenie kadr dla gospodarki w zakresie zawodów deficytowych, w tym m.in. zawodów: cieśle i stolarze budowlani, dekarze i blacharze budowlani, kierowcy autobusów, mechanicy pojazdów samochodowych, spawacze, ślusarze.</p>			
---	--	------------------------------	---	--	--	--

Rekomendacje pozasystemowe (zewnętrzne) – dotyczące instytucji lub obszarów zlokalizowanych poza systemem realizacji polityki spójności

Tabela wdrażania rekomendacji

Lp.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji (podklasa rekomendacji)	Obszar tematyczny
-	-	-	-	-	-	-	-

7. Spis tabel i rysunków

7.1. Spis map

Mapa 1. Liczba uczniów w szkołach podstawowych bez specjalnych, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.	22
Mapa 2. Liczba uczniów w specjalnych szkołach podstawowych, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.	23
Mapa 3. Liczba uczniów w szkołach gimnazjalnych dla dzieci i młodzieży bez specjalnych, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.	23
Mapa 4. Liczba uczniów w specjalnych szkołach gimnazjalnych dla dzieci i młodzieży, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.	24
Mapa 5. Liczba uczniów w szkołach licealnych ogólnokształcących dla młodzieży bez specjalnych, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.	24
Mapa 6. Liczba uczniów w szkołach branżowych I stopnia bez specjalnych, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.	25
Mapa 7. Liczba uczniów w specjalnych szkołach branżowych I stopnia, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.	25
Mapa 8. Liczba uczniów technikach dla młodzieży bez specjalnych, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.	26
Mapa 9. Liczba uczniów w specjalnych technikach dla młodzieży, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.	26
Mapa 10. Liczba uczniów w szkołach ponadpodstawowych, ponadgimnazjalnych i policealnych ogółem, zlokalizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.	27
Mapa 11. Zdawalność egzaminów maturalnych [%] - szkoły ponadgimnazjalne zawodowe.	33
Mapa 12. Zdawalność egzaminów maturalnych [%] - licea ogólnokształcące.	33
Mapa 13. Licea ogólnokształcące dla dorosłych.	38
Mapa 14. Czy dzięki uczestnictwu w projekcie nabył/a Pan/i nowe kwalifikacje, kompetencje lub umiejętności uniwersalne?	78
Mapa 15. W jakim stopniu, dzięki uczestnictwu w projekcie, otrzymał/a Pan/i zindywidualizowane podejście do nauki?	89
Mapa 16. Czy dzięki uczestnictwu w projekcie zyskał/a Pan/i przygotowanie do wykorzystania nowoczesnych metod i środków nauczania?	94
Mapa 17. Czy wykorzystuje aktualnie wykorzystuje Pan/i przygotowanie do wykorzystania nowoczesnych metod i środków nauczania w pracy nauczyciela/ instruktora?	97
Mapa 18. Czy, w ramach projektu, korzystał/a Pan/i z doradztwa zawodowego ułatwiającego przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia?	99
Mapa 19. Czy dzięki uczestnictwu w projekcie nabył/a Pan/i nowe kwalifikacje lub kompetencje w wyniku udziału w projekcie?	103

Mapa 20. Jak Pan/i ocenia zdobyte kwalifikacje i kompetencje pod względem poprawę możliwości przystosowania się firm do zmieniających się warunków gospodarczych?	108
Mapa 21. Czy zdobyte kwalifikacje i kompetencje wykorzystuje Pan/i w pracy zawodowej?	112
Mapa 22. Czy Pana/i zdaniem projekt, w którym Pan/i uczestniczył/a miał wpływ na poprawę jakości kształcenia zawodowego?	118
Mapa 23. Jak Pan/i ocenia projekt, w którym Pan/i uczestniczyła pod względem jego wpływu na poprawę jakości kształcenia zawodowego?	119
Mapa 24. Czy, Pana/i zdaniem, projekt, w którym Pan/i uczestniczył/a miał wpływ na zwiększenie zdolności do zatrudnienia uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego?	120

7.2. Spis tabel

Tabela 1. Działania i poddziałania w ramach II Osi Priorytetowej "Kadry dla gospodarki" RPO WiM 2014-2020 według stanu na 30.06.2021 r.	13
Tabela 2. Liczba uczniów i absolwentów szkół podstawowych/gimnazjalnych, zawodowych (technika i zasadnicze szkoły zawodowe), ogólnokształcących, policealnych w województwie warmińsko-mazurskim	20
Tabela 3. Odsetek uczniów i absolwentów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach/placówkach oświatowych według typów szkół.....	28
Tabela 4. Uczniowie i absolwenci szkół dla dorosłych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020.....	36
Tabela 5. Pozostałe placówki prowadzące kształcenie ustawiczne dla dorosłych w województwie warmińsko-mazurskim	38
Tabela 6. Liczba zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie warmińsko-mazurskim – prognozy na lata 2016-2022.....	40
Tabela 7. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie warmińsko-mazurskim na tle Polski i pozostałych województw.	55
Tabela 8. Liczba złożonych wniosków w ramach poszczególnych Działań/Poddziałań	68
Tabela 9. Liczba realizowanych projektów w ramach poszczególnych Działań/Poddziałań	68
Tabela 10. Wartość realizowanych projektów w podziale na typ obszaru	76
Tabela 11. Skuteczność interwencji dla podnoszenia umiejętności, kompetencji i kwalifikacji uczestników wsparcia.....	113
Tabela 12. Przeciętna wartość projektów realizowanych w ramach poszczególnych Działań/Poddziałań.....	127
Tabela 13. Analiza efektywności form wsparcia skierowanych do uczniów.	130
Tabela 14. Analiza efektywności form wsparcia skierowanych do nauczycieli i instruktorów zawodu.	133
Tabela 15. Analiza efektywności form wsparcia skierowanych do osób zatrudnionych.	135

Tabela 16 Liczba uczestników badania biorących udział w projektach w ramach OP II RPO WiM 2014-2020.....	148
Tabela 17. Wartość brutto wskaźnika „Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy, sześć miesięcy po opuszczeniu programu”	149
Tabela 18 Wartość brutto wskaźnika „Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy, sześć miesięcy po opuszczeniu programu” – podział wg płci uczestników projektów	150
Tabela 19. Wartość netto wskaźnika „Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy, sześć miesięcy po opuszczeniu programu”	151
Tabela 20 Wartość netto wskaźnika „Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy, sześć miesięcy po opuszczeniu programu” - podział wg płci uczestników projektów.....	152
Tabela 21. Odsetek uczestników projektów EFS, którzy przeszli z niepewnego do stabilnego zatrudnienia.....	153
Tabela 22. Odsetek uczestników projektów EFS, którzy przeszli z niepełnego do pełnego zatrudnienia	153
Tabela 23. Odsetek uczestników projektów EFS, którzy zmienili pracę na inną, wymagającą wyższych kompetencji/ umiejętności/ kwalifikacji i wiążącą się z większą odpowiedzialnością.....	154
Tabela 24. Odsetek uczestników projektów EFS, którzy w wyniku uczestnictwa w projekcie osiągnęli inne korzystne zmiany (wzrost oceny wysokości wynagrodzenia)	154
Tabela 25. Odsetek uczestników projektów EFS, którzy mimo uczestnictwa w projekcie nie odnotowali żadnych zmian w zakresie swojej sytuacji na rynku pracy.....	155
Tabela 26. Odsetek uczestników projektów EFS, którzy mimo uczestnictwa w projekcie odnotowali niekorzystne zmiany w swojej sytuacji na rynku pracy	155
Tabela 27. Porównanie wartości wskaźnika przed wybuchem pandemii oraz po wybuchu pandemii	157

7.3. Spis wykresów

Wykres 1. Struktura wykształcenia ludności w województwie warmińsko-mazurskim ogółem według BAEL [tys. os.]	18
Wykres 2. Liczba uczniów w pierwszych klasach szkół ponadgimnazjalnych/ponadpodstawowych, w tym w szkołach specjalnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020	29
Wykres 3. Odsetek uczniów klas pierwszych w szkołach zawodowych, branżowych, technikach i liceach w ogóle uczniów klas pierwszych tego typu szkół	30
Wykres 4. Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych/ponadpodstawowych, w tym szkół specjalnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020	30
Wykres 5. Odsetek uczniów szkół ponadgimnazjalnych/ponadpodstawowych według typu szkoły (zasadnicza zawodowa/branżowe, ogólnokształcąca, technikum) w ogólnej liczbie uczniów szkół ponadgimnazjalnych/ponadpodstawowych	31
Wykres 6. Zdawalność egzaminów maturalnych w województwie warmińsko-mazurskim – ogółem	32

Wykres 7. Zdawalność egzaminów maturalnych w województwie warmińsko-mazurskim według typu szkoły.....	32
Wykres 8. Zdawalność egzaminów maturalnych w województwie warmińsko-mazurskim w stosunku do średniej krajowej.....	34
Wykres 9. Odsetek osób dorosłych uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu (w wieku 25–64 lata) w województwie warmińsko-mazurskim.....	39
Wykres 10. Udział zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020.	39
Wykres 11. Wymagania wobec pracowników wskazane w ofertach pracy z lat 2019-2021.....	40
Wykres 12. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020.....	55
Wykres 13. Liczba zarejestrowanych w PUP osób bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020	56
Wykres 14. Liczba zarejestrowanych w PUP bezrobotnych osób o niskich kwalifikacjach (bez stażu pracy) w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020	58
Wykres 15. Udział zarejestrowanych w PUP bezrobotnych osób o niskich kwalifikacjach (bez stażu pracy) w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020.....	58
Wykres 16. Liczba zarejestrowanych w PUP bezrobotnych osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i poniżej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020.....	58
Wykres 17. Udział zarejestrowanych w PUP bezrobotnych osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i poniżej w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2013-2020	59
Wykres 18. Udział poszczególnych form wsparcia realizowanych w ramach II OP w ogóle realizowanych działań	69
Wykres 19. Udział poszczególnych typów obszarów wśród ogółu obszarów, na których realizowane było wsparcie w ramach II OP RPO WiM 2014-2020	75
Wykres 20. Odsetek uczniów, którzy nabyli lub poprawili swoje kompetencje kluczowe wśród wszystkich uczestników badania.....	78
Wykres 21. Odsetek uczestników badania ankietowego z uczniami, którzy wskazali pozyskanie poszczególnych kompetencji.....	80
Wykres 22. Liczba uczniów z województwa, którzy pozyskali poszczególnych kompetencji.	81
Wykres 23. Jakie kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne zyskali uczestnicy (osoby uczące się) Państwa projektu?	82
Wykres 24. Poziom dostosowania do potrzeb poszczególnych kompetencji.....	83
Wykres 25. Odsetek placówek, w których wsparcie trafiło do uczniów o największych i specjalnych potrzebach rozwojowych w podziale na poziom kształcenia.	86

Wykres 26. Odsetek uczniów o największych i specjalnych potrzebach rozwojowych w podziale na poziom kształcenia, którzy uzyskali wsparcie.....	86
Wykres 27. Udział uczniów o największych i specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, którzy otrzymali wsparcie, wśród wszystkich wspartych w ramach interwencji uczniów.....	88
Wykres 28. Odsetek placówek edukacyjnych, w przypadku których projekt umożliwił zwiększenie poziomu zindywidualizowania podejścia do ucznia ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi.	89
Wykres 29. Udział nauczycieli, którzy dzięki interwencji w ramach RPO WiM 2014-2020 zyskało przygotowanie do wykorzystania nowoczesnych metod i środków nauczania.	94
Wykres 30. Kompetencje i kwalifikacje nabyte przez osoby pracujące biorące udział w projektach realizowanych w ramach II OP RPO WiM 2014-2020.	106